Petri paulli Taleischij Anglarensis usui est 1611

Cuius si queris dominum cognoscere libri
Hec, que sunt supra scripta notata legas

Ious Laurenzij Taleschij ab Anglare 1614

De re grammatica Hebraeorvm opvs, in gratiam stvdiosorvm lingvae sanctae methodo quàm facilima conſcriptum,

Auctore Iohanne Quinquarboreo Aurilacenſi, collegij profeſſorum Regiorum Decano, ac linguarũ Hebraïcæ & Cald. Regio profeſſore primarióque collegij Fortetæi Lutetiæ.

Poſtrema editio ex authoris locuplete diligentíque recognitione tertia parte aucta.

Acceſſit etiam liber de Notis Hebræorum ab eodem Quinquarboreo poſt omnes, qui de illis ſcripſerũt media parte auctus, ſeriò & fœliciter Hebraïcari volentibus apprimè vtilis.

P. P.

PARISIIS,

Apud Martinum Iuuenem, via S. Ioannis Lateranenſis ad inſigne Serpentis.

1582.

Cum priuilegio Regis.

NICOLAI REGII, CAMPANI IN LINGUAM HEBRAÏCAM AD LECTOREM.

Si tribus è linguis quisquam sibi quaerere gestit
Longè commoditate supremam:
Huc animos vertat, reliquas Hebraïca vincit:
Sancta est, cœlica, religiosa.
Hac Deus in tabulis voluit describere leges:
Hac Moses decreta tonantis.
Hac nobis sacri cœlestia numina vates
Dicantant, & dia resoluunt.
Hinc instrumenti veteris quaecunque leguntur:
Graecia quicquid habet, latiúmque.
Omnibus haec primùm terris, ac gentibus olim
Ingenita est communis & vna.
Quare age lector, ama veneranda dogmata linguae:
Atque hauri de fonte liquorem
Purum, alijs fons haec, princeps & origo, paréńsque:
Huic reliquarum quaeque ministrat.

Eiusdem, de Authore.

Est aliquid primùm res inuenisse, repertas
Illustrasse sua gloria maior ope.
Sic tantam fertur laudem retulisse Prometheus,
Phœbeis rapiens lumina sacra rotis.
Haec tibi qui profert proprij monimenta laboris,
Praestitit id, faciles instituitque vias.
Non contentus enim linguae praecepta referre,
Adiunxit mira dexteritate faces.
Ergo suam referat laudem, qui tanta laborum
Commoda largitur, commodiora dabit.

CLARISSIMO VIRO BENEDICTO Milonio Regi à sacratiori consilio & ærarij Gallici præsidi Videuillæóque domino Io. Quinquarboreus Aurilacẽsis collegij professorum Regiorum Decanus, ac linguarum Heb. & Cald. in eodẽ collegio professor primariúsque collegij Fortetęi Lutetiæ. S. P. D.

Cùm postremam editionẽ operis de Re Grammatica Hebræorum tertia parte auctam & veluti nouum opus emittere studerem, venit in mẽtem nulli conuenienter magis dicari & offerri posse, quàm tibi viro amplissimo & mihi iam á multis annis amicissimo, qui nunquã certè immemor fuisti insignis sententiæ Selomonis, qua dixit ille: Amicũ omni tẽpore diligere. *Hoc enim in te perpendẽs, hos meos pleniores & quasi nouos labores & in linguæ sanctæ explicationẽ studia, tibi dedicare, & in publicũ sub tui nominis præsidio, prodire volui: quem cœlestis numinis fauor & virtus, candore animi & moribus adeo ornauit honestis, vt apud Regem nostrum Christianiss. & ordines omnes gratiosissimus, in Sanctius consilium ab ipso Rege admittaris & etiã ærario Gallico præsideas. Illa enim omnia vir clarissime cum solita beneuolentia, qua literatos cõplecteris, me impulerunt & incenderunt, vt munus hoc studiosis linguæ Sanctæ magis vtile & necessarium, quàm sit apparatu verborũ ornatum & auctum, tibi offerrem: quod hilari animo vehemẽter opto & expeto suscipias faciátq; D. Opt. Max. vt vestigijs laudum tuarum semper insistas & tuum Quinquarboreũ semper ames. Vale, Lutetiæ ex collegio nostro Fortetæo anno salutis 1581. Mense Decemb.*

Prouerb. 17.

DE RE GRAMMATICA HEBRAEorum opus, authore Iohanne Quinquarboreo Aurilacensi, collegij professorum Regiorum Decano, ac linguarum Heb. & Cald. Regio professore primarióque collegij Fortetæi Lutetiæ.

DE LITERIS.

Hebræorum literæ sunt viginti due, omnes consonantes. Hebræi suarum literarum lineamenta & ductus ita dispositos habent, vt recto ordine seruato legendo & scribendo à dextera ad sinistram deflectãt, contra Phœnicũ, Græcorũ & Latinorũ morem, qui inanis gloriæ cupidi, non contẽti recta ratione legendi & scribendi primorum hominũ, suam peruersam quæ est à sinistra ad dexteram procedendo, excogitauerunt,

Pronuntiatio siue Potestas.	Nomina		Corpus literarum & ordo.	
,	אָלֶף	Aleph	א	*א
b	בֵּית	Beth	ב	ב
g	גִּימֶל	Gimel	ג	ג
d	דָּלֶת	Daleth	ד	ד
h	הֵא	He	ה	ה
v consonans	וָו	Vaf	ו	ו
z	זַיִן	Zaiin	ז	ז
	חֵית	Heth	ח	*ח

** Quia litera א aspiratio est lenissima, magis fallẽs quàm feriẽs aures & nullam habens literam vel Græcam, vel Latinã, sibi respondentẽ, expressimus eius potestatem, per spiritum tenuem Græcorum: ex lenitate sua enim soniq́; exilitate non videtur audiri eius sonus, sed tantùm motionis siue notæ vocalis, qua afficitur & insignitur illa.*

** Huius literæ ח vis est suppressa, quòd nullis possit literis referri & exprimi, est enim aspiratio densa, nõ sonans vt ch, sed bis densiùs aspirans quàm h nostrum, & formatur in nodo gutturis.*

t	טֵית	Teth	ט	ט
i consonans	יוֹד	Iod	י	י
c	כַּף	Caph	כ	כ ך
l	לָמֶד	Lamed	ל	ל
m	מֵם	Mem	מ	מ ם
n	נוּן	Nun	נ	נ ן
s	סָמֶךְ	Samech	ס	ס
	עַיִן	Aiin	ע	ע*
p	פֵּא	Pe	פ	פ ף
ts	צָדִי	Tsade	צ	צ ץ
k	קוֹף	Koph	ק	ק
r	רֵישׁ	Res	ר	ר
s	שִׁין	Sin	ש	ש*
t	תָּו	Taf	ת	ת

** Hæc litera ע est aspiratio, quam non propriè scriptura, sed tantùm viua vox exprimere potest: exprimitur autẽ & formatur illa, dum flatus narium adminiculo in extrema gutturis parte strangulatur & ad sonum nostri g imo gutture pronuntiati accedit.*

** Hæc litera cũ pũctulo in dextro cornu sic שׁ magis stridet & sibilat quàm s. cũ in sinistro verò sic שׂ ut s, siue ס, omnino sonat.*

Quæ in serie Alphabeti figura angulari iunguntur, duas habent figuras & biformes Latinè dici possunt: quarũ ordine posterior finẽ dictionis tantũ occupat. Ad scripturæ enim decorũ, quod ex illis literis in principio, vel medio dictionũ contractum est, in fine extenditur. Quare ab Hebræis literæ פְּשׁוּטוֹת, .i. extẽsæ siue explicatæ vocantur. Non finales verò כְּפוּפוֹת, id est, reflexæ siue replicatæ: מ tamen non finale vocant פְּתוּחָה, id est, apertum, & finale ם, סְתוּמָה .i. clausum.

Sit tibi pro exemplo כ sic reflexum, & ך finale sic, ך extensum.

Ex literis autem huiusmodi quæ in fine dictionũ locum habent, ך sæpissimè scua de quo suo loco, insi-

gnitum videtur ſic ךְ,ſæpiſſimè etiam puncto ְ ſic ךְ, nonnũquã etiam notatur eodem puncto ְ Nun finale vt קְרֶאןָ vocate,Ruth.i. quæ etiam ְ notatio ipſi tſa de finali,niſi me animus fallit,aliquãdo accidit ſic ץְ.

Obiter porrò obſeruandum Hebræos non ſeparatione, ſiue diuiſione ſcribendo vti,id eſt, dictione dimidiata, ſiue ſecta lineam claudete & ab eo quod ſupereſt,ſequentem lineam incipere,vt ſolent Græci & Latini: maluerũt enim & adhuc malunt fideles Librarij & etiã typographi lineas inæquales facere, vel ſpatium ſiue interuallum maius & ſæpius, quod aperturam vocant, inter dictiones relinquere, quo illæ inter ſe ſeiunctæ ſint, quàm confuſionem illarum & cacographiam experiri, & ob id turbatores dici. Huiuſmodi porrò diuiſione dictionum ſiue verborũ non antiqui Latini omnes vtebantur: nam in Augu ſto refert Suetonius Tranquillus cap. 87. quod vlla præcipue non diuideret verba ille, nec ab extrema parte verſuum (id eſt, linearum) abũdantes literas in alterum tanſferret.

Minores literarum figuræ in alphabeto è regione maiorum expreſſæ,vtcunque emanarunt ab ipſis maioribus literis,quibus contextus ſacer ſcriptus eſt: cũ autem extra ipſum contextum tot variæ & diuerſæ rationes & modi ſint ductuum & lineamentorũ,quot ſunt manus hominum depingentium literas: ſcripturam ita variam & diuerſam ſingulorum hominũ, per regiones Iudaïci exilij appellare ſolent כְּתָב הַמְּדִינוֹת ſcripturam prouinciarum, ſiue patriam & popularẽ. Ex huiuſmodi verò ſcriptura, quæ facilè pro cuiuſlibet

bet ſcribentis ingenio & manu variatur, magna ad legendum & dignoſcendum characteres literarum & dictiones procedit & emanat difficultas, vt etiam in aliis linguis ex literis manu ſcriptis. Literis autem iſtis ab Hebræis nihil ſacrum, ſed commentaria, epiſtolas & alia, quæ ſacra non ſunt, ſcripta tantùm comperies. Quia porrò facilioribus ductibus & lineamentis pinguntur iſtiuſmodi literæ, quàm quæ in ſacro contextu exprimuntur, pro vt ad imitandum ſunt illę faciliores, frequentius vſurpantur & in vſu quotidiano ſunt.

LITERARVM DIVISIO ET AFFINITAS.

Monſtratis iam quatuor literarum accidentibus, quæ ſunt Nomen, Figura, Ordo (cùm enim numerēt Hebræi per literas, ordinis habenda eſt ratio) & Poteſtas, ſiue prolatio, ſupereſt docere nunc quintum literarum accidēs, quod eſt in proximitate earum, quæ concordis ferè ſunt figuræ, aut ſoni. Si numerum autem & partionem ſiue diuiſionem literarum inter illarum accidentia ponere velis, per me licet, ſic enim erunt literis Hebræorum accidentia ſeptem.

Ad diſcrimē hoc percipiendū, animaduertēdi ſunt tractus, & lineamēta quibus corpora ſiue figuræ literarum fiunt, exēpli gratia, ב tribus lineis cōficitur כ verò, vnica linea, ſiue tractu vno circūducto. Reliqua, tu conſydera.

Literarum ſcripturæ pene ſimiliū tibi figuras ſubiecimus, ita vt aſſimilis aſſimili ſupponatur, vt.

ב ג ד ה ו ט ם ז

כ נ ר ח ז מ ס ן

Aliæ ſex ſunt ſoni duplicis.

תּ t פּ p כּ c דּ d גּ g בּ b

ת th, θ. פ ph, φ, כ ch, χ, ד dh, ג gh, ב, ϐ, ſiue v conſo.

Hæ

Hę ſex reſpõdere etiã poſſunt nouem mutis Græcorũ. Mutæ, { Tenues, פ ϖ. כ κ. ת τ. Mediæ, ב β. ג γ. ד δ. Aſpiratę, ח θ. פ φ. כ χ. }

De his ſex literis dicemus latiùs, quãdo officiũ daghes pũctuli inſcripti meditullio literarũ, docebim⁹.

Literæ porrò ג & כ ex æquo perferũt ſuam vim ad omnes vocales .i. non aliter ſonant cùm e, i, quàm cũ a, o, u. Vna quæque enim litera pręſe fert nomen ſuæ pronuntiationis, ſiue à ſua pronuntiatione nomen habet.

Poſſunt etiam hæ quatuor literæ אֱהֱוִי, mutæ dici, quòd quanuis motione afficiantur vocali, reſpectu omnium aliarum conſonantium, exiguam habeant vocem, præſertim ה, & א.

Seruiles ſiue additițias, et radicales ſiue natiuas literas cũ themáte, docebimus.

Vnica duplex videtur, צ, tſ, ſiue ס ט.

Soni ferè eiuſdem.

ה ז ט כ ס

ח צ ת ק ט

Omnes hæ literæ rurſus in quinque diſtribuuntur claſſes, ſecundum differentiam & diuerſitatem organorum, ſiue inſtrumentorum humanæ vocis. Aliæ enim dum proferuntur, adminiculo gutturis potiſſimùm egent.

vt,	אֲהֲחַע
Aliæ palati. vt,	גִּיכַק
Aliæ linguæ. vt,	דַּטְלְנַת
Aliæ dentium. vt,	זַסְשְׁרַץ
Aliæ labiorum. vt,	בּוּמַף

Obiter porrò notandum, etiam in aliis linguis (nã multùm hoc cõfert ad etymologiã & vocum forma-

tionem)

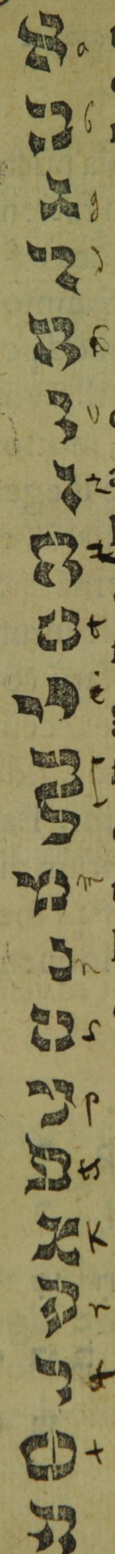

tionem in illis intelligendum) literas eiusdem organi frequenter inuicem substitui & affines ob id dici.

Volunt Cabalistæ, hoc est, Hebræi qui confingunt & comminiscuntur sepænumero arcana, siue mystica sacra ex literis Hebraïcis, literam ' esse literarum omnium principium & finem, quòd veluti punctum protrahi possit illa in quælibet literarum lineamenta & figuras quaslibet. Sicut enim, aiunt illi, materia formas omnes recipere potest & principium est, sic & ' est omnium formarum literarũ materia & principium, in quod etiam desinunt illę: docent itaque illi literas Hebraïcas omnes ex multiplici ' distinctè confici & constare posse, vt ex opposito alphabeto compertum habetur, quod quidem alphabetum accedere videtur ad scripturam illam discissam, quã Galli *escripture brisée, ou coupée* appellant.

Hactenus de literis.

De Punctis siue Motionibus vocalibus quibus omnes soni vocis cum literarum notis terminantur.

Sunt apud Hebræos נְקוּדוֹת exilia siue tenuia pũcta quædam, quibus ad voces suas exprimendum faciendúmque sonare consonantes, vt reserantur ipsius oris claustra, vice vocalium vtuntur, quæ ab illis commodè etiam תְּנוּעוֹת, id est, motiones vocantur, quòd per eas moueantur literæ. Ipsis literis quidẽ cum illæ voces non sint, sed vocum formãdarum indices, motiones ipsæ tanquã mortuis vitam afferũt: מְלָכִים Reges quoque aliquando easdem appellant, quòd illarũ veluti imperio moueantur consonantes ac gubernẽtur. Quandoque etiam רוֹשְׁמִים signa vocalium dicuntur, quod literæ ille non sint, sed signa & notæ ipsarũ vocalium. Illarum porrò authores fuere sicut & accentuum, Hebræï doctissimi, quos Masorethas vocãt, de quibus satis infra quando de literis אהוי dicetur. Eas in quinque קְטַנּוֹת .i. paruas, quæ filiæ magnarum dicuntur ab Heb. doctoribus & in quinque גְּדוֹלוֹת .i. magnas, quæ matres seu basis & fundamentum loquendi etiam appellantur, diuidunt.

** Motio- sæpenumero appellatur -.i. גָּדוֹל - magnũ. ∴ verò appellatur .i. קָטֹן - paruum.*

** Hiric magnum à paruo differt, quod Hiric magnũ sequatur Iod, paruum minimè.*

** Hateph Camets per o, vel ou raptũ legendũ censeo, ab eius nomine חָטֵף, quod raptum significat.*

Motiones.

Paruæ.				Magnæ.			
*Patha	פַּתַח	בַּ	a	Camets	קָמֵץ	בָּ	a
Segol	סֶגוֹל	בֶּ	e	Tsere	צֵרֵי	בֵּ	e
Hiric paruum	חִירִיק קָטֹן	בִּ	i	** Hiric magnu*	חִירִיק גָּדוֹל	בִּי	i
** Camets raptum, i. breue.*	חָטֵף קָמֵץ	בָּ	ou, o	Holem	חוֹלֶם	בוֹ בֹּ	o
Kibbuts	קִבֻּץ	בֻּ	u	Surec	שׁוּרֶק	בוּ	u

Similis eſt ratio aliarum omnium literarum cum his motionibus, atque eſt in hac tabula cum ב.

Holem motio, modò ſuper vaſ, vt לו, illi, & dicitur holem מָלֵא plenum: .i. ſiue turgidũ, modò ſiue vaſ, vt כה, ſic, & dicitur holem חָסֵר .i. imminutum ſiue deficiẽs, reperitur. Surec autem nunquam niſi ex gremio vaſ videtur, quod tunc nota vocalis longę eſt, non autem litera, vt לוּא, vtinam.

De דָגֵשׁ

Punctulum inſcriptum meditullio literarum ab Hebræis daghes dicitur, cuius quidem capaces ſunt omnes literæ, præter quatuor gutturales * אֶהֱחַע, & ר. Illud porrò eſt duplex, alterum חָזָק, id eſt forte, cuius officium eſt, vt ſonum literę, cuius gremio inſcribitur, intendere & conduplicare videatur: vt שִׁבֵּר Sibber. Alia eius officia facilè vſus te docebit. Alterum קַל id eſt, lene eſt, cuius tantùm ſunt capaces literæ ſex בְּגַדְ כְּפַּת, dum ponuntur & locum habẽt duntaxat in principio dictionis, vel poſt ſeua quieſcens plurimùm, nã alias in iſtis ſex literis, ſi inueniatur daghes, erit forte & illas geminabit. vt תִּזְכּוֹר, recordaberis. maſculini gene. & ſic de aliis. Has enim ſex literas ita mutat daghes lene, & robur adfert vt ſonent.

**Paucis tamen quibuſdam in locis reperiuntur א et ר habere daghes, ſed quia rarò hoc cõtingit, non in eo inſiſtunt Grãmatici. Vide Michol in obſeruationibus in futurũ Niphal verborũ perfecto rũ vbi tredecim exempla adferũtur in quibus ר habet daghes, quatuor verò in quibus א eo donatum eſt.*

Daghes, ab officio ſuo fortificatiuũ dici poteſt, quòd literas fortificare et corroborare videatur, tamẽ adhuc eſt etiam Iehudæis eius etymon incognitum. Vide Eliam in ſuo Tiſbi.

תּ t פּ p כּ c דּ d גּ g בּ b

Cùm verò abeſt, molliùs ſiue remiſſiùs ſonant: nempe ת th ſiue θ. פ ph ſiue φ. כ ch ſiue χ. ד dh ſiue d lene. ג gh. ב vt ϐ, ſiue v conſonans: Itaque ab Hebræorum nonnullis appellantur אוֹתִיּוֹת כְּפוּלוֹת חֲזָקוֹת וְרָפוֹת literæ duplices, hoc eſt ſoni duplicis, fortes & lenes.

Regula.

Nunquam daghes in vltima litera aliqua apparet, præterquàm interdum in his sex בְּגַדְכְּפַת. vnius exemplum in præsentia sufficiat, פְּקַדְתְּ. Quomodo daghes vocalitatis gratia ponatur in prima, vel secunda, vel tertia natiua litera, videbis in fine huius operis.

Non te conturbet, dictũ esse literas gutturales nõ admittere daghes, videásque frequenter ה cum punctulo in gremio: illud enim nõ est daghes, sed מַפִּיק .i. signũ pronũtiationis siue consonãtiæ ה dicitur à Grãmaticis, & est tunc ה relatiuum, fœminini generis, tertiæ personæ, singularis numeri. vt, בְּנָהּ filius eius: quod tamen puncto vocali notari non debet, nam tunc non esset relatiuũ. vt, אֱלֹוהַּ Deus: de cuiusmodi notatione הּ dicetur infra, vbi de ה & ע agetur: sunt insuper quatuor verba, quæ habent pro tertia litera thematis ה, tali puncto inscripto eius gremio, תָּמַהּ, כָּמַהּ, גָּבַהּ, נָגַהּ, quod quidem punctum indicat ה illud nunquam excidere, sed consonum semper esse, aliter quàm in omnibus aliis verbis habentibus ה pro tertia thematis litera, quæ nonnunquam in illis exidit & tollitur de medio, aut expressa desinit esse consonans & fit otiosa: de quibus latiùs suo loco.

מַפִּיק productum seu prolatum significat: nimirũ quando vnius literarum הוי auditur, vel sonus, vel coalescentia, cũ precedẽte sylaba dicitur illa mappic, id est, prolata, & nõ ociosa. de mappic videbis adhuc sub finẽ huius libri vbi de quatuor causis literis אהוי derogantibus agitur.

De : שְׁוָא

Duo punctula, quorum vnum alteri superponitur, Seua appellantur: dicitur etiam minister siue seruus motionum omnium, eo quòd modò pręponatur, modo postponatur decem motionibus vocalibus & sic æquè illis inseruiat. Eius natura est, vt ad venustatem pronuntiationis certis in locis quiescat, siue non legatur

gatur

gatur & dicatur שְׁוָא נָח Seua quiescẽs, siue taciturnum & non pronuntiandum, & certis in locis legatur & vocetur שְׁוָא נָע Seua mobile, siue legendum & pronuntiandum.

In locis tamen In quibus legitur, omni Iehudæorum de eius lectione relicta superstitione morosa, curiosa, molesta & Proteo mutabiliore ex pessimo linguæ & veræ pronuntiationis custode vulgo, quod magis balbutiei & malæ consuetudini inseruire studet, quàm rationi, cum doctissimis præceptoribus nostris Regiis professoribus dicimus ipsum sonare vt e breuissimũ, ita vt dum profertur, magis fallere, quàm ferire aures percipiatur, obiter quando legi debeat, regulas certas subscribentes.

Primò, legitur siue pronuntiatur seua, quoties sub prima dictionis litera ponitur. vt, דְּבָרִים verba.

Secundò, quando præcedit ipsum vna magnarum motionum. vt, שָׁמְרוּ custodierunt. Tunc autẽ propriè duplex exprimitur accentus in dictione, quorum primus Methegh id est frenum dicitur (vel aliquando aliquis alius, raro tamen) & comes est ille syllabæ longæ, ad docendum lectionem ipsius Seua proximè sequentis, de quo fræno paulò post in seua composito, secundus verò natiuus accentus est ipsius dictionis, attollens syllabam, quoniam accentus natiuus dictionis apud Hebręos semper est in penultima, vel in vltima, nunquam autem in antepenultima: post paruas enim motiones semper silet seua: silet quoque illud, post motiones longuas, si deinde sequatur daghes יָגֹרְתָּ timuisti Deut. 28. קָטֹנְתִּי inferior sum Gene. 32.

32. post Seua mobile enim, vt paulò post docebitur, sequi non potest daghes

Tertiò, quādo ponitur sub litera cuius meditullio inscribitur daghes. vt, סִפְּרוּ narrauerunt.

Quartò, si eadam litera bis continenter scribatur & prima habeat sub se seua, habet illud mobile. vt, הִנְנִי, ecce me, הַלְלוּ laudate.

Quintò, si bis Seua continēter in medio dictionis exprimatur, primū quiescet & otiabitur, alterū verò legetur. vt, יִלְמְדוּ disēt. In fine autē dictionis si bis cō-currat, vtrūq; semper quiescit soletquè fieri huiusmo-di duplicis Seua concursus, quando duabus consonantibus clauditur dictio. vt, וַיֵּבְךְּ & fleuit, Genes. 72. תָּסֵף Addas: etiam sub litera habenti in complexu suo da-ghes in fine dictionis Seua non legitur, sed semper quiescit & otiatur. vt, וַיֵּשְׁתְּ & bibit, Genes. 9.

Regula.

Nusquam inuenitur seua expressum in fine dictio-nis, præterquàm in literis בְּגַר כְּפַּת, exceptis tantùm tri-bus dictionibus, קוֹשְׁטְ veritas, Prouerb. 22. וַיַּשְׁקְ & po-tum dedit, Genes. 29. à שָׁקָה. יֵשְׁטְ declinabit Prouer. 7. à שָׂטָה.

Omnis vltima litera quatuor literis אהוי exceptis virtute continet seua quiescens, nam refertur siue tra-hitur extrema illa litera ad proximè antecedētem syl-labam siue lōga, siue breuis fuerit illa: Seua verò illud apparet & exprimitur si quippiam adiūgatur otiatúr-que siue quiescit, aut legitur secundum superiores ca-nones lectionis illius. vt in פָּקַד & in בֵּן si addatur sylla ba תָּ, indice secundæ personæ præteriti masculini ge

neris

neris elucefcit in ר & in Nun feua quiefcens. vt, פָּקַדְתָּ בְּתוֹךְ Sic quoque in מָשָׁל prouerbium, fi adhibeatur ךָ pronomen, confpicuum erit Seua legendum fub ל fic מְשָׁלְךָ prouerbium tuum פְּקָדְךָ vifitauit te virum vir. Sic etiam fentiendum de literis aliis.

Regula.

Notãdum infuper poft feua mobile nunquam fequi daghes, vnica tantùm dictione excepta שְׁתַּיִם duæ, vbi poft feua mobile ponitur daghes. Iehudæi tamen in partibus Orientalibus exulantes, dicunt א cum ∵ motione breui in hac dictione intelligendũ fic אֶשְׁתַּיִם pro שְׁתַּיִם, vt daghes in ת fit poft feua quiefcens.

Quare feua inter motiones vocales non numeretur, ratio eft, quoniam aliquando legitur feua, aliquãdo verò non legitur, fed quiefcit & trahitur quando quiefcit cum fua litera ad pręcedentem fyllabam, ac cum illa veluti commifcetur eamque conftringit. Motiones vocales verò omnes femper leguntur. Prætereà non numeratur inter notas vocalium ipfum Seua, quòd dictio nunquam cum feua folo inueniatur, fed opus eft adhuc aliis motionibus, antequam dictio aliqua ftare poffit: quapropter feua fiue fimplex fiue cõpofitum fit, dicitur nunquam ædificare fibi domum ab Elia, Cantico fexto. De hoc adhuc infra dicemus, quum de hateph camets dicemus. Non defunt porrò ex Hebræis, qui ipfum Seua שְׁבָה .i. captiuum vel etiam בַּר־הַמֵּצַר filium afflictionis appellent, propter miferam & onerofam feruitutem, quam feruit.

Puncta rapta, id eft, raptim legenda, quæ etiam femipuncta dici poffunt.

אֲ a — חֲטַף פַּתַח Hateph pathah, id est, raptum seu paruum pathah. *Semipathah.*

אֱ e — חֲטַף סֶגוֹל Hateph segol, id est, raptum seu paruum segol. *Semisegol.*

Pathah & segol quæ hîc vides composita cum seua & etiam sæpe numero ֳ, vt paulò post videbitur, nihil aliud indicant quàm ipsum seua, alioqui celerrimé, breuissimè & obscuro sono magis fallendo quam feriendo aures, legendum, clariùs & lentiùs sub literis gutturalibus legendum & proferendum esse ad illarũ faciliorem pronuntiationem: habent enim quatuor gutturales אֶהֶחַע, cùm ventosæ sint literæ, minus vocis & consonantiæ quàm aliæ consonantes, & tardioris morę difficilioris què sunt prolationis: quòd videlicet vix aliquo reliquorum organorum humanæ vocis iuuẽtur adminiculo: חֲלָשִׁים porrò, hoc est debiles quatuor gutturales vocat Aben Ezra in libro de Lancibus, hoc est, de diligẽti linguæ Sanctæ examine: extra eas raro admodùm hæc puncta composita inueniuntur: quare peculiaria gutturalium appellantur: ea daghes nunquam sequitur, rarò seua, quod etiam sub primæ syllabæ litera nisi paucis in locis illa præcedit עֲזֹבֵךְ deserere tè Ierem. 2. Seua præcedens & etiam sequens punctum raptum in vno vocabulo conspicitur בְּחָדְשָׁהּ in mense eius Ierem. 2. hoc autem quod sciam, nõ nisi cum ֳ: conspicitur: in medio dictionis autem sæpe illa precedere poteft. vt, וַיִּזְעֲקוּ & clamauerunt, Ionæ 1. & aliàs. Ponitur etiam methegh .i. frenũ accentus protractionis ad cohibendum syllabas inuẽtus, ne pronuntiatio nimis excurrat & fiant transpositiones

Notandum gutturales literas se, & præcedentes literas notare, hoc est, si gutturalis litera habeat hateph pathah, præcedens litera plurimùm habebit motionẽ affinẽ, nẽpe pathah. Si verò hateph segol, præcedẽs habebit segol. vt, יַעֲלֶה Ascendet. יֶאֱסֹף addet, hoc etiã fit cum hateph camets vt יָעֳמַד, statuetur.

tiones literarum aut ſyllabarũ, vel etiam motionum feſtina pronuntiatione, qui inſtar lineæ perpendicularis pingitur, cum motionibus, quæ præcedunt puncta rapta, de quo adhuc vbi de acentibus tractatur, ſub finem dicetur. חֲטָפִים. i. duo puncta rapta etiam mutuò nuſquam ſeſe conſequuntur.

Aliquando tamen literæ gutturales in medio dictionis reperiuntur cum puro & ſimplici ſeua, quanuis ſuperiora puncta rapta dicantur gutturalium literarum peculiaria. In principio dictionis nunquã cum ſimplici ſeua videntur, quoniã quoties ſeua debet legi ſub gutturalibus literis, quod pre cæteris aliqud difficultatis & tardioris moræ in ſui pronuntiatione habeant illę, debet componi ſeu dilatari per – aut per ∵ aut per ⊤, ſeua enim ſimplex legi nunquã poteſt ſub aliqua ex gutturalibus literis. Hoc autem tribus regulis in fine huius operis demonſtramus: oſtenditur illis canonibus tribus enim, gutturales literas poſſe habere ſeua ſimplex & non compoſitum in medio dictionis. Quòd literæ gutturales ſe & præcedentes literas ſemper non notent percipiatur exemplo ex Iona paulò ante citato & ex שִׁחֲדוּ munera date Iob 6. propter huiuſmodi enim dictiones, in quibus huiusmodi affinitas notationis non videtur, in ipſa marginis annotatione appoſitum eſt vocabulum: plurimùm.

Dictum eſt ſupra, raròadmodum hæc puncta compoſita ſiue rapta reperiri ſub aliis quàm gutturalibus literis. Reperiuntur tamen, potiſſimùm quando eadẽ ſequitur conſonans in eadem dictione: tunc enim ex his præcedens habet quandoque hateph pathah. vt,

צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת Demerſi ſunt tanquam plumbum, Exod. 15. רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל Myriades milium Iſrael. Nume. 10. Non ſequente etiam eadem conſonante, ſed rarò. vt, רֲטֻפַּשׁ Succoſus eſt. Iob. 33.

Sunt etiam adhuc quædam cauſæ, propter quas literæ non gutturales aliquando habent ſub ſe ־ֲ, puta quando ו præponitur literæ affectæ ſeua, dilatatur enim tunc quandoque ſeua per pathah, ornatus ac vocalitatis (vt Dauid Kimhius ait) gratia. vt, וּזֲהַב & aurũ, Geneſ. 2. Ezechiel. 26. Iudicum 5. & Numeri. 23. & alias. Item, ab hoc verbo בֵּרֵךְ benedixit deriuata, in quibus accentus methegh eſt ſub ב, habent aliquãdo ſub ר ־ֲ. vt, וַאֲבָרֲכֵהוּ & benedicã ei, Gen. 27. וְהִתְבָּרֲכוּ־בוֹ & benedicent ſibi in illo Ierem. 4. & alia. vt, Iudicum 5. magis vſu quàm præceptis percipienda, in quibus variant exemplaria, vt in deriuatis ab אָכַל, quæ Elias Cantico duodecimo perſequitur & tractat.

Quando ſeua ſequitur literam gutturalem, ex ־ֱ literæ gutturalis detracto Seua fit ־ֶ, ne videlicet alterũ ſeua ſequens legatur, & fiat κακοφωνία (Nihil enim aliud eſt ־ֱ quàm ſeua compoſitum ſeu dilatatum per ־ֶ) vt, נַחֲלָתֵנוּ נֶהֶפְכָה לְזָרִים hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos. Treno 5. vbi נֶהֶפְכָה pro נֶהֱפְכָה. Eadem erit tibi de ־ֲ ratio.

De ־ֳ

Quanuis ־ֳ ſit חָטֵף id eſt, raptum, non tamen paulò ante adnumerauimus illis duobus ־ֲ & ־ֱ, eo quòd plurimùm hoc, vt ex punctorum vocalium tabella ſupra videtur, numeretur inter decem motiones vocales (vt vſu tamen videre licet, ſæpe conſiderandum eſt vt ſeua di-

ua dilatatum ſiue compoſitum cum ׳, non autem vocalis motio & vocari poteſt Smicamets) quòd indifferenter ſubſcribatur omnibus literis & quòd ex eo fiat vocabulum monoſyllabum כָּל־ quod neq; ſeua ſimplex, neque alia duo puncta rapta ׳ & ׳ præſtare poſſunt: nulla enim ex illis ſolis conſtare poteſt dictio. Vt ſupra dictum eſt in fine ſeua. Huic motioni ׳ in quibuſdam codicibus aſcribitur ſeua dextero lateri ſic ׳ in quibuſdem verò non: quare in huiuſmodi codices incidens ne fallaris & allucineris putans illud eſſe camets magnũ, imbecilitati ingenij tui conſulendo certas quatuor regulas tibi ſubſcribam, quibus camets motionem magnam ab hateph camets quando ſuum Seua perdit, ſeu (vt placet Eliæ vocare) camets hatuph diſcernes.

Prima, ſi ׳ poſt quod ſequitur daghes, nõ aliquo accẽtu ſuſſultũ fuerit, illud camets nõ erit motio magna camets, ſed camets hatuph, ſemper per ou, ſiue o, & non per legendum. vt, כָּלּוּ תְּפִלּוֹת דָּוִד absolutæ ſunt precationes Dauid. Pſalmo. 72. שָׁדְּדָה נִינְוֵה Vaſtata eſt Nineue Num. 3.

Secunda, ſi ſequatur poſt ׳ ſeua quieſcens, id eſt, ſi camets præcedens non habeat iuxta ſe methegh, vel alium quenuis accentũ, tunc non erit camets, ſed camets hatuph. vt, הָחָכְמָה תְּחַיֶּה בְּעָלֶיהָ Sapientia vitam cõfert poſſeſſoribus ſuis. Eccleſiaſt. 7. עָצְמָה robur. Eſaię 40. quod de naturali, & nõ per accidens aliquod poſito intelligo: nam quãuis Ruth ſecũdo legatur אַרְצָה in terram: ſeua poſt tale ׳ non eſt legendum, eo quòd contra rationem grammaticæ vicem gerat motionis

paruæ ׃ propter accentum distinguentem, quia vt suo loco dicitur, solēt breues in longas syllabas conuertere accentus distinguentes: status enim absolutus dictionis est אֶרֶץ.

Tertia omne camets vltimæ syllabæ iunctum per virgulam quam Hebræi מַקֵּף vocant, cum sequenti dictione, si non habeat post se א vel ה, vel aliquo accentu non suffultum fuerit, est camets atuph. vt, כָּל־אֹיְבַי omnes inimici mei. Psal. 3. Sine macaph enim scribendum erat כל per holē: vt porrò hîc obiter dicam, monosyllaba vocabula apud Hebræos inter vltimas habentur syllabas: similiter dicendum est esse camets atuph sub ר in פֶּן־יִפְרָץ־בָּם ne irrumpat in eos (Dominus) Exod. 19. vbi ר litera afficitur camets atuph propter virgulam maccaph. Cęterùm si post ָ sequantur ה vel א, vel aliquo accentu ָ præditum fuerit, ָ illud etiam præsente maccaph erit longum אֶמְצָא־חֵן בְּעֵינֶיךָ Inueniam (inueni) gratiā in oculis tuis Ruthæ 2. לְמַעַן אֶחֱטָא־לָךְ Ne peccem tibi. Psal. 119. in ב. Et id genus alia multa. Exēplar כְּתָב־הַדָּת Scripturæ legis .i. scriptæ legis. Fster 4. vbi ָ sub ת præditum accētu Methegh est longum. Sic in גֵּר־שָׁם peregrinus ibi. Esræ .i. ָ sub ר donatum est ipso methegh & longum est תַּאֲוָה־הוּא desiderabilis ipsa (arbor erat,) Genes. 3. & וּשְׁקָה־לִּי, Et osculare me, Genes. 27. & id genus alia.

Quarta, in dictionibus in quibus in vltima syllaba est ָ, & nullus vnà cum illo ָ est accentus, quod potissimùm in quibusdē futuris verborum obseruatur, tale ָ est atuph, vt, וַיָּקָם קַיִן Et surrexit Cain. Genes. 4. וַיָּקָץ מוֹאָב Et anxius fuit Moab, Num. 22.

De

De literis אֶהֱוִי.

Hæ quatuor literæ nullum sonum emittunt & desinunt esse consonantes, nisi motione aliqua afficiantur vocali & ob id literæ נָחוֹת, id est, quiescentes seu ἄφωναι dicũtur: illarum natura est, vt semper adsint expressæ motionibus magnis, aut non expressæ in ipsis lateant, fortassis propter duo tempora, quæ ipsæ motiones magnæ habent, quod paruis non competit motionibus: itaque motio magna proferri nõ potest, nisi adfuerit actu, vel intelligatur vna illarũ: quare אִמּוֹת הַדִּבּוּר id est, matres siue bases locutionis & אוֹתִיּוֹת הַנְּשִׁימָה id est, literæ mentis (mentales, siue mente cõcipiendæ) & etiam אוֹתִיּוֹת נֶעֱלָמוֹת .i. literæ latentes siue absconditæ, appellatæ sunt. Occasio porrò intelligendi & imaginandi istas literas sumpta videtur tum ex cabala .i. acceptione non scripto, sed ore ac veluti per manus tradita, tum ex dictionibus quæ illas expressas modò habent, modò verò suppressas.

Tres tamen literæ אֱוִי quamuis matres locutionis vel הַקְּרִיאָה .i. lectionis appellatæ fuerint ab antiquis Hebræis, hoc est, lectionis vtqunque directrices, nunquam satis sufficienter certæ vocales fuerunt: tum quod ipsarum vocalium proprium sit semper adesse expressè consonantibus & veluti vitam inspirare illis, istę verò אוי literę passim suppressæ videantur & delitescãt: tum quòd tribus istis literis quinque soni, a, e, i, o, u, distinctè & explicatè exprimi non possint. Adde quòd si sufficienter satis certæ vocales tres istæ literæ fuissent, frustra & sine causa puncta vocalia, de quibus supra dictum est, inuenta fuissent à patribus circuncisis

Masorethis illorum authoribus, ante quorum tēpora vt in caput vndecimū Targumi Ionathani in Hoseā vatem fusius docuimus, habebatur Hebraïcé legendi ratio ex Cabala. Illi enim masorethæ prudentissimi doctissimique viri, non separatè, vt faciūt ardeliones, qui statim sciunt omnia & neminē verentes, neminē imitantes sibi ipsi exemplo sunt, sed concilium habentes cùm viderent ob exilium, quo premebātur & quo adhuc dispersi sunt Iudæi vbique terrarū, linguā Hebraïcā illiusque prónuntiationē pessum ire & quenque pro arbitrio suo in posterum lecturū, nisi suo studio & diligentia tanto malo occurreretur, ab adiectione, detractione, immutatione & transpositione literarum ita omnino abstinendo & temperando, vt semper sacrosanctus & intactus remāserit Hebraïcus cōtextus, notis siue punctis vocalibus nobis expresserūt quantū in se fuit, antiquā legendi Hebraïcè rationē, quam, hactenus per manus maiorū habuerant à Mosis & Iosuæ temporibus. Scriptus nanque & exaratus erat antea contextus Hebraïcus continenter & indistinctè sine satis sufficienter certis vocalibus, aut notis aliquibus earum, ac etiam sine accentibus, vt videlicet tacitum & ignotum esset mysteriū religionis veri dei barbaris & exteris gentibus nisi proselitis, hoc est, his qui prius per aliquod tēpus instituti ex ethnicis & incircuncisis voluërant cultum veri dei & illius religionem suscipere miscerique populo dei opt. maximi. Illis porrò tribus literis אוי deinde à grammaticis adiunctum est ה, eo quod illud eodem modo quiescat, sed duntaxat in fine dictionis, quo ipsum א.

א, tãtùm in fine & medio dictionis silet.
- Post ־ָ. vt, צָבָא exercitus, Num. 1.
- Post ־ֵ. vt, כִּסֵּא thronus, Ester 1.
- Post hirec magnũ. vt, בָּרִיא pinguis, Iud. 3.
- Post holem. vt, בֹּא יָבֹא veniendo veniet, id est, certè veniet, Abac. 2.
- In medio dictionis. vt, יֹאכַל בּוֹ comedet ex eo Exod. 12.
- Post וּ. vt, נְשׂוּא פָּנִים discrimẽ seu ratio personarum, Esa. 3.

ה dũtaxat in fine obmutescit
- Post ־ָ. vt, גָּלְתָה יְהוּדָה migrauit Iehuda, Treno. 1.
- Post ־ֵ vt, אַרְיֵה leo, Genes. 49.
- Post holem. vt, גָּלֹה migrare, Amos. 5.

ו tantùm quiescit
- In medio. vt בְּשִׂפְתֵי נָבוֹן תִּמָּצֵא חָכְמָה In labiis prudentis inuenietur (inuenirur) sapiẽtia, Prouerb. 10. & in fine, semper sub holem. vt, לוֹ illi. Post motiones autem ־ָ & ־ַ in fine dictionum proferendum est vel vt u diphtongi Latinæ in verbo audio, vel vt f. post iric verò & ־ֵ vt f. שְׂלָו coturnix Exod. 16. קַו־תֹהוּ linea inanitatis Esa. 34. אָחִיו frater eius Gen. 4. פִּיו os eius, idest. Reg. 4. שָׁלֵו quietus Ieremi. 49. כִּסְלֵו Nouember. Nehem. 1.

י silet & obmutescit in ־ֵ. vt לְנֶגֶד עֵינָי corã oculis meis Psal. 26. מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה Prouerbia Selomonis. Proueb. 1. in ־ָ vt, דְּבָרָיו verba illius: Deut. 4. Sic in ־ֶ vt, דְּבָרֶיךָ verba tua Daniel. 10.

Post alias autẽ omnes motiones, vel est י affectũ motio-

motione vocali & ſic conſonans. vt, הָיָה fuit: vel coaleſcit & coheret motione deſtitutum. Coaleſcit autem י in fine dictionis, poſt quatuor iſtas motiones, ָ, ֵ, וֹ, ו, cum præcedenti ſyllaba, ſicut vocalis in diphthongo & pronuntiatur poſt ָ & ֵ, vt y, in dictionibus Gallicis *iray*, *diray*, *feray*. Poſt holem, vt y, in dictionibus Gallicis *toy*, *foy*, *roy*. & poſt וּ, vt y in fine dictionis Gallicæ, *luy*, *appuy ennuy*.

Exẽpla י hærentis & coaleſcẽtis in fine dictionis poſt quatuor præſcriptas motiones ָ, ֵ, וֹ, ו,

- Poſt ָ. vt, אֲדֹנָי adonai, Domin⁹ τρισυλλάβως.
- Poſt ֵ. vt, דְּבָרַי deuarai, verba mea, τρισυλλάβως.
- Poſt holẽ. vt, גּוֹי, goi, gens הוֹי hoi, heu μονοσυλλάβως.
- Poſt וּ. vt, בָּנוּי, banui, ædificatus, δισυλλάβως.

Quòd literæ אֶהֱוִי lateant & virtute contineantur in motione longa, patet ex Exod. cap. 20. vbi ſic legitur. לֹא־תַעֲשֶׂה־לְךָ פֶסֶל Non facias tibi ſculptile: vbi, in פ, dictionis פֶּסֶל, non ponitur daghes propter ה vnã literarũ אֶהֱוִי quæ ſubintelligitur & imaginãda eſt ac mẽte concipienda poſt ָ dictionis לְךָ ſic לְכָה. Simile itidẽ habetur in fine Pſal. 13. בְּחַסְדְּךָ בָטַחְתִּי In miſericordia tua ſperaui. ſic כָה. Sic à יָשַׁב ſedit: in futuro dicitur תֵּשֵׁב ſedebit: vbi in ֵ literæ ת, latet & virtute continetur י prima natiua litera, שֵׁרִית reſiduum .i. Paralip. 12. pro שְׁאֵרִית ſic שֵׁלָתֵךְ petitio tua. Sam. 1. 17. pro שְׁאֵלָתֵךְ הָכֵן, eſto paratus Eſechiel. 38. pro הִכּוֹן ſic מְקֹמוֹ locus eius Exod. 18. pro מְקוֹמוֹ. Reliqua vſu inter legẽdum ſunt obſeruanda.

Hæ

Hæ tres literæ אֶהִי, etiam in motione parua ∵ actu quandoque quiescunt. vt,
- גֹּמֶא iuncus.
- שָׂדֶה ager.
- דְּבָרֶיךָ verba tua.

א & ה porrò quiescere reperiuntur in ־, sed hoc rarum est, vt לַאדוֹנָי domino, vt in litera ו obseruauimus quã do de literis מ ש ה ו כ ל ב tractamus. ־ מַה quid, & post se habet maccaph, nam alioqui scribi solet מָה.

DE LITERIS PERMVTABILIBVS.

Quinetiam quatuor literæ אֶהְוִי à Grammaticis אוֹתִיּוֹת מִתְחַלְּפוֹת, id est, literæ permutabiles appellantur, quòd frequenter vna in aliam commutetur.

ה in א. vt, & in ו.
- קִרְאֶןָ לִי מָרָא vocate me amaram, Ruth. 1.
- pro מָרָה. אָהֳלֹה tabernaculũ eius Gen. 9.
- pro אָהֳלוֹ.

א in ה, & in י. vt,
- כִּסֵּה thronus, 1. Reg. 10.
- pro כִּסֵּא.
- בְּרִיָּה pinguis. fœm. gene. Ezech. 34.
- pro בְּרִאָה.

ו pro י, & י pro ו. vt,
- הֱוֵי esto, Esa. 16.
- pro הֱיֵה Imperatiuo, ab הָיָה fuit.
- קִיְּמוּ cõfirmauit, Ester. 9.
- pro קִוְּמוּ.

& alia quamplurima: hæc enim obiter duntaxat adduximus pauca exẽpla, vt tyronibus huius linguæ sternamus viam.

DE REDVNDANTIBVS LITERIS.

Adhuc etiam literæ אֶהְוִי dicuntur אוֹתִיּוֹת נִסְפּוֹת, id est, literæ superuacaneæ & addititiæ, siue paragogicæ,

cæ, quòd ſæpe nihil ſignificantes ſubiungantur di-ctionibus.

א in fine addititiũ, ſiue redundans per paragogẽ. vt, { חָגָּא commotio, Eſa. 19. pro חָג.

ה pariter paragogicum. vt, { לַיְלָה nox, Pſal. 104. pro לַיִל.

ו itidem redundans. vt, { חַיְתוֹ־יַעַר beſtia ſyluæ, Pſal. 104. pro חַיַּת יַעַר.

י ſimiliter vacans. vt, { שֹׁכְנִי habitans, in Abdia. pro שֹׁכֵן.

Et alia, quę breuitatis gratia omiſimus: eiuſmodi procul dubio paragoge, ad euphoniam ſiue, vocalitatem in Hebraiſmo frequens admodum eſt.

ה Tamen in fine, ſi null⁹ ſtatim præcedat accentus aliquãdo pro rõne ſententiæ æquiualet & equiparatur præpoſitioni אֶל id eſt ad vel in. vt, גָּרְנָה ad aream, Mich. 4.

Niſi ו hic omnino redũdaret, dicendũ eſſet חַיָּתוֹ ex proportione ſiue grammatica analogia.

DE VTRARVMQVE MOTIONUM natura.

Motiones magnæ gaudentes cõnecti duntaxat cũ ea cõſonante ſola à qua feriũtur & frangũtur & propterea liberã pronuntiationem poſtulantes, quam daghes & ſeua quieſcens abrumpunt & vrgẽt, vtrũcunque illorum enim conſonantem, quam inſignit, miſcet cum præcedente ſyllaba, & ſic vim afferre & veluti impreſſione facere pronuntiationi videtur, ob id illæ, inquã, poſt ſe neutrũ illorum admittunt, ſed liberè per ſe voce faciunt & terminant, ita vt quæ ſtatim ſequitur litera, nouam cum ſua motione vocali neceſſario incipiat ſyllabam. vt, יָשָׁר rectus, שֵׁכָר ſicera, פְּקִידִים præfecti, קֹדֶשׁ ſanctitas. פְּקוּדִים viſitati.

In

In quibus dictionibus tamen motio longa præcedens prædita est accentu aliquo, inscribi potest dages literæ sequenti. vt, יָּמָּה in mari שָׁמָּה illic: vbi vides post ָ poni dages in מ, sed accentu præcedente, qui retineat remoretúrque primam illam longam syllabam: ita tamen vt non omnino separata videatur à sequente, sed suspensione & protractione quadam vocis ab ea ita distincta, vt non commixta cum illa, sed liberata audiatur à daghes sequentis syllabæ, ne eius sonus abrumpatur, sed liber sit exitus ipsius vocis, vt ex illius extensione expressè magis auribus percipiatur illa.

Raró porrò contingit, vt post motionem longam non suffultam accentu, sequatur daghes יוּשַּׁר vastabitur Hoseæ 10. בָּתִּים ædes Ieremiæ 29. quod valde est anorme.

E contrario verò motiones breues ipsas sequitur dages. vt, זַכָּה pura, חַגּוֹ solennitas illius: vel seua quiescens. vt, מִצְרַיִם Aegyptus, שִׁמְרוּ custodite: illa quidem duo, puta dages & seua quiescens, præceps, abruptum fractum ve quiddam ad aures ipsas perferunt.

Si tamen locum habeat accentus iuxta motionẽ breuem, litera sequens raró habebit daghes, vt, בַּיִת domus, בֶּגֶד vestis & similia: motio siue syllaba breuis nanque accentu suffulta, siue producta, accedit ad naturam syllabæ longæ & pro longa est habenda, accentus enim vtcunque illam producit, vt passim testãtur doctiores Hebræi, inter quos est Elias Iudæus in scholijs suis in Miclol, Scholio tertio in affixa cũ præterito & aliàs. Quod autem aliquando sequatur

daghes, quãuis motio parua ſit accentu prædita exẽ-
plum habes תְּשְׁמְטֶנָּה dimittes eam, Exod. 23. & alia.
Degenerant tamen pauca admodùm participia præ-
teriti temporis, vſu magis obſeruanda, quàm gram-
maticorum præceptis, in quibus poſt motionem bre-
uem, quanuis ipſa non habeat iuxta ſe accentum, ſe-
quitur raphe, ideſt, littera ſine puncto daghes: raphe
enim lenitatem immunem omnino à puncti daghes,
aſperitate ſignificat. vt, פְּקֻדִים numerati, Exod. 30.

De ע, & ח.

Hæ duæ literæ, in principio vel medio dictionis,
cùm ſint veræ conſonantes, feriunt ſubſcriptam, vel
ſequentem motionem vocalem: in fine verò poſt
vltimas quatuor motiones magnas, habent pathah,
poſt cuius vocem proferri debent: quare iuſtæ tunc
cùm non ſint conſonantes, legitimam non faciunt
ſyllabam. Habent etiam ſemper accentum, proxi-
mè ante ־. Et (quia huiuſmodi dictiones etiam alijs
vna ſyllaba videntur longiores) pathah illud dicitur
פַּתַח גְנוּבָה, id eſt, pathah ſuffuratum ſeu vſurpatum,
quòd præter conſuetudinem aliarum, huiuſmodi di-
ctiones habeant pathah ſub vltima thematis litera.

Obiter porrò obſeruandum eſt poëtas in carmi-
nibus & rhythmis ſuis huiuſmodi ־ tanquam conſti-
tuens ſyllabam conſiderare & numerare, ex illorum
ſententia, vt credo, qui א literam in huiuſmodi ima-
ginandam eſſe volunt, vt poſt exempla ſequentia ſta-
tim dicemus. Exẽpla nõ legitimæ ſyllabæ ſupradictæ.

Poſt

Post hirec { שִׂיחַ planta. magnū. vt { תַּכְרִיעַ psternes } pòst ¨ vt { הִפָּתֵחַ adaperire. יוֹדֵעַ cognoscēs. }

Post ו. vt, { רוּחַ spiritus. יָדוּעַ cognitus. } post holē. vt, { מָשׁוֹחַ vngere. שָׁמוֹעַ audire. }

Post ∴ etiam nonnunquam. vt, יְהוֹשֻׁעַ Iosue, Aggei. 1. Legitur etiam בָּטֵחַ fiduciam habens (fretus,) Psal. 112.

Videtur etiam quandoque similis illegitima sylla-ba fieri & videri ‾ vsurpatum in ה Mappic, id est, in ה in gremio habente punctum pro signo pronūtiatio-nis & consonantiæ suæ, post istas tres motiones ma-gnas: post ·· מִתְלַהְלֵהַּ seipsum fatigans Prouerb. 26. Post Iric magnum יַגִּיהַּ splendere faciet. Esa 13. Post Olem גָּבֹהַּ excelsus Ecclesiast. 5. Post Surec nundū animaduerti huiusmodi syllabam. Huiusmodi quo-que illegitima syllaba obseruanda est in dictione יְרוּשָׁלַםִ. Non desunt porrò ex Hebræis qui א ima-ginandum esse existiment in huiusmodi dictionibus, inter duas vltimas literas, & hoc ‾ vsurpatum ad ip-sum א imaginandum pertinere hoc modo, שִׂיאַח, יוֹדֵאַע הִפָּתֵאַח רוּאַח שָׁמוֹאַע, מָשׁוֹאַח, תַּכְרִיאַע יַגִּיאַהּ, בָּטֵאַח, יְהוֹשֻׁאַע, מִתְלַהְלֵאַהּ, יָדוּאַע גָּבֹאַהּ In יְרוּשָׁלַםִ quoque Iric literæ ם ad ipsum א imaginandum pertinebit hoc, modo יְרוּשָׁלַאִם. Ceterùm cùm, vt iam dictū est, omnis vltima litera quatuor literis אהוי exceptis virtute contineat seua, sunt qui credant vocalitatis gratia tale ‾ pro se-ua positum esse sub ע & ח in hunc modum מָשׁוֹחַ pro מָשׁוֹחְ & שָׁמוֹעַ pro שָׁמוֹעְ & sic de huiusmodi alijs. Verū tamen vtcunque res habeat, apud poëtas & rhythmi-cos hoc ‾ syllabam constituit.

De nomine.

Sunt apud Hebræos tantùm tres orationis partes, שֵׁם, id eſt, nomen, פּוֹעַל, ideſt, verbũ, & מִלַּת הַטַּעַם, id eſt, dictio guſtus ſiue מִלַּת הָעִנְיָן dictio conſignificatiua: per quam intelligunt articulum , pronomen & cæteras partes orationis indeclinabiles, quæ profectò neque nomen alicuius rei ſunt,neque verbum,ſed ad ornatum & inſtructionem orationis nominibus & verbis ancillantur. In verbo namque vis eſt ſermonis, in nomine verò materia, id eſt, verbum eſt quod loquimur, nomen autem de quo loquimur. Itaque de nomine,quòd ſit materia ipſius ſermonis, priuſquã de verbo, tractate viſum eſt. Sed quia parũ negotij eſt in declinandis nominibus, cùm quòd accidentibus, nempe qualitate, figura, & ſpecie, cum Latinis omnino conueniant (quæ breuitati ſtudentes omiſimus)tum quòd genera, numeri, caſus, declinatio & gradus comparationis breuiter tractari poſſint. De his & alijs orationis partibus,videlicet quatenus Hebræi in ſuo idiomate à cæteris differunt, ne chartas miſeras ſcriptis inutilibus onerare videamur, quã breuiſſimè fieri poterit, dicemus & primùm.

De genere.

Hebræorum idioma ſiue proprietas, generibus duobus, quæ in natura viſuntur, contenta, maſc. & fœm. neutrum genus neſcit.

Fœminina verò ea ſunt nomina & participia, quæ terminantur in ה præcedente ָ & accentu in vltima. vt, צְדָקָה iuſtitia מַלְכָּה regina פּוֹקְדָה viſitans fœm. vel in ת præcedente ֵ. Quæ omnia ſemper accentũ habent

bent in penultima. vt, תִּפְאֶרֶת pulchritudo, עֲטֶרֶת diadema. פּוֹקֶדֶת visitans fœm. Et carent semper numero plurali regulariter siue legitimè formato, nisi ת fuerit litera etiam natiua siue radicalis non solùm generis fœminini index, tunc enim pluralem numerum habent & pauca admodum numero sunt huiusmodi. vt, à קֶשֶׁת arcus, fit regulariter in plurali, קְשָׁתוֹת arcus, Esa. 13. Reliqua omnia nomina & participia cuiuscunque fuerint terminationis, generis erũt masculini: nisi quòd aliquando (quemadmodum apud Latinos) quædam sunt Heteroclita siue enormia, quorum genus facilè inter legendnm vel ex adiuncto verbo, vel participio, vel ex pronomine vel ex adiectiuo, non autem extermiñatione cognoscitur. vt, אֶבֶן יְקָרָה lapis preciosus, 2. Samuel. 12. vbi est adiectiuum fœmininum cum substantiuo terminatione masculino. וְאֵשׁ יָצְאָה Et ignis egressus est. Num. 16. vbi est verbum fœminæum cum nominatiuo masculino terminatione. Et alia inter quæ recensenda sunt nomina, que natura in animalis corpore gemina sunt, quæ quanuis signa prædicta fœminini generis nõ habeant, ex orationis contextus filo & constructione plurimùm generis fœminini deprehenduntur & percipiuntur. vt, וְאֹזֶן חֲכָמִים תְּבַקֶּשׁ־דָּעַת & auris sapientum quæret sciẽtiam (studet cognitioni,) Prouerb. 18. תִּמְחַץ רַגְלְךָ בְּדָם intingat se pes tuus in sanguine, vel rubeat, Psal. 68. בִּזְרֹעַ גְּדוֹלָה in brachio magno, id est, potentia magna, Ezech. 17. כָּבְדָה מְאֹד יַד הָאֱלֹהִים שָׁם aggrauata erat (inualuerat) nimis manus (afflictio) Domini illic, 1. Sam. 5. vbi vides, in his exemplis dictio-

ctiones res in animalis corpore geminas ſignificãtes, non ex ſigno generis fœminini, ſed ex adiuncto verbo fœminino, vel adiectiuo, eſſe generis fœminini. Eadem de alijs eſt ratio.

Item, omnia nomina regionum, & vrbium, cuiuſcunque ſint terminationis, generis ſunt fœminini. vt, מוֹאָב הֱוִי־סֵתֶר לָמוֹ Moab ſis latibulũ illis, Eſa.16. vbi מוֹאָב eſt nominatiuus nomẽ regionis, cũ imperatiuo fœminæo, ab הָוָה ſiue הָיָה fuit. יְרוּשָׁלַםִ הִיא יְבוּס Ierusalem ipſa (eſt) Iebus, 1. Paralip. 11. vbi eſt nomen vrbis cum relatiuo fœminino. Sic de alijs idem eſto iudicium.

Quædam etiam ſunt nomina, quæ vna voce ſexum vtrunque ſignificant & ſunt eorum nõnulla promiſcui, ſiue incerti & confuſi generis, in quibus viſu ſexus non diſcernitur. vt, אַרְנֶבֶת lepus, Leuit. 11. Nõnulla verò communis generis reperiuntur, & in illis viſu diſcernimus ſexum. vt, חֲזִיר ſus, Prouerb. 11. & nonnulla alia.

Notandum inſuper, plurimùm genus fœmininum à maſculino formari adhibito ה, præcedente ָ & accentu. vt, à גָּדוֹל magnus, fit גְּדוֹלָה magna, à טוֹב bonus, fit טוֹבָה bona. & ſimilia.

Obſeruandum porrò eſt Hebræos in contemptũ & dedecus malorum hominum crebrò fœminino genere pro maſculino vti tam in nominibus quàm verbis, participijs & pronominibus, vt liquet ex Amoſi 4. cap. verſu 1. ex Ieremiæ 3. à verſu 5. & deinceps: ad laudem verò & gloriam ſtrenuarum mulierum, quæ fecerunt aliquid laude dignũ crebrò vſurpare

pare masculinum genus pro fœminino, vt videtur de Aegiptiacis obstetricibus Exod. 1. versu penultimo, Ruthæ primo versu 7. & 8. & alias sæpissimè à bene consideranti linguæ Hebraïcæ conuenientiam & cōstructionem.

De numero.

Numerus in nomine triplex, singularis. vt, אֶלֶף mille, מֵאָה centum. Dualis. vt, אַלְפַּיִם, duo milia, מָאתַיִם, ducēda. Pluralis. vt, אֲלָפִים plura milia quàm duo, מֵאוֹת pluries centum.

Notabis interim, pauca quædam heteroclita per defectum singularis & pluralis numeri, per dualem duntaxat numerū declinari. vt, שָׁמַיִם cæli, מַיִם aquæ, צָהֳרַיִם meridies, רֵחַיִם duæ molæ pristini, inferior & superior, אָבְנַיִם tabula, vel lapis super quem fingit figulus vasa sua, qui plurimùm in modum duarum molarum est. & alia. Sic per dualem inflectuntur numerum nomina significantia res natura geminas. vt, יָדַיִם duæ manus, in cuiusmodi formatur semper numerus iste dualis à singulari, addendo יִם syllabam, pathah & accētu expressis sub litera mox præcedēti. vt, à יָד manus, singulari: formatur duale יָדַיִם duæ manus, à רֶגֶל pes, רַגְלַיִם duo pedes, ab אֹזֶן auris, אָזְנַיִם duæ aures, à עַיִן oculus, עֵינַיִם duo oculi. ab אַף naris, אַפַּיִם duæ nares, à שָׂפָה labium, שְׂפָתַיִם duo labia. à כָּנָף ala, כְּנָפַיִם duæ alæ, & alia. Quando porrò pluraliter per dualem numerum loqui volunt, dualibus nominibus, adhibere solent numeralia nomina hoc modo. אַרְבַּע רַגְלַיִם Quatuor pedes Leuit. 11. (Est tamen cōtra rationem grammatices ־ pro ־ sub ל pro-

e pter

pter accentum diſtinguentem ^) אַרְבַּע כְּנָפַיִם Quatuor alæ Ezechiel.1. שִׁבְעָה עֵינָיִם ſeptem oculi Zachariæ 3. Vbi etiã, vt ſuprà propter accentum ^, eſt ָ pro ַ ſub נ. Regulariter namque dicitur רַגְלַיִם & עֵינַיִם cum ַ in penultima. Pluralis numerus maſc. nominis & participij magna ex parte formatur ſub iungendo literam ם, vltimæ literæ ſingularis, quæ tunc affici debet hiric magno. vt, à צַדִּיק iuſtus, formatur plurale צַדִּיקִים iuſti, à מֶלֶךְ, rex, fit מְלָכִים reges. Exipiuntur pauca, quædam, quibus non adeſt Iod comes Iric magni. vt, תַּנִּנִם Ceti Geneſ. 1. pro תַּנִּינִים, ſic etiã dicitur נְשִׂאִם principes Geneſ. 17. pro נְשִׂיאִים. Quædam etiam ſunt, quæ י comitem Iric magni perdunt impreſſo dages alteri י inſupplemẽtũ illius, ne duplex י concurrat vt לְוִיִּם leuitæ, pro לְוִיִים, etiã daghes nullo impreſſo, vt גּוֹיִם gentes pro גּוֹיִים. Sunt nõnulla etiã quæ non adhibito ם, ſed ן, inſignitáque vltima litera ſingularis hiric magno, formant plural. numer. maſcul. vt à רָץ curſor, formatur רָצִים & רָצִין curſores, 4. Reg. 11. ab עִי aceruus fit עִיִּים, Pſal. 79. & עִיִּין acerui, Mich. 3. & alia in Miclol à Dauide Kimio numerantur: In quibus omnibus, accentus ſemper eſt in vltima.

Iſta porrò maſcul. plural. terminatio in ן præcedente hiric magno Hebr. & Caldæis communis eſt: Caldæis tamen eſt magis familiaris.

Reperiuntur denique pauca quædam dualia, etiam pluralia maſculina quæ non deſinunt in ם aut ן præcedente Iod mobili, vt communiter fit in dualibus aut Iric magno, vt ex frequentiori vſu fit in plu-

pluralibus masculinis, sed desinunt in Iod coalescens post patha. וַחֲשׂוּפַי שֵׁת Certè detectos (in) nate (abiget), id est, detectis natibus. Esaiæ 20. pro חֲשׂוּפִים וְשָׂרַי בְּיִשָּׂשכָר Et principes ex Iisacharis (tribu) Iudicum 5. pro שָׂרִים. sic in duali אַצִּילֵי יָדַי Axillæ manuum, id est, brachiorum: est enim pars pro toto per Sinedochen Ezechiel. 13. pro יָדַיִם. Cæterùm quæ ־ habent non ־ ante huiusmodi י coalescens, sunt in accentu distinguente, qui plerũque, vt suo loco dicetur, conuertit syllabam breuem in longam. vt, חַלּוֹנָי fenestrę Ieremiæ 22. pro חַלּוֹנִים, & pauca alia. Quædam porrò quæ in Iod præcedente Hiric sine ם sequẽte, desinunt, sunt vel singularia pro pluralibus, vel habent illud Iod pronomen, paucissimis exceptis quæ re vera pluralia sunt, inter quos est bis כָּרִי .i. duces 4. Reg. 11. pro כָּרִים, de quo in lib. Radicum, in Miclol & Thesauro Sanctis in radice כָּר.

Fœmininorum nominum & participiorum, itidem pluralis numerus, à singulari fit mutando הָ id est ה & ־ in וֹת. vt, à טוֹבָה bona, fit plurale טוֹבוֹת bonæ à גְּדוֹלָה magna, גְּדוֹלוֹת magnæ: quæ accentum etiã in vltima semper habent.

Notandum etiam adhuc, pauca quædã anomala siue Heteroclita à superioribus excipi regulis, quæ cũ in singulari sint generis masculini, in numero plurali fœmininorum terminationem sortiuntur. vt, אָב pater. In plurali fœmininam habet terminationem אָבוֹת patres, frequens in biblijs. לַיִל nox, לֵילוֹת noctes, Ionæ. 2. & similia E' diuerso, quædam fœminina sunt in singulari, quæ tamen in plurali masculini generis

 sunt.

ſunt. vt, נְמָלָה formica, נְמָלִים formicæ, Prouerb. 30. יונה columba יוֹנִים columbæ, Cantic. 1.

Item, alia fœminina ex contextu ſcripturæ, ſiue ex filo orationis & conſtructione non ex terminatione deprehenſa, cùm in ſingulari terminationem habeant maſcul. in plurali fœmin. ſortiuntur. vt, חֶרֶב gladius. In plurali חֲרָבוֹת gladij, Eſa. 21.

Quædam præterea Heteroclita per ſuperabundãtiam generis & numeri in plurali terminationem ma-ſculinam & fœmin. habent. vt, דּוֹר ætas. In plurali דּוֹרִים & דּוֹרוֹת ætates, Eſa. 21. שָׁנָה annus. In plurali שָׁנִים anni, Leuit. 25. & שְׁנוֹת חַיִּים anni vitæ, Prou. 4.

Alia ſunt etiam quæ carentia ſingulari in plurali maſcul. ſunt. vt, חַיִּים vita, quod nomen dualem magis habet terminationẽ, quia duplici vita viuimus, Pſal. 21. בְּתוּלִים virginitas, נְעוּרִים adoleſcentia, Eſa. 54. זְקוּנִים ſenectus, Gen. 37. Huiuſmodi carentium ſingulari numero, quædam maſculinam & fœmin. habent terminationem & ſignificant pluraliter. vt, אֻמִּים populi, Pſal. 117. & אֻמּוֹת familiæ, Num. 25. aut fœm. tantùm. vt. תּוֹלְדוֹת propagines, ſiue generationes. Geneſ. 2. & plura alia, quibus omnibus à grãmatico, vt habeant vndè formentur & deducantur, ſingularis analogia ſiue proportio fingenda eſt, puta in iſtis: חַי, נְעוּר, בְּתוּל, זָקוּן, אֹם, אֻמָּה, quæ in vſu in ſacratis libris nuſquam reperiuntur, ſed docendi gratia ex grammatica proportione proponuntur. & alia, quæ vſus & lexicon facile ſuppeditabunt.

Regula.

Omnia nomina propria. vt, אַבְרָהָם Abraham, מִרְיָם Maria,

Maria, carent numero plurali: quibus adiungẽda sunt nomina speciert metallorum. vt, זָהָב aurum, כֶּסֶף argentum, נְחֹשֶׁת æs, בַּרְזֶל ferrum, בְּדִיל stannum, עוֹפֶרֶת plumbum. Quæ omnia nomina vno continentur versu, Num. 21. Inuenitur tamen כֶּסֶף in plurali numero compositum cum inseparato pronomine bis, Genes. 42. Similiter בְּדִיל semel, Esa. 1. Huius classis carentium plurali numero insuper sunt pauca quædã alia nomina, quæ in numero singulari tantùm repe-riuntur. vt, שֶׁמֶשׁ sol, יָרֵחַ luna. Quanuis tamen pro mẽsibus dicatur in plurali יְרָחִים menses, Exod. 2. לֶחֶם panis, יַיִן vinum. & quædam alia.

Notandum etiam obiter, nomina specierum animalium crebro collectiuè capi, hoc est, in singulari multitudinẽ significare. vt, אָדָם homo, & nonnũquam homines, צֹאן ouis, & grex ouiũ. & similia alia.

Ad hæc obseruare debet diligens grammaticus quandoque nomen proprium pro pronomine sumi. vt. נְשֵׁי לֶמֶךְ הַאְזֵנָּה אִמְרָתִי Vxores Lemechi auscultate sermonem meum, id est, vxores meæ auscultate sermonem meum, Gen. 4. Vbi etiam est tertia persona pro prima: frequens enim Hebræis est personarum inuicem sustitutio.

Appendix.

Omne nomen proprium semper expers est quatuor sequentium rerũ, regiminis, siue syntaxos, pluralis numeri, affixi, siue pronom. corrupti, & הֵא הַיְדִיעַ, id est, ה connotatiui. Dequo latius sub finem huius operis dicetur, quando de natura literarum משֶׁה וְכָלֵב agemus.

Per regimen, intellige nomen proprium nunquam genitiuum casum regere. Dici quidē post, מֶלֶךְ מִצְרַיִם rex Aegypti, non tamen פַּרְעֹה מִצְרַיִם Parao Aegypti, sed cum nomine gentili dices, פַּרְעֹה מִצְרִי Parao Aegyptius, מֹשֶׁה יְהוּדִי Moses Iudæus, & non יְהוּדָה Iudææ. sic de alijs.

Plurali numero, vt iam dictum est, carent nomina propria: siquidē, non dicendum est אַבְרָהָמִים, יִצְחָקִים, sed אַבְרָהָם, יִצְחָק.

Per affixum etiam intellige, nomen proprium nūquam componi cum pronomine inseparato, siue corrupto (quod affixum appellare solent) indecens enim esset heb. dicere מֹשְׁךָ Moses tuus, דָּוִדְךָ Dauid tuus. Similiter cum alijs affixis, siue corruptis pronominibus, quæ suo loco enumerabimus, vsum illorum docentes.

Sic ה notatum per pathah sequente daghes, quod הֵא הַיְדִיעָה, id est, ה connonatiuum, siue ה discretionis aut distinctæ cognitionis (quod sæpe Emphasim habet) vocatur, nomini proprio hominis non præponitur, quia proprium hominis nomen est per se satis notum & manifestum, vt dicere liceat, הַמֹּשֶׁה, הַיְּהוֹחָנָן, sed sine ה præcedente, sine daghes in prima litera, dices, מֹשֶׁה Moses. יְהוֹחָנָן Iohannes. & similia. Deut. 3. porrò legitur שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה vt etiam sæpe in libro Iosue, quanuis sit nomen hominis proprium, sed accōmodatum est illud familiæ tanquam nomen gentile, & perinde est ac si adiectiuè diceretur, ait Kimius in Miclol. שֵׁבֶט הַמְנַשִּׁי tribus Menassæa: nam proprijs familiarum nominibus ה Haiediah preponi potest, si-

cut

cut & nominibus proprijs locorum, vt paſſim videtur ex ſacratorum librorum lectione. Cætera huius ה munera & officia exactè explicata videbis in tractatu de ſeptẽ ſeruiliũ literarũ functione, quę ſunt בלכוהשמ, fine huius operis.

De Caſu & declinatione.

Nomina apud Hebræos duntaxat variantur è maſculino genere in fœmininum : quod adiectiuorum proprium eſt. vt שַׂר princeps, שָׂרָה princeps fœmina: טוֹב bonus, טוֹבָה bona. Vel ex ſingulari in pluralem, vel dualem numerum: vt à טוֹב fit plural. טוֹבִים, à טוֹבָה fit plurale טוֹבוֹת, à שַׂר fit plurale שָׂרִים, à שָׂרָה fit plurale שָׂרוֹת, à יָד fit in duali יָדַיִם, à רֶגֶל רַגְלַיִם, & ſic de alijs.

Caſus tamen (cùm in quouis numero nomina ſint aptota, ſiue indeclinabilia & à prima ſui poſitione non varientur & cadant,) non ex flexibus, ſiue ex terminatione, hoc eſt, ex immutatione nouiſſimæ ſyllabæ cognoſcuntur, vt fit apud Græcos & Latinos, ſed præpoſitis articulis, ſiue voculis, quibus docetur quomodo vtendum ſit nominibus, cùm illa ſint ſimiliter cadentia, aut præpoſitione, vniformiter per omnes caſus currendo & ſimiliter cadendo, dicunt, סֵפֶר liber הַסֵּפֶר libri לְסֵפֶר libro אֵת סֵפֶר librum מִסֵּפֶר à libro. Vel ex orationis contextu. vt, סֵפֶר כֵּיפָא liber Petri. De his articulis poſtea latiùs ſuo loco.

Annotatio.

Nullum habent Hebræi nomen comparatiui, aut ſuperlatiui gradus, ſed eum circumloquuntur per particulas יוֹתֵר, id eſt, magis מִן, id eſt, quàm &

מאד

מְאֹד, id eſt, valde. vt, חָזָק fortis, יוֹתֵר חָזָק magis fortis (fortior,) מְאֹד חָזָק valde fortis (fortiſſimus.) Quũ tamen adhibent particulam מִן comparatiuo, plurimùm nõ exprimitur altera, videlicet יוֹתֵר magis, quæ tamen ſupplenda & imaginanda eſt. vt, טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה *מִבְּטֹחַ בָּאָדָם Bonum (eſt) confidere in Domino (magis) quã ſperare in homine, Pſal.118. ſecundũ Latinos.117. Vbi ſupplendum venit, magis.

* *Daghes in ſecũdo* ב *poſitum eſt in ſupplementum* ו *integræ particulæ* מִן*, nam daghes à grãmaticis helluo & vorax literarum dicitur, quòd ſæpenumero illarum vices ſuppleat.*

In ſuperlatione porrò aliquando congeminant particulam מְאֹד, poteſtque dici, vt vulgi grammaticorum vocabulo vtar, talis locutio ſupremelatio. vt, וְאַרְבֶּה אֹתְךָ בִּמְאֹד מְאֹד Et multiplicabo te in valde valde Geneſ. 17. pro, valde admodum. Sic etiam עֲוֹן בֵּית־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה גָּדוֹל בִּמְאֹד מְאֹד Iniquitas domus Iſraëlis & Iudæ magna eſt in valde valde Ezechiel. 9. pro, valde admodum, ſiue omnibus modis eſt, vel, ſupra modum eſt magna.

Claſſes nominum tam perfectorum quàm imperfectorum & reliqua quæ de illis dicenda videbuntur, poſt verborum imperfectorum formas & ordines Deo duce, facilè docebimus. Priùs tamen quàm ad verba nos accingamus, quid ſit thema, ſeu radix, literas radicales, ſiue natiuas à ſeruilibus, ſiue aduentitijs ſecernentes doceamus.

Radix ſeu thema quid.

Apud Hebræos שֹׁרֶשׁ, id eſt, radix (quam Græci θέμα) eſt primaria & primigenia illa dictio, à qua tanquam à principio formandi, adiectis, aut detractis literis, vel ſyllabis, vel mutatis motionibus, manant perſonæ, numeri, genera, tempora, participia, nomina

mina & cætera id genus diſcrimina : quibus dictionem, à dictione diſcernimus. Illa duntaxat prima ſui poſitione, ideſt, natura, tribus conſtat literis natiuis, ſiue radicalibus, quæ ſemper expreſſæ & conſonantes ſunt in dictionibus perfectis. Quòd ſi detracta aut obmuteſcens fuerit trium illarum literarum aliqua, radix, ſeu dictio, tunc erit imperfecta : cuius cognoſcendæ ſuo loco, poſt verba perfecta regulas docebo & erit facilis ratio. Quæ autem themata pluribus quàm tribus conſtant natiuis literis, pauca ſunt pura Hebraïca. Sunt enim illa potiùs exotica & peregrina. De quibus ſuo loco.

Nunc verò tibi radicem, ſeu thema vnum dabo & proponam, à quo, adhibitis literis quibuſdam ſeruilibus ſiue aduentitijs, vel ſyllabis, emanare & deduci plures videbis voces. vt, à מָלַךְ regnauit, quod thema perfectum eſt, tribus conſtans natiuis literis expreſſis & cõſoãntibus, fit. מָלַכְתָּ regnaſti, vbi, תָּ ſyllaba eſt formatiua, ſiue index ſecundæ perſonæ maſculinæ præteriti, in מָלַכְתִּי regnaui, תִי, nota eſt primæ perſonæ præteriti cõmunis generis, in מָלְכוּ regnauerũt, ו indicat tertiã perſonã cõmunis generis pluralis numeri, in אֶמְלוֹךְ regnabo, א ſuperueniẽs litera denotat primam perſonam futuri temporis, communis generis, numeri ſingularis, in יִמְלוֹךְ regnabit, י aſcititiũ tertiæ perſonæ futuri temporis, maſculini generis, numeri ſingularis, eſt character & indicium. Motionibus vocalibus etiam mutatis, ab eadem radice formatur nomen מֶלֶךְ rex & plurale, מְלָכִים reges vbi, ים, literæ ſunt indices pluralis numeri maſculini. Et adhibi-

hibito ה nota generis fœminini , dicitur מַלְכָּה regina. Deinde aduenientibus ſeruilibus, ſiue aſcititijs literis alijs, ab eadem radice, ſiue dictione formatur & originem trahit מַמְלָכָה & מַלְכוּת regnum. & alia: ex quibus omnibus, pro inueniendo themate nudo ſuis tribus natiuis literis duntaxat conſtante, detrahendæ ſunt omnes illæ addititię literæ & poſtea conſulendū lexicon, quod radicis tibi ſignificationem ſuppeditabit. Dignum inſuper notatu eſt (vt faciliùs thematis cognitionem aſſequaris) Hebræorum literas, in vndecim יְסוֹדִיּוֹת, id eſt, radicales, ſeu natiuas (& vt ita dicam) fundamentales diuidi. Illæ ſunt, גּד יַחַט סַעַף צַקֶר, quæ ſemper ſunt de corpore dictionis, nō autem per aliquod accidens in illa poſitæ: quare in functione illarū cognoſcēda, nihil negotij eſt. Et in vndecim שִׁמּוּשִׁיּוֹת .i. ſeruiles, ſeu miniſteriales, מֹשֶׁה כָּתַב אֵלֵינוּ vel נִכְתַּב שְׁמוֹ אֵלִיָּה (quæ tamen nonnunquam ſunt de corpore dictionis, ſiue natiuæ literæ) ex quibus quatuor אֶלְבַּשׁ aſcitæ, tantùm ſeruiunt præpoſitæ primæ thematis literæ. Quatuor verò, כְּנָהָם, ſeruiunt modò præpoſitæ, modò poſtpoſitæ themati & tres, יות, in principio, medio & fine ancillantur. Quarum omnium functiones & munera, poſthac vel ſparſim in hoc opere, vel tractatū ſpeciali in fine huius libelli copioſè ſatis oſtendemus.

De verbo.

Verbo accidunt, modus, tempus, genus, numerus, perſona, figura, ſpecies & coniugatio.

De modis.

Modi, ſiue inclinationes verborum varios animi affe-

affectus demonstrãtes, sunt quinque, indicatiuus, imperatiuus, optatiuus, subiunctiuus & infinitiuus. Quandoquidem præteritum, quod vnicum, siue vniforme habent, similiter & futurum, cùm occurrunt in biblijs, vertenda sunt pro commoditate & exigẽtia sensus ex filo orationis, per indicatiuum, vel optatiuum, vel subiunctiuum. vt, פָּקַד significare potest pro reï exigẽtia & pro ratione sententiæ, visitauit, vel visitabat, vel visitaret, vel visitauerat, vel visitauerit, vel visitauisset. Itidem futurum. vt, אֶפְקוֹד visitabo, vel visitem, vel visitauero. Sic de alijs vtriusque personis. Infinitiuum autem & imperatiuum, vt ex motu verbi videbitur, separatim & per se habent.

De tempore.

Tempora verborum sunt quatuor, præteritum (quòd pro commoditate sententiæ vertendum est, modò per perfectum, modò per imperfectum & modò per plusquàm perfectum, indicatiui, vel optatiui, vel subiunctiui modi) Benóni, Paul, & Futurum.

Præterito tempore etiam frequenter, Prophetæ præsertim, securi admodum de veritate suarum prædictionum, quòd spiritu dei afflati essent, non temerè, pro futuro vti solent. Nam præteriti temporis verbo nuntiare aliquid euenturum, maiorem reï certitudinem significat & ostendit. Non enim rara est Heterosis figura apud illos, qua partes orationis, numeri, personæ, modi, tempora, genera & casus inter se commutantur.

Obiter etiam notandum, apud Hebræos nullum

esse verbum præsentis temporis pro indicatiuo, vel optatiuo, vel subiunctiuo, sed eos nonnunquam pro eo vti præterito. vt, וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ & ortus est, id est, oritur sol, Ecclesiastæ. 1. & frequenter alia: Vel futuro, (præsertim in rebus solitis, siue quæ vsu veniunt.) vt, מַה־יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל־עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל Quid residui (est) homini, ex omni labore suo, quo laborabit, id est, laborare solet, Ecclesiastæ. 1. & similia multa. Vel plurimùm illud circumloqui per Benóni. i. intermedium. Sic enim appellare solent præsens tẽpus, quòd sit constitutum inter præteritum & futurum. Non autem quod verbum sit, sed participium. Illud Latini præsens appellant. דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא Aetas præteriens (est) & ætas adueniens (est) Ecclesiast. i. Imperatiuus autem modus præsentis temporis esse potest.

Sic participium præteritum habent Hebræi, quod פָּעוּל appellant, quo significatur aliquid præterito tempore factum, quod tamen adhuc permaneat & subsistat. vt, הַבַּיִת בָּנוּי, id est, domus ædificata, quæ tamen adhuc stat, vel (si de re materiata non sit sermo) cuius adhuc recens sit memoria. vt, פָּקוּד, id est, visitatus, recenti visitatione videlicet. Si enim loqui velles de domo iam solo æquata, vel de visitatione iam obliuioni tradita, vtendum esset non hoc participio, sed ipso præterito verbi passiui. sic, הַבַּיִת נִבְנָה domus quæ quondam fuit, sed iam diruta est, נִפְקַד visitatus fuit, visitatione quadã iam obliterata & obliuione sepulta.

Illud etiam obiter notandum, Benóni & Paul omnibus personis esse communia pro ratione dictionis

quæ

quæ illis adiicitur: vt ſi adiiciatur pronomen tertiæ perſonæ, erit & benóni tertiæ. vt, הוּא פּוֹקֵד ille viſitans (eſt) id eſt, viſitat. Si ſecundæ, erit ſecundæ perſonæ. vt, אַתָּה פּוֹקֵד tu viſitans (es,) ideſt, viſitas. Si pronomini primæ perſonæ, erit primæ. vt, אֲנִי פּוֹקֵד ego viſitans (ſum,) id eſt, viſito, vel ſine pronomine. vt, אִישׁ פּוֹקֵד: vir viſitans (eſt,) id eſt, vir viſitat. Similiter Paul. vt, הוּא פָּקוּד, ille viſitatus אַתָּה פָּקוּד, tu viſitatus, אֲנִי פָּקוּד ego viſitatus. & ſine prònomine, אִישׁ פָּקוּד vir viſitatus. Sic in fœmin. genere. vt, הִיא פְּקוּדָה illa viſitata אַתְּ פְּקוּדָה, tu viſitata, אֲנִי פְּקוּדָה, ego viſitata. & cum nomine, אִשָּׁה פְּקוּדָה, mulier viſitata. &c.

De genere.

Genus duplex apud Hebræos obtinent verba, nẽpe verbale, & nominum. Non enim omnium generum ſunt verba Hebræa, vt Græca & Latina: ſed ſunt maſcul. generis. vt, פָּקַד viſitauit vir. Vel fœminini. vt, פָּקְדָה viſitauit mulier. Abſurdum enim eſt & contra Hebraicæ linguæ conuenientiam, verbo maſculino dare nominatiuum fœmininum & fœminino verbo nominatiuum maſculinum, quoniam nominatiuus & verbum eodem modo in genere conuenire debent, quo adiectiuum & ſubſtanriuum apud Latinos. Quædam verborum perſonæ etiam ſunt vtrique generi communia. vt, פָּקַדְתִּי viſitaui ego vir, vel ego mulier, vt ex verborum motu liquebit, recipiunt enim huiuſmodi perſonæ vtrique generi communes à fronte nominatiuum modò maſcul. modo fœmininum pro ratione ſententiæ.

De Numero.

Numeri verborum ſunt duo, ſingularis. vt, פָּקַד viſitauit, & pluralis. vt, פָּקְדוּ viſitauerunt.

De Perſona.

Perſonæ verborum ſunt tres, quas הַנִּדְבָּרִים, id eſt, loquutores doctiores appellant, ſunt enim illæ, per quas vniuerſus adminiſtratur ſermo: נִסְתָּר Abſcondita, ſiue abſens, de qua quis loquitur, hoc eſt tertia. vt, פָּקַד viſitauit: נִמְצָא inuenta, ſiue præſens, cum qua ſermo habetur, hoc eſt, ſecunda. vt, פָּקַדְתָּ viſitaſti: & מְדַבֵּר בַּעֲדוֹ, id eſt, loquens de ſe ipſa, ſiue quæ loquitur, hoc eſt prima. vt, פָּקַדְתִּי viſitaui. Qua tamen ratione ducti ita ſuas perſonas collocent, non ſatis ſcio, niſi fortè honoris & modeſtiæ gratia, vt Galli ſolent. Dicunt enim illi, *luy, vous & moy*. Quia immodeſtè diceretur, *moy, vous & luy*. Vel magis appoſitè dicendum, ſic perſonas verborum eos collocare, quòd thema nudum & in ſua poſitione, in tertia perſona ſingu. maſcul. preteriti, à qua cæteræ deducuntur & originem ducunt tanquam à principio formandi, potiſſimùm appareat.

De figura.

Figuræ verborum ſunt duæ, ſimplex. vt, פָּקַד viſitauit. & compoſita. vt, פְּקָדוֹ viſitauit illum.

De Specie.

Species verborum ſunt duæ, primitiua ſiue natiua, cuius origo non reperitur. vt פָּקַד, & deriuatiua, ſiue reperta, cuius origo reperitur. vt אָזַן auſcultauit, ſiue aures præbuit, ab אֹזֶן auris.

De coniugatione.

Coniugationes Hebræorum ſunt ſeptem, quas בִּנְיָנִים ſtructuras, ſiue ædificia vocant, ſumpta videlicet metaphora à triſtegis, quibus alludunt ad tempus præteritum, præſens, quod Benóni ſolent appellare, & futurum, exiſtentibus vocibus verborum pro lapidibus, ſiue pro materia ædificij triplicis contignationis. Tres ſunt actiuæ, totidem paſſiuæ & vna actiua & paſſiua: per quas omnes vnum atque idem verbum (quod mirum eſt) coniugari & moueri poteſt, voce & ſignificatione nonnihil immutata. Eas (vt Latini) non ſolent vocare primam, ſecundã, tertiam, &c. ſed peculiari ſuo nomine, vt videbitur, vnãquamque appellant.

Annotatio.

Quia, vt iam dictum eſt, oportet omne thema tribus conſtare literis ſubſtantialibus, ſiue natiuis, vſu factum eſt apud Grãmaticos, vt per פ intelligant primam literam cuiuſque dictionis, per ע, ſecundam, & per literam ל, tertiam: eo quòd in hac dictione פָּעַל, operatus eſt, prima litera ſit פ, ſecunda ע & tertia ל.

פָּעַל apud veteres & priſcos Grãmaticos commune erat exemplum et archetypus verborum vt nunc eſt פָּקַד, quod à recentioribus ſubſtitutum eſt (vt puto) ne laborarẽt, in litera gutturali ע pronuntianda rudiores.

Coniugatio קַל, ſiue פָּעַל.

Hebræorum prima coniugatio binomia eſt. A natura enim ſua קַל, id eſt, leuis, ſeu expedita vocatur: quòd pro ſui indice nullam aſcitat & accipiat ſibi literam ſeruilem, ſiue aduentitiam, nec daghes forti ſecunda radicalis, ſiue natiua litera grauetur, vt fit in nõ nullis coniugationibus. Vocatur etiam פָּעַל, à vetere paradigmate, hoc eſt, exemplo, à quo etiam nominationem ſumunt cæteræ coniugationes. A פָּעַל enim illo

illo vetere exemplo, coniugatio נִפְעַל appellatur: similiter & aliæ hinc nomen accipiunt, vt ſuo videbitur loco.

Complectitur autem & admittit hæc coniugatio actiua verba. vt, פָּקַד viſitauit, & neutra, ſeu intranſitiua, id eſt, quorum actus non tranſit in alium. vt, עָמַד ſtetit.

Habet porrò hæc coniugatio triplicem formam: ea enim quæ in vſu frequentiſſima eſt, habet ſub פ, .i. ſub prima thematis litera ָ, & ſub ע, id eſt, ſub ſecũda ַ & accentum vt פָּקַד viſitauit, שָׁמַר cuſtodiuit. Quę rarior, habet ָ ſub prima & ֵ cum accentu ſub ſecunda idque tantùm fit in tertia præteriti maſc. ſingulari. vt, דָּבֵק adhæſit, שָׁכֵן quieuit. In reliquis enim omnibus cõuenit vbique cum פָּקַד, quod eſt archetypus eorum, quorum vſus eſt frequentiſſimus. Rariſſima autem ָ habet ſub prima & holem in ſecunda cum accentu. vt, יָגוֹר timuit, יָכוֹל potuit, קָטֹן minor, ſiue inferior, vel impar fuit. Cuiuſmodi certè retinent holẽ inuariatum per totum præteritum, præterquàm in tertia perſona ſing. fœmin. vt, יָכְלָה potuit mulier. & tertia plurali. vt יָכְלוּ potuerunt viri, vel mulieres, in accentu diſtinguente tamen legitur יָכֹלוּ potuerunt Exod. 8. Et eſt tantùm hæc triplex formarum diuerſitas in præterito: nam alibi vbique imitantur archetypum verborũ, quæ frequentiſſimè in vſu ſunt פָּקַד, vel יָשַׁב ſedit, quod eſt, eorum quæ incipinnt à י paradigma & archetyphus. Excipitur futurum verbi יָכוֹל, de quo rationem tibi dabimus, in claſſe verborum quorum prima eſt י.

He-

Hebræi ordinem naturæ [*]ſequuti, à præterito tempore, quod naturæ iam ordinatæ ordine præcedit, coniugationem incipiunt: punctum enim temporis quo creata eſſe cœperunt & opere ſex dierum à deo opt max. ordine certiſſimo fuerũt diſpoſita, fuit præſens tempus: nullum etenim tempus illud temporis punctum, ſiue momentum præceſſerat: Itaque in natura nondum ordinata præſens tempus præceſſit cætera tempora: ſecundo loco præſens ponunt, quod tamen verbum nõ eſt niſi in imperatiuo: tertiò verò & vltimo loco, futurum.

[*] Indicat interdũ ת ſine daghes – præcedente fœmininum genus: ſicut הָ, etiã in ordinibus verborum imperfectis, vt Kimhius in Miclol ex vſu authorum comprobat.

[+] In hac ſecunda perſona fœm. ſing. tertia radicalis notatur per – quando illa eſt gutturalis, vt clarior & facilior ſit pronuntiatio. vt, שָׁמַעַתְּ בִּתִּי Audiſti (pro audis) filia mea? Ruth. 2. יָדַעַתְּ Nõ ueras, in eodẽ capite, et alia id genus etiam in aliis coniugationibus, quæ vſus demõſtrabit.

Hîc vocum quarum vna alteri eſt oppoſita, dextera maſculini gen. eſt & ſiniſtra fœmin. Cui verò nulla opponitur, communis. vt, פָּקַד viſitauit vir, פָּקְדָה viſitauit fœmina, פָּקַדְתִּי viſitaui ego vir, vel ego mulier.

Quando autem ſubſequetur præteritũ ſingul. maſcul. tertiæ perſonæ huius coniugationis dictio monoſyllaba, vel dictio habẽs accentum in prima, plerunque, ne duo accentus ſe inter ſe contin-

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
פָּקְדָה vel פָּקָדַת[*]	פָּקַד
פָּקַדְתְּ vel פָּקַדַתְּ[+]	פָּקַדְתָּ
	פָּקַדְתִּי
	פָּקְדוּ
vel	פָּקָדוּן
פְּקַדְתֶּן	פְּקַדְתֶּם
	פָּקַדְנוּ
Pæſens particip.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
פּוֹקְדִים	פּוֹקֵד
	פּוֹקֶדֶת
vel	
פּוֹקְדוֹת	פּוֹקְדָה
Participium præterit.	פָּעוּל
Pluralis.	Singularis.
פְּקוּדִים	פָּקוּד
פְּקוּדוֹת	פְּקוּדָה

gant, retrahetur ipsius præteriti accentus ab vltima in penultimam syllabã vocalitatis gratia. vt, וְשָׁאַל לוֹ Et interrogauit (pro & interrogabit, siue cõsulet) eũ Num. 27. אָבַד כָּלַח periisset senectus, id est, tempus illos defecisset Iob. 30. Simile quoque contingit præteritis dissyllabis verborũ imperfectorum huius coniugationis, vt frequẽter vsus demõstrat. Cæterùm, vt Elias Iudæus putat in suo scholio in Miclol, illa omnia in quibus non fit hæc retractio, tametsi subsequatur dictio monosyllaba, vel habens accentum in prima syllaba, numero sexdecim, enumerata sunt à Kimio in ipso Miclol in præteritum Cal, perfectorũ verborum: pro quibus omnibus sufficiant, Quorum enim os non נָשַׁק לוֹ osculatum est illum.

Infinitiuus מָקוֹר
פָּקוֹד vel פְּקוֹד vel פְּקֹד
בִּפְקוֹד vel בִּפְקֹד
כִּפְקוֹד vel כִּפְקֹד
לִפְקוֹד vel לִפְקֹד
מִפְּקוֹד vel מִפְּקֹד

Imperatiuus צִוּוּי
vel פִּקְדִי
פְּקוֹד vel פִּקְדִי
פְּקֹד vel פְּקֹדִי
vel פָּקְדִי
פִּקְדוּ vel פִּקוֹדְנָה
פְּקֹדוּ vel פְּקֹדְנָה

Futurum עָתִיד
יִפְקוֹד vel תִּפְקוֹד
יִפְקֹד vel תִּפְקֹד
תִּפְקוֹד vel תִּפְקְדִי
תִּפְקֹד vel תִּפְקֹדִי
אֶפְקוֹד vel תִּפְקְדִין
אֶפְקֹד
vel אֶפְקְדָה
יִפְקְדוּ תִּפְקוֹדוּ vel
יִפְקְדוּ תִּפְקְדוּ
תִּפְקְדוּ vel תִּפְקוֹדְנָה*
תִּפְקְדוּן vel תִּפְקֹדְנָה
נִפְקוֹד vel
נִפְקֹד
vel נִפְקְדָה

** Hæc vox in* נָה *in omnibus futuris omnium ordinum, ex orationis contextu, vel per secundã, vel tertiam personam fœmininam vertẽda est, & ab ea aliquando detrahitur* ה, *quod tamen virtute continetur in* ־ָ, *vt dicere liceat* תִּפְקוֹדוּ *vel* תִּפְקֹדוּ. *Eadem quoque suppressio* ה *etiam quandoque contingit imperatiuo in omnibus ordinibus verborũ vt dicere liceat* פְּקוֹדוּ.

3. Reg. 19. לִמַּד צֶדֶק didicit iustitiam Esa. 26. מִי־יָצַר אֵל quis formauit deũ Esaiæ 44. אָתָא בֹקֶר Venit mane Esaiæ 21.

Vbi duo signantur accẽtus, prior, qui iuxta ־ ponitur, vt seua sequens legatur (de quo supra in secunda regula Atéph camets) producit syllabam priorem, ne plus satis excurrat pronuntiatio: posterior autem, qui grammaticus, siue natiuus est accentus, attollit alteram.

Quæ in tertia masculina singul. præteriti habent ־ & ·· hoc est, sunt secundæ formæ, non differunt à participio (seu potiùs nomine adiectiuo) masc. sing. vt, דָּבֵק adhæsit, vel adhærens ex filo orationis significare potest. In plurali verò, דְּבֵקִים adhærentes.

Regula.

Secunda persona singulari masc. genris & prima singularis præteriti, in omnibus perfectis cõiugationibus si habuerint ְ vel ו à fronte, habere inueniuntur accentum modò in vltima, modò in penultima: frequentior vsus tamen in penultima habere solet, etiam in imperfectis.

Si vltima litera thematis fuerit ח, vel ע, vtrumque participium sing. masculinum sæpenumero longius videbitur vna syllaba alijs, propter ־ vsurpatum. Nõ enim dicimus, vt vera postulat analogia, siue proportio archetypi hic propositi, שׁוֹמְע sed שׁוֹמֵעַ, audiens, non יָרוּע, sed יָרוּעַ, cognitus: sic in infinitiuo, nõ dicitur שְׁמוֹע, sed שְׁמוֹעַ, audire similis est ratio literæ ח. vt, בּוֹטֵחַ confidens, & בָּטוּחַ confisus. Vise supra regulam de ח, & ע, in fine dictionis.

Aliquando tamen vſu venit, vt conſulendo breuitati vſurpatum – retroferatur in Benoni ſub ſecundam radicalem ſublato ··, quo illa notari debebat. vt, רוֹקַע extendens, Pſal. 136. pro רוֹקֵעַ, שֹׁסַע, findens Leuit. 11. pro שֹׁסֵעַ.

Nonnunquam etiam, ſed rarò admodum, reperitur Benoni huius coniugationis non cum tſere in vltima ſyllaba iuxta propoſiti archetypi proportionē, ſed cum Iric magno, quia tſere & Iric magnum ſunt motiones commutabiles. תּוֹמִיךְ Suſtinens Pſal. 16. יוֹסִיף Addens Eſaiæ 29. & 38. Maſorethæ tamen pūctorum vocalium authores legunt, יוֹסִף ſine Iod comite Iric magni expreſſo, quod tamen, vt vices tſere motionis magnæ, qua inſigniri debebat, ſuppleātur, imaginandum eſt: Kimius porrò in Miclol & libro Radicum expreſſo Iod legit, יוֹסִיף.

Quando tertia radicis eſt gutturalis in participio præſenti ſing. fœm. pro ∵ ∵ ſubſtituitur – –. vt, שׁוֹמַעַת audiens. Gen. 18. non שׁוֹמֶעֶת, פֹּרַחַת Effloreſcens, ſiue, pullulans Leuit. 13. non פֹּרֶחֶת, vt vult communis grāmatica proportio.

Infinitiuus, nullius eſt generis, numeri & perſonæ & propterea ab Hebræis dicitur מָקוֹר, id eſt, fons, ſeu ſcaturigo temporum, generum, numerorum, & perſonarum omnium: Nimirum, quòd ab eo pro ratione ſententiæ, fluant varij ſignificādi modi, non autem quòd ab illo tanquam à principio formandi tempora, genera, numeri, & perſonæ formentur & originem ducāt, hoc enim fit à tertia perſon. ſing. maſc. præteriti. Infinitiuo ſæpenumero in

om-

omnibus coniugationibus à fronte ſeruiunt quatuor literæ בכלם, ex quibus, ב & כ, plurimùm trahunt infinitiui ſenſum ad præteritum perfectum, vel imperfect. vel pluſquam perfect. indicatiui, vel opt. vel ſubiunct. modi, primæ, vel ſecundæ, vel tert. perſonæ, ſingularis, vel plurali numeri pro ratione ſententiæ, ל & ם verò, ad futurum indicatiui, vel optatiui, vel ſubiunctiui modi primæ, vel ſecundæ, vel tertiæ perſonæ ſing. vel pluralis numeri pro orationis filo, ſed quia frequēter occurrūt huiuſmodi, breuitati conſulentes, nulla attulimus exempla. In hac coniug. iſtæ literæ adiectitiæ בכלם pro ſeua, quo propriè affici debent, habent hiric, & id ne ſeua, ſequens legatur. Si quando tamen prima thematis fuerit vna gutturalium, non ſolùm infinitiui literæ בכל, ſed etiam futuri indices literæ, vt in illius annotationibus obſeruatur, habebūt pro ſuo ſeua motionem affinem literæ gutturali. vt, בֶּאֱכוֹל in comedendo, לְחַבּוֹשׁ ad medendum.

*Omnis aſcititia ſiue ſeruilis litera, quando in dictionis principio ſeruit, propriè inſigniri debet ſeua: ſi enim aliter notetur, hoc fit per accidens, vt hoc loco, ne duplex ſeua legatur, pro בִּפְקוֹר dicitur ad vocalitatem בִּפְקוֹר. ſic de ceteris.

מִפְּקוֹר. Hîc, in פ ponitur dages ſupplens defectū ן integræ præpoſitionis מִן. nam alioqui dicendū eſſet מִן פְּקוֹר. ם porrò præpoſitum infinitiuo nō ſolùm futurum tempus indicat, ſed etiam plerunque negationem importat. Cæterùm quòd paſſim Infinitiuus potiſſimùm cum literis iſtis בכלם, vertatur per gerundia, vel per ſupina, fit ex illius affluentia ſignificādi. Si verò prima fuerit gutturalis, quæ abhorret à daghes, vel ר, ſubſcribetur ם ‥. vt, מֵהֲרוֹג ab occidendo. & ſimilia.

Quando huius coniugationis infinitiuus habens

Olem in vltima iungitur, per Maccaph (de quo in tertia regula Camets Atuph ſupra) dictioni ſequenti, cõuertitur Olem in camets Atuph. לִפְנֵי מְלָךְ־מֶלֶךְ Ante regnare regem, id eſt, antequam regnaret rex Geneſ. 36. pro מְלוֹךְ.

Imperatiuus modus ſimilis eſt infinitiuo, detractis literis בְּכְלָם & tantùm habet ſecundam perſonam. Dicunt enim Hebræi nobis ipſis, vel abſentibus nos non poſſe imperare.

Nominibus verò multis appellatur Imperat. modus ab Hebræis, vtuntur namque illo quandoque עַל־דֶּרֶךְ הַגִּיוּם per modum irriſionis & exprobrationis & Ironicus & exprobratiuus modus dicitur. שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶךָ. Lætare iuuenis in iuuentute tua. Eccleſiaſt. 11. quaſi dicat ironicè: conſidera, quid tandem conſequeris ex voluptate & vitioſa libidine tua. בֹּאוּ בֵית־אֵל וּפִשְׁעוּ Ite Bethelum & præuaricamini. Amos 4. quaſi dicat per exprobrationem: pergite in fœda veſtra idololatria. Aliquando etiam eodem vtuntur על־דרך זְרוז per modum exortationis & dicitur ſuaſorius, ſiue ortatiuus. לֶךְ־לְךָ Valde tibi Geneſ. 12. quaſi dicat Dominus Abramo, me authore ſolum mutando, ne deſpondeas animũ. In vſu quoque eſt Imperatiuus modus, על־דרך הַתְּפִלָּה per modum precationis & appellatur deprecatiuus, הוֹשִׁיעָה נָּא Saluum fac quæſo. Pſal. 118. וְיָבֹא גַּם־כֵּן בְּעִנְיַן הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ עֲשֵׂה כִּי־לֹא יוֹעִילְךָ .i. Accedit inſuper ad ſenſum dicentis proximo ſuo, age, non enim proficiet tibi: & dicitur modus inutilitatis demonſtratiuus. עֹלוֹתֵיכֶם סְפוּ עַל־זִבְחֵיכֶם Holocauſta veſtra addite

dite victimis veſtris. Ieremiæ. 7. quaſi dicat dominus: Illa inutilia & vana ſunt, cùm non attendatis mandatis meis, nec recedatis ab iniquitate. וְלִפְעָמִים לֹא־לְאָדָם מְיוּחָד אֶלָּא לְמִי שֶׁיִּהְיֶה וְהוּא עַל־דֶּרֶךְ מְלִיצָה. Aliquoties porrò non homini cuiquã ſpecialiter accommodatur, ſed cuiuis per modum elegantiæ, id eſt, indefinitè eleganter aliquãdo ponitur & vocatur modus accommodatitius רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה. Vide (ecce) odor filij mei, ſicut odor agri &c. Gen. 27. חַזְּקוּ יָדַיִם רָפוֹת Roborate manus languidas Eſaia. 35. Cuiuſmodi ad Apoſtrophen pertinere videntur.

Pluralis vox imperatiui maſculini regulariter ex frequentiori vſu, ſub prima natiua litera habet hiric paruum. שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט cuſtodite iudicium Eſaiæ. 56. נִפְלוּ עָלֵינוּ cadite ſuper nos Hoſeæ. 10. Raró magis eſt cum camets hatuph, חָרְבוּ מְאֹד exareſcite valde. Ierem. 2. מָשְׁכוּ אוֹתָהּ Trahite eam Ezechiel. 32.

Singularis vox fœminina illius quoque, ex frequẽtior vſu habet hiric paruum ſub prima. לִבְשִׁי עֻזֵּךְ צִיּוֹן Indue robur tuum Tſiion, Eſaiæ. 52. שִׁכְבִי עַד־הַבֹּקֶר cuba vſque ad mane. Ruth. 3. Rarius habet ֳ, aut ֶ ſub prima, מַלְכִי Regna. Iudicum. 9. חֶשְׂפִּי detege. Eſaiæ. 47. Rariſſimè verò inuenitur cum ֶ ſub prima & ֳ ſub ſecunda, quæ eſt gutturalis אֶחֱזִי Tene. Ruth. 3. pluralis vox illius autem modò habet in ſecunda ſyllaba holem, modò verò ־, חֲגֹרְנָה שַׂקִּים סְפֹדְנָה, Accingite vos ſaccis, plangite. Ierem. 49. שְׁמַעְנָה Audite Ierem. 9. צְעַקְנָה exclamate Ier. 49. Legitur etiã שְׁמַעַן קוֹלִי Audite vocem meam Gen. 4. deſideratis ֳ & ה ſyllabæ נָה.

Im-

Imperatiui personæ mascul. singulari, etiam in verbis imperfectis, in omnibus coniugationibus aliquando ad ornatum lectionis additur ה per Paragogen: vt in ista coniugatione dicitur, שִׁכְבָה עִמִּי dormi mecum, Gen. 39. pro שִׁלְחָה הַנַּעַר.שְׁכַב, mitte puerunt Genes. 43. pro שְׁלַח. Quæ paragoge ה ita fit in verbis neutris huius coniugationis, vel etiam actiuis, habentibus pro secunda aut tertia litera radicali ה, vel ע, vel א, quæ habent in statu absoluto sub secunda ־, pro vt ex futuro per regulam liquebit infra. Actiua autẽ verba, quæ habent in secunda holem in imperatiuo, hac punctorum expressione recipiunt ה paragogicum, & à זְכוֹר, dices, זָכְרָה לִּי memento mei, Nehemiæ. 5. in nonnullis est hiric & à מְכוֹר dicitur מִכְרָה vende Genes. 25. Quando autem secunda est gutturalis pro ־ָ: ponitur Olem cum prima, vt lenta magis sit, nec nimis excurrat pronũtiatio זָעֲמָה detestare Num. 23.

Quædam tamen sunt quæ horum archetyporum, non seruata proportione aliter paragogen ה recipiunt, à שְׁמַע enim dicitur in Imperat. שִׁמְעָה Exaudi. à סְלַח etiam סְלָחָה da veniam Daniel. 9.

Admittit infinitiuus interdum ה per paragogen. vt, וַיִּתֵּן אֹתָהּ לְמָרְטָה & dedit eum ad expoliendum, Ezech. 21. mutato holem status absoluti infinitiui in camets hatuph & Metathesi, siue trãspositione motionum facta (si motionem seu a liceat appellare) pro לִמְרוֹטָה, propter paragogen enim mutatur vultus dictionis. Quæ autem ־ in vltima syllaba habent sic cum paragoge ה efferuntur לְרִבְעָה אֹתָהּ ad ineundum

dum illã Leuit. 20. pro לִרְבַּע ſecundum formulæ proportionem. Cæterùm paragoge ה cum Infinitiuo nõ fit, niſi accedente litera ל à fronte, pauciſſimis exceptis, vt doctus obſeruat Elias in ſcholijs in Miclol, in Lapidem 18. Iod etiã vacans admittit. vt, לְהוֹשִׁיבִי עִם־נְדִיבִים, ad faciendum ſedere cum principibus, Pſal. 113. pro לְהוֹשִׁיב, & eſt infinitiuus quintæ coniugationis ordinis eorum, quorum prima natiua litera eſt iod, à verb. יָשַׁב ſedit, in Cal.

Futurum, fit ab imperatiuo, præpoſita vna literarum *אֵיתָן, quæ in omnibus cõiugationibus ſemper ſunt futuri temporis characteriſticæ. Illæ in hoc futuro habent pro ſeua hirec, eadem ratione qua literæ בכל in infinitiuo, niſi quòd א, cùm ſit gutturalis, pro ∵: habet tantùm ∵, detractum enim eſt ſeua ex ∵:, ne ſeua ſequentis literæ legatur. Habent etiam hæ literæ אֵיתָן quando prima radicis eſt gutturalis, motionẽ affinem motioni literæ gutturalis. vt, יַהֲרֹג occidet, אֶהֱרוֹס deſtruam.

Quando huius coniugationis futurum deſinens in Olem iungitur per Maccaph dictioni ſequenti, aut illud ſequitur dictio monoſyllaba, vel habens accentum in penultima, ipſum Olem conuertitur in camets Atuph, vt vſu paſſim videtur, pauciſſimis exceptis.

Eſt etiam operæpretium cognoſcere, perſonam תִּפְקוֹד vel תִּפְקַד bis exprimi in ipſa futuri formula, quoniã ſecunda perſona maſc. ſing. futuri tẽporis in omnibus cõiugationibus omnium ordinum verborũ confunditur cum tertia ſingulari fœminina: ſunt ita-

** In collocãdis perſonis fut. nõ rationẽ habuimus ordinis literarum huius dictionis artis איתן qua primo loco, ne ſcio qua ratione, ponunt Heb. primã perſonam fut. ſed instituti noſtri, quo (ſicut in præterito iydem Heb. faciũt) etiã in futuro primo loco ponimus tert. perſon. Erit igitur noſtra dictio artis יִתְאָן cõtinuato vno ordine à præterito iã incæpto.*

que huiusmodi dictiones ambiguæ considerato filo orationis reddēdæ cōmodè, vel per secūdam personā masc.sing.vel per tertiam fœm.quando occurrūt. Aliquādo secunda persona sing.fœm. inuenitur cū ֳ: sub secūda natiua litera וַתִּשְׁחֲרִי. Et dono dedisti Ezechiel. 16. vbi ו conuertit futurum in præteritum.

Notandum prætereà, primam personam futuri vtriusque numeri interdum asciscere ה paragogicam literam in omnibus coniugat. etiam imperfectorum verborum (vt fit in imperatiuo & infinitiuo) ad ornatum lectionis.vt, אֶזְכְּרָה recordabor. Psal. 42. Pauca admodum habent ֳ:, sub secunda natiua litera, וָאֶשְׁקֲלָה, & ad pondus tradidi. Ezræ 8. & Ieremiæ. 32. Illa porrò quæ cum paragoge ה habent ֳ: sub secunda litera natiua, vel paucissima sunt, vel controuersa. נִשְׁלְחָה mittemus Deut. 1. secundam verò & tertiam plurales masculini generis habere in fine ן. vt, יִלְמְדוּן discēt Deut. 4. תִּשְׁמְרוּן custodietis. Deut. 6. Eandē literā ן nōnunquā etiā accipit secūda singularis fœminina.vt, תִּדְבָּקִין adhærebis, Ruth. 2. vbi tamē cōtra rationē grāmatices sub 2. est ֳ pro seua ꝓpter accentū distinguentē. Accidit etiā huiusmodi ן tertiæ personæ plurali præteriti.vt, אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ quod non nouerūt partes tui (maiores tui,) Deut. 8.

Regula.

Infinitiuus, imperatiuus, & futurum verborum actiuorum coniugationis Cal, in vltima syllaba habent holem. vt, זְכוֹר recordari, siue recordādo Tren. 3. vel recordare. Exod. 20. & זְכוֹר Deuter. 9. (rarus tamen infinitiuus actiuus propter gutturalem, eu-

Vaf conuertens futurum in præteritū effertur per ֳ sequēte daghes, præter quàm cū præponitur literæ ו affectæ seua, tunc enim cōtentum est ו tantùm ֳ, nec imprimitur daghes ipsi ו notato per seua. Quando autem præponitur ipsi literæ א quæ primam personā singularem futuri docet, effertur hoc ו per ֳ, eo quòd א daghes recipere non possit & quiparatur syllaba longa syllabæ breui & daghes.

phoniæ gratia,eſt cum ־. vt, שְׁלַח אֶצְבַּע extendere digitum, Eſa. 58. eſt etiam imperatiuus Exod. 4. ſignificans extende. pro שְׁלוֹחַ) יִשְׁמוֹר cuſtodiet, 1. Samuel. 2. Neutrorum verò habent ־. vt, שְׁכַב dormire & dormi. 4. Reg. 14. pro infinitiuo, & 2. Sam. 13. pro imperatiuo : pro futuro, וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט, & impinguauit ſe Iſrael & recalcitrauit. Deut. 32. & ſimilia. Sunt tamen quædam actiua, quæ ſimiliter habent ־. vt, רְכַב equita. Pſal. 45. וַיִּרְכַּב, Et aſcendit equum, vel equitauit. Pſal. 18. יִרְפַּד ſternet Iob. 41. Et præſertim, illa actiua quæ pro tertia, aut ſecunda habent א, vel ה, vel ח, vel ע. vt, יִנְאַף adulterium cōmittet, Leuit. 20. יִנְהַג ducet Eſa. 20. תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם. Ridebis eos, fruſtra habebis omnes gētes, Pſal. 59. Sic וַיִּשְׁלַח סְפָרִים & miſit epiſtolas. Eſter. 1. Sic אֶשְׁמַע audiam, Ierem. 11. & ſimilia. Excipitur אֶזְעֹם, contemnam, Num. 23. & pauca alia quæ deſinunt in Olem. Quædam etiam vtroque modo afficiuntur in futuro. vt, תִּשְׁבּוֹת, Exod. 23. & תִּשְׁבַּת ceſſabit, Leuit. 26. Quòd autē imperatiuus in huiuſmodi debeat notari ־, ſatis liquidò cōſtat tū ex vſu, tum ex futuro, quòd ab imperatiuo præpoſitis אֵיתָן formetur. Tùm autem ſumma illa ſit, vt ſe in iſta coniugatione exerceat ſedulè tyro, quandoquidem cæteras omnes etiam imperfectas, faciles ex huius diligēti cognitione & perceptione habebit hac inueniet. In ea enim, vt ita dicam, bene gtammaticandi materia veluti delibatur & carpitur.

Coniugatio נִפְעַל.

Secunda coniugatio, quæ paſſiuæ eſt ſignificatio-

tionis, נִפְעַל appellatur: formatur autẽ ab actiua superiori, præposita primæ thematis נ litera (quæ passiuæ vocis est characteristica) affecta hiric, sequente scua quiescente sub prima thematis. vt, נִפְקַד visitatus fuit.

Per hanc etiam coniugantur passiua verba, non ab actiuis, sed à neutris deriuata. vt, à verbo neutro קָרַב appropinquauit se, fit נִקְרַב adductus est, Exod. 22. Sic, ab הָיָה fuit, fit נִהְיָה factus est, Ioëlis. 2.

Item alia sunt quæ ab actiuo formata verbo, neutram habent significationem, vel actionis reciprocæ & intrãsitiuæ, quòd in seipsis sit actio, & passio. vt, וַעֲמָשָׂא לֹא־נִשְׁמַר & Amasa non custoditus est, vel non custodiuit sese, id est, non cauit sibi. 2. Samuel. 20. Sic, à לָפַת inclinauit, fit נִלְפַּת inclinauit se. Cuius futurum sic habet, Ruth 3. וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת & expauit vir, & inclinauit se: vel meliùs & expauit vir & apprehendit se, quasi dicat, quòd complexus fuerit seipsum, vt pauore expauescentes solent. Similiter, quædam sunt verba neutra, à quibus huius coniugationis verba formantur, neutrius tamen significationis. vt, ab הָלַךְ ambulauit, fit passiuæ vocis verbum, נֶהֱלַכְתִּי ambulaui, Psal. 109.

Præterea, pauca alia quædam sunt, quæ in nulla alia cõiugatione præterquàm in hac inueniuntur in vsu: quæ tamen exponenda veniunt, ac si essent cõiugationis Cal, redolendo illius, significationem. vt, נִשְׁבַּע iurauit. נִשְׁעַן innixus est. Et habet hîc locum, regula sequens notanda.

Regula.

Omne verbum quod in aliqua coniugationum inuenitur in vſu præterquàm in Cal, ferè ſemper eſt exponendum in ſignificatione coniugationis Cal.

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
נִפְקְדָה	נִפְקַד
נִפְקַדְתְּ	נִפְקַדְתָּ
	נִפְקַדְתִּי
	נִפְקְדוּ
נִפְקַדְתֶּן	נִפְקַדְתֶּם
	נִפְקַדְנוּ

Præſens Participiũ בֵּינוֹנִי

Pluralis.	*Singularis.*
נִפְקָדִים	נִפְקָד
	נִפְקֶדֶת *† vel
נִפְקָדוֹת	נִפְקָדָה

**Reperitur talis terminatio, Ionæ. 3. vbi tamẽ propter accentum diſtinguentem pro ∴ ſubſtituitur ¯, & Pſal. 89.*

Differt hoc participiũ ſing. maſcu. à præterito, quòd illud maxima ex parte habeat ¯, hoc verò ¯ in ſecunda ſyllaba.

Quia, vt adhuc alias dicetur, ¯, ∴, & Iric paruum ſunt motiones cõmutabiles, inuenitur hoc participium (quod etiam per Kimium & ex filo orationis præteritũ eſſe poteſt) cum ¯ ſub נ & Olem in vltima וְנֶחְתָּם & obſignatur, vel & obſignabatur Eſteræ 8. Inuenitur etiam cum ∴ ſub נ & ¯ in vltima וְנֶחְתָּם & obſignatum Eſteræ 3. Poteſt autem iſta notatio per ¯ & per ∴ ſub נ & per Seua ſimplex ſub ה re-

† Quando tertia radicis eſt gutturalis potiſſimùm ח aut ע, pro ∴ ∴ ſubſtituitur ¯ ¯ vt, נִשְׁכַּחַת Obliuioni tradita, ſeu neglecta, Iſa. 23 pro נִשְׁכַּחַת.

† Imperatiuus quando habet accentum in penultima, quòd rarò cõtingit, ∴ habet in vltima ſyllaba הִשָּׁמֵר eſto cautus. i. caue tibi. Exod. 23. hoc etiam Infini-

Infinitiuus. מָקוֹר

הִפָּקֵד

בְּהִפָּקֵד

כְּהִפָּקֵד

לְהִפָּקֵד

מֵהִפָּקֵד

Imperatiuus.	צִוּוּי
הִפָּקְדִי	† הִפָּקֵד
הִפָּקַדְנָה	הִפָּקְדוּ

ferri ad tertiam regulam ipſius Secua ſimplicis ſub gutturali litera, quæ regula eſt ſub finem huius operis.

Futurum.	עָתִיד
תִּפָּקֵד	יִפָּקֵד
תִּפָּקְדִי	תִּפָּקֵד
	אֶפָּקֵד *
	יִפָּקְדוּ
תִּפָּקַדְנָה	תִּפָּקְדוּ
	נִפָּקֵד

** Hîc ex ·:· ſub א detractum eſt ·:· , ne poſt: mobile ſequeretur daghes.*

Vbique in infinitiuo, imperatiuo, & futuro huius coniugationis, deſideratur נ paſſiuæ vocis nota, quæ tamen ſuppletur per dages, inſcriptum complexui primę natiuæ literæ. Veruntamen quia daghes forte (defectum literæ נ hîc ſupplēs) non inſcribi poteſt alicui primæ ſyllabæ literæ, præponitur illi literæ primæ, in infinitiuo & imperatiuo, ה affectum hiric conſtituens primā ſyllabam, vt daghes illud ſit forte & audiatur eius aſperitas, ſeu robur quod literis adfert. In futuro autem abijcitur ה illud ſemper: quia literæ אֵיתָן, præpoſitæ primæ radicali literæ conſtituentes ſyllabam primam, demonſtrant ſatis tale daghes eſſe forte. Cuiuſmodi abiectio ה, etiam in infinitiuo, aduenıēbus literis בְּכְלָם fieri debebat. Qui tamen quanuis literas בְּכְלָם habeat, non illud reijcere ſolet præter quā paucis in locis. vt pro, בְּהֵעָטֵף dicitur, בֵּעָטֵף עוֹלֵל. In deficiendo paruulum, id eſt, quum animi deliquiū paterentur infantes, Threnorum. 2. ſunt etiam pauca alia huiuſmodi. Porrò ſi prima thematis fuerit vna gutturalium אַחְהַע, vel ר, quæ à daghes abhorrent & cum illo commercium non habent, daghes illud quod primæ literæ natiuæ alioqui inſcribēdum eſſet in ſupplementum נ indicis huius cōiugationis, reijcie-

tiuo & futuro cōtingere poteſt, potiſſimū quādo habēt poſt ſe dictionem monoſyllabam, vel habētem accētum in prima ſyllaba, ne videlicet duo accentus ſe inter ſe cōtingant. Iſta porrò annotatio, etiam ad imperfectos ordines pertinet, qui habēt in ſtatu abſoluto in vltima ſyllaba·· in Imperatiuo.

reijcitur ſub ה infinitiui, & imperatiui. Itidem, ſub literas אִיתַן futuri indices & ſic ex hiric motione par ua & daghes relegato ad latus hiric, fiet ·· motio magna. (Quandoquidem æquiualet motio magna, motioni paruæ & daghes & contrà motio parua & daghes æquiparantur motioni magnæ, vt oſtendetur in quinta coniugatione verborum quæ habent ſecundã natiuam literam vaſ, vt à paſſiuo verbo, נֶאֱסַף congregatus eſt, dicitur in Imperatiuo הֵאָסֵף. Eſto congregatus, ſiue congregare. Deut. 32. à נֶאֱמַר dictum eſt, dicitur in infinitiuo הֵאָמֵר dici Iob, 34. & in futuro, יֵאָמֵר dicetur Geneſ. 22. A nomine נִרְגָּן ſuſurro, fit futurum paſſiuæ vocis (non tamen ſignificationis) וַיֵּרָגְנוּ & murmurarunt, Pſal. 106. & ſimilia, Prouerb. 22. Ionæ. 1. & aliàs. Inuenitur etiam infinitiuus huius coniugationis cum litera paſſiua נ expreſſa, ſeruata forma, ſiue proportione infinitiui actiui in Olem deſinentis. vt, וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים & mitti, id eſt, & miſſæ fuerunt literæ, per manum curſorum, Eſter. 3. נִכְסֹף נִכְסַפְתָּה Deſiderando, deſiderio tactus fuiſti Geneſ. 31. id eſt, ſummopere deſideraſti. נִשְׁאֹל נִשְׁאַל דָּוִד Poſtulãdo poſtulatum eſt (à) Dauide 1. Samuel 20. id eſt, ab ipſomet Dauide obnixè poſtulatum eſt, alia pauca etiam in imperatiuo habent נ expreſſum. וְנִקְבְּצוּ Et congregamini Ioel. 3. pro וְנִקְבָּצוּ, ſed propter accentum diſtinguentem eſt ָ ſub ב contra rationem grammatices. Legitur etiam iuxta proportionem formulæ הִקָּבְצוּ, congregamini Geneſ. 49. deſiderato נ coniugationis indice.

Inuenitur etiã quandoque א in futuro huius cõiugatio-

gationis cum Iric אִמָּלֵט liberabor. 1. Samuel. 27. אִדָּרֵשׁ requirar Ezechiel. 20. Cum – in vltima ſyllaba etiã aliquando inuenitur hoc futurum תִּשָּׁבֵר frangeris Ezechiel. 32. etiam in accentu diſtinguente וַיִּגָּמַל, & ablactatus eſt, ſiue à mamma diſiunctus eſt Geneſ. 21. Et memineris hoc in loco Eſteræ, regulæ ſupraſcriptæ, qua infinitiuus dicitur מָקוֹר, quòd ab eo fluant varij ſignificandi modi. Si quando tamen tertia natiua litera fuerit ע, vel ח, ſæpenumero fit cõtractio duarum ſyllabarũ in vnã: nam ſolet retro ferri ־ vſurpatũ in locum ‥, quo inſigniri debebat ex communi vſu ſecunda radicis in infinitiuo. vt, בְּהִשָּׁמַע, דְּבַר־הַמֶּלֶךְ dum audiretur præceptũ regis, Eſter. 2. pro בְּהִשָּׁמֵעַ. ſic in futuro. vt, יִשָּׁמַע audietur, Eſaiæ 60. pro יִשָּׁמֵעַ, יֵאָנַח gemebundus fiet Prou. 29. pro יֵאָנֵחַ, etiam in Imperatiuo הֵאָנַח gemebundus fias, vel eſto Ezech. 21. pro הֵאָנֵחַ.

Coniugatio Piel פִּעֵל vel פִּעַל.

Tertia Hebræorum coniugatio, à veteri illo paradigmate, ſiue exemplo, cuius in קַל meminimus, פִּעֵל vel, פִּעַל appellatur. Differt à Cal tamen, quòd vbique habeat ſub פ hiric, & ſub ע ‥, vel ∵, vel ־. vt, פִּקֵּר bono animo viſitauit. כִּפֵּר placauit. רִדֵּף perſequutus eſt. Eius ſecundæ gremio quoque inſcribendum eſt daghes pro coniugationis charactere & ſigno: vnde ab alijs קִפֵּר, id eſt abrupta, quòd abruptã & nõ liberam propter daghes, videatur habere pronuntiationem, dicitur. Ab alijs כָּבֵר, id eſt, grauis, quòd eius ſecũda litera geſtare ſoleat daghes in vtero: Et ab alijs, בִּנְיָן הַדְּגוּשׁ, id eſt, coniugatio dagheſſata.

ſata, denominata eſt. Cæteræ quoque coniugationes, quæ literas natiuis literis ſuperuenietes, ſui formatiuas & indices recipiunt, quandoque à grammaticis Heb. graues appellantur, quòd videlicet tanquã oneri ſint huiuſmodi literæ addititiæ illis cõiugationibus, ne ſint conſtantes ſuis tribus natiuis literis, vt Cal.

Eius porrò ſignificatio propriè eſt tranſitiuorum verborum, quæ nuſquam in alijs inueniuntur coniugationibus. vt, בִּקֵּשׁ quæſiuit דִּבֵּר loquutus eſt. Complectitur etiam verba, quæ in prima coniugatione ſunt neutra, hîc verò tranſitiua. vt, הָלַךְ ambulauit, הִלֵּךְ deduxit, aut ambulare fecit, Iob. 24. טָמֵא immũdus fuit, טִמֵּא polluit, vel polluere fecit, Ezech. 36. Eiuſmodi enim, vt verba quintæ coniugationis, nõnunquam agere altero ſuaſore & authore ſignificãt. Præterea pauca quædam ſunt quæ in prima coniugatione & in iſta neutra reperiuntur. vt, וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ. & capillus tuus creuit, Ezech. 16. פִּתַּח הַסְּמָדַר aperuit ſe vua acerba, vel minuta, qualis ſtatim poſt detruſum florem apparet, Cantic. 7. Quæ profectò habent in ſe ipſis magis abſolutam actionem, id eſt, vim & actionem, quæ extra agentem non tranſit, maiorem ſignificant, quàm in Cal. vt Kimhius in Miclol ait: nam quando dixit, creuit, ſuperfluitatem quandam ex ſeipſo manantem ſignificat: quando verò aperuit ſe, quandam vehementiam & vim ex ſe, quæ non in aliquem tranſeat, maiorem quàm in Cal. Ea verò quæ in Cal ſunt actiua, ſi per hanc coniugentur, vehementiorem perſæpe importabunt actionem. vt,

שָׁבַר fregit, שִׁבֵּר perfregit, פָּקַד numerauit, vel viſitauit, פִּקֵּד, quod verbum, quia nuſquam in vſu eſt in hac coniugatione præterquam in participio, redolendo ſui primitiui Cal ſignificationem, per grammaticam ſignificare poterit ex iſtius coniugationis natura & proprietate: ſubtiliter, ſiue diligenter numerum exequutus eſt, vel bono animo viſitauit. Poſtremò obiter notandum, hanc coniugationem amplecti verba, quibus nulla ſimilia in alijs inueniuntur coniugationibus. Nimirum quæ in contrarium ſenſum ſunt vertenda. vt, וְדִשְּׁנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ. & repurgabunt cineribus aram, Nume. 4. non autem, aſpergent cineribus aram. ſic, in Cal dicitur חָטָא peccauit. In hac verò, חִטֵּא obtulit pro peccato, vel expiauit à peccato. vt, תְּחַטְּאֵנִי expiabis me, Pſal. 51. & alia, quæ cùm occurrunt, diligenter obſeruanda ſunt.

Cum ∵ in vltima porrò inueniuntur nonnunquã verba huius coniugationis כִּפֵּר placauit, ſiue litauit Exod. 30. כִּבֵּס lauauit Leuit. 13. & pauca alia.

Sæpenumero quando ſecunda radicis eſt vna gutturalium אֶהֱחַע, vel ר, quæ non recipiunt daghes, Daghes characteriſticon coniugationis huius ſecundæ literæ alioqui inſcribendum, reijcitur ſub primã thematis literam: & ſic ex hiric primæ thematis & daghes re-

Exemplum:

Præteritum.		עָבָר
פִּקְּדָה	vel	פִּקֵּד
		פִּקְּד
פִּקַּדְתְּ		פִּקַּדְתָּ
		פִּקַּדְתִּי
		פִּקְּדוּ
פִּקַּדְתֶּן		פִּקַּדְתֶּם
		פִּקַּדְנוּ
Præſens partici.		בֵּינוֹנִי

relegato ſub illam literam primã, in præterito fit ··. vt, מֵאֵן renuit, Numer. 22. Non autem, מָאֵן, בֵּרֵךְ, benedixit Pſal. 10. & non בָּרֵךְ, & בֵּרֵךְ. Geneſ. 24. & non בָּרֵךְ in ſecundam forma, eiuſdem ſignificationis.

In Benoni quoque, infinitiuo, imperatiuo, & futuro, ſub prima pro ־, ponitur ◌ָ, pro daghes, quando quidem fit ◌ָ ex ־ & daghes ſubſcripto & ſub illud relegato. Vt in Benoni מְתָאֵב Abominans Amos 6. in infinitiuo & imperatiuo, מָאֵן renuere, vel renue. Exod. 10. pro preſerti Imperatiuo, & 22. pro Infinitiuo ſumptum. In futuro, יְמָאֵן renuet. Exod. 22. &c. à בֵּרֵךְ, in benoni מְבָרֵךְ benedicens Prouerb. 27. In infinitiuo & imperatiuo בָּרֵךְ, benedicere, vel benedic. Geneſ. 22. pro infinitiuo, & Deut. 33. pro Imperatiuo. In futuro יְבָרֵךְ benedicet, Geneſ. 28. & non יְבַרֵּךְ. ſic

Pluralis.	Singul.
מְפַקְּדִים	מְפַקֵּד
	* מְפַקֶּדֶת
vel מְפַקְּדוֹת	מְפַקְּדָה

* *Reperitur talis participij terminatio, 1. Samuel, 1. et aliàs, etiam cum ·· ſub ſecunda natiua litera reperitur fœmininum participium deſinens in* ה, *vt* מְשַׁכֵּלָה *abortans. Exod. 23. ſed raro.*

Particip. præterit. פֻּעַל

Pluralis.	Singularis.
מְפֻקָּדִים	מְפֻקָּד
	* מְפֻקֶּדֶת
vel מְפֻקָּדוֹת	מְפֻקָּדָה

* *Reperitur talis participij terminatio, Ezech. 38. et aliàs.*

Infinitiuus. מָקוֹר

פַּקֵּד
בְּפַקֵּד
כְּפַקֵּד
לְפַקֵּד
מִפַּקֵּד

Imperatiuus צִוּוּי

פַּקְּדִי	פַּקֵּד
פַּקֵּדְנָה	פַּקְּדוּ

Futurum עָתִיד

תְּפַקֵּד	יְפַקֵּד
תְּפַקְּדִי	תְּפַקֵּד
	אֲפַקֵּד
	יְפַקְּדוּ

de alijs. In Paul autem mutãtur ·.·. & daghes in holẽ mo- תְּפַקְּדוּ תְּפַקֵּדְנָה נִפֵּקֵד
tionem magnam, quæ frequenter confunditur cum ו. vt, מְגוֹאָל pollutus, Malac.1. מְפוֹרָד distinctus Ester. 3. מְבוֹרָךְ benedictus, Psal. 113. Quia ־ָ:, ·.·, ו & Olem sunt motiones comutabiles, hoc participiũ quandoq; habet non ·.·. sub prima natiua litera, sed ־ָ: vt, מְאָדָּם, Rubefactus, siue Rutilus Naũmi. 2. Fallit tamẽ nonnunquam illa regula, remittendi daghes sub primam thematis literam, vel substituendi Olem, quoniam multa reperiuntur habentia mediam gutturalem, in quibus vbique daghes coniugationis character omnino euanescit, nulla substituta motione longa sub prima, vel nullo Olem expresso. vt, בֵּעֵר remouit, 1. Reg. 22. טִהַר mũdauit Leuit. 13. רִחַם misertus est Psal. 103. נֵאֵר dedignatus est Thren. 2. & similia.

Pauca quædam etiam sunt, quæ non habentia secundam natiuam lireram gutturalem, propter vsum illorum frequentem, perdunt daghes omnino. vt, לֹא בִקְשָׁה דָּבָר nihil postulauit, Ester 2. הַלְלוּ laudate, Psal. 148. Reperitur quãdoque infinitiuus huius coniugationis cum ה paragogico: affecta tamen seua secunda radicali litera. vt, כִּי־טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ. quia bonum (est) psallere Deo nostro, Psal. 147. pro זַמֵּר. & alia, vt Leuit. 26. sic & imperatiuo additur. vt, סַפְּרָה narra. 2. Reg. 8. & similia, pro סַפֵּר.

Imperatiuus etiam interdũ cum ־ sub secunda inuenitur. vt, פַּלַּג לְשׁוֹנָם, diuide linguam eorum, id est, varias eorum sententias, Psal. 55. & alia.

Infinitiuus etiam sed rarò admodum ex filo oratio-

tionis inuenitur similis præterito desiderato daghes נָאֵץ נִאַצְתָּ debacchando debacchari fecisti 2. Sam. 12. Aliquando etiã legitur infinit. cum Olẽ in vltima syllaba יַסֵּר castigando Psal. 118.

Quando porrò tertia radicis est ח vel ע, contrahuntur sæpe ad Euphoniam duæ syllabæ in vnam ad vitaudum ⁻ vsurpatum. vt, יְשַׂמַּח exhilarabit, Thren. 2. pro יְשַׂמֵּחַ. Eadem tibi erit de ע ratio: simile quoq; in infinit. & imperat. obseruare quandoque licet, vt, שַׁלַּח Mittere Gen. 8. pro שַׁלֵּחַ, שַׂמַּח recrea Prouerb. 27. pro שַׂמֵּחַ: sic de similibus.

Quædam denique pauca sunt verba perfecta huius coniugationis, quæ habent ו quiescens post primam natiuam literam more imperfectorum, quæ dicuntur quiescentia in vaf, quæ verba quadrata appellantur: de quibus videbis in coniugatione Piel illius ordinis.

Regula.

In omni coniugatione quæ habet participio præsenti מ præpositum, literæ אֵיתָן eandẽ habebunt motionẽ quam מ participij per omnes verborum ordines, vt conspicuum est in coniugationum formula.

Excipitur tamen quinta coniugatio verborũ quorum thematis secunda est ו, vbi מ participij habet ׃, & literæ אֵיתָן ־. de quibus suo loco.

Coniugatio פֻּעַל.

Quarta Hebræorum coniugatio פֻּעַל vocatur, quæ daghes obtinet in secunda litera vbiquæ, vt eius actiua præcedens, à qua formatur: & habet sub פ ⁖, & ע ־. vt, סֻפַּר numeratus est. Porrò hæc coniugatio

cum ſexta à veteribus Iudæis grammaticis appellata eſt בִּנְיָן שֶׁלֹּא־נִזְכַּר שֵׁם־פּוֹעֲלוֹ, id eſt, coniugatio quæ nõ recordatur nominis ſui agentis, quaſi dicatur, eſt iſta cõiugatio paſſiua & eius verba non habẽt poſt ſe more verborũ paſſiuorũ ablatiuum perſonæ agentis cũ præpoſitione expreſſum. vt, שֻׁדַּד מוֹאָב Vaſtatus eſt Moab. Ier. 48. Vbi nulla vaſtantis expreſſa eſt mẽtio. יוֹחָנָן סֻפַּר Iohannes numeratus eſt: vbi etiã numerãtis nulla fit expreſſa mẽtio. Cæterũ ſunt verba huius cõiugationis & ſextæ, ſignificationis paſſiuæ ſemper, in Niphal verò verba nonnulla, vt illic dictum eſt, ſignificationem habent neutram, ſiue reciprocam, & intranſitiuam. Videtur tamen recordari nonnunquam expreſsè hæc coniugat. nominis ſui agentis. vt, בְּחֶסֶד וֶאֱמֶת יְכֻפַּר עָוֹן, beneficentia & fide expiabitur, ſeu auferetur, iniquitas, Prouerb. 16. Vbi fides & beneficentia efficiunt, vt iniquitas deſtruatur: ne porrò quiſpiam in poſterum circa huius loci Prouerbiorum explicationẽ hæreat, interpretor in illa duplex eſſe agens, alterum tacitum, ſed ſatis à pio quolibet intellectum, puta deum opt. max. à quo omne datum optimũ & omne donum perfectum deſcẽdit Iacobi 1. & ſine quo nihil poſſumus facere Ioh. 15. alterũ expreſſum ex more verborũ paſſiuorũ, quæ poſt ſe communiter habent expreſſum ablatiuum perſonæ à gentis cum accommoda præpoſitione. Itaque vt actio ipſa expreſſa facilius innoteſcat in illa ſentẽtia, illam hoc modo conuertemus & reſoluemus, חֶסֶד וֶאֱמֶת יְכַפֵּר אֶת־עָוֹן, id eſt, Beneficentia & fides expiabit iniquitatem pro יְכַפְּרוּ, id eſt, expiabunt,

vel

vel auferent iniquitatem. Non autem mihi videtur ſatis ſufficiens ſola illa ratio; nempe quòd recipiant actionem paſſionis, id eſt, ſignificandi rationem ab alio nempe agente, qua dixerint veteres grammatici coniugationes hanc & ſextam carere participio, & imperatiuo: quin potiùs, quòd huiuſmodi, non in vſu reperiãtur in Biblijs, quæ extãt excepto Benoni in hac coniugatione raró, vt ſuo videbimus loco.

Si namque Hebræorum authorum libri omnes extarẽt mancæ & mutilæ coniugationes, vt puto, nõ eſſent, neque tot anomaliæ & irregularitates, quot quæſo Dauidis Selomonis & aliorum illuſtrium virorum libri interciderunt! vt paſſim liquet ex libris Regum, Paralipomenon & aliunde.

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
פֻּקְּדָה	פֻּקַּד
פֻּקַּדְתְּ	פֻּקַּדְתָּ
	פֻּקַּדְתִּי
	פֻּקְּדוּ
פֻּקַּדְתֶּן	פֻּקַּדְתֶּם
	פֻּקַּדְנוּ
Præſens partic.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
פֻּקָּדִים	פֻּקָּד
	פֻּקֶּדֶת
פֻּקָּדוֹת	vel פֻּקָּדָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	פֻּקּוֹד
Futurum	עָתִיד

Participium hoc rarũ eſt, & differt à præterito, quod habeat in prima ſyllaba ו & ſub ſecuuda litera natiua ָ. vt, מַה נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוּלָּד quid faciemus puero nato, Iudic. 13. vbi iſtud participium nomen potiùs videtur eſſe ad-

iecti-

iectiuum, in quo etiam obseruādum, daghes sequi post motionem longam ו accentu non suffultam quod rarò contingit. In sexta coniugatione nusquā inuenitur participium. Imperatiuum etiā neutra habet.

תְּפֻקַּד	יְפֻקַּד
תְּפֻקְּדִי	תְּפֻקַּד
	אֲפֻקַּד
	יְפֻקְּדוּ
תְּפֻקַּדְנָה	תְּפֻקְּדוּ
	נְפֻקַּד

Infinitiuus non inuenitur nisi rarò. vt, גֻּנֹּב גֻּנַּבְתִּי furando furatus sum, id est, verè furtim sublatus sum, Gen. 40. Cùm literis autem בכלם nunquam.

In futuro, literæ אִיתָן habēt seua, vt in actiuo פָּעַל פ verò habet ⸫, & ע ־ & daghes, nisi secunda fuerit gutturalis, vel ר: tunc enim mutari debēt ⸫. & daghes in holem, per annotationem, qua diximus supra in niphal, motionē magnam æquiualere motioni paruæ & daghes. vt, à præterit. בּוֹרַךְ benedictus est, בּוֹאַר declaratus est, dicitur in futuro יְבוֹרַךְ יְבוֹאַר. Cuiusmodi certè rara admodum sunt in Biblijs.

Coniugatio הִפְעִיל.

Quintam coniugationem הִפְעִיל, à forma quā habet, appellant: quòd primæ thematis literæ pro cōiugationis charactere præponatur ה affectum hiric, sequente seua quiescente sub prima natiua litera, & hiric magno cū accētu (exceptis nōnullis, quæ in Miclol obseruat Kimius, quæ accentū habent in vltima vt, הִבְדִּילָה diuisit, Exod. 26. & alia inter legendum obseruāda) sub secūda. vt, הִשְׁכִּיב iacêre fecit. Eius autē verba propriè significant agere, altero suasore & authore. Cōplectitur tamē verba quædā pauca, quæ in קַל & hîc sunt aliquando intransitiua, vt, à יָבֵשׁ con-

fusus fuit, in הִפְעִיל dicitur, הוֹבִישׁ מוֹאָב Cõfudit sese, siue cõfusus est Moab, Ier. 48. Sic neutra, siue intrãsitiua quoque quædam reperiuntur in ista cõiugatione, quæ in vsu in Cal, nusquã inueniuntur. הִלְבִּינוּ שָׂרִיגֶיהָ Albuerunt propagines eius Ioel. 1. Præterea etiam quædã (vsu obseruãda) quæ in Cal nõ inueniũtur, per regulã cuius in נִפְעַל meminimus, erũt significationis קַל, vt, הִשְׁלִיךְ proiecit, הִגִּיד indicauit, imperfectum verbũ, à נָגַר, quod in Cal nõ est in vsu. & similia illis.

Occurrit etiam, sed raro hoc præteritũ cũ ·· sub הֶעֱבַרְתָּ, ה transire fecisti, Iosue 7.

+ Secũda persona singul. fœm. præteriti habet sub tertia natiua litera pro seua – quãdo illa est gutturalis, vt clarior faciliorq; sit pronuntiatio vt, הִשְׂבַּעַתְּ saturare fecisti Ezec. 27. pro הִשְׂבַּעְתְּ iuxta proportionem ipsius formulæ.

+ Vsuenit aliquando, eo quòd literæ א ה ו י et motiones –, ·· et Iric paruũ sunt permumutabiles, vt pro ה coniugationis indice cum Iric, substituatur א cum ·· vt, אֶגְאַלְתִּי In

In prima & secunda persona vtriusque numeri huius præteriti, pro hiric magno sub secunda thematis literá substituitur – motio parua ad euphoniam, siue sonoritatem, ne seua sequentis literæ legatur, quandoquidem si legeretur, fieret ex tali syllabarũ multiplicitate cacophonia. Quare breuitati cõsulentes, pro הִפְקִידְתָּ quadrisyllabo (si syllabam constituat seua) legunt הִפְקַדְתָּ, quod tantùm trisyllabũ est, eadem etiam de huiusmodi personis est ratio in omnib' ordinibus in Hiphil.

In vtroque participio huius coniugationis, adueniente מ indice participij, tol-

Exemplum:

עָבָר	Præteritum
הִפְקִיד*	הִפְקִידָה
הִפְקַדְתָּ	הִפְקַדְתְּ †
הִפְקַדְתִּי †	
הִפְקִידוּ	
הִפְקַדְתֶּם	הִפְקַדְתֶּן
הִפְקַדְנוּ	

Præsens partici. בֵּינוֹנִי

Singularis.	Pluralis.
מַפְקִיד	מַפְקִידִים
מַפְקֶדֶת* vel מַפְקִידָה	מַפְקִידוֹת

** Reperitur huiusmodi participij terminatio Nume. 5.*

Particip. præteri. פָּעוּל

Singularis.	Pluralis.
מָפְקָד	מָפְקָדִים
מָפְקֶדֶת* vel מָפְקָדָה	מָפְקָדוֹת

** Reperitur talis terminatio, Leuitic. 6.*

ſitur de medio ה coniugationis character, vt videlicet vitetur ſeruiliũ literarũ multitudo, ac ex prolixa pronũtiatione cacophonia, ſiue ſonus iniucũdus auribus. Nã pro מְהַפְקִיר, in Benoni dicitur מַפְקִיר, in Paul pro מְהֻפְקָר, dicitur מֻפְקָר, poſita motione ה ſublati ſub מ, alio qui efferẽdo per ſeua. Quãdoquidem vulgatus eſt ille Hebræorum mos, vt ſi qua è medio tollatur litera, eius motionem proximè antecedens aſſumat, propria abiecta, vt hîc videre licet.

Infinitiuus		מָקוֹר†
הַפְקִיר	vel	הַפְקֵר
בְּהַפְקֵר	vel	בְּהַפְקִיר
כְּהַפְקֵר	vel	כְּהַפְקִיר
לְהַפְקֵר	vel	לְהַפְקִיר
מֵהַפְקֵר	vel	מֵהַפְקִיר
Imperatiuus		צִוּוּי
הַפְקִירִי		הַפְקֵר
הַפְקֵרְנָה		הַפְקִירוּ

* Rara admodum eſt hæc vox.

Futurum	עָתִיד
תַּפְקִיר	יַפְקִיר
תַּפְקִירִי	תַּפְקִיר
	אַפְקִיר
תַּפְקֵרְנָה	יַפְקִירוּ
	תַּפְקִירוּ
	נַפְקִיר

Eadem etiam eſt ratio de literis אֵיתָן futuri, vbi pro יְהַפְקִיר, dicitur יַפְקִיר. ſimiliter de alijs illius perſonis: Ezech. 46. tamen Paul plurale fœmin. cum מ & ה expreſſis videre licet, מְהֻקְצָעוֹת angulata, vel angularia (atria:) quod vt dicit D. Kimhius aliíque Hebræi, vnum eſt ex illis quindecim, quæ præter vocalia puncta, ſuperſignata ſunt punctis non vocalibus. Inuenitur etiã nonnunquã Paul cũ ־ׄ: ſub מ vt, מָשְׁחָת corruptus Prouerb. 25.

Regula.

Quia vnaquequæ parua motio tẽpus vnum habet & ·· magna motio, quæ ex duplici Iric paruo conſtat, duo habet tempora, hiric magnum conſtans ex Iric

paruo

quinare feci Eſa. 63. pro הִגְאַלְתִּי vbi preterea eſt ־ׅ pro ־ׄ ſub א ſecunda natiua litera contra rationẽ grãmatices, propter accentũ diſtinguentẽ, qui Soph paſuc appellatur, de quo ſuo loco dicetur.

+ Inuenitur quandoque infin. et imperat. cum ־ in vltima. vt, הַרְחֵק elonga, vel elongare fac, Iob 13. et הַפְצַר tranſgredi 1. Samuel 15. ſic alia pauca in infinitiuo habent hiric ſub ה et confundũtur cum præterito. vt, הַמְלִיט ſeruare, Eſaiæ. 31.

paruo & iod quiescente (quod ad formã puncti Iric
ferè accedit) & ·· motiones sunt inter se ita co-
gnatæ, vt altera alterius vicem frequẽter subeat, vn-
de vltima syllaba infinitiui, imperatiui & futuri hu-
ius coniugationis, in omnibus verborum ordinibus,
vt vsus authorum passim docet, esse potest, vel ··, vel
hiric magnum. Cæterùm perditur quandoque ה con
iugationis huius index in infinitiuo etiam, sicut in
participijs & futuro. vt, לַעֲבִיר אֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ ad tra-
ducendum domũ (domesticos) regis. 2. Samuel. 19.
pro לְהַעֲבִיר. sic לַשְׁמִד ad disperdẽdũ, Esa. 23. perdito
etiam י comite Iric magni, vt alia nonnulla illud per-
dunt, de quibus in futurũ infra, pro לְהַשְׁמִיד: sic alia
multa tam in ordinibus perfectorum quàm imperfe-
ctorum verborum, perdunt ה huius coniugationis
indicem literam. In infinitiuo quoque huius con-
iugationis ex vicaria permutatione literarum, אַהְוֵי
sufficitur א pro ה indice coniugationis cum י otiante
post ·· in vltima, quod quidem facilè arrogans teme
rator codicum aliquis expũgere posset & sic priuare
antiqua orthographia & pronuntiatione lectorem,
exemplum est אַשְׁכֵּים mane surgendo Ierem. 25. pro
הַשְׁכֵּם, per I longum in vltima fortassis ante pun-
cta inuenta lectum est אַשְׁכֵּים. Item secunda persona
sing. mascul. imperatiui habet ·· vt infinitiuus. Sed,
si illi addatur ה paragogica litera, pro ··, hiric ma-
gnum ex illarum duarum motionum cognatio-
ne substituetur. vt, הַקְשֵׁב Iob 33. Imparatiuus,
cum paragoge facit, הַקְשִׁיבָה יְהוָה אֵלַי. Attende Do-
mine ad me, Ierem. 18. & alia. Postremò huiusmodi

ſubſtitutio ·· pro Iric magno nō rarò futuro occurrit: legitur enim ex tali ·· & Iric magni cognatione יַכְרֵת יְהוָה כָּל־שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת. Excindet Dominus omnia labia falsò blandiloqua, Pſal. 12. pro יַכְרִית. ſic וַיַּזְעֵק, & congregare fecit, Iudic. 4. pro וַיַּזְעִיק.

Pauca quædam denique ſunt, quæ in plurali habēt ſub ſecunda ſeua non autem Iric magnum: in quibus cognoſcitur coniugatio ex literis futuri indicibus, quæ in iſta efferuntur per ⁻ propriè. vt, וַיַּדְרְכוּ אֶת־לְשׁוֹנָם. Et intenderunt linguam ſuam, Ierem. 9. pro וַיַּדְרִיכוּ. & alia, vt. 1. Samuel. 14. & 31. Perdit etiam nonnunquam hoc futurum ׳ coniugationis indicem, & comitē hiric magni. vt, וְלֹא יַחֲטִא & non aberrabit, pro aberrabat, Iudic. 20. & ſimilia, pro יַחֲטִיא. Quod etiam interdum præterito accidit in tertia perſona fœm. vt, הוֹתִרָה reliquū fecerat, Ruth. 2. pro הוֹתִירָה à יָתַר, & alia. Tum demum quando tertia radic. eſt ח aut ע, interdum breuitatis gratia retro agitur, ſiue retrofertur ⁻ vſurpatum in locum Iric magni, ſubſecundam natiuam literam & dicitur וַיַּצְמַח. Et germinare fecit pro וַיַּצְמִיחַ, Geneſ. 2. & תַּשְׁמַע audire facias, Iudic. 18. pro תַּשְׁמִיעַ.

Coniugatio הָפְעַל.

Sexta coniugatio actiuæ ſuperioris paſſiua, à forma, הָפְעַל nominatur: quæ habet ante primam thematis ה affectum ⁻:, quòd plurimùm perdit ſeua & nos hic vtroque modo expreſſimus rudibus, propter exemplarium varietatem, vt aſſueſcant illi lectioni Ateph camets, quando perdit ſeua, per illius ſecundam regulam, cuius ſupra ſuo loco iam meminimus: inter-

interdum ו habet ה, nonnunquam etiam ֶ, vt liquet ex vſu & ex formis verborum imperfectorum: ſiquidem quatuor iſtæ motiones ָ,ֵ,ִ,ֻ, & holem ֹ, permutabiles ſunt & ab Hebræis נְקוּדוֹת אֲחָיוֹת puncta ſororia, ſiue germana appellantur, quòd frequenter vnum pro alio ſubſtituatur. In ea, prima thematis habet ſeua & ſecunda ֻ. Significat verò pati, altero ei qui agit, ſuadente & curante. vt, הָפְקַד factus fuit viſitare. De hac ſupra etiam in פֻּעַל meminimus: duæ enim hæ coniugationes, parum, aut nihil ſignificatione variant inter ſe.

Si quando prima thematis fuerit vna gutturalium, ſub ה indice coniugationis ponetur ָ, & ſub prima ֳ, interiecto Methegh. vt, הָעֳמַד conſtitutus fuit. Eadẽ eſt ratio literarum futuri. vt, יָעֳמַד cõſtituetur, ſimiliter & ipſius מ Paul coniugationis Hiphil. vt, מָעֳמָד conſtitutus.

Hæc coniugatio manca eſt: habet enim duntaxat præteritum & futurum integrum. Habet etiam infinitiuum, ſed rarum admodũ, vt, הָמְלֵחַ לֹא הֻמְלַחַתְּ ſaliẽdo nõ ſalita fuiſti, Ezechiel 16.

Exemplum.		
Præteritum		עָבָר
	הָפְקְדָה	הָפְקַד
	הָפְקַדְתְּ	הָפְקַדְתָּ
		הָפְקַדְתִּי
		הָפְקְדוּ
	הָפְקַדְתֶּן	הָפְקַדְתֶּם
		הָפְקַדְנוּ
Inſinitiuus		מָקוֹר
		הָפְקֵד
Futurum		עָתִיד
	תָּפְקַד	יָפְקַד
	תָּפְקְדִי	תָּפְקַד
		אָפְקַד
	תָּפְקַדְנָה	יָפְקְדוּ
		תָּפְקְדוּ
		נָפְקַד

qui nunquam cum literis בכלם reperitur. Obiter etiam annotato in illa Ezechielis ſententia, illam

huius coniugationis ſecundam perſonam fœmininã præteriti, videlicet הָחְלַתְּ habere, vt aliæ nonnullæ, ∵ ſub ה coniugationis indice, & – ſub ת tertia natiua litera pro ſeua, vt clarior & facilior ſit pronunciatio. Siquidem dicendum erat ex proportione grammatica הָמְלַחְתְּ.

Coniugatio הִתְפַּעֵל vel הִתְפַּעַל.

Septima & vltima coniugatio הִתְפַּעֵל, vel הִתְפַּעַל à forma ſua appellatur, quòd habeat primæ natiuæ literæ præpoſitam ſyllabam הִתְ ſui indicem, quòd etiam ſub prima thematis habeat – & ſub ſecũda ‥, vel – daghéſque illius complexui inſcriptum, vt in Piel. vt, הִתְקַדֵּשׁ ſeipſum ſanctificauit (dignum ſe præbuit) הִתְהַדֵּר ſeſe oſtentauit. Significant autem verba huius coniugationis actionem reciprocam & intranſitiuam, quòd in ea idem ſit agens & patiens, hoc eſt, quòd illius verba propriè ſignificent actionem, quæ extra agentem non tranſit, ſiue actionem immanentem.

Excipiuntur tamen pauca, quæ in nulla alia coniugatione in vſu reperta, ſignificationem habent coniugationis קַל, per regulã cuius ſupra in נִפְעַל meminimus. vt, הִתְפַּלֵּל orauit. 1. Reg. 8. הִתְחַנֵּן deprecatus eſt. 1. Reg. 9. & ſimilia. Si quãdo porrò prima radicis fuerit vna literarum צ, ש, ס, ז, ad venuſtatem pronuntiationis, ת ſyllabæ הִתְ interſeritur primæ & ſecũdæ thematis vendicátque ſibi motionẽ literæ primæ radicalis, litera verò radicalis prima motionẽ ipſius ת, quæ eſt ſeua quieſcens (ſi motio ſit appellandum ſeua) vt, הִשְׁתַּמֵּר pro הִתְשַׁמֵּר ſeipſum cuſtodiuit,

הסתבל

הִסְתַּבֵּל pro הִתְסַבֵּל ſeipſum onerauit. Cæterũ ſi prima radicis fuerit צ, vſu factum eſt, vt pro ת, ſubſtituatur ט. vt, הִצְטַדֵּק pro הִתְצַדֵּק ſeipſum iuſtificauit, ſiue excuſauit ſeſe. Inſuper ſi ז fuerit prima radicis litera, ת ſyllabæ הִתְ migrabit in ד. vt, הִזְדַּמְּנוּ pro הִתְזַמְּנוּ, parauit ſe. ſic הִזַּכּוּ purificate vos, Eſaiæ. 1. pro הִזְדַּכּוּ: eſt enim ד virtute in daghes literæ ז. Eſt autem iſtud cõiugationis Hitpael imperatiuus, ordinis eorum quæ habent ה pro tertia natiua litera & Cal eſt זָכָה mundauit: nam ſi eſſet imperatiuus Niphal eorũ verborũ quæ duplicant ſecundam radicalẽ literam, accentus eſſet in penultima, vt inquit D. Kimhius in Miclol. Cuiuſmodi porrò mutatio ת in ד, magis ad Caldaïſmum & magiſtros, ſiue doctores pertinet: nimirùm quum vix vllũ reperiatur in toto Hebraïſmo verbum huius cõiugationis, habẽs pro prima thematis ז. Sed ſatisfacit cõiugatio נִפְעַל, in qua huiuſmodi incipiẽtia à ז, ſi occurrant, huius ſignificationẽ redolebunt. Denique ſi prima thematis fuerit ת, abſorbebitur ת character cõiugationis per daghes in ת prima radicali litera. Idq́; fit, ne ter, in futuro præſertim, eadẽ ſcribatur litera & fiat cacophonia. vt, עִם־גְּבַר תָּמִים תִּתַּמָּם. cum viro integro integrum te exhibebis. i. exhibere ſoles (Domine Deus,) Pſal. 18. vbi dicitur תִּתַּמָּם pro תִּתְתַּמָּם. ſic quãdo prima eſt ט, abſorbetur per daghes ת cõiugetionis, vt, יִטַּמָּא pro יִתְטַמָּא polluet ſe, Leu. 21. vel ד. vt, מִדַּבֵּר, Num. 7. pro מִתְדַּבֵּר colloquens. אֶעֱלֶה עַל־בָּמֳתֵי עָב אֶדַּמֶּה לְעֶלְיוֹן aſcendam ſuper altitudines nubium (&) aſſimilabo me altiſſimo, id eſt, æqualis ero, Eſa. 14. vbi, אֶדַּמֶּה pro אֶתְדַּמֶּה dicitur. & ſimilia.

In

In hac coniugatione, si secunda, quæ alioqui semper daghes inscriptum habere debet, nō fuerit capax illius, reijcietur daghes sub primam & ex ַ & daghes fiet ָ, vt dictum est in coniugatione פִּעֵל, in annotatione in Benoni, in infinit. imperat. & futurū. vt, הִתְפָּאֵר, glorificauit se (gloriat⁹ est) הִתְבָּרֵךְ benedixit sibi. Non autē dicēdū הִתְבָּרֵךְ, הִתְפָּאֵר. & sic de alijs. Excipiuntur ה, ע & ח, nam quando illæ literæ sunt secūdæ radicales etiam in Piel, nullum plurimùm remittunt daghes ad præcedentem literam, sed perit illud omnino. vt, לֹא־הִטַּהַרְנוּ nō purificati sumus, Iosu. 22. pro הִתְטַהַרְנוּ, in quo etiā, eo quòd habeat primā natiuam literam ט, perditur ת coniugationis suppleturq; per daghes in ipso ט ex more, cum ח vt, וַיְמָאֵן לְהִתְנַחֵם, & renuit seipsum consolari, Gen. 37. pro לְהִתְנַחֵם. cum ע. vt, הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר excute te à puluere

Exemplum:

Præteritum עָבָר

הִתְפַּקֵּד	vel	הִתְפַּקְּדָה
הִתְפַּקַּד†		
הִתְפַּקַּדְתָּ		הִתְפַּקַּדְתְּ
הִתְפַּקַּדְתִּי		
הִתְפַּקְּדוּ		
הִתְפַּקַּדְתֶּם		הִתְפַּקַּדְתֶּן
הִתְפַּקַּדְנוּ		

†*Sicut in cōiugatione Hiphil, ה initio ista coniugatione mutatur in א et pro Iric paruo sub illo substituitur* אִתְחַבַּר *Iūxit se 2. Paralip. 20. pro* הִתְחַבַּר.

Præsens partic. בֵּינוֹנִי

Singularis.		Pluralis.
מִתְפַּקֵּד		מִתְפַּקְּדִים
מִתְפַּקֶּדֶת*	vel	
מִתְפַּקְּדָה		מִתְפַּקְּדוֹת

* *Reperitur talis participij terminatio, Ruth. 1. & Cantici canticorum 8.*

Infinitiuus מָקוֹר

הִתְפַּקֵּד	vel	הִתְפַּקַּד
בְּהִתְפַּקֵּד	vel	בְּהִתְפַּקַּד
כְּהִתְפַּקֵּד	vel	כְּהִתְפַּקַּד
לְהִתְפַּקֵּד	vel	לְהִתְפַּקַּד
מֵהִתְפַּקֵּד	vel	מֵהִתְפַּקַּד

Imperatiuus צִוּוּי

הִתְפַּקֵּד	vel	הִתְפַּקְּדִי
הִתְפַּקַּד		
הִתְפַּקְּדוּ		הִתְפַּקֵּדְנָה

Futurum עָתִיד

יִתְפַּקֵּד	vel		vel	תִּתְפַּקֵּד
יִתְפַּקַּד				תִּתְפַּקַּד

תִּתְפַּקֵּד	vel	תִּתְפַּקְּדִי
תִּתְפַּקַּד		
אֶתְפַּקֵּד	vel	
אֶתְפַּקַּד		
יִתְפַּקְּדוּ	vel	תִּתְפַּקֵּדְנָה
תִּתְפַּקְּדוּ		תִּתְפַּקַּדְנָה
נִתְפַּקֵּד	vel	
נִתְפַּקַּד		

puluere Esa. 52. pro הִתְנַעֲרִי. & alia postremò sunt, quæ quanuis habeant secundam literam natiuam ipsius daghes capacem, perdunt illud omnino. vt, וַיִּתְיַלְדוּ עַל־מִשְׁפְּחֹתָם & professi sunt natales suos per familias suas, Num. 1. pro וַיִּתְיַלְּדוּ. & nonnulla alia.

Rarissimè etiam nonnullis accidit defectus ת coniugationis in præterito & ponitur daghes in prima natiua litera in supplementũ ipsius ת, vt. וְהִנֶּחָמְתִּי Et consolatus sum (pro consolationem capiam) Ezechiel. 5. pro iuxta veram analogiam וְהִתְנַחָמְתִּי.

In Benoni (non enim habet hæc coniugatio פָּעֻל, eo quòd illud recipiat actionem ab alio & sic passiuè significet) & futuro huius coiugationi fit syncopa ה syllabæ הִתְ formatiuæ coniugationis, eadem ratione, qua supra in הִפְעִיל diximus.

Infinitiuus sine literis בכלם, & imperatiuus, sunt similia tertiæ personæ mascul. singulari præteriti. Quare cùm huiusmodi voces ambiguæ tibi in Biblijs occurrent, sunt diligenter consideratis antecedentibus & consequentibus, pro sensus commoditate considerato filo orationis, vertendæ, vel in sensum præteriti, vel infinitiui, vel imperatiui.

Hoc futurum (raròtamen) aliquando secundam habet insignitam ־. vt, אַל־תִּתְהַדַּר לִפְנֵי־מֶלֶךְ Non ostẽtabis te coram rege, Prouerb. 25. sic וַיִּתְאַפַּק הָמָן, & dissi-

dissimulauit Aman, Ester 5. & similia. Te porrò latere non debet quædam inueniri verba partim notata secũdum Niphal & Hithpael, partim verò secundum Hophal & Hithpael. vt, וְנִכַּפֵּר Et fiet auferre se Deut. 21. pro וְנִתְכַּפֵּר, לֹא הָתְפָּקְדוּ Non numerati fuerunt, Vel redde, vt redoleat vtriusque coniugationis significationem, Leuitæ per tribum patrum suorum non, הָתְפָּקְדוּ facti, siue impulsi fuerunt numerari neq; numerauerunt seipsos. Num. 1. sic הֻדַּשְּׁנָה pinguefactus est, Vel factus est impingari ac pinguefecit seipsum. Esa. 34. pro הִתְדַּשְּׁנָה: daghes etiam coniugationis Hithpael character, cuius secũda capax in eis est, sicut paulò ante dictum est de nonnullis alijs, adhuc desideratur in duobus istis: legitur etiam הֻכַּבֵּס. Mundus factus est ac mundauit sese, & est in vsu in infinitiuo Leuit. 13. pro הִתְכַּבֵּס, daghes verò inest secundæ natiuæ literę more Hithpaelis, participat cum coniug. ophal etiã, vt docet ה cum ∴, ת coniugationis desiderato & daghes in supplementum illius impresso literæ primæ natiuæ כ. Alia etiam ex alijs coniugationibus, ac ex imperfectis ordinibus cum Hithpael composita reperiũtur verba, vt sępe Kimhius in Miclol & lib. radicum te admonet.

In commentarijs Heb. quoque frequenter huiusmodi compositionem ex licentia quadam videbis & præsertim secundum Niphal & Hithpael. Vnum futurum denique superest annotare, in quo prima radicalis translata est in locum secundæ desiderato ת coniugationis. vt, עִם־עִקֵּשׁ תִּתַּפָּל cum peruersó peruersum te præbebis 2. Samuelis 22. Status enim dictio-

ctionis abſolutus eſt תִּתְפַּתֵּל. Talis in nominibus quo que nonnullis aliquando fit literarum transpoſitio, vt dicamus כֶּבֶשׂ, & כֶּשֶׂב pro agno, שִׂמְלָה & שַׂלְמָה pro pallio.

Abſolutis iam quæcunque imprimis neceſſaria de verbis perfectis dicenda videbantur, accingam me nunc quàm breuiſſimè, ad imperfectorum verborum claſſes declarandas: quibus nihil facilius eſt, ei qui diligenter ſe exercuerit in perfectorũ verborum coniugationibus.

Diſcrimen inter themata perfecta & imperfecta eſt, quòd perfecta themata, (vt ſupra dictum eſt) tribus tantummodo conſtent natiuis, ſiue ſubſtantialibus literis ſemper expreſſis & conſonantibus, Imperfecta verò aliquando ſuppreſſam habeant vnam, vel duas radicales, ſiue natiuas literas, relictis tamen veſtigijs & notis, quibus facilè detractam & deſideratam literam cognoſcamus. Quandoquidem alia pro detractæ literæ natiuæ ſigno habent daghes, in ſupplementum illius ſublatæ de medio, & dicuntur defectiua. Alia verò motionem magnam habent, in qua latet & potentia continetur litera aliqua radicalis, ſiue natiua אהוי: quæ tamen nonnunquam expreſſa, motione vocali deſtituta deſinit eſſe conſonans & nihil ſoni emittit & dicuntur huiuſmodi verba quieſcentia. Quæ omnia, ſubſequentibus ordinum verborũ exemplis valde dilucida & plana fient.

Nunc primùm itaq; aggrediamur verba illa, quorum prima radicis litera, quæ eſt נ, aliquando deficiens,

ciens à ſcriptura, ſuppletur per daghes inſcriptum meditulio ſecundæ & dicuntur defectiua פָּא נון: obiter annotando, quæ ſequitur, regulam commendãdam memoriæ.

Regula.

Daghes propriè non* ſequentis, ſed mox præcedentis literæ defectum indicat.

In hac verborum claſſe, in coniugatione Cal, Præteritum & vtrunque participium ſemper conueniunt cum perfectis verbis, quòd habeant tres natiuas literas ſemper expreſſas & conſonantes. Infinitiuus, imperatiuus, & futurum etiam nonnunquam perfectè veniunt. vt, נָפוֹל תִּפּוֹל, cadendo cades;* id eſt, certè corrues, Eſter 6. נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע, cuſtodi linguam tuam à malo, Pſal. 34. וּמִצְוֹתָיו יִנְצֹרוּ, & præcepta illius cuſtodient, Pſal. 78. præſertim autem perfecta ſunt verba huius coniugationis in infinit. imperat. & futuro, vbi ſecunda thematis fuerit gutturalis, cui quidem, daghes defectum נ primæ literæ supplens.

Coniugatio		קַל
Exemplum.		
Præteritum		עָבָר
	נָגְשָׁה	נָגַשׁ
	נָגַשְׁתְּ	נָגַשְׁתָּ
		נָגַשְׁתִּי
		נָגְשׁוּ
	נְגַשְׁתֶּן	נְגַשְׁתֶּם
		נָגַשְׁנוּ
Præſens partici.		בֵּינוֹנִי
	Plural.	Singul.
	נוֹגְשִׁים	נוֹגֵשׁ
		נוֹגֶשֶׁת vel
	נוֹגְשׁוֹת	נוֹגְשָׁה
Particip. præteri.		פָּעֻל
	Plural.	Singul.
	נְגוּשִׁים	נָגוּשׁ *
	נְגוּשׁוֹת	נְגוּשָׁה
Infinitiuus		מָקוֹר
		גֶּשֶׁת
		בְּגֶשֶׁת
		כְּגֶשֶׁת
		לָגֶשֶׁת

*Participiũ præteritum ſi reperiatur in vſu, rarũ eſt.

plens inſcribi minimè poteſt. vt, לֹא תִנְאָף. Non illicitè rem habebis, Exod. 20. וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם & panis abſconſionum (clandeſtinus) dulceſcet (iucundus eſt.) Prouerb. 9. הֲיִנְהַק פֶּרֶא עֲלֵי־דֶשֶׁא num rudet onager iuxta herbam, Iob 6. Excipiũtur tamen pauca ſecundam habẽtia gutturalem, in quibus deſideratur נ prima natiua litera & daghes, alioqui ſecundæ inſcribendum, in ſupplementum ipſius נ, reiicitur ſub literas אֵיתָן vnde pro hiric illę habẽt ‥, vt, מִי־יֵחַת עָלֵינוּ quis deſcendet

מִגֶּשֶׁת

Imperatiuus צִוּוּי

גַּשׁ, vel, גּוֹשׁ vel, גֶּשׁ. גְּשִׁי vel.* גֹּשִׁי

גְּשׁוּ vel גּוֹשׁוּ

גַּשְׁנָה vel גּוֹשְׁנָה

Reperitur hæc terminatio Ruthæ. 2.

Futurum עָתִיד

יִגּוֹשׁ vel יִגַּשׁ

תִּגּוֹשׁ vel תִּגַּשׁ

תִּגּוֹשׁ vel תִּגַּשׁ

תִּגּוֹשִׁי vel תִּגְּשִׁי

אֶגּוֹשׁ vel אֶגַּשׁ

יִגְּשׁוּ

תִּגְּשׁוּ

תִּגּוֹשְׁנָה vel תִּגַּשְׁנָה

נִגּוֹשׁ vel נִגַּשׁ

contra nos? Ieremiæ. 21. pro יִנְחַת, ſi perfectum eſſet. Adducitur tamen in controuerſiam futurum וַתֵּהֹם כָּל־הָעִיר עֲלֵיהֶן, & ſtrepuit tota ciuitas propter illas, Ruth. 1. Nam וַתֵּהֹם pro וַתִּנְהֹם iuxta formam perfectam ſecundum Eliam dicitur: ſecundum Kimhium verò in libro Radicum & poſt illum alios grammaticos, hoc verbum eſt à הוּם, quieſcens in עַיִן, non autem à נָהַם, à cuius opinione non certè temerè recedendum eſſe puto, nimirum cum terminatio in holem, in quod eſt deſinit futurũ actiuum verborum huius coniugationis, indicet potiùs eſſe claſſis quieſcentium, quàm defectiuorum: potueritque

·· pro ּ substitutum esse, sicuti sæpe fit.

Infinitiuus quando נ primam thematis perdit, suscipit ת in fine aduentitium vt hîc conspicuũ est. Habet etiã duplex ֶ quãdo tertia est gutturalis, pro duplici ∵ ad vocalitatẽ videlicet. vt, עֵת לָטַעַת, tempus ad plantandum, Ecclesiast. 3. à נָטַע, plantauit. & alia.

Cæterùm quòd ל vna ex literis בְּכְלָם pro .seua habeat ּ, fit quòd præponatur dictioni habenti accentum in penultima : omnis enim dictio sex punctorum, id est, insignita ∵ ∵, semper accentum habet in penultima. Similis etiam est sæpenumero illius ratio, cùm dictioni monosyllabæ præponitur. Quod etiam literis ב & כ aliquando competit.

Imperatiuus si perdat נ radicis primam, nihil pro illius defectus indice habet. Quare in huiusmodi opus est & vsu & cognitione thematum : siquidem daghes quod in exemplo inscribitur, non ratione defectus supplendi positum est, sed ratione literarum בְּגַד כְּפַת, quarum natura est, vt daghes lene habeant in principio dictionis. Quandoquidem daghes forte, in huiusmodi verbis defectum literæ primæ natiuæ supplens, nunquam inscribi potest gremio literæ primæ syllabæ.

Futurum ex frequentiori vsu, quando desideratur נ prima litera thematis, in secunda litera in supplemẽtum ipsius primæ recipit daghes (quia præcedunt literæ אֵיתָן. constituentes syllabam primam & sic docentes daghes illud esse forte) in eo enim absorbetur נ litera prima, alioqui, si exprimeretur, ex proportione perfectorum afficiẽda seua: sic יִגַּשׁ אֶגְּנוֹשׁ vel יִגּוֹשׁ.

vel

vel אֶנְגַּשׁ. Paucissima tamen sunt, quæ omnino propter illorum frequentem vsum nullo inscripto daghes secundæ, perdunt, primam radicis in futuro. vt, וַיִּסְעוּ מִיַּם־סוּף, & profecti sunt à mari carectoso, Num. 33. vbi וַיִּסְעוּ, vel וַיִּנְסְעוּ legendũ erat. Habet etiam aliquando hoc futurum more perfectorum in vltima syllaba ו. vt, יִבּוֹל decidet, Psal. 1. à נָבַל. sic וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל עַל־יוֹנָה & cecidit sors super Ionam. Ionæ 1. & alia multa.

In plurali quoque Olem ipsum in accẽtu non distinguente conspicitur, sed raro admodum. vt, יִדֹּדוּן fugient pro fugerunt Psal. 68. pro יִדְּדוּ iuxta grammaticam analogiam, quoniam ן paragogicum est.

In hoc præterito & participio, vbique desideratur נ prima thematis, in supplementum cuius ponitur daghes in secunda. Nã נ quod apparet passiuæ cõiugationis index litera est. In quibusdam tamen, quòd habeant secundam gutturalem, perditur omnino daghes, quod saltem remitti oportebat ad literam נ, quæ propterea affici deberet ··. vt, וְנִחַם & pœnitentia ducetur, siue reuocabit sententiam, Ionæ 3. pro וְנִנְחַם, si נ radicale exprimeretur, vel

Coniugatio נִפְעַל

Exemplum:

Præteritum. עָבָר

נִגַּשׁ	נִגְּשָׁה
נִגַּשְׁתָּ	נִגַּשְׁתְּ
נִגַּשְׁתִּי	
נִגְּשׁוּ	
נִגַּשְׁתֶּם	נִגַּשְׁתֶּן
נִגַּשְׁנוּ	

Præsens partici. בֵּינוֹנִי

Singularis.	Pluralis.
נִגָּשׁ	נִגָּשִׁים
נִגֶּשֶׁת*	
vel	
נִגָּשָׁה	נִגָּשׁוֹת

* *Reperitur talis participij terminatio, Ierem. 7. et aliàs.*

ונחם

וְנִחַם, ſi remitteretur daghes, alioqui imprimendum ipſi ח, ſub נ coniugationis notam & notaretur per ··. Idem cenſebitur de verbo, נִחֲתוּ Infixę ſunt Pſal. 38. nam integrè dicendum erat נִנְחֲתוּ, vel relegato daghes ſub נ coniugationis, נִחֲתוּ. Daghes tamē vbique in hoc præterito & præterito coniugationis ſequentis, eſt in eadem litera, ſed (vt illic videbimus) diuerſa ratione.

Infinitiuus	מָקוֹר
	הִנָּגֵשׁ
	בְּהִנָּגֵשׁ
	כְּהִנָּגֵשׁ
	לְהִנָּגֵשׁ
	מֵהִנָּגֵשׁ
Imperatiuus	צִוּוּי
הִנָּגְשִׁי	הִנָּגֵשׁ
הִנָּגַשְׁנָה	הִנָּגְשׁוּ
Futurum	עָתִיד
תִּנָּגֵשׁ	יִנָּגֵשׁ
תִּנָּגְשִׁי	תִּנָּגֵשׁ
	אֶנָּגֵשׁ
תִּנָּגַשְׁנָה	יִנָּגְשׁוּ
	תִּנָּגְשׁוּ
	נִנָּגֵשׁ

Inuenitur etiam Benoni plurale maſcu. cum Olem in penultima נִמֹּלִים circūciſi Geneſ. 34. pro נִמָּלִים iuxta formulam coniugationis.

Rariſsimè autem inuenitur in præteritò in vltima ſyllaba Olem. vt, נִמּוֹל אַבְרָהָם circunciſus eſt Abrahamus Geneſ. 17. ſic ibidem in plurali legitur נִמֹּלוּ circunciſi ſunt, pro ſecundum formulam נִמַּל & נִמָּלוּ.

Infinitiuus, imperatiuus & futurum, vbique perfecta ſunt: nam daghes quod vbique vides in נ, non ſupplet defectum נ primæ thematis, ſed נ paſſiuæ vocis characteriſticæ, eadem ratione qua in verbis perfectis: quum, vt iam dictum eſt in Cal, ipſius daghes verum officium ſit, mox præcedentis, & non ſequentis literæ defectum indicare.

Pau-

Paucisſima tamen quædam ſunt, quæ in infinitiuo habẽt נ radicale ſuppreſſum & daghes in ſecunda radicis in ſupplementum illius habéntque in vltima ſyllaba Olem ſicut nonnulla pauca in præterito, vt paulò ante dictum eſt. vt, נִגּוֹף נִגָּף cædendo cæditur, Iudic. 20. pro הִנָּגֵף iuxta formulæ proportionem.

Hæc coniugatio cũ ſua paſſiua vbique ſemper perfecta eſt, nimirũ quòd daghes inſcriptum ſecundæ literæ, character ſit coniugationis & quòd duo, cõiugationem videlicet & defectũ minimè indicare poſſit daghes, nec duplex daghes vni literæ inſcribi.

Quanuis porrò hoc præteritum omnino ſimile ſit prȩterito cõiugationis נִפְעַל tamen diuerſa eſt ratio: nam illic daghes defectum נ primæ natiuæ literæ deperditæ ſupplet, hîc verò cõiugationem indicat. Idcirco (quod animaduertendũ diligẽter) quãdo huiuſmodi dictiones literis & pũctis ſimiles occurrent, conſideratis diligẽter antecedentibus & conſequentibus, ex orationis

פִּעֵל Coniugatio

Exemplum:

עָבָר	Præteritum
נִגֵּשׁ	נִגְּשָׁה
נִגַּשְׁתָּ	נִגַּשְׁתְּ
נִגַּשְׁתִּי	
נִגְּשׁוּ	
נִגַּשְׁתֶּם	נִגַּשְׁתֶּן
נִגַּשְׁנוּ	
בֵּינוֹנִי	Præſens partici.
Singul.	Plural.
מְנַגֵּשׁ	מְנַגְּשִׁים
מְנַגֶּשֶׁת vel מְנַגְּשָׁה	מְנַגְּשׁוֹת
פָּעוּל	Particip. præteri.
Singul.	Plural.
מְנֻגָּשׁ	מְנֻגָּשִׁים
מְנֻגָּשָׁה	מְנֻגָּשׁוֹת
מָקוֹר	Infinitiuus
נַגֵּשׁ	
בְּנַגֵּשׁ	
כְּנַגֵּשׁ	
לְנַגֵּשׁ	
מִנַּגֵּשׁ	

filo vertendæ erũt pro ſenſus commoditate, actiuè vel paſſiuè. vt נִכַּר אוֹתוֹ אֱלֹהִים בְּיָדִי tradidit illum Deus in manum meam. 1. Samuel. 23. vbi certè ex orationis cõtextu actiuè vertenda venit hæc dictio נִכַּר, ſic וְכֹל מִזְרַע יְאוֹר יִבַשׁ נִדַּף וְאֵינֶנּוּ & omne ſemen riuuli (omne quod ſeminatum fuerit ad riuos) areſcet, propulſatum eſt, (propulſabitur) vt non ſit, Eſa 19. vbi vides ex ipſo ſenſu נִדַּף paſſiuè neceſſariò verti debere. & ſimilia.

צִוּוּי	Imperatiuus
נַגֵּשׁ	נַגְּשִׁי
נַגְּשׁוּ	נַגֵּשְׁנָה
עָתִיד	Futurum
יְנַגֵּשׁ	תְּנַגֵּשׁ
תְּנַגֵּשׁ	תְּנַגְּשִׁי
אֲנַגֵּשׁ	
יְנַגְּשׁוּ	
תְּנַגְּשׁוּ	תְּנַגֵּשְׁנָה
נְנַגֵּשׁ	

Coniugatio פֻּעַל ſubſequi debet, quæ ideo hîc omittitur, quòd omnino imitetur perfectam coniugationem.

Defectiua eſt vbiq; hæc coniugatio cum ſua paſſiua, quòd duntaxat duas habeat radicales expreſſas literas: nam נ quod ſic afficiendum הִנְגִּישׁ ſi coniugaretur perfectè, abſorbetur per daghes inſcriptum ſecundæ natiuæ literæ. Si tamen ſecunda thematis non capax fuerit puncti daghes, coniugabũtur huiuſmodi iuxta formã perfectam. vt, הִנְחִיל hæ-

Coniugatio הִפְעִיל.

Exemplum:

עָבָר	Præteritum
הִגִּישׁ	הִגִּישָׁה
הִגַּשְׁתָּ	הִגַּשְׁתְּ
הִגַּשְׁתִּי	
הִגִּישׁוּ	
הִגַּשְׁתֶּם	הִגַּשְׁתֶּן
הִגַּשְׁנוּ	
בֵּינוֹנִי	Præſens partici.
Singularis.	Pluralis.
מַגִּישׁ	מַגִּישִׁים
מַגִּישָׁה	מַגִּישׁוֹת

re-

reditare fecit, (in hæreditatem dedit.)

Infinitiuus vnus legitur, in quo, quanuis secundam natiua litera sit capax ad recipiendum daghes, non desideratur נ prima natiua litera, sed ה huius coniugationis index & י comes Iric magni in vltima vt, לִנְפֹּל ad faciendum cadere Num. 5. pro לְהַפִּיל. Cum ־ in vltima syllaba aliquando, inuenitur futurum huius coniugationis cognoscetúrque cõiugatio in huiusmodi ex ־, quo insigniũtur literæ אית״ן futuri indices, וַיַּגֵּשׁ Et accedere fecit .i. obtulit. Iudicum 6. Talis porrò forma

Singularis.	Pluralis.
Particip. præterit. פָּעוּל	
מֻגָּשׁ	מֻגָּשִׁים
מֻגָּשָׁה	מֻגָּשׁוֹת
Infinitiuus. מָקוֹר	
הַגֵּשׁ	
בְּהַגִּישׁ	
כְּהַגִּישׁ	
לְהַגִּישׁ	
מֵהַגִּישׁ	
Imperatiuus צִוּוּי	
הַגֵּשׁ	הַגִּישִׁי
הַגִּישׁוּ	הַגֵּשְׁנָה
Futurum עָתִיד	
יַגִּישׁ	תַּגִּישׁ
תַּגִּישׁ	תַּגִּישִׁי
אַגִּישׁ *	
יַגִּישׁוּ	
תַּגִּישׁוּ	תַּגֵּשְׁנָה vel תַּגֵּשְׁנָה
נַגִּישׁ	

* *Hic quia post ſeua mobile minimè ſequi poteſt daghes, ex ־: ſub* א *factum eſt ־ cùm nihil aliud ſit ־: quam ſeua compoſitum. ſic ſub reliquis ex ſeua ־ fit eadem ratione.*

potissimùm in vsu est, in illis quæ tertiam habẽt gutturalem presertim, ע aut ח, וַיַּסַּע & proficisci fecit. Exod. 15. pro וַיַּסִּיעַ, וַיַּדַּח, & commouere fecit, vel & labi fecit 2. Paralip. 21. pro וַיַּדִּיחַ. Sunt quoque nonnulla, quæ habent ־ motionem longam loco ־ & daghes supplentis defectum נ primæ natiuæ literæ, וַיָּזֶר & coxit Genes. 25. pro וַיַּזֵּר, ∵ autem in vltima syllaba est pro hiric magno positum propter ו conuertens futurum in præteritum, propter quod accentus retratus est ab vltima in penultimam, & ob id sylla-

ba longa in breuem conuersa est, vt sæpe aliàs diximus, iuxta proportionem archetypi coniugationis porrò dicendum erat וַיִּוַּר.

Sequens coniugatio, vt eius actiua superior, vbique imperfecta est & Heroclita per defectum נ primæ thematis.

Infinitiuus	מָקוֹר	Coniugatio	הָפְעַל
	הֻגַּשׁ	Exemplum:	
Futurum	עָתִיד	Præteritum	עָבָר
תֻּגַּשׁ	יֻגַּשׁ	הֻגְּשָׁה	הֻגַּשׁ
תֻּגְּשִׁי	תֻּגַּשׁ	הֻגַּשְׁתְּ	הֻגַּשְׁתָּ
	אֻגַּשׁ		הֻגַּשְׁתִּי
	יֻגְּשׁוּ		הֻגְּשׁוּ
תֻּגַּשְׁנָה	תֻּגְּשׁוּ	הֻגַּשְׁתֶּן	הֻגַּשְׁתֶּם
	נֻגַּשׁ		הֻגַּשְׁנוּ

Coniugatio הִתְפָּעֵל.

הִתְנַגַּשְׁתְּ	הִתְנַגַּשְׁתָּ	Exemplum:	
	הִתְנַגַּשְׁתִּי	Præteritum	עָבָר
	הִתְנַגְּשׁוּ	הִתְנַגְּשָׁה	הִתְנַגֵּשׁ

Cætera ad perfectorũ proportionem expendito.	Defectiua	פֵּא יוֹד
	Coniugatio	קַל
Huius ordinis verba quòd sequantur normam præcedentiũ defectiuorum פֵּא נוּן, dicuntur defectiua פֵּא יוֹד & habent pro secunda natiua litera צ, quorum, quoniam pauca sunt, impræsentia maiorem partẽ subiiciã.	Exemplum:	
	Præteritum	עָבָר
	יָצְּבָה	יָצַּב
	יָצַּבְתְּ	יָצַּבְתָּ
		יָצַּבְתִּי
	Præsens partici.	בֵּינוֹנִי
	Pluralis.	Singul.
	יוֹצְבִים	יוֹצֵב

Sunt

Sunt autẽ, יָצַב ſtetit יָצַג poſuit, יָצַע ſtrauit, יָצַק fudit, יָצַר formauit, יָצַת combuſſit. Duo prætereà obiter memoriæ commẽdanda ſunt. vt, יָנַח poſuit, יָקַף circũdedit. Quæ quanuis non habeant pro ſecunda thematis צ, perdũt י eadem ratione qua illa quę bent צ, & illorum alterũ in coniugationibus Hiphil & Hophal, alterum verò in Hiphil duntaxat in vſu inuenitur.

	Plural.	Singul.
Particip. præterit. פָּעוּל		
	יְצוּבִים	יָצוּב
Infinitiuus		מָקוֹר
		צֶבֶת
Imperatiuus		צִוּוּי
	צְבִי	צֵב
Futurum		עָתִיד
	תִּצַּב	יִצַּב
	תִּצְּבִי	תִּצַּב
		אֶצַּב

Breuitati conſulens & perſonas & coniugationes reliquas omiſi, quòd hæc verba vbique per omnes coniugationes omnino ſimilia ſint verbo נָגַשׁ, ſequendo eius proportionẽ. Siquidẽ eadem ratione, regula & locis eiſdẽ quibus illic excidit נ prima thematis, ſimiliter & י eadẽ in iſto ordine.

Cæterùm verbum יָצָא, egreſſus eſt, inuenitur in præterito deſiderato א, quod virtute continetur in ָ literæ צ, vt יָצָתִי egreſſus ſum Iob. 1. pro יָצָאתִי & in Benoni fœminino יוֹצֵת pro יוֹצֵאת Deut. 28. excipitur illud præterea à regula ſuperiorum verborum quippe quòd in eo quanuis habeat צ pro ſecunda natiua litera, non daghes defectũ י indicet, ſed adſit motio lõga ֵ, in qua latere & energia cõtineri illud ſolet. Vnde qua ſpectat ad י, claſſis eſt quieſcentiũ, & nõ defectiuorum, quia dicimus in futuro יֵצֵא egredietur, vbi latet י in ֵ י, literæ futuri formatiuę.

Sunt quoque duo themata, לָתַע auulſit & לָקַח accepit, quorum prima litera eſt ל, quæ referenda ſunt in numerum defectiuorũ פא: deficit enim quandoq;

 in

in eis ל litera prima, vt in infinitiuo לָקַח dicitur, מֵאֲנוּ קַחַת מוּסָר noluerunt recipere diſciplinam, Ierem. 5. & in * imperatiuo. vt, קַח־נָא אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ אֲשֶׁר־אָהַבְתָּ אֶת־יִצְחָק, tolle nunc filium tuum, vnicum tuum, quem dilexiſti (diligis) Iſaac Geneſ. 22. In futuro ponitur daghes in ק in ſupplementũ thematis primæ. vt, וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת־בְּנוֹ, & apprehendit cultrum ad mactandum filium ſuum, Geneſ. 22. vbi וַיִּקַּח pro וַיִּלְקַח legitur.

* Quandoq; imperatiuus huius verbi integer hoc modo reperitur לְקַח et לְקוֹחַ accipe, Deut. 31. et Exod. 29. et alias. ſic in fœmi. לִקְחִי cape. 1. Re. 17.

Propter frequentem vſum huius verbi ſæpenumero abijcitur etiam daghes ſecundæ literæ. vt, וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה אֲדֻמָּה & adducẽt ad te vaccã rufam, Num. 19. pro וְיִקְּחוּ, ſic וְאֶקְחָה פַת־לֶחֶם & accipiam fruſtum panis Gen. 18. pro וְאֶקְּחָה, &c. A לָתַע auulſit, dicitur in Niphal. נִתָּעוּ Auulſi ſunt Iob. 4. pro נִלְתְּעוּ vel נִלְתָּעוּ niſi eſſet in accentu diſtinguente. Cæterùm de defectiuis in tertia natiua litera dicetur infra poſt verba quæ dicuntur quieſcentia Lamed He.

Præterquàm aliquando in infinitiuo & futuro primæ cõiugationis, hæc verborum claſſis vbique per omnes coniugationes habẽs א expreſſum & mobile perfecta eſt. Conſultò tamen quanuis perfecta ſint hæc verba ſingularum expreſſimus coniugationum exemplum, vt videlicet aſſueſcant rudiores motionũ

	Quieſcentia	פא אלף
	Coniugatio	קל
	Exemplum:	
	Præteritum	עָבָר
	אָכְלָה	אָכַל
	אָכַלְתְּ	אָכַלְתָּ
		אָכַלְתִּי
		אָכְלוּ
	אֲכַלְתֶּן	אֲכַלְתֶּם
		אָכַלְנוּ
	Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
	Pluralis. Singularis.	

muta-

mutationibus, quæ ob literas gutturales fiunt. Nam eadem eſt ratio aliarũ omnium gutturalium quando ſunt primæ natiuæ litera verborum, quæ & hîc literæ א.

Quieſcere porrò dicitur litera, quæ ſub intelligitur in motione longa, vel quæ quamuis expreſſa motione vocali deſtituta, deſinit eſſe conſonans & fit ocioſa: quod ad ſolas literas אהוי, pertinet.

Aliquando in hoc infinitiuo quieſcit א, facta cõtractione duarum ſyllabarum in vnam, ſi ſyllabam conficiat ſeua ſimplex, vel compoſitum. Dicimus enim לֵאמֹר Zach. 1. vbi א eſt ocioſa, quieſcens in motione magna ‥, pro לֶאֱמֹר.

אוֹכֵל אוֹכְלִים
אוֹכֶלֶת
אוֹכְלָה vel אוֹכְלוֹת
פָּעוּל Particip. præteri.
Singularis. Pluralis.
אָכוּל אֲכוּלִים
אֲכוּלָה אֲכוּלוֹת
מָקוֹר Infinitiuus
אָכוֹל
בֶּאֱכוֹל
כֶּאֱכוֹל
לֶאֱכוֹל
מֵאֱכוֹל
צִוּוּי Imperatiuus
אֱכוֹל אִכְלִי
אִכְלוּ אֱכוֹלְנָה
עָתִיד Futurum
יֹאכַל תֹּאכַל
תֹּאכַל תֹּאכְלִי
אֹכַל
יֹאכְלוּ תֹּאכַלְנָה
תֹּאכְלוּ
נֹאכַל

Memineris autẽ hîc obiter regulæ, qua dictum eſt ſupra, literas præcedentes gutturales affici motione cognata motioni literæ gutturalis (ſi motiones ſemipuncta vocare liceat.) Quandoquidem hoc verbũ per omnes coniugationes præſertim propoſui & in medium attuli, vt regulę illius vſum verum videas.

In

In hoc futuro א prima thematis expreſſa quieſcit in holem motione litterarum אֵיתָן, in omnibus perſonis, præter quàm potiſsimùm in prima ſingulari, vbi latet & mente concipitur in holem adueniente altero א indice primæ perſonæ ſingularis futuri : ídque, ne fiat concurſus duarum literarum ſimilium: dicendum enim alioqui eſſet אאכל pro אֹכַל, comedam.

Inuenitur quoque ſed raró א non ſcriptum, etiam deliteſcere in holem motione longa, in ſecunda perſona ſingularis. vt, בְּנִי אִם־יְפַתּוּךָ חַטָּאִים אַל־תֹּבֵא Fili mi, ſi adulati fuerint tibi peccatores, non conſenties, Prouerb. 1. vbi תֹּבֵא pro תֹּאבֶה, latente prima litera א in holem & mutata ה tertia radicali in א, ex mutua permutatione literarum אֶהֱוִי: thema enim illius eſt אָבָה. Sic etiam interdum in ſecunda perſona plurali maſc. deliteſcit א vt תֹּמְרוּ dicetis, pro תֹּאמְרוּ. 2. Sam. 19. Ad hæc quandoque in prima perſona ſingul. huius coniug. occulitur א prima radic. in ··. vt, וָאֵחַר, & permanſi, Gen. 32. pro וָאאחַר. facit autem ו ex futur. præterit. legitur quoque אֹהֵב diligam, Prouerb. 8. virtute contento א natiuo in ·· literæ א indicis futuri, pro אאהב, ſi prima radicis א exprimeretur.

Notandum inſuper perſonas ſingulares tertiam maſculinam & fœmininam eandem, cùm ו conuertẽte futurum in præteritum retrahere accentum ab vltima in penult. & mutare ־ vltimæ ſyllabæ in ∵, quia ∵ ־ & Iric paruum motiones commutabiles ſunt. vt, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים & dixit Deus, Gen. 1. pro וַיֹּאמַר, & וַתֹּאמֶר רוּת & dixit Ruth, Ruth. 2. pro וַתֹּאמַר: ſic etiam dicitur וַנֹּאמֶר & diximus, Geneſ. 44. Quæ regula vera

eſt,

eſt, niſi ſint huiuſmodi dictiones in accentu diſtinguente, vel illas proximè ſequatur dictio monoſyllaba: tunc enim propter ו nulla ſæpenumero fit mutatio ־ in ∵. vt, וַתִּדֹּר נֶדֶר וַתֹּאמַר & vouit votum, & dixit. 1. Samuel. 1. vbi propter accentum diſtinguentē qui dicitur רְבִיעַ, remanſit ־ inuariatatum. וַתֹּאמַר לוֹ & dixit illi, Prouerb. 7. vbi etiam propter לוֹ dictionem monoſyllabam proximè ſequentem remanet ־, & retrahitur accentus propter dictionem monoſyllabam proximè ſequētem, ne videlicet duo accētus ſeſe contingerent & fieret cacophonia.

Conſpicitur etiam quãdoque ∵ ſequente dictione monoſyllaba. vt, וַיֹּאמֶר לוֹ Et dixit illi. Ionæ. 1. Et alia.

Inueniuntur poſtremò pauca quædam, quæ quòd rariùs occurrant, habent א expreſſum & mobile, nec differunt in futuro à perfectis. vt à אָסַף collegit, dicitur יֶאֱסֹף colliget, Iob 34. ab אָסַר ligauit, יֶאֱסֹר ligabit, Gen. 42. ab אָהַב dilexit, וַיֶּאֱהַב הַמֶּלֶךְ, & dilexit rex, Eſter 2. וַיֶּאֱבַל & luxit, Threnorum 2. & ſimilia.

Coniugatio	נִפְעַל
Exemplum:	
Præteritum	עָבָר
*נֶאֶכְלָה	נֶאֱכַל
נֶאֱכַלְתְּ	נֶאֱכַלְתָּ
	נֶאֱכַלְתִּי
	נֶאֶכְלוּ
נֶאֱכַלְתֶּן	נֶאֱכַלְתֶּם
	נֶאֱכַלְנוּ

*Quia ∵: nihil aliud eſt, quã ſcua cõpoſitũ cum ∵, hic ſub א ex ∵: fit ∵, ſcua ſublato, ne ſcua ſequens legatur contra canones grammaticos, qui docent alterum debere quieſſere.

Idem etiam eſto de ־: iudiciũ. Aliquando etiam ſcua ſimplex tantùm relinquitur ſub ipſo א natiuo. vt, נֶאְדָּר magnificus eſt Exod. 15. pro נֶאֱדָר, vt fuſiùs dicemus ſub finem libri, quando

tres exprimemus regulas de ſeua ſimplici, ſub gutturalibus literis.

Præſens partic. בינוני

Pluralis.	Singularis.
נאכלים	נאכל
נאכלות	נאכלה

Infinitiuus מקור

האכל
בהאכל
כהאכל
להאכל
מהאכל

Imperatiuus צווי

האכלי	האכל
האכלנה	האכלו

Futurum עתיד

תאכל	יאכל
תאכלי	תאכל
	אאכל
תאכלנה	יאכלו
	תאכלו
	נאכל

In hoc infinitiuo & imperatiuo cùm deſit נ paſſiuæ vocis character, neque poſſit inſcribi daghes ſupplens defectum illius metullio א, ſubſcribitur ·· pro hiric paruo literę ה, id eſt, ex daghes, quod alioqui inſcribendum literæ א, & hiric paruo fit ·· ſub ה, eadē eſt etiā ratio literarum איתן in futuro: quoniam, vt iam obſeruatū eſt in Niphal verborum perfectorum, æquipollet motio magna, motioni paruæ & daghes.

Coniugatio פעל.

Exemplum:

Præteritum עבר

אכלה	אכל
אכלת	אכלת
	אכלתי
	אכלו
אכלתן	אכלתם
	אכלנו

Pluralis.	Singularis.
מאכלים	מאכל
	מאכלת
vel	
מאכלות	מאכלה

Particip. præteri. פעל

Pluralis.	Singularis
מאכלים	מאכל

Præſens partici. בינוני

מאכלה

אֲכֵלְנָה	אַכְלוּ	מְאֻכָּלוֹת	מְאֻכָּלָה
Futurum	עָתִיד	Infinitiuus	מָקוֹר
תְּאַכֵּל	יְאַכֵּל		אַכֵּל
תְּאַכְּלִי	תְּאַכֵּל		בְּאַכֵּל
	אֲאַכֵּל		כְּאַכֵּל
	יְאַכְּלוּ		לְאַכֵּל
תְּאַכֵּלְנָה	תְּאַכְּלוּ		מְאַכֵּל
	נְאַכֵּל	Imperatiuus	צִוּוּי
		אַכְּלִי	אַכֵּל

A verbo huius ordinis & coniugationis אִלֵּף docuit, dicitur desiderato א in Benoni מַלְּפֵנוּ docens (eſt) nos Iob. 35. pro מְאַלְּפֵנוּ. Sic à verbo אִבֵּד perdidit dicitur in futuro וְאַבֶּדְךָ. Et perdam te Ezechiel. 28. pro וָאֲאַבֶּדְךָ, huiuſmodi porrò alia pauciſſima ſunt.

Coniugatio פֻּעַל.

Exemplum:

אֻכָּלוֹת	אֻכָּלָה	Præteritum	עָבָר
Infinitiuus	מָקוֹר	אֻכְּלָה	אֻכַּל
	אֻכּוֹל	אֻכַּלְתְּ	אֻכַּלְתָּ
Futurum	עָתִיד		אֻכַּלְתִּי
תְּאֻכַּל	יְאֻכַּל		אֻכְּלוּ
תְּאֻכְּלִי	תְּאֻכַּל	אֻכַּלְתֶּן	אֻכַּלְתֶּם
	אֲאֻכַּל		אֻכַּלְנוּ
תְּאֻכַּלְנָה	יְאֻכְּלוּ	Præſens particip.	בֵּינוֹנִי
	תְּאֻכְּלוּ	Pluralis.	Singularis.
	נְאֻכַּל	אֻכָּלִים	אֻכָּל

Coniugatio הִפְעִיל.

Exemplum:

הֶאֱכַלְתְּ	הֶאֱכַלְתָּ	Præteritum	עָבָר
	הֶאֱכַלְתִּי	הֶאֱכִילָה	הֶאֱכִיל
			האכילו

הֶאֱכִילוּ

הֶאֱכַלְתֶּם הֶאֱכַלְתֶּן

הֶאֱכַלְנוּ

בֵּינוֹנִי Præſens partici.

Singularis.	Pluralis.
מַאֲכִיל	מַאֲכִילִים
מַאֲכִילָה	מַאֲכִילוֹת

פָּעֻל * Particip. præterit.

Singularis.	Plural.
מָאֳכָל	מָאֳכָלִים
מָאֳכָלָה	מָאֳכָלוֹת

מָקוֹר Infinitiuus

הַאֲכֵל

בְּהַאֲכִיל

כְּהַאֲכִיל

לְהַאֲכִיל

מֵהַאֲכִיל

Imperatiuus צִוּוּי

הַאֲכֵל

הַאֲכִילִי

הַאֲכִילוּ

הַאֲכֵלְנָה

† Futurum עָתִיד

יַאֲכִיל vel יוֹכִיל

תַּאֲכִיל vel תּוֹכִיל

תַּאֲכִיל vel תּוֹכִיל

תַּאֲכִילִי vel תּוֹכִילִי

אַאֲכִיל vel אוֹכִיל

יַאֲכִילוּ vel יוֹכִילוּ

תַּאֲכֵלְנָה vel תּוֹכֵלְנָה

תַּאֲכִילוּ vel תּוֹכִילוּ

נַאֲכִיל vel נוֹכִיל

*In hoc tẽpore vbique in hac coniugatione, quia prima thematis eſt vna ex gutturalibus, ſemper illi ſubſcribitur ֳ, & præcedenti literæ מָ.

† Talem formam duplicem futuri Hiphil videlicet per א abſcõditum, ſeu virtute contentum in Holem turgido, vel expreſſum & mobile ponit D. Kimhius in Miclol, propter quædam, quæ alterutram ſequuntur proportionem, quæ vſus commonſtrabit.

Non porrò negotium facere debet, quod videatur duplex litera quieſcere, puta ו in holem actu & etiam א potẽtia, quaſi legeretur יוֹאכִיל cum Ioſuæ. 21. legatur רִאישֹׁנָה, id eſt prima, duplici litera quieſcẽte expreſſa, & Eſaiæ 30. הַבְאִישׁ confuſus eſt. Quieſcit etiam

tiam quandoque altera litera actu, altera verò potē-
tia, siue virtute אָבוֹא voluērunt Esaiæ 28. quasi אָבָאוֹא,
si א natiuum adesset : sed absconditur in ו. sic dicitur
יִנָּשׂוּא portabuntur Ierem. 10. pro יִנָּשְׂאוּא : in quibus
duobus volunt aliqui א paragogicū esse, nec ineptè.

Inuenitur etiam desiderato natiua יַהֵל tabernaculum figet, vel figere faciet Esaiæ. 13. pro יַאְהֵל. Legitur quoque אָזִין auscultabo Iob 32. delitescente א natiuo in ָ ipsius א literæ futuri, pro אַאֲזִין. Sic etiam Benoni מֵזִין auscultās Prouerb. 17. virtute contento א in ·· literæ מ pro מַאֲזִין, sunt quoque quæ in ista cōiugatione habent א natiuum expressum, sed otiosum & taciturnum in ָ literæ י futuri indicis, וַיָּאצֶל & detraxit Num. 11. vbi propter ו conuertens futurum in preteritum accentus retractus est ab vltima in penultimam & propterea est ∵, pro Iric magno in vltima syllaba.

Coniugatio הֻפְעַל.

Exemplum:

	הֻאכַל	Præteritum	עָבַר
Futurum	עָתִיד	הֻאכְלָה	הֻאכַל
תֻּאכַל	יֻאכַל	הֻאכַלְתְּ	הֻאכַלְתָּ
תֻּאכְלִי	תֻּאכַל		הֻאכַלְתִּי
	אֻאכַל		הֻאכְלוּ
תֻּאכַלְנָה	יֻאכְלוּ	הֻאכַלְתֶּן	הֻאכַלְתֶּם
	תֻּאכְלוּ		הֻאכַלְנוּ
	נֻאכַל	Infinitiuus	מָקוֹר

Coniugatio הִתְפָּעֵל.

הִתְאַכְּלָה	הִתְאַכֵּל	Exemplum:	
הִתְאַכַּלְתְּ	הִתְאַכַּלְתָּ	Præteritum	עָבַר

הִתְאַכַּלְתִּי
תִתְאַכְּלוּ
הִתְאַכַּלְתֶּם הִתְאַכַּלְתֶּן
הִתְאַכַּלְנוּ

בֵּינוֹנִי Præsens partici.

Singularis.	Pluralis.
מִתְאַכֵּל	מִתְאַכְּלִים
מִתְאַכֶּלֶת	
vel	
מִתְאַכְּלָה	מִתְאַכְּלוֹת

מָקוֹר Infinitiuus
הִתְאַכֵּל
בְּהִתְאַכֵּל
כְּהִתְאַכֵּל
לְהִתְאַכֵּל
מֵהִתְאַכֵּל

צִוּוּי Imperatiuus
הִתְאַכֵּל הִתְאַכְּלִי
הִתְאַכְּלוּ הִתְאַכֵּלְנָה

עָתִיד Futurum
יִתְאַכֵּל תִּתְאַכֵּל
תִּתְאַכֵּל תִּתְאַכְּלִי
אֶתְאַכֵּל
יִתְאַכְּלוּ תִּתְאַכֵּלְנָה
תִּתְאַכְּלוּ
נִתְאַכֵּל

Verba quorū prima est ', in coniugat. Cal. quòd habeāt ' expressum & mobile, cū perfectis vsque ad infinitiuum omnino conueniunt, nisi quòd vnum in præterito desiderato reperitur וְהַיּוֹם רַד מְאֹר & dies descenderat valde, Iudic. 19. vbi est רַד, pro יָרַד descēdit.

Sunt etiam in infinitiuo nonnunquam perfecta. vt, יָרֹד יָרַדְנוּ, descēdēdo descēdimus, Gen. 43. Sæpius tamē dimouetur ' prima, & postremę literæ adijcitur ה,

פַּאיוד Quiescentia
קַל Coniugatio

Exemplum:

עָבָר Præteritum
יָשַׁב יָשְׁבָה
יָשַׁבְתָּ יָשַׁבְתְּ
יָשַׁבְתִּי
יָשְׁבוּ
יְשַׁבְתֶּם יְשַׁבְתֶּן
יָשַׁבְנוּ

בֵּינוֹנִי Præsens partici.

Singularis.	Pluralis.
יוֹשֵׁב	יוֹשְׁבִים
יוֹשְׁבָה	יוֹשְׁבוֹת

פָּעוּל Particip. præteri.

Singul. Plural.

& est

יֹשׁוּב	יְשׁוּבִים
יְשׁוּבָה	יְשׁוּבוֹת
מָקוֹר	Infinitiuus.
שֶׁבֶת	
בְּשֶׁבֶת	
כְּשֶׁבֶת	
לָשֶׁבֶת	
מִשֶּׁבֶת	
צִוּוּי	Imperatiuus
שֵׁב vel, שַׁב vel, שׁוּב. שְׁבִי	
שְׁבוּ	שֵׁבְנָה vel שְׁבְנָה
עָתִיד	Futurum
יֵשֵׁב	תֵּשֵׁב
תֵּשֵׁב	תֵּשְׁבִי
אֵשֵׁב	
יֵשְׁבוּ	תֵּשֵׁבְנָה vel תֵּשַׁבְנָה
תֵּשְׁבוּ	
נֵשֵׁב	

& eſt vtraq; motio ∵, perinde vt in defectiuis Pe Nun vt, שֶׁבֶת: cũ illis enim hæc omnino in infinitiuo & imperatiuo, numero literarũ cõueniunt: vnde pro huiuſmodi thematis diſcernendis vſu, qui optimus eſt magiſter, opus eſt, vel conſulendum Lexicon, in radicibus, quarum prima eſt י, vel נ. Siquãdo tamen contigerit tertiam thematis literam gutturalem eſſe, vt clarior & facilior ſit pronuntiatio, pro duplici ∵ ſubſtituetur duplex ־. vt, דַּעַת ſcire: nõ autem דֵּעֵת à verbo יָדַע ſciuit. ſic קַחַת accipere & non קֶחֶת à defectiuo לָקַח accepit, & alia.

A verbo יָלַל porrò dicitur, deſideratis prima & ל ſecunda natiua litera, לָלֵת ad vlulandum. 1. Samuel 4. pro לְלֶלֶת iuxta proportionem formulæ, ſed fuiſſet concurſus triplicis ל & Cacophonia.

Duo prætereà huius ordinis infinitiui rari admodum reperiuntur & ob id diligenter obſeruandi, שׁוֹב habitare à יָשַׁב habitauit. vt, אִם־שׁוֹב תֵּשְׁבוּ בָּאָרֶץ הַזֹּאת ſi manendo manſeritis in terra iſta, Ierem. 42. & כֹּל poſſe, à יָכֹל potuit. vt, יָדַעְתִּי כִּי־כֹל תּוּכָל noui quòd præualendo præualebis, Iob. 42. Cùm alioqui perfe-

ctè dicendum eſſet יָשׁוֹב & יָכוֹל iuxta formam פְּקוֹד.

Imperatiuus vnus inter legendum occurrit, quē non piguit annotare. A verbo enim יָהַב attulit, vel dedit, dicitur הַב da, ſiue adfer. vt, לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָנוֹת הַב הַב, ſanguiſugæ duæ (ſunt) filiæ affer, affer, id eſt, ſanguiſuga duas habet filias, quæ nomen habent affer, affer, Proue. 30. in plurali cum ּ ſub ה, הָבוּ שְׂכָרִי cedite mercedem meam, Zach. 11. vel ‥, הֵבוּ date Hoſeæ 4. & ſimilia. Reperitur idem etiā cum ה paragogico. vt, הָבָה־לִי בָנִים da mihi liberos, Gen. 30.

In futuro ſatis conſpicuum eſt ex formula coniugationis, י thematis primam quieſcentem latere ac mente concipi in ‥ motione magna, ſub literis איתן. Nam ſi aliquando exprimatur י, literæ איתן plurimum efferendæ veniunt per hiric & eas ſequitur י prima thematis litera deſinens eſſe conſonans & ocioſa: eſt quē ſub ſecunda ־, vel ּ in accentu diſtinguente. vt, וְזַרְעוֹ יִירַשׁ אָרֶץ & ſemen eius poſſidebit terram, Pſal. 25. ſic רֹאשׁ פְּתָנִים יִינָק venenum aſpidum ſuget, Iob. 20. In cuiuſmodi futuris deſinentibus in ־, perditur etiam interdum י radicale & habēt literæ איתן tantùm hiric. vt, וְכֹל מִזְרַע יְאוֹר יִבַשׁ. & omne ſemen riuuli areſcet, Eſa. 19. pro יִיבַשׁ. Quia ∵ & ־ ſunt motiones commutabiles, quædam ſunt verba futuri temporis, quæ expreſſo י radicali habent ∵ in vltima. vt, וַיִּיצֶר & finxit, Gen. 2. ſic וַיִּיקֶץ נֹחַ & euigilauit Noa, Gen. 9. Sunt nonnulla etiam, quæ habent literas איתן affectas ‥ in quo deliteſcit י, & in ſecunda ſyllaba habent ־. vt, לְמַעַן תֵּשַׁם vt deſoletur, Ezech. 12. ſic יֵקַד יְקוֹד, ardebit ardēdo, Eſa. 10. & alia,

po-

potiſſimùm quæ tertiam habent gutturalem. vt, אֵדַע ſciam, Geneſ. 15. & יֵרַע ægreferet, Deuteron. 10. & alia.

Reperitur porrò futur. huius coniug. habens holem in ſecunda ſyllaba deliteſcente י rad. in ·· literæ fut. vt, יֵאֹתוּ לָנוּ aſſentientur nobis, Geneſ. 34. vbi ter hoc futu. à verbo יָאַת aſſentitus eſt, inuenitur. Sic יֵבֹשׁוּ Erubeſcant. Pſal. 6. cuius ſingulare eſt אֵבוֹשׁ. Erubeſcam Pſal. 119. in primo octonario & in ſexto. Vnum denique reperitur cum ·· ſub א litera futuri expreſſo י taciturno in ipſo ··, in quo etiam eſt paragoge ה vt אֵילְכָה Incedam Micheæ. 1.

Tum, in futuro hæc verba cum ו conuertente futurum in præteritum, plurimùm accentũ retrahunt ab vltima in penultimã & ob accentus retractionẽ ex ·· ſecundæ ſyllabæ fit ∵, vt à יָשַׁב dicitur in futuro יֵשֵׁב, & cũ ו conuerſiuo, וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבוֹ, & ſedit rex ſuper ſedem ſuam. 1. Samuel. 20. quæ porrò accentus retractio & ſubſtitutio motionis breuis pro longa, propter huiuſmodi ו conuertens futur. in præterit. communis ferè ſemper eſt omnibus futuris omniũ ordinũ verborum.

Poſtremò vnicum reſtat futurum huius claſſis, אוּכַל תּוּכַל יוּכַל, &c. à verbo יָכוֹל potuit cum ו, pro י, quod in illo latet, indicando: non autem eſt cum וֹ, ne cum quieſcentibus פֵּא אָלֶף confundatur. Illic enim à verbo אָכַל in futuro dicitur אוֹכַל comedam. Nec etiam cum ··, vt par erat: à יָשַׁב enim dicimus יֵשֵׁב, ne pariter confundatur, cum illis quæ pro tertia thematis habent ה, quæ cum ו conuerſiuo perdunt ה, & ſub

אֵיתָן habẽt ſimiliter ·· vt, וַתֵּכֶל & conſummatum eſt, Exod. 39. à כָּלָה conſummauit.

In hoc præterito & Benoni vbique ex affinitate & vicaria permutatione literarum אֵהֱוִי, pro י thematis prima ſubrogatur ו quieſcens in holem.

In hoc infinitiuo, imperatiuo, & futuro, ו pro י ſubrogatum, quod in præterito & participio quieſcit, fit conſonans, ſeu mobile, vt videlicet detur locus ipſi daghes ſupplenti defectum נ paſſiuæ vocis characteriſticę, quod quidẽ daghes minimè inſcribi poſſet literæ * nõ conſonãti, ſiue quieſcenti. Quare infinitiuo & imperatiuo, hîc præponatur ה & ſupprimatur in futuro, ſupra dictum eſt in נִפְעַל perfectorum verborum. Quæ punctis adhuc hæc tria tempora huius ordinis imitantur.

Inuenitur etiam aliquãdo א huius futuri inſignitũ Iric paruo, אִוָּשֵׁעַ. Seruabor

Coniugatio	נִפְעַל
Exemplum:	
Præteritum	עָבָר
נוֹשְׁבָה	נוֹשַׁב
נוֹשַׁבְתְּ	נוֹשַׁבְתָּ
	נוֹשַׁבְתִּי
	נוֹשְׁבוּ
נוֹשַׁבְתֶּן	נוֹשַׁבְתֶּם
	נוֹשַׁבְנוּ
Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
Plural.	Singul.
נוֹשָׁבִים	נוֹשָׁב
נוֹשָׁבוֹת	נוֹשָׁבָה
Infinitiuus	מָקוֹר *
	הִוָּשֵׁב
	בְּהִוָּשֵׁב
	כְּהִוָּשֵׁב
	לְהִוָּשֵׁב
	מֵהִוָּשֵׁב
Imperatiuus	צִוּוּי
הִוָּשְׁבִי	הִוָּשֵׁב
הִוָּשַׁבְנָה	הִוָּשְׁבוּ
Futurum	עָתִיד
תִּוָּשֵׁב	יִוָּשֵׁב
תִּוָּשְׁבִי	תִּוָּשֵׁב
	אִוָּשֵׁב
	יִוָּשְׁבוּ
תִּוָּשַׁבְנָה	תִּוָּשְׁבוּ

Pſal.

* *Litera quieſcens, ſiue taciturna quia pronuntiari nõ debet, habere non poteſt daghes, quoniã illius eſt, vt conſonantiam ſiue pronuntiationẽ literæ, cui imprimitur, vel roboret, vel congeminet.*

Psal. 18. quia, vt sæpe iam גּוֹשֵׁב
diximus, ־, ∵ & Iric paruum motiones sunt inter se commutabiles.

Coniugatio hæc in isto ordine propter daghes sui characteristicō & index, vbique cum sua passiua pual est perfecta, quandoquidem fieri non potest, vt quiescat י, eo quòd daghes nunquam venire possit post literam aliquam quiescentem.

Coniugatio פִּעֵל

Exemplum:

Præteritum עָבָר

יִשֵּׁב	יִשְּׁבָה
יִשַּׁבְתָּ	יִשַּׁבְתְּ
יִשַּׁבְתִּי	
יִשְּׁבוּ	
יִשַּׁבְתֶּם	יִשַּׁבְתֶּן
יִשַּׁבְנוּ	

Similiter cætera omnia, etiam cum suo passiuo verbo coniugationis Pual, ex perfectorum verborum more exprimes & expendes.

Hæc coniugatio à perfectorum verborum norma prima syllaba tantùm differt, nimirùm, quòd habeat vbique ex frequentiori vsu (præterquā in פָּעוּל, vbi est ו pro י prima thematis in eo potentia quiescente ostendendo) ו substitutum pro י, ex literarum אֶהֱוִי mutua, seu vicaria permutatione.

Pauca tamen sunt (præsertim ea quæ in futuro קַל retinent י expressum post lite-

Coniugatio הִפְעִיל

Exemplum:

Præteritum עָבָר

הוֹשִׁיב	הוֹשִׁיבָה
חוֹשַׁבְתָּ	הוֹשַׁבְתְּ
הוֹשַׁבְתִּי	
הוֹשִׁיבוּ	
הוֹשַׁבְתֶּם	הוֹשַׁבְתֶּן
הוֹשַׁבְנוּ	

Præsens partici. בֵּינוֹנִי

Singularis.	Pluralis.
מוֹשִׁיב	מוֹשִׁיבִים
מוֹשִׁיבָה	מוֹשִׁיבוֹת

Particip. præteri. פָּעֻל

Pluralis.		Singularis.
מוֹשָׁבִים		מוֹשָׁב
מוֹשָׁבוֹת		מוֹשָׁבָה
Infinitiuus		מָקוֹר
		הוֹשֵׁב
		בְּהוֹשִׁיב
		כְּהוֹשִׁיב
		לְהוֹשִׁיב
		מֵהוֹשִׁיב
Imperatiuus		צִוּוּי
הוֹשִׁיבִי	vel	הוֹשֵׁב חוֹשֵׁב
הוֹשֵׁבְנָה		הוֹשִׁיבוּ
Futurum		עָתִיד
תּוֹשִׁיב vel תּוֹשֵׁב	vel	יוֹשִׁיב יוֹשֵׁב
תּוֹשִׁיבִי	vel	תּוֹשִׁיב תּוֹשֵׁב
	vel	אוֹשִׁיב אוֹשֵׁב
תּוֹשֵׁבְנָה vel תּוֹשַׁבְנָה		יוֹשִׁיבוּ
		תּוֹשִׁיבוּ
	vel	נוֹשִׁיב נוֹשֵׁב

literas איתן quiescens) quæ nō ו, sed ipsum י expressum habent quiescens in ·· motione ה formatiui huius cōiugationis. vt, וְלְאַבְרָם הֵיטִיב, בַּעֲבוּרָהּ & ipsi Abramo benefecit propter illam, Gen. 12. sic quædam pauca י habent latens in ipso ··. vt, הֵינִיקוּ גּוּרֵיהֶן lactauerunt catulos suos, Thren. 4. pro הֵינִיקוּ. quod itidem מ ipsius Benoni cōmune est, רְאוּ נָא לִי אִישׁ מֵיטִיב לְנַגֵּן, videte (inuenite) quæso mihi virum benefacientem sonare instrumenta. i. peritū psallendi. 1. Sam. 16. eadem est ratio ה imperatiui, infinitiui, & literarum אם–איתן, הֵיטֵב תֵּיטִיבוּ אֶת–דַּרְכֵיכֶם benefaciendo bonas feceritis vias vestras, Ierem. 7. vbi in הֵיטֵב infinitiuo, י quiescit expressum post ·· literæ ה: sic in תֵּיטִיבוּ post ·· ת. Simile est וַתֵּינֶק אֶת–בְּנָהּ & lactauit filiū suū. 1. Sam. 1. & pauca alia. Cum paragoge ה etiā dicitur expresso ipso י quiescente in ··, וְאֵילִילָה. Et vlulabo Micheæ. 1.

In imperatiuo similiter quiescit actu י in ·· literæ ה. vt, וְהֵיטִיבוּ דַרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם & bonas facite vias vestras

ſtras, & adinuentiones veſtras, Ierem. 18. & הֵילִילוּ vlulauerunt, vel vlulate, Sopho. 1. ſic etiam הֵילִ֫ילוּ vlulate, Eſa. 13. vbi י, prima radicis potentia eſt in ‥.

Futurum huius coniugationis aliquando reperitur cum ‑ in vltima אַל־תּוֹסְףְ. Ne addas Iob. 40. וַתּוֹתַר. Et reliquias fecit Ruthæ 2. potiſſimùm in illis, quæ habent tertiam natiuam literam gutturalem וְיֹדַע. Et ſcire faciet Num. 16. וַיּוֹכַח. Et arguit Geneſ. 31. pro וְיוֹדִיעַ & וַיּוֹכִיחַ ſi retro actum non eſſet ‑ vſurpatum.

Rariſſima denique ſunt, quæ habent ה characteriſticon coniugationis in hoc futuro expreſſum יְהוֹשִׁיעַ. Seruabit Pſal. 116. etiam actu quieſcente י natiuo in ‥ ipſius ה. vt, מוֹשְׁלָיו יְהֵילִילוּ dominatores eius vlulabunt, Eſa. 52. & alia, quæ ה ſuppreſſum habent in futuro ipſo, affecta tamen י thematis prima motione ה characteris coniugationis ſublati, ad ſeruilium literarum multitudinem vitandam. vt, וְגָבֹהַּ מִמֶּרְחָק יְיֵדָע & altum à longè cognoſcet, ſeu cognoſcere faciet, Pſal. 138. pro יְהֵידַע ſic יְיֵלִיל vlulabit, Eſaiæ 15. bis pro יְהֵילִיל.

Hæc coniugatio in hoc ordine habet ה cũ ו in quo, occulitur & mente, concipitur י prima natiua litera. vt, הוּרַד שְׁאוֹל גְּאוֹנֶךָ, deſcendere facta eſt (demerſa eſt) in infernũ ſuperbia tua, Eſa. 14. ſic in futuro. vt, אַךְ אֶל־שְׁאוֹל תּוּרָד veruntamen in infernum fies deſcendere (de-

Coniugatio	הָפְעַל
Exemplum:	
Præteritum	עָבָר
הוּשְׁבָה	הוּשַׁב
הוּשְׁבַתְּ	הוּשַׁבְתָּ
	הוּשַׁבְתִּי
	הוּשְׁבוּ
הוּשַׁבְתֶּן	הוּשַׁבְתֶּם
	הוּשַׁבְנוּ
Infinitiuus	מָקוֹר

truderis,) Esaiæ cap. eodẽ, Vel etiam habet ו pro י vt, הוּדַע notificatum fuerit. Leuit. 4. ad verbum: factũ fuerit scire.

Iufinitiuum non inueni, sed illum tantùm ex coniectura seruata grammatica analogia, siue proportione exprimo.

Vbique huius classis cõiugatio vltima perfecta est, nisi quòd interdum cum literæ אֱהֱוִי sint permutabiles, pro י substituatur ו motione ipsius י affectũ. vt, וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם & cõfitebũtur peccatum suum, Numeri. 5. sic וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו & nõ remãsit quisquam secũ, dum cognoscẽdum se præberet Ioseph fratribus suis, Gen. 45. In futuro בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע in visione ad illum (illi) me manifestabo, Numer. 12. pro אֶתְיַדַּע si non retro cessisset ־ vsurpatum in locũ ··, breuitatis & euphoniæ gratia.

הוּשַׁב

עָתִיד Futurum

יוּשַׁב — תּוּשַׁב

תּוּשַׁב — תּוּשְׁבִי

אוּשַׁב

יוּשְׁבוּ — תּוּשַׁבְנָה

תּוּשְׁבוּ

נוּשַׁב

הִתְפַּעֵל Coniugatio

Exemplum:

עָבָר Præteritum

הִתְיַשֵּׁב — הִתְיַשְּׁבָה

הִתְיַשַּׁבְתָּ — הִתְיַשַּׁבְתְּ

הִתְיַשַּׁבְתִּי

הִתְיַשְּׁבוּ

הִתְיַשַּׁבְתֶּם — הִתְיַשַּׁבְתֶּן

הִתְיַשַּׁבְנוּ

בֵּינוֹנִי Præsens partici.

Pluralis. Singularis.

מִתְיַשֵּׁב — מִתְיַשְּׁבִים

מִתְיַשֶּׁבֶת

vel

מִתְיַשְּׁבָה — מִתְיַשְּׁבוֹת

מָקוֹר Infinitiuus.

הִתְיַשֵּׁב

בְּהִתְיַשֵּׁב

כְּהִתְיַשֵּׁב

לְהִתְיַשֵּׁב

מֵהִתְיַשֵּׁב

Im-

Imperatiuus	צַוֵּי
הִתְיַשְּׁבִי	הִתְיַשֵּׁב
הִתְיַשֵּׁבְנָה	הִתְיַשְּׁבוּ
Futurum	עָתִיד
תִּתְיַשֵּׁב	יִתְיַשֵּׁב
תִּתְיַשְּׁבִי	תִּתְיַשֵּׁב
	אֶתְיַשֵּׁב
	יִתְיַשְּׁבוּ
תִּתְיַשֵּׁבְנָה	תִּתְיַשְּׁבוּ
	נִתְיַשֵּׁב

Quiescentia עַיִן וָו.

Coniugatio קַל.

Verba quorum secunda thematis est ו, plurimùm illud absconditum & virtute contentum habent in motione magna ָ, vel ֵ. In ָ. vt, קָם surrexit, pro קוּם: quod si vsus postularet perfectè declinari, tribus natiuis literis cōsonantibus, dicendum esset קָוַם.

Cæterùm nequis fallatur, non omnia verba habētia ו pro secunda natiua litera, habent illud quiescens vel actu, vel virtute, nam quædā sunt, quæ pro portionem perfectorū vbique sequuntur גָּוַע. expira-

+ Tertia persona pluralis præteriti propriè in hac coniugatione accētū habet in penultima vt differat ab illis, quæ tertiam natiuam literam habent ה, quæ accētum in vltima habent. Pauca tamen vtrinque excipiūtur, quæ ab hac regula degenerant, quæ vsus demonstrabit.

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
בָּנָה	בָּן
בַּנְתְּ	בַּנְתָּ
	בַּנְתִּי
	בָּנוּ +
בַּנְתֶּן	בַּנְתֶּם
	בַּנּוּ*
vel	
	בַּנְנוּ

** Absorbetur per daghes nonnūquam נ tertia radicis, ne concurrant duæ literæ similes. Hoc etiā fit in multis alijs verbis etiā perfectis habentibus נ pro tertia radicali, quæ in Miclol defectiua lamed נ dicuntur à Kimhio: de quibus post verba quiescentia lamed he infra dicetur.*

uit

uit, רָוַח respirauit & alia. Sũt quoque alia nõ propter ו secundã literã imperfecta, sed propter tertiã, רָוָה satiauit, quod habet ה tertiã literam taciturnam. De cuiusmodi in suo ordine dicemus.

Porrò quia א & ו sũnt ex permutabilibus quatuor literis, reperitur verbum קוּם habere א quiescens pro ו. vt וְקָאם שָׁאוֹן בְּעַמֶּךָ & surget tumultus in populo tuo, Hoseæ 10. quod א interdũ etiam mobile efficitur. vt, וְרָאֲמָה וְיָשְׁבָה & sublimis erit, & stabit (Ierusalem) Zachariæ 14. vbi רָאֲמָה pro רָמָה iuxta proportionem archetypi fœm. præteriti בָּנָה. Quæ duo Rabbi Dauid Kimhi in commentarijs suo loco annotauit. Illorum enim themata sunt קָם surrexit & רָם extulit, vel ו expresso & otioso קוּם & רוּם. In ·· absconditurו vt, הֲמֵת הַיֶּלֶד וַיֹּאמְרוּ מֵת num mortuus est puer? & dixerunt, mortuus est. 2. Sam.

Præsens partic. בֵּינוֹנִי

Pluralis.	Singularis.
בָּנִים	בָּן
בָּנוֹת	בָּנָה

Particip. præteri. פָּעוּל

Plural.	Singul.
בּוּנִים	בּוּן
בּוּנוֹת	בּוּנָה

Infinitiuus מָקוֹר

בּוֹן	vel	בּוּן
בְּבוֹן	vel	בְּבוּן
כְּבוֹן	vel	כְּבוּן
לָבוֹן	vel	לָבוּן
מִבּוֹן	vel	מִבּוּן

Imperatiuus צִוּוּי

בּוֹנִי * vel בּוּנִי	vel	בּוֹן בּוּן
בּוֹנֶנָה vel בּוּנֶנָה	vel	בּוֹנוּ בּוּנוּ

Futurum עָתִיד

תָּבוֹן vel תָּבוּן	vel	יָבוֹן יָבוּן
תָּבוֹנִי vel תָּבוּנִי	vel	תָּבוֹן תָּבוּן
	vel	אָבוֹן אָבוּן
	vel	יָבוֹנוּ יָבוּנוּ
תְּבוֹנֶנָה vel תְּבוּנֶנָה	vel	תָּבוֹנוּ תָּבוּנוּ

*Quandoque hæc persona habere inuenitur accentum in vltima syllaba עוּרִי euigila Esaiæ. sic 52. pauca alia.

נָבוֹן vel נָבוֹן

12. vbi eſt מַת pro מָוֵת, iuxta formã perfecti חָפֵץ quod eſt ſecundæ formæ perfect. Cal. Cuius ſanè ſimile rarò occurrit, vt dicetur poſt quieſcentia Lamed He, videlicet in quo abſorbeatur ת radicis tertia in daghes (ne eadem litera bis continenter ſcribatur) in prima perſona ſingulari & ſecunda vtriuſque generis, & numeri præteriti. vt, מַתָּ מַתְּ מַתִּי מַתֶּם מַתֶּן pro מָתַתָּ מָתַתְּ מָתַתִּי מְתַתֶּם מְתַתֶּן. Itaq; poteſt appellari verbum quieſcens Aiin Vaf & defectiuum Lamed ת. Huius coniugationis verba formæ בָּן, vel מֵת, præterquàm in tertia perſona vtriuſque generis & numeri, in præterito, ſub prima radicis - pro ּ ſubſtitutum habent, ne ſeua ſequens mobile fiat. Idcirco cùm ad vocalitatem quieſcere ſoleat ſeua ſemper in præterito ſub tertia litera radicali, in alijs quàm tertijs perſonis, dicimus non בָּנְתָּ, ſed בַּנְתָּ, &c. ne ſeua ſequens legatur ad euphoniam, cognoſcitúrque thema ex vultu, ſiue notatione dictionis, quia non eſt ordo verborum huic ſimilis, qui cum eo poſſit confundi in huiuſmodi perſonis. pauciſſima quædam habent Iric pro - ſub prima natiua litera וּפִשְׁתֶּם. Et vos reficietis. Malach. 4. pro וּפַשְׁתֶּם. Eſt autem ex filo orationis illic preteritum pro futuro.

In holem deniq; ו quieſcens habent alia. vt, הַבֹּקֶר אוֹר manè illuxit, Gene. 44. Adhibetur interdum etiam ה paragogica litera & dicitur à לוּן remanſit. וְלָנֶה בְתוֹךְ בֵּיתוֹ & remanſit, pro remanens (erit) in medio domus eius, Zach. 5. vbi prætereà ֶ pro ָ, cùm alioqui dicendum eſſet וְלָנָה. Similis etiam ha-

 be-

betur paragoge & ∵ pro ⁘ ſubſtitutio in participio preterito וַחֲוֹרֶת תִּכָּמַע אֶפְעֶה & cui (à quo) compreſſum (fuerit) exprimetur aſpis, Eſa. 59. Cuiuſmodi ſanè ſubſtitutio ∵ pro ⁘ rara admodùm eſt.

בֵּינוֹנִי Singulare maſculinum nullo modo differt à tertia ſing. maſc. præteriti perſona: vnde huiuſmodi voces ex contextu adhibito iudicio, pro ſenſus ratione & exigentia ſunt vertendę per præteritum, vel participium. Hoc triplicem, vt præteritum, habet formã, quãdoquidẽ aut in ⁘ terminatur, in quo quieſcit & virtute continetur. vt, הַשָּׂם עָבִים רְכוּבוֹ qui ponens eſt (ponit) nubes curru ſuũ, Pſal. 104. aut in ‥. vt, צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה impera domui tuæ, id eſt, diſpone de domo, vel de domeſticis tuis, quia mortuus tu & non viues, Eſa. 38. cuiuſmodi habentia ‥ certè ſunt magis adiectiua nomina quàm participia, vt in Benoni קַל perfectorum diximus.

Aut alia poſtremò in holẽ habent ו quieſcens, itidẽ magis adiectiua nomina. vt, טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי־טוֹב יְהוָה guſtate & videte quoniam bonus Dominus, Pſal. 34.

Fœminina vox ſingul. huius Benoni à tertia præteriti fœminina ſolo ſitu accentus differt. Nã בָּנָה participium, accentũ habet in vltima, vt hic videre licet. Præteritũ verò in penultima. vt, בָּנָה intellexit mulier.

פָּעוּל Participium præteritum, quòd ferè omnia huius coniugationis verba ſint neutra, in hoc ordine rariſſimum eſt: hoc vnum tamen inuenire licuit. vt, וּפָקַדְתִּי עַל־כָּל־מוּל בְּעָרְלָה & viſitabo ſuper omnẽ circunciſum in præputio, Ierem. 9.

Infinitiuus ו habet vt, פָּעוֹל. in quibus, ſicut etiam in

in futuro, in ipſo ו virtute continetur ו. vt, לֹא־אוּכַל קוּם non potero ſurgere, Thren. 1. ſic imperatiuus. vt, קוּם לֵךְ אֶל־נִינְוֵה ſurge, vade ad Niniuem, Ionæ 1. Nonnunquam etiam horum vterque cum holem inuenitur. vt, שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ ponendo pones (certè cõſtitues) ſuper te regem, Deut. 17. Imperatiuus. vt, מוֹל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁנִית circuncide filios Iſrael ſecundò, Ioſu. 5. & alia.

Cùm ל litera, vt dictum eſt in Infinitiuum Cal defectiuorum Pe Nun, ante dictiones habentes accentum in penultima, vel ante dictiones vniſyllabas efferri ſæpenumero ſoleat per ָ, aliquando quoque reperitur notata ante infinitiuũ per ſeua, לְבוֹא ad proficiſcendum Num. 13. & alias.

In futuro literæ אֵיתָן habent ָ & ſecunda motio, in qua eſt ſedes accẽtus, eſt ו, aut aliquando holẽ. vt וְאַל־תָּקוֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ & nõ faſtidies in correptione eius (Domini) Prouer. 3. & præſertim quando huiuſmodi futura ſunt in accentu diſtinguente. vt, יְחִי רְאוּבֵן וְאַל־יָמֹת viuat Ruben, & non moriatur, Deut. 33. ſic וַיָּמֹת & mortuus eſt, pro וַיָּמוֹת: frequens, Gen. 5. Extra accentum diſtinguentem verò redeunt holem & ו in camets hatuph, potiſſimùm cum ו cõuertente futurum in præteritum, quòd propter tale ו conuerſiuum retrahatur accentus ab vltima in penultimam & parua pro magna ſubrogetur motio. vt, וַיָּרָץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ & cucurrit ſeruus obuiam ei (Rebecç,) Gen. 24. pro וַיָּרוֹץ. ſic pro וַיָּקוֹם, dicitur וַיָּקָם קַיִן & ſurrexit Cain, Gen. 4. pro וַיָּקוֹץ dicitur propter ו, וַיָּקָץ מוֹאָב & anxius fuit Moab, Num. 22.

Sine ו conuerſiuo quoque adeſt camets hatuph, quando hoc futurum proximè ſequitur monoſyllaba dictio, vt pro יָשׁוּב dicitur ſequente dictione monoſyllaba יָשָׁב־נָא עַבְדְּךָ reuertatur quæſo ſeruus tuus. 2, Sam.19. & alia permulta.

Poſtremò reperiuntur hæc verba cum ו conuerſiuo (vt modò dixi) propter retractum accentum ab vltima in penultimam habere etiam pro ו vel Olem, motionem paruam ֶ.vt, וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ & detraxit rex, ſeu tulit, vel recedere fecit, anulum ſuū, Heſter 3. & וַיָּשַׂר אֲבִימֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל שָׁלֹשׁ שָׁנִים & dominium exercuit Abimelech in Iſrael tribus annis, Iudic. 9. & alia nonnulla.

Accidit ſecundæ & tertiæ perſonæ futuri fœmininæ, vt ָ literæ ת migret in ſeua, niſi in mox ſequenti ſyllaba ponatur accentus. vt, לְהָמִית נְפָשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא־תְמוּתֶנָה ad interficiendum animas, quæ nō morientur (nō moriuntur) Ezech. 13. Siquidē cum ָ ſub ת accentus in mox ſequenti ſyllaba, ſic תָּבוֹנֶנָה collocari debet per grammaticam rationem & proportionem.

Regula.

Obiter tamen annotare non piguit regulam, qua dicitur. Quoties diſtat à motione magna accentus grammaticus, ſiue natiuus alicuius dictionis, ſyllaba, vel ſyllabis interiectis, vel ſeua interiecto, fulcienda eſt illa motio magna linea perpendiculari methegh, accentu prolatationis, expreſſo, vel ſubintelligendo, de quo adhuc vbi tractatur de accentibus, ne plus ſatis excurrat pronuntiatio, ſed producatur pau-

paululum illius ſyllabæ longæ ſonus. vt, וּבֵרַכְתָּ אֶת־ יְהוָה & benedices Domino, Deut. 8. vbi in בֵּרַכְתָּ primus accentus methegh eſt, qui rhetoricus dicitur, vltimus verò grammaticus, ſiue natiuus & dictionis anima, attollens ſyllabam.

Si porrò motio illa magna nõ ſuffulta fuerit accẽtu methegh, cõuertetur in paruã excepto ֳ, ꝙ in ſeua tunc mutari ſolet, vt vſu videre licet: videre licet etiam aliquando pro ipſo methegh, aliquẽ ex alijs accentibus, in dictionibus huiuſmodi, ſed perinde eſt.

נ Huius coniugationis index afficitur motione ֳ, modò mox ſequens ſyllaba habeat ſecum accẽtum, & tunc ו ſecũda radicis vel otioſè exprimitur in holẽ, vel virtute continetur in illo in præterito. Si verò accentus in tertiam, aut aliam reijciatur ſyllabam, pro miniſtrantium literarum conſuetudine, נ efferetur per ſeua, deliteſcente ו natiuo in ו nota vocalis longæ, vt ex coniugationis exemplo perſpicuum eſt, cùm alioqui productionem per methegh ſub נ, ſi ֳ remaneret, fieri oporteret, vel ſeruata perfectorum proportione

Reperitur talis huius participij terminatio, vt in Miclol docetur, 2. Samuel. 18.

Coniugatio	נִפְעַל
Exemplum:	
Præteritum	עָבָר
נָבוֹנָה	נָבוֹן
נְבוּנוֹת	נְבוּנוֹתָ
	נְבוּנוֹתִי
	נָבוֹנוּ
נְבוּנוֹתֶן	נְבוּנוֹתֶם
	נְבוּנוֹנוּ
Præſens particip.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
נְבוֹנִים	נָבוֹן
נְבוֹנוֹת	נְבוֹנֶת* vel נְבוֹנָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	הִבּוֹן
	בְּהִבּוֹן
	כְּהִבּוֹן
	לְהִבּוֹן
	מֵהִבּוֹן

tione dicendũ esset נִבְּוֹן vt dicitur נִפְקַר. Signatur etiã nonnunquã נ motione ··. vt, הַס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ conticesce omnis caro à cõspectu Domini, quoniã excitatus est de domicilio sanctitatis suæ, Zach 2. vbi נֵעוֹר cũ ·· sub נ. vt suo loco à Kimhio in commentarijs & Miclol annotatur: Nam eadem est vis, ait ille, motionibus ֶ & ··, continendi in se easdem literas אֶהֱוִי. Huius futurum & aliorum huius ordinis habentium primam thematis gutturalem vel ר, habet ·· sub literis אֵיתָן. Ex daghes enim quod supplere deberet נ indicem passiuę vocis literam, si illius esset capax natiua prima litera & hiric, quod alioqui literis אֵיתָן subscribendum esset, fit ··. vt, וְגוֹי גָּדוֹל יֵעוֹר מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ & gens magna excitabitur à lateribus terræ, Iere. 6. & בְּתָפְשָׂם בְּךָ בַכַּפְּךָ תֵּרוֹץ cũ apprehenderint illi te manu tua, cõfringeris, Ezech. 29. sic de ה infinitiui & imperatiui esto iudicium.

ציווי	Imperatiuus
הִבּוֹן	הִבּוֹנִי
הִבּוֹנוּ	הִבּוֹנֶנָה
עָתִיד	Futurum
יִבּוֹן	תִּבּוֹן
תִּבּוֹן	תִּבּוֹנִי
אֶבּוֹן	
יִבּוֹנוּ	
תִּבּוֹנוּ	תִּבּוֹנֶנָה
נִבּוֹן	

Infinitiuus porrò legitur, in quo desideratur ה, dicitur enim לֵאוֹר ad illuminari, id est, vt illuminetur, siue vt illustretur Iob. 33. pro לְהֵאוֹר.

In præterito adueniente altero holem, primum in ו, in quo potentia continetur ו secunda natiua litera plurimùm commutatur, ne duo vocalia puncta similia mutuò se consequantur & fiat hiatus, siue sonus iniucundus auribus ex illorum concursu.

Con-

Coniugatio פִּעֵל, siue פּוֹעֵל à forma quam habet ex frequentiori vſu in iſto ordine.

In iſto ordine hæc coniugatio affectã habet primam puncto holem, in quo quieſcit ו radicis ſecunda. Siquidem cùm daghes cõiugationis index inſcribi non poſſit literæ ו quieſcenti, congeminatur ex frequẽtiori vſu, pro daghes indice cõiugationis tertia thematis litera, & dicimus בּוֹנֵן, non autẽ בִּוֵּן, perfectè vt pareret, & vt nonnullis habentibus ו ſecundam radicalẽ aliquando contingit, vt, שִׁוַּעְתִּי Clamaui Ionæ 2. & alia: daghes porrò literæ nõ conſonanti inſcribi nõ poteſt, vt in Niphal quieſcẽt. pe iod obſeruatum eſt. Vnde nonnulli ex Hebræorũ grammaticis hanc (quòd habeat quatuor literas expreſſas) בִּנְיָן מְרֻבָּע, coniugationem quadratam appelrunt. Cùm tamen reuera פִּעֵל ſit appellanda, vt ſatis arguunt מ participiorum,

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
בּוֹנְנָה	בּוֹנֵן
בּוֹנַנְתְּ	בּוֹנַנְתָּ
	בּוֹנַנְתִּי
	בּוֹנְנוּ
בּוֹנַנְתֶּן	בּוֹנַנְתֶּם
	בּוֹנַנּוּ
Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
מְבוֹנְנִים	מְבוֹנֵן
	מְבוֹנֶנֶת
vel	
מְבוֹנְנוֹת	מְבוֹנְנָה
Particip. præteri.	פָּעֻל
Pluralis.	Singularis.
מְבוֹנָנִים	מְבוֹנָן
מְבוֹנָנוֹת	מְבוֹנָנָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	בּוֹנֵן
	בְּבוֹנֵן
	כְּבוֹנֵן
	לְבוֹנֵן
	מִבּוֹנֵן
Imperatiuus	צִוּוּי
בּוֹנְנִי	בּוֹנֵן
בּוֹנֵנָּה	בּוֹנְנוּ
Futurum	עָתִיד

lite-

literæ בִּכְלַם & אֵיתַן. Quæ omnes, cum ſint notatæ ex proportione פִּעֵל, efferuntur per ſeua. Denique coniugatio הִתְפַּעֵל hoc ſatis cō monſtrat, in qua itidem loco daghes congeminatur radicis tertia.

יְבוֹנֵן	תְּבוֹנֵן
תְּבוֹנֵן	תְּבוֹנְנִי
אֲבוֹנֵן	
יְבוֹנְנוּ	תְּבוֹנֵנָּה
תְּבוֹנְנוּ	
נְבוֹנֵן	

Ne autem triplex ת concurrat inuenitur verbum in quo alterum ת abſorbetur per daghes. מֹתַּתִי Interfeci 2. Samuel. 1. pro מוֹתַתְתִי.

Hæc verba porrò conſiderato ſenſu, more verborum communium Latinorum actiuè, vel paſſiuè vertenda ſunt. Nimirùm quòd פִּעֵל & eius paſſiui פֻּעַל, tantùm vna & eadem ſit forma. vt, כּוֹנַנְתָּ אֶרֶץ וַתַּעֲמוֹר firmaſti terram, & conſtitit, Pſal. 119. vbi כּוֹנַנְתָּ eſt ſignificationis actiuæ, coniugationis Piel. ſic, מֵיְהוָה מִצְעֲדֵי־גֶבֶר כּוֹנָנוּ, à Domino greſſus viri directi ſunt (diriguntur,) Pſal. 37. vbi כּוֹנָנוּ (pro כּוֹנְנוּ propter accentum diſtinguentem) eſt conſiderandum eſſe cō iugationis paſſiuæ פֻּעַל.

Quædam pauca perfecta etiam formam quadratam habent שֹׁרֵשׁ radicem egit Eſaiæ. 40. & in fœminino genere שׁוֹפְטָה. Iudicauit Iudicū 4. pro שֹׁרֵשׁ & שֹׁפְטָה. Sic יוֹרַעְתִּי ſcire feci, ſiue indicaui. 1. Samuel 21. pro יִדַעְתִּי.

· Benoni à Paul differt, quod in vltima ſyllaba בְּנוֹנִי ſit ··, in פֻּעַל verò ־ָ, & rarò inueniatur in vſu.

Quædam etiam verba huius claſſis in hac coniugatione perfecta reperiuntur, י tamen ex literarum אהוי permutatione pro ו ſubſtituto. vt, קִיֵּם confirmauit

*In huiusmodi vocibus habentibus ſeua dilatatum ſub ה coniugationis, quando prima radicis eſt gutturalis, ipſi ה ſubſcribitur tătum ֲ. vt, הֶעִירוֹתִי excitaui, Eſa.41. quoniam vt in Miclol docet, non venit ה cum ſeua ſimplici aut compoſito ſequente aliqua ex gutturalib°.
†Quando accẽtus natiu°, qui in huiuſmodi ſecundis perſonis in omnibus cõiugationibus eſſe debet in vltima, diſtat à ſyllaba longa, ſyllaba, vel ſyllabis, aut ſeua lecto interiectis, ſyllaba illa lõga eſt fulcienda me-

uit, pro קוֹמֵם. Quod in forma quadrata ſic, יְקוֹמֵם, in futuro tantùm in vſu reperitur. Et קִיְּמוּ iuxta formam פִּקְּדוּ, pro קוֹמְמוּ. ſic infinitiuus לְקַיֵּם. Quæ quidem voces omnes hiſtoriæ Heſter. cap. 9. leguntur: itidem & Pſal. 119. Imperatiuus. vt, קַיְּמֵנִי כִּדְבָרֶךָ recrea me ſecundum verbum tuum. Accidit etiam hoc coniugationi Hithpael, ſed raro. vt וַיִּצְטַיָּרוּ & alterauerunt ſe, ſeu & finxerunt ſe (eſſe legatos,) Ioſuæ. 9.

In hac coniugatione ·· miniſterialis literę ה eadem ratione (videlicet propter reiectum accentum natiuũ à mox ſequenti ſyllaba) qua ֵ, vel ·· נ in coniugatione נִפְעַל ſuperiori, mutatur in ſeua: quod tamen ſeua hîc ſub litera gutturali ה dilatatur per ֲ, vel ֱ, & fit ֲ, vel ֳ. vt, הֲקִימֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּם ſtatui fœdus meum cũ eis, Exo. 6. הֱקִיצֹתִי וְעוֹדִי עִמָּךְ euigilaui & adhuc ego (ſum) tecum, Pſal. 139. Interdum quæ habent tertiã radicis gutturalẽ, vel ר, nõ affectam habent ſecundam radicalem hiric magno, vt par erat, ſed ֶ. vt, הֵרַע male fecit, Exod. 5. אֶת־בְּרִיתִי הֵפַר fœdus meum irritum fecit

הִפְעִיל Coniugatio.
Exemplum:

Præteritum		עָבָר
	הֵבִינָה	הֵבִין .
	הֲבִינוֹת *	הֲבִינוֹתָ
		הֲבִינוֹתִי
		הֵבִינוּ
	† הֲבִינוֹתֶן	הֲבִינוֹתֶם
		הֲבִינוֹנוּ
Præſens partici.		בֵּינוֹנִי
	Plural.	Singul.
	מְבִינִים	*מֵבִין
	מְבִינוֹת	מְבִינָה
Particip. præterit.		פָּעַל
	Plural.	Singularis.
	מוּבָנִים	מוּבָן
	מוּבָנוֹת	מוּבָנָה
Infinitiuus		מָקוֹר
		הָבִין
		בְּהָבִין
		כְּהָבִין
		לְהָבִין

q ſiue

ſiue violauit, Geneſ. 17. & pauca alia, pro הֵרִיעַ & הֵפִיר. Quædam quoque occurrunt quandoque verba huius ordinis, quæ in hac coniugatione in præterito nō habēt hiric magnū ſed ‥, הֵפֵר Irritū fecit Num. 30. & הֲרֵעֹתָ Malefeciſti Numer. 11. הֵקֵרָה רָעָתָהּ Scaturire fecit malitiam ſuam Ierem. 6. & alia. Quia, vt iam in Niphal perfectorum verborum dictum eſt, æquiparâtur motio parua & daghes motioni magnæ, vſuuenit, vt legatur. הֵסַתָּה Incitauit. 3. Reg. 21. pro הֵסֵתָה, vel הֵסִיתָה. Sic in Benoni מַסִּית. Incitans Ierem. 43. pro מֵסִית & futuro יַסִּית Incitet, ſiue perſuadeat Eſaiæ. 36. pro יָסִית.

מְהַבִּין	
צִוּוּי	Imperatiuus
הָבֵן	הָבִינִי
הָבִינוּ	הָבֵנֶּנָה
עָתִיד	Futurum
יָבִין	תָּבִין
תָּבִין	תָּבִינִי
אָבִין	
יָבִינוּ	תְּבִנֶנָה
תָּבִינוּ	
נָבִין	

thez, ne pronuntiatio plus ſatis excurrat.

** Habet hoc Benoni ‥ plerunque, ait in Miclol, ſub prima rad. quādo tertia eſt ר, vt מֵפֵר diſſipās. Iob. 5. vel ‑, quā do tertia eſt gutturalis מֵרַע malefaciens Eſa. 9. & Prou. 17.*

Vt diſcrimē ſit à præterito, infinitiuus & imperatiuus habēt ה cōiugationis index affectū ‑ָ, quod quidem ה in quibuſdā interdū perditur. vt, לָדִין עַמּוֹ ad iudicandū populum ſuū, Pſal. 50. pro לְהָדִין, & Eccle. 6. ſic, שִׂמוּ לְבַבְכֶם עַל־דַּרְכֵיכֶם ponite cor veſtrum ſuper vias veſtras (conſiderate opera veſtra,) Aggæi. 1. pro הָשִׂימוּ. & alia. Præterito itidem hoc nonnunquam contingit. vt, מַדּוּעַ אֵלָיו רִיבוֹתָ cur aduerſus eum contendiſti, Iob. 33. Vbi perdito ה coniugationis, in præterito dicitur רִיבוֹתָ, pro הֲרִיבוֹתָ, & בִּינֹתִי attentè conſyderaui, Dan. 9. pro הֲבִינוֹתִי.

Imperatiuus quandoque cum ‑ in vltima reperitur הָשֵׁב, reſtitue Eſaiæ 42. quod etiam Infinitiuus eſt

eſt pro futuro ſumptum Ezechiel 21. ſignificat enim illic הָשֵׁב reducere & quia infinitiuus eſt ſcatebra ſignificationũ, pro reducã, ſumitur. Sic etiam in ‾ deſinit aliquando, quando habet tertiam gutturalem Imperatiuus vt הָשַׁע claude Eſaiæ 6. vt fuſius dicetur in futurum.

In hoc futuro literæ אֵיתָן, cùm potius per ·· efferri deberent, vt מ participij præſentis, iuxta regulam cuius meminimus in פָּעַל verborum perfectorũ, per ⸪ efferuntur. Quod ita factum eſt, ne cum quieſcẽtibus פא׳ו׳ד hæc verba confundantur: habẽt enim illa ·· in קַל ſub אֵיתָן, & in ſyllaba ſecunda. Et cùm ſit tanta cognatio inter ··, quod illic eſt in ſecũda ſyllaba, & hiric magnum, quod hîc eſt in eadem ſyllaba, vt alterum, alterius vicem frequenter ſubeat, vt ſupra in הִפְעִיל perfectorũ diximus, hîc literæ אֵיתָן non ··, ſed ⸪ obtinent.

Cum ו conuertente futurum in præteritum hiric magnum ſecundæ ſyllabæ huius futuri in ∵ commutatur. vt, וַיָּבֶן דָּוִד כִּי מֵת הַיֶּלֶד & intellexit Dauid quòd mortuus eſſet puer. 2. Samuel. 12. pro וַיָּבִין. Quando autem prima thematis eſt gutturalis, vel ר, nõ ∵, ſed ‾ ſubrogatur. vt, וַיָּעַד מַלְאַךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ & cõteſtatus eſt angelus Domini in Iehoſuam. Zach. 3. pro וַיָּעִיד. Sic וַתָּסַר cum accentu in vltima, tametſi adſit ו conuertens futurum in præteritum, quòd raRò contingit & וַתָּסַר & recedere fecit, id eſt, depoſuit Geneſ. 38. retracto accentu propter ו: differentia porrò huiuſmodi cum illis quæ ſunt Cal, ex ſolo orationis filo deprehenditur. cuiuſmodi certè motionis

paruæ ∵ vel ־ pro hiric magno ſubſtitutio, fit propter retractum accentum ab vltima in penultimã propter ו conuerſiuum. Similis quoque fit accentus retractio & ſubſtitutio ∵ pro hiric magno, quando ſequitur monoſyllaba dictio, ne videlicet duo accentus ſe inter ſe cotingant & fiat cacophonia. vt, יָרֶב לוֹ litiget ſibi (pro ſe,) Iudic. 6. bis pro יָרִיב. Cum huiuſmodi ו conuerſiuo porrò reperitur futurum cum ∵ ∵ וַתֶּמֶר. Et mutauit Ezechiel. 5. thema enim illius eſt מִיר, ſiue מוֹר. Iſta enim duplici forma, aliquando proponuntur verba quieſcentia Aiin vaf, ex vicaria permutatione literarum אהוי, ne quis euoluendo dictionaria & themata quæritando, fallatur. Solet quoque, quando tertia radic. eſt ע aut ח, duarum ſyllabarum in vnam fieri contractio, præpoſito vau cõuertente futurum in præteritum, id eſt, hiric magnũ quo notari oportebat primã radicis, tollitur de medio & ־ גְנוּבָה, quod eſſe debebat ſub gutturali tertia radicali, migrat ſub primam: dicitúrque וַיָּנַח & requieuit, Exod. 20. pro וַיָּנִיחַ. eadẽ tibi erit ratio huius patha vſurpati etiã in Benoni, infinitiuo & imperatiuo, quamuis in illis non retrahatur accentus. vt, מֵרַע malefaciens, Prouerb. 17. pro מֵרִיעַ, הָשַׁע claude, Pſalm. 39. pro הָשִׁיעַ: futuro quoque hoc accidit etiam non præpoſito ו conuertente fut. in præterit. vt אָרַע malefaciam. 1. Samuel. 26. pro אָרִיעַ: tertia etiam non exiſtente gutturali. vt, תָּלַן morabitur (moratur,) Iob. 17. pro תָּלִין. Infinitiui idem eſto iudicium, quia eſt ille ſine literis בכלם proportionis imperatiui.

Ac-

הֶעָבָר הִפְעִיל הַמִּין אַחֵר
Præteriti hiphil forma altera.

Accentu grammatico remanente in ſede ſua, nempe in ſyllaba ſecunda, aut alioqui ·· ipſi' ה ſuffulto metheg, formari poteſt hoc præteritum, vt ·· perpetuum ſit ſub ה, vt ex hoc exemplo ſatis liquet.

הֵבִין הֵבִינָה
הֲבִנֹתָ הֲבִנֹתְ
הֲבִנֹתִי
הֵבִינוּ
הֲבִנֹתֶם הֲבִנֹתֶן
הֲבִנֹנוּ

Coniugatio הֻפְעַל Exemplum:

In hac coniugatione ה habet ו & thematis prima —, omnino vt in quieſcentibus pe iod. Quare in huiuſmodi verbis occurrentibus conſulendum eſt Lexicon in ordine eorum quorum prima eſt י, vel ſecunda ו. & ſic inuenta vocis ſignificatione, ſenſui illa applicanda eſt.

Præteritum עָבָר
הוּבַן הוּבְנָה
הוּבַנְתָּ הוּבַנְתְּ
הוּבַנְתִּי
הוּבְנוּ
הוּבַנְתֶּם הוּבַנְתֶּן
הוּבַנּוּ

Infinitiuus מָקוֹר
הוּבַן

Futurum עָתִיד
יוּבַן תּוּבַן
תּוּבַן תּוּבְנִי
אוּבַן
יוּבְנוּ תּוּבַנָּה
תּוּבְנוּ
נוּבַן

Coniugatio הִתְפָּעֵל Exemplum:

Vt diximus in Piel, in hac coniugatione congeminatur thematis tertia

Præteritum עָבָר

propter daghes coniugationis characteristicõ, quod literæ ſecundæ ו quieſcenti, inſcribi non poteſt. Legitur tamẽ וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה & conſternata eſt animo regina, Heſter 4. vbi nullum ו virtute, aut actu poſitum eſt, ait D. Kimhius in Miclol: eius enim Cal eſt חוֹל doluit, vel tremuit. pauca porrò ei ſimilia ſunt.

Quædam denique rariſſimè occurrunt, in quibus י mobile pro ו, vt ſupra in Piel, ſubſtituitur. vt, הִצְטַיָּרְנוּ viaticum habuim⁹, vel pro viatico accepimus, Ioſuæ 9. In quo, eo quòd צ ſit prima thematis, vt ſupra in Hithpael perfectorum diximus, ט pro ת ſyllabæ הת formatiuæ huius coniugationis, immiſcetur primæ & ſecundę radicalibus.

In futuro aliquando vocalitatis & breuitatis gratia ת coniugationis ſignum aufertur & in ſupplementũ illius imprimitur daghes primæ natiuæ literæ וִתְּבוֹנֵן.

הִתְבּוֹנְנָה	הִתְבּוֹנֵן
הִתְבּוֹנַנְתְּ	הִתְבּוֹנַנְתָּ
	הִתְבּוֹנַנְתִּי
	הִתְבּוֹנְנוּ
הִתְבּוֹנַנְתֶּן	הִתְבּוֹנַנְתֶּם
	הִתְבּוֹנַנּוּ
Præſens particip.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
מִתְבּוֹנְנִים	מִתְבּוֹנֵן
	מִתְבּוֹנֶנֶת
	vel
מִתְבּוֹנְנוֹת	מִתְבּוֹנְנָה
Infinitiuus.	מָקוֹר
	הִתְבּוֹנֵן
	בְּהִתְבּוֹנֵן
	כְּהִתְבּוֹנֵן
	לְהִתְבּוֹנֵן
	מֵהִתְבּוֹנֵן
Imperatiuus	צִוּוּי
הִתְבּוֹנְנִי	הִתְבּוֹנֵן
הִתְבּוֹנֵנָּה	הִתְבּוֹנְנוּ
Futurum	עָתִיד
תִּתְבּוֹנֵן	יִתְבּוֹנֵן
תִּתְבּוֹנְנִי	תִּתְבּוֹנֵן
	אֶתְבּוֹנֵן
תִּתְבּוֹנֵנָּה	יִתְבּוֹנְנוּ
	תִּתְבּוֹנְנוּ
	נִתְבּוֹנֵן

Et

Et inſtauret ſe (Inſtauretur) Num. 21. pro וְתִתְכּוֹנֵן & תִּתְכּוֹנְנִי ſtabilies te, ſiue Stabilieris Eſa. 54. pro תִּתְכּוֹנָנִי.

De defectiuis in Lamed, id eſt, in tertia natiua litera dicetur poſt illa, quæ dicuntur quieſcentia Lamed He infra.

Quieſcentia לָמֶד אָלֶף.

Coniugatio קַל.

In hac verborum forma tertia natiua litera motiõe vocali priuata, deſinẽs eſſe conſonã, ſemper quieſcit & taciturna eſt vel in ־ָ, vel in ··, vel וֹ, vel in וּ, vel in hiric magno, vel in ∵, in omnibus modis & temporibꝰ coniugationum omnium, exceptis vocibus in quibus poſt א ſequitur ה, vel ו, vel י. tunc enim mobile ſemper efficitur א, vt hîc in ſingulis cõiugationibus videre licet.

Benoni quandoque cũ ∵ in vltima inuenitur ומוֹצֵא. Et inueniens: pro: & inuenio Eccle. 7. חֹטֵא peccans. Eccleſ. 8.

Obiter tamen notandũ hæc verba more illorum quorum tertia eſt ה, de quibus

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
מָצְאָה	מָצָא
מָצָאתְ	מָצָאתָ
	מָצָאתִי
	מָצְאוּ
מְצָאתֶן	מְצָאתֶם
	מָצָאנוּ
Particip. præteri.	בֵּינוֹנִי
Plural.	Singul.
מוֹצְאִים	מוֹצֵא
	מוֹצֵאת
	vel
מוֹצְאוֹת	מוֹצְאָה
Præſens partici.	פָּעוּל
Pluralis.	Singularis.
מְצוּאִים	מָצוּא
מְצוּאוֹת	מְצוּאָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	מְצֹאת
	בִּמְצֹאת
	כִּמְצֹאת
	לִמְצֹאת

bus post istum ordinẽ, interdum amittere א. vt מָצָתִי Inueni Num. 11. pro מָצָאתִי. Legitur etiã, מָלְוּ תוֹכֵךְ חָמָס repleuerunt mediũ tui (interiora tua) iniquitate, Ezech. 28. pro מָלְאוּ, sic צָמִת sitisti fœmin. generis, pro צָמֵאת, Ruth. 2.

מִמְּצֹאת	
צִוּוּי	Imperatiuus
מְצָא	מִצְאִי
מִצְאוּ	מְצֶאנָה
עָתִיד	Futurum
יִמְצָא	תִּמְצָא
תִּמְצָא	תִּמְצְאִי
אֶמְצָא	
יִמְצְאוּ	תִּמְצֶאנָה
תִּמְצְאוּ	
נִמְצָא	

Quanuis hæc verba in omnibus omnium cõiugationum infinitiuis sæpenumero perfectorum normã in punctis sequantur, remanente tamen א ocioso & taciturno, exprimendam tantũ curauimus vbique formam imperfectam, quippe quæ in ת desinit otiãte א, cùm in perfectis iam nihil sit negotij: quandoquidem, vt פָּקוֹד, vel פְּקוֹד, dicere etiam possumus iisdẽ punctis vocalibus obseruatis otiante א, קָרוֹא, vel קְרוֹא vocare.

Sic in Imperatiuo dicitur מַלֵּא. Imple. Exod. 16. Sunt et alia id genus, quæ otiante א, in punctis perfectorum verborum sequũtur proportionem.

Secunda persona fœminina pluralis imperatiui verbi קָרָא vocauit, certè à consuetudine horum verborum valde recedit. vt, קְרֶאןָ לוֹ וְיֹאכַל לָחֶם vocate illum, vt comedat panem, Exod. 2. vbi א, cùm potiùs secundum exemplum coniugationis quiescere deberet, mobile est. Deinde præter morem perijt ה syllabæ נָה, cùm dicendum esset קְרֶאנָה.

Prætereà accidit etiam quandoque huic personæ,

vt

vt in ea quiescat א, sed perdito ה syllabæ נָה, quod virtute continetur in ָ literæ ן. vt, קְרֶאןָ לִי מָרָא vocate me amaram, Ruth. 1.

Idem quoque accidit futuro in secunda & tertia persona fœm. plurali וַתִּקְרֶאןָ לָעָם. Et vocauerunt populum Num. 25. pro inuitauerunt, siue pellexerunt populum.

Coniugatio נִפְעַל.

Huius participij plurale masculinum nonnunquam etiam reperitur cum seua sub secunda natiua litera pro ָ. vt, כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשָׁן congrega omnes Iehudęos qui inuenti(erunt) in Susan Hester. 4. & alia ex alijs radicibus, siue thematibus.

Imperatiuus & futurum formam imitantur perfectorum in punctis, א ali-

Exemplum:

עָבָר	Præteritum
נִמְצָא	נִמְצְאָה
נִמְצֵאתָ	נִמְצֵאת
נִמְצֵאתִי	
נִמְצְאוּ	
נִמְצֵאתֶם	נִמְצֵאתֶן
נִמְצֵאנוּ	
בֵּינוֹנִי	Præsens partici.
Singularis.	Pluralis.
נִמְצָא	נִמְצָאִים
נִמְצָאָה	נִמְצָאוֹת
מָקוֹר	Infinitiuus
הִמָּצֵא֫ת	
בְּהִמָּצֵאת	
כְּהִמָּצֵאת	
לְהִמָּצֵאת	
מֵהִמָּצֵאת	
צִוּוּי	Imperatiuus
הִמָּצֵא	הִמָּצְאִי
הִמָּצְאוּ	הִמָּצֶאנָה
quando	r

quando ocioso remanẽte, vt videre hîc licet.

Futurum עָתִיד

יִמְצָא	תִּמְצָא
תִּמְצָא	תִּמְצְאִי
אֶמְצָא	
יִמְצְאוּ	
תִּמְצְאוּ	תִּמְצֶאנָה
נִמְצָא	

Coniugatio פִּעֵל.

Infinitiuus מָקוֹר

מַצֵּאת
בְּמַצְּאת
כְּמַצְּאת
לְמַצְּפַּת
מִמַּצְּאת

Hic infinitiuꝰ magis in vsu est iuxta formã perfectã in punctis. Habet etiã quãdoq; Olẽ in vltima syllaba sine ת *vt* רַפֹּא *sanãdo Exod. 21.*

Imperatiuus צִוּוּי

מַצֵּא	מַצְּאִי
מַצְּאוּ	מַצֶּאנָה

Futurum עָתִיד

יְמַצֵּא	תְּמַצֵּא
תְּמַצֵּא	תְּמַצְּאִי
אֲמַצֵּא	
יְמַצְּאוּ	
תְּמַצְּאוּ	תְּמַצֶּאנָה
נְמַצֵּא	

Exemplum:

Præteritum עָבָר

מִצֵּא	מִצְּאָה
מִצֵּאתָ	מִצֵּאתְ
מִצֵּאתִי	
מִצְּאוּ	
מִצֵּאתֶם	מִצֵּאתֶן
מִצֵּאנוּ	

Præsens partic. בֵּינוֹנִי

Singularis.	Pluralis.
מְמַצֵּא	מְמַצְּאִים
מְמַצְּאָה	מְמַצְּאוֹת

Particip. præterit. פָּעֻל

Singularis.	Plural.
מְמֻצָּא	מְמֻצָּאִים
מְמֻצָּאָה	מְמֻצָּאוֹת

Coniugatio פֻּעַל.

Exemplum:

Præteritum עָבָר

מֻצָּא	מֻצְּאָה
מֻצֵּאתָ	מֻצֵּאת
מֻצֵּאתִי	
מֻצְּאוּ	
מֻצֵּאתֶם	מֻצֵּאתֶן
מֻצֵּאנוּ	

Præ-

תמצא יִמָּצֵא Præſens partici. בֵּינוֹנִי

תמצאי תמצא Plural. Singul.

אמצא מצאים מצא

ימצאו מצאות מצאה

תמצאנה תמצאו Infinitiuus מָקוֹר

נמצא מצאת

Futurum עָתִיד

Coniugatio הִפְעִיל.

Infinitiuus מָקוֹר Exemplum:

הַמְצאת Præteritum עָבָר

בְּהַמְצאת המציאה המציא

כְּהַמְצאת המצאת המצאת

לְהַמְצאת המצאתי

מֵהַמְצאת המציאו

Imperatiuus צִוּוּי המצאתן המצאתם

הַמְצִיאִי הַמְצֵא המצאנו

הַמְצֶאנָה הַמְצִיאוּ Præſens partic. בֵּינוֹנִי

Futurum עָתִיד Pluralis. Singularis.

תַּמְצִיא יַמְצִיא מַמְצִיאִים מַמְצִיא

תַּמְצִיאִי תַּמְצִיא מַמְצִיאוֹת מַמְצִיאָה

אַמְצִיא Particip. præteri. פָּעוּל

יַמְצִיאוּ Pluralis Singularis.

תַּמְצֶאנָה תַּמְצִיאוּ מֻמְצָאִים מֻמְצָא

נַמְצִיא מֻמְצָאוֹת מֻמְצָאָה

Coniugatio הָפְעַל.

Exemplum:

הֻמְצְאוּ Præteritum עָבָר

הֻמְצֵאתֶן הֻמְצֵאתֶם הֻמְצְאָה הֻמְצָא

הֻמְצֵאנוּ הֻמְצֵאת הֻמְצֵאתָ

Infinitiuus מָקוֹר הֻמְצֵאתִי

 המצאת

הֲמְצֵאת אֶמְצָא

עָתִיד Futurum יִמְצְאוּ תִּמְצֶאנָה

יִמְצָא תִּמְצָא תִּמְצְאוּ

תִּמְצָא תִּמְצְאִי נִמְצָא

Coniugatio הִתְפַּעֵל.

Exemplum.

עָבָר Præteritum כְּהִתְמַצְּאת

הִתְמַצֵּא הִתְמַצְּאָה לְהִתְמַצְּאת

הִתְמַצֵּאתָ הִתְמַצֵּאתְ מֵהִתְמַצְּאת

הִתְמַצֵּאתִי צִוּוּי Imperatiuus

הִתְמַצְּאוּ הִתְמַצֵּא הִתְמַצְּאִי

הִתְמַצֵּאתֶם הִתְמַצֵּאתֶן הִתְמַצְּאוּ הִתְמַצֶּאנָה

הִתְמַצֵּאנוּ עָתִיד Futurum

בֵּינוֹנִי Præſens partici. יִתְמַצֵּא תִּתְמַצֵּא

Singularis. Pluralis. תִּתְמַצֵּא תִּתְמַצְּאִי

מִתְמַצֵּא מִתְמַצְּאִים אֶתְמַצֵּא

מִתְמַצְּאָה מִתְמַצְּאוֹת יִתְמַצְּאוּ תִּתְמַצֶּאנָה

מָקוֹר Infinitiuus תִּתְמַצְּאוּ

הִתְמַצְּאת נִתְמַצֵּא

בְּהִתְמַצְּאת

*Tertia perſona pluralis præteriti huius ordinis in hac coniugatione accentum propriè habet in vltima, vt differunt à quieſcentibus Ain Vaf, quæ illum in penultima, vt illic obſervatum eſt, propriè habent: excipiuntur tamen ex vtroque ordine pauca quædã, quæ ab hoc canone degenerant, quæ vſu facilè docebũtur.

Quieſcentia לָמֶד הֵא.

Coniugatio קַל.

Præteriti tertia perſona maſculina propter ה quieſcens in hac claſſe duplex habet ָ, in quorum altero quieſcit illud, eius autem quadruplex eſt forma, nimirum quòd ה in fine quieſcat. vt, הָיָה fuit, aut abſcon-

Exemplum:

עָבָר Præteritum

גָּלָה גָּלְתָה.

גָּלִיתָ גָּלִית

גָּלִיתִי

גָּלוּ*

גְּלִיתֶם גְּלִיתֶן

גָּלִינוּ

ſcondatur. vt, הָיוּ fuerunt pro הָיְתוּ, aut in ת raphatū, ſeu aſpiratum, propter alterum ה fœmin. generis index ad pronuntiationis venuſtatē, ne ſubinde duplex ponatur ה & fiat cacophonia, commutatur. vt, הָיְתָה, fuit mulier, non autē הָיָהָה, ſi enim adueniente ה fœminino ablata fuiſſet ה tertia radicis, nulla certè diſſimilitudo eſſet inter maſculinam tertiam perſonam ſingularem & fœmininam eandem. Huiuſmodi autem vnum videtur Exo 1. Si autem filia fuerit illa, וָחָיָה tum vixit, pro, tū viuet. pro חָיְתָה: aut poſtremò in reliquis perſonis huius temporis, ex literarum אהוי mutua permutatione ה in י conuertitur. vt הָיִיתִי fui: quod quidē י in קַל quieſcere, ſiue ſilere ſolet in hiric, in niphal, pual & hophal poſt ··.

Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
גּוֹלִים	גּוֹלֶה
גּוֹלוֹת	גּוֹלָה
Particip. præteri.	פָּעֻל
Pluralis.	Singularis.
גְּלוּיִם	גָּלוּי
גְּלוּיוֹת	גְּלוּיָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	גְּלוֹת
	בִּגְלוֹת
	כִּגְלוֹת
	לִגְלוֹת
	מִגְּלוֹת
Imperatiuus	צִוּוּי
גְּלִי	גְּלֵה
גְּלֶינָה	גְּלוּ
Futurum	עָתִיד
תִּגְלֶה	יִגְלֶה
תִּגְלִי	תִּגְלֶה
	אֶגְלֶה
	יִגְלוּ
תִּגְלֶינָה	תִּגְלוּ
	נִגְלֶה

Legitur quoque ex ea literarum אהוי vicaria ſubſtitutione שָׁלַוְתִּי fœlix fui Iob. 3. poſito videlicet ו pro ה tertia natiua litera: cùm thema ſit שָׁלָה, fœliciter rem geſſit.

In piel verò, hiphil, & hithpaël, in vtrauis motione citra discrimen quiescens reperiri solet.

Sunt tamen pauca quædã, quæ ex illa vicaria permutatione literarũ אהוי in præterito י pro ה suffectũ mobile habent, vt ab חָסָה sperauit, dicitur חָסָיוּ בוֹ sperauerunt in eo, Deut. 32. & in fœminino genere. vt, בְּךָ חָסָיָה נַפְשִׁי, in te sperauit anima mea, Psalm. 57. sic in imperatiuo &, futuro etiam cum ן addititio. vt, אִם־תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ si interrogaueritis, interrogate (adhuc,) Esaiæ. 21. & à שָׁלָה fœliciter successit, dicitur, יִשְׁלָיוּ אֹהָלִים לְשֹׁדְדִים abundabũt (abũdare solẽt) tabernacula prædonibus, Iob. 12. In quibus existunt ־ַ & accentus ante י, vt eius consonantia clarè magis audiatur: videlicet cum alioqui חָסוּ & חָסְתָה scribendũ foret.

Dicitur etiam desiderata ה tertia natiua litera & conuerso ה fœminino in ת, vt differat à tertia sing. masc. verbi עָשָׂה. id est, fecit, וְעָשָׂת, Et fecit, pro, & certè faciet. Leuit. 25. pro וְעָשְׂתָה iuxta proportionem archetypi גָּלְתָה.

Benoni plurimùm in secunda syllaba habet ∵ & accentum, nisi illud sequatur monosyllaba dictio: vt, וַיְהִי בֹּנֶה עִיר & fuit ædificans vrbem, Genes. 4. sic עֹשֵׂה רָע faciens malum, Malac. 2. aut dictio accentũ habens in penult. vt, עֹשֵׂה פֶלֶא faciens miraculum, Exod. 15. Tunc enim nonnulla in vltima syllaba habent ··, non autem ∵. Et siue ∵, siue ·· habeant, retrahitur semper accentus ab vltima in penultimam propter huiusmodi sequentes dictiones monosyllabas, aut accentum habentes in prima, ne videlicet duo

duo accentus nulla ſyllaba interpoſita ſe conſequā-tur ſeque inter ſe contingant & fiat cacophonia. Vnum porrò bis legitur, cum ת pro ה puta פֹּרָת creſ-cens, ſiue fructum edens Geneſ. 49. pro פֹּרֶה.

Singulare fœmininum deſinit in ָה. vt, עֹשָׂה faciēs mulier: quod aliquando tres habet literas radica-les conſonantes, ſed י pro ה ſubrogato. vt, בֹּכִיָּה flens Threnor. 1. & עֹטְיָה errans Cantic. 1. & plura alia. In plurali vtriuſq; generis ac in ſingulari fœminino, per propoſitam coniugationis formulā ſequendā & imitandā, duarum ſyllabarū in vnam fit contractio: quandoquidem tollitur de medio ה tertia natiua li-tera, & proximè antecedens litera (vt moris eſt apud Hebræos) aſſumit ſibi illius motionem propria re-iecta, & pro גֹּלְהִים, dicimus גֹּולִים pro גֹּלְהָה, dicimus גֹּולָה, pro גֹּלְהוֹת, dicitur גֹּולוֹת. Eadem porrò ratio eſt tertiæ pluralis præteriti, vbi גָּלוּ & non גָּלְהוּ. Iti-dem certarum perſonarum imperatiui & futuri, ea-dem eſt ratio, vt obſeruatum poſtea videbis. Simile obſerua etiam in cæteris ſequentibus coniugatio-nibus.

In Paul pro ה vbique ſubſtituitur י, in ſingulari quidem maſculino coaleſcens poſt ו tanquam voca-lis in diphthongo. In alijs verò vocibus omnibus mobile eſt.

Infinitiui triplex eſt forma: ſine literis בכלם enim, ſi modò per Paromœon ſiue per Paronomaſiā (qua contrariè à Latinis Hebræi & Caldæi vtuntur, quæ etiam Pleonaſmus figura dici poteſt, qua vtuntur He bræi affirmationis & augendæ, ſiue exaggerādæ ſen-

tentiæ

tentiæ gratia, vt etiā latini, teste Quintil.lib. 8.cap. de ornatu & lib. 9.cap.de figuris verborū) verbū idē verbo eidē plus significāter iungatur, desinet in holē ה ociosè remanēte & ‑ sub prima more perfecti infinit.in punctis.vt, וְיִשְׂרָאֵל גָּלֹה יִגְלֶה & Israel migrando migrabit, id est, certissimè captiuus migrabit, Amos 7. & sine expressione ה aliquando legitur iste infiniti. vt, כִּי מָרוֹ מָרִיתִי quòd rebellando rebellauerim, id est, certè quòd rebellis fuerim, Threno. 1. etiam sine paronomasia. vt, שָׁתוֹ bibere, Aggæi 1. Aut aliquādo etiā habet seua sub prima infinitiuus, & holem in vltima more perfectorum in punctis citra paronomasiam vel, si mauis, Pleonasmū. vt, רְאֹה פָנֶיךָ לֹא פִלָּלְתִּי videre faciem tuam nunquam cogitassem, Gen. 48. sic cum ‑ sub prima רָאֹה, Ecclesiastæ 9. Demum cum literis בכלם vertitur ה in ו & asciscitur ת. vt, בִּגְלוֹת &c. Aut, vt in Miclol dicitur, secundum nonnullos ה est pro ה subrogatum & ו est tantùm comes holem pleni.

Inuenitur etiā infinitiuus cum י mobili pro ה tertia natiua litera & cum Paragoge ה vt לִרְאֲוָה־בָךְ ad aspicere, id est, vt aspiciant in te Ezechiel. 28.

Imperatiuus sub prima rad. habet seua & sub secunda ‥, quod sequitur ה radicale, quod in singulari fœminino, & plurali masculino euanescit, diciturque גְּלִי pro גְּלֵיִ & גְּלוּ pro גְּלֵהוּ seruata proportione perfectorum verborum. Fœmininus tamen pluralis mutat illud in י quiescens post ∵. Imperatiuum cum י mobili pro ה vidisti in annotationibus præteriti. Quando porrò prima radicis est gutturalis insignitur

gnitur illa vel -:, vel ∵:, vel quando prima eſt א, ··. vt, עֲלֵה aſcende, Deut. 10. הֱיֵה eſto, Exod. 24. in quo etiam, vt in paucis aliis, eſt ∵, non autem ·· in vltima iuxta proportionem formulæ, in qua eſt ··, אֵתָיוּ venite, Eſa. 21. in quo etiam eſt י mobile pro ה tertia radic. & thema eſt אָתָה, אֵפוּ coquite, Exod. 16. ab אָפָה, vt videlicet maiori cum otio א pronuntietur. quandoque etiam deſideratur ה, vt in infinitiuo, הָגוֹ aufer prouerb. 25. bis pro הָגוֹה & alia.

In futuro literæ איתן omnino afficiuntur vt in perfectis, ſed in ſecunda ſyllaba eſt ∵ obmuteſcente in illo ה radicali, quod in quibuſdam perſonis ſemper perdi ſolet, ſicut in præterito, in Benoni & imperatiuo diciturquè תִּגְלִי pro תִּגְלְיִי ſic יִגְלוּ pro יִגְלְיוּ & תִּגְלוּ pro תִּגְלְיוּ. Pauca tamen reperiuntur cū ·· in vltima. vt, תַּעֲשֶׂה facias 2. Samuel. 13. ſic תֹּבֵא cōſenties, Prouerb. 1. à verbo אָבָה, de quo ſatis ſuprà in futuro quieſcētium פא אלף dictum eſt, & cum -:, אֶשְׁעָה dabo operā, Pſal. 119. לֹא־תִכְלָה non deficiet. 1. reg. 17.

Prætereà hoc neceſſariò notandum, multa huius ordinis verba in futuro ſæpe venire cum defectu ה tertiæ thematis in vocib⁹ in quib⁹ exprimi ſolet illud ex frequentiſſimo vſu, & tunc retrahi accentum ab vltima in penultimam ſic, יִגֶל, pro יִגְלֶה, Iob. 20. & preſertim cum ו conuerſiuo. vt, וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ & extruxit Moſes altare, Exod. 17. pro וַיִּבְנֶה. Quando verò prima, vel ſecunda radicalis eſt gutturalis, pro ∵ ſubſtituitnr -. vt, וַיִּחַר לוֹ. & iratus eſt illi, vel ſibi, Ionæ 4. pro וַיֵּחַר, vel expreſſo ה natiuo וַיִּחֲרֶה, וַיִּשַׁע, & reſpexit, pro וַיִּשֶׁע, vel וַיִּשְׁעֶה, Gen. 4. à שָׁעָה.

Quædam etiam non cum hiric ſub אֵיתַן, ſed cum ·· veniunt perdito ה, vt אַל־תֵּפֶן uec reſpicias, Num. 16, pro תִּפְנֶה. ſic אַל־תֵּתַע ne oberres, Proueib. 7. per ·:· ſub ת litera futuri & – ſub gutturali, pro תִּתְעֶה. Eſt adhuc compendioſius ac magis irregulare futurum. vt, וַיֵּשְׁתְּ * מִן־הַיַּיִן, & bibit de vino, Gen. 9. pro וַיִּשְׁתֶּה. & וְיֵרְדְּ מִיָּם עַד־יָם & dominabitur à mari vſque ad mare, Pſal. 72. pro וְיִרְדֶּה. Et cum Iric וַיֵּפְתְּ & declinauit, ſiue & aberrauit Iob. 31. pro וַיִּפְתֶּה. Sic וַיִּשְׁבְּ, & captiuauit, ſiue captiuam duxit Num. 21. pro וַיִּשְׁבֶּה. Hoc vnum interdum cum – ſub lit. fut. ſequente ſeua ſub prima, perinde ac ſi eſſet Hiphil, inuenitur. vt, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר & vidit Deus lucem. Geneſ. 1. pro וַיִּרְאֶה, & cum duplici – vt וְתֵרֶא & videat Micheæ. 4. pro וְתִרְאֶה. & alia de quibus adhuc in Hiphil. Cuiuſmodi certè defectus ה tertiæ radicalis, etiam aliis omnium coniugationum futuris communis eſt (præterquam futuris coniugationum pual & hophal,) vt ſuo loco in ſingulis annotabimus. Futurũ cum י mobili pro ה in annotationibus præteriti videre licuit: illi י etiam additur quandoque paragoge ה vt וְאֶהֱמָיָה Et infremam Pſal. 77.

*In huiuſmodi in hiphil lit. fut. notantur per –, vt illic videbitur ad ponendum differentiam coniugationis.

Regula.

In omnibus aliis coniugationib⁹ & ratione eadẽ, & locis iiſdem, ה thematis tertia vel quieſcit actu, vel euaneſcit, vel in ת, vel in י commutatur, quibus in cõiugatione קַל, vt in coniugationum

Coniugatio נִפְעַל

Exemplum:

Præteritum	
עָבָר	
נִגְלָה	נִגְלְתָה
נִגְלֵיתָ	נִגְלֵית
נִגְלֵיתִי	
נִגְלוּ	
נִגְלֵיתֶם	נִגְלֵיתֶן

tionum ſingularum formula videre licet. Prætereà מ vtriuſque participij in coniugationibus in quib⁹ præponitur ipſis participiis מ, literæ בְּכְלַם & אֵיתָן vbique eodem omnino efferuntnr modo, quo in perfectis verbis.

Quandoque habet infinitiu⁹ iſte ה rad. expreſſum obmuteſcens in holem. vt, לְהֵרָאֹה ad conſpici (vt conſpiceretur) Iudic. 13. in quo exemplo daghes ſupplens defectum נ formatiui Niphal, quod locum habere non poteſt in ר, relegatur ſub ה, vt in Niphal perfect.

Aliquando etiā ה quod, vt iam in Niphal perfectorum obſeruatum comperies, præponi ſolet primæ radicali, tollitur de medio inſignitis literis בכלם puncto ה ſuppreſſi. vt לְעֲנוֹת deprimi. Exod. 10. p לְהֵעָנוֹת & pauca aliā. Nonnunquam etiam in infinitiuo videtur נ huius coniugationis index נִגְלוֹת nudari, pro nudatur 2. Samuel. 6. nonnunquam etiam ה tertia natiua litera & נ vt נִרְמָה Excidēdo Hoſeæ 11. verſ. 1.

Imperatiuus ſed rariſſimè, cum נ litera indice huius coniugationes inuenitur וְנִלְווּ & cōiūgamini Ier. 50.

	נִגְלֵינוּ
Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
Plural.	Singul.
נִגְלִים	נִגְלֶה
נִגְלוֹת	נִגְלָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	הִגָּלוֹת
	בְּהִגָּלוֹת
	כְּהִגָּלוֹת
	לְהִגָּלוֹת
	מֵהִגָּלוֹת
Imperatiuus	צִוּוּי
הִגָּלִי	הִגָּלֵה
הִגָּלֶינָה	הִגָּלוּ
Futurum	עָתִיד
תִּגָּלֶה	יִגָּלֶה
תִּגָּלִי	תִּגָּלֶה
	אֶגָּלֶה
תִּגָּלֶינָה	יִגָּלוּ
	תִּגָּלוּ
	נִגָּלֶה

50. pro הַלְוּ iuxta coniugationis formulam.

Reperitur etiam nonnunquam hoc futurum cum defectu ה radicis in vocibus in quibus ex frequentissimo vsu illud expressum habere solet. vt, תְּגַל עֶרְוָתֵךְ detegetur turpitudo tua, Esa. 47. pro תִּגָּלֶה. Et cum - in vltima quod rarissimè fit, יְמַח deleatur Psal. 109. pro יִמָּחֶה. sic וַתֵּעָשׂ & fiet, Hester 5. pro תֵּעָשֶׂה, cum ·· tamen sub ת litera futuri propter daghes, quod gutturalis litera habere non potest, vt supra in נִפְעַל perfectorum diximus. Inuenitur nonnunquam in hoc futuro א cum iric אִקָּרֶה כֹּה obuius fiam illic Num. 23. Aliquando etiam non in ∵, sed in ·· desinere videtur futurum huius coiugationis יְמַצֶּה Exprimetur Leuit. 5.

Coniugatio פִּעֵל

Exemplum:

Præsens particip.	בֵּינוֹנִי	Præteritum	עָבָר
Pluralis.	Singularis.	גִלְּתָה	גִלָּה
מְגַלִּים	מְגַלֶּה *	גִלִּית	גִלִּיתָ
מְגַלּוֹת	מְגַלָּה		גִלִּיתִי
Particip. præteri.	פֻּעוּל		גִלּוּ
Pluralis.	Singularis.	גִלִּיתֶן	גִלִּיתֶם
מְגֻלִּים	מְגֻלֶּה		גִלִּינוּ
מְגֻלּוֹת	מְגֻלָּה		

Reperitur quandoque hoc Benoni cum ·· in vltima. vt, מְזָרֶה dispergens, Ier. 31. In quo daghes coniug. relegatur sub ז, & ex - & daghes fit ·, quoniam, vt in niphal perfect. dictum est, æquipollet motio magna motioni paruæ & daghes. Sic in correctis exemplaribus legitur מְצַוֶּה præcipiens, Esa. 55. cum - in vlt.

Infinitiuus מָקוֹר

גַלּוֹת

בְּגַלּוֹת

כְּגַלּוֹת

לְגַלּוֹת

מִגַּלּוֹת

Inuenitur infinitiuus quãdoque in hac forma per - & ·· expresso ה radic. vt, אִם־עַנֵּה תְעַנֶּה אֹתוֹ si affligẽdo afflixeris eum, Exod. 22. & alia.

Aliquando etiam inuenitur

nitur infinitiuus iſte cum holem expreſſo ה radic. vt, קַוֹּה expectare, Pſal. 40. Et cum א vice ה vt לְכַלֵּא ad cō ſumendum Daniel. 9. ſic etiā cum י pro ה vt וְכַחֵכִּי & ſicut expectare Hoſeæ. 6. pro וְכַחֵכֵּה cum ·· in vlt.

Imperatiuus	צַוִּי
גַּלֵּי	גַּלֵּה
גַּלֶּינָה	גַּלּוּ
Futurum	עָתִיד
תְּגַלֶּה	יְגַלֶּה
תְּגַלִּי	תְּגַלֶּה
	אֲגַלֶּה
	יְגַלּוּ
תְּגַלֶּינָה	תְּגַלּוּ
	נְגַלֶּה

Quandoque porrò in vſu eſt iſte imperatin⁹ ſing. maſculinus cum ∵ in vltima רַבֵּה multiplica Iudicū 9.

Perditur interdum ה radicale in imperatiuo huius coniugationis in perſonis, quibus exprimi ſolet illud ex frequentiſſimo vſu & tunc propriè habet ֿ ſub prima. vt, צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל præcipe filiis Iſrael, Num. 5. pro צַוֵּה. Similiter in futuro. vt, וְסוֹד אַחֵר אַל־תְּגַל & arcanum alterius nō reuelabis, vel & Arcanum alieno non reuelabis, Prouerb. 25. pro תְּגַלֶּה. Dicitur etiā in futuro וַיְּהִי & fuit Ionæ. 1. cum hiric ſub ה pro ֿ, ad vitandam coaleſcentiam י poſt ֿ, ne fieret cacophonia, dicitúrque וַיְּהִי & non וַיְהִי, vel integrè וַיְהִיֶה. D. Kimhius tamē in Miclol vult eſſe Cal, ſed ſeua, quod ſub ה debeat eſſe, tranſpoſito ſub י, & hiric, quod ſub iod debeat eſſe, ſub ה tranſlato. Idem Elias in libello compoſitionis dicit. In imperatiuo etiam, ſed rarò videtur י mobile pro ה tertia natiua litera expreſſis pūctis imperatiui perfecti & deſiderato daghes charactere coniugationis, דַּלְיוּ erigite prouerb. 26. pro דַּלְיוּ iuxta proportionem perfecti פַּקְדוּ, pro דַּלּוּ iuxta proportionem archetipi גַּלּוּ. Sic quoque aliquando

in futuro י mobile pro ה conſpicitur & ן addititium vt תְּדַמְּיוּן Aſſimilabitis Eſaie. 40.

Coniugatio פִּעֵל.

Exemplum:

גַּלּוֹת	גַּלֵּה	Præteritum	עָבָר
Infinitiuus	מָקוֹר	גִּלְּתָה	גִּלָּה
	גַּלּוֹת	גִּלֵּית	גִּלֵּיתָ
Futurum	עָתִיד		גִּלֵּיתִי
תְּגַלֶּה	יְגַלֶּה		גִּלּוּ
תְּגַלִּי	תְּגַלֶּה	גִּלֵּיתֶן	גִּלֵּיתֶם
	אֲגַלֶּה		גִּלֵּינוּ
	יְגַלּוּ	Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
תְּגַלֶּינָה	תְּגַלּוּ	Pluralis.	Singularis.
	נְגַלֶּה	גַּלִּים	גַּלֶּה *

* *Ex proportione Benoni præcedentis coniugat. dicendum erat* מְגַלֶּה, *ſed aliter poſtulat vſus, qui etiam rarus eſt admodũ.*

Coniugatio הִפְעִיל.

Exemplum:

Legitur etiam הֶגְלָה cum ∵ ſub ה, Heſter 2. & הֶרְאָה videre fecit, Eccleſiaſtæ 2. & cum ‑ vt וְהַרְאֵיתִי & videre feci, ꝓ, faciã. Nahũ. 3. quoniã hiric parum, ∵ & ‑ inuicem commutantur: ſic etiam cum ·· ſub ipſo ה cõiugat. vt, הֶעֱלָה aſcendere fecit, Abac. 1.

Quãdo prima natiua litera eſt gutturalis, ה huius coniugationis index & ipſa gutturalis in tertia ſing.

Præteritum	עָבָר
הִגְלְתָה	הִגְלָה
הִגְלֵית	הִגְלֵיתָ
	הִגְלֵיתִי
	הִגְלוּ
הִגְלִיתֶן	הִגְלִיתֶם
	הִגְלֵינוּ
Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
מַגְלִם	מַגְלֶה
מַגְלוֹת	מַגְלָה
Particip. præteri.	פָּעֻל
Pluralis.	Singularis.
מָגְלִים	מָגְלֶה
	fœm.

foem. præteriti efferuntur per ־ַ vt וְהַעֲלְתָה. i. Et afferebat. 1. Samuel. 2. desideratur etiam quandoque ה tertia natiua litera couerso ה foeminino in ת vt וְהִרְצָת & compleuit, siue perfecit: pro: certè perficiet, siue complebit Leuit. 26. p הִרְצְתָה. Secūda persona singul. mascul. huius præteriti legitur etiam cum ·· delitescente ac mente concepto י pro ה in illo הִתְעֵתֶם errare fecistis, siue fefellistis, Ierem. 42. pro הִתְעֵיתֶם.

Reperitur quandoque, sed rarò admodum, infinit. iste cum ־ֽ in vlt. expressa ה ter. radical. הַרְבֵּה facere augere. Gen. 3. pro, faciendo augere, siue multiplicando.

מְגֻלָּה	מְגֻלּוֹת
*מָקוֹר	Infinitiuus
הַגְלוֹת vel	הָגְלוֹת
בְּהַגְלוֹת vel	בְּהָגְלוֹת
כְּהַגְלוֹת vel	כְּהָגְלוֹת
לְהַגְלוֹת vel	לְהָגְלוֹת
מֵהַגְלוֹת vel	מֵהָגְלוֹת
צִוּוּי	Imperatiuus
הַגְלֵה	הַגְלִי
הַגְלוּ	הַגְלֶינָה
עָתִיד	Futurum
יַגְלֶה	תַּגְלֶה
תַּגְלֶה	תַּגְלִי
אַגְלֶה	
יַגְלוּ	תַּגְלֶינָה
תַּגְלוּ	
נַגְלֶה	

Participium præteritum aliquando legitur cū ־ָ: sub מ vt מְפֻנֶּה Versus Ezec. 9. cū olem etiā cū ipso מ vt מוֹרְאָה pollutà Tsephanie. 3.

Patitur nonnunquā defectum ה radicalis iste imperatiuus, in personis quibus exprimi solet illud ex frequentissimo vsu & effertur tunc per ·.· ·.· vt, הֶרֶף מֵאַף desine ab ira, Psal. 37. pro הַרְפֵּה. Quando autem prima radicalis litera est gutturalis potissimū ע vel ה, nō ·.· ·.·, sed ־ַ ־ַ cōspicitur, וְהַעַל אֶת־הַצְפַרְדְּעִים & ascēdere fac ranas Exod. 8. pro הַעֲלֵה. Itidem futurum patitur defectum ה, וַיֶּגֶל אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה & migrare fecit Israël in Assyriā. 2. Regum 17. pro וַיַּגְלֶה. Occurrit adhuc cōpendiosius ac magis irregulare fut. quādoque cum ־ sub lit. fut. notatis prima & secunda per

per ſeua & deſiderato ה. vt, וַיַּשְׁקְ & potum dedit, ſiue bibere fecit, Exod. 2. pro וַיַּשְׁקֶה. Sic יַרְדְּ dominari faciet, Eſa. 41. pro יַרְדֶּה.

Quando autem prima eſt gutturalis, preſertim ע aut ח pro ∵ ∴ ſubſtituitur ‒ ‒, ſicut in imperatiuo, וַתַּעַל & aſcẽdere feciſti, Ionæ 2. pro וַתַּעֲלֶה: quod etiã nonnunquam coniugationi קַל competit, quare attẽdas orationis ſententiæ opus eſt, in reddendis huiuſmodi verbis ex ſignificatione Cal, vel Hiphil.

Si verò ſecunda radic. fuerit gutt. efferetur litera fut. per ∵ & prima natiua per ‒ deſiderato ה, וַיֶּתַע & errare fecit, ſiue in errorem induxit. 2. Paral. 33. pro וַיַּתְעֶה.

Coniugatio הָפְעַל
Exemplum.

הָגְלוֹת vel	הָגְלֵה	Præteritum	עָבָר
Futurum	עָתִיד	הָגְלְתָה	הָגְלָה
תָּגְלֶה	יָגְלֶה	הָגְלֵית	הָגְלֵיתָ
תָּגְלִי	תָּגְלֶה		הָגְלֵיתִי
	אָגְלֶה		הָגְלוּ
	יָגְלוּ	הָגְלֵיתֶן	הָגְלֵיתֶם
תָּגְלֶינָה	תָּגְלוּ		הָגְלֵינוּ
	נָגְלֶה	Infinitiuus.	מָקוֹר

Coniugatio הִתְפַּעֵל.
Exemplum:

	הִתְגַּלּוּ	Præteritum	עָבָר
הִתְגַּלֵּיתֶן	הִתְגַּלֵּיתֶם	הִתְגַּלְּתָה	הִתְגַּלָּה
	הִתְגַּלֵּינוּ	הִתְגַּלֵּית	הִתְגַּלֵּיתָ
Præſens partic.	בֵּינוֹנִי		הִתְגַּלֵּיתִי
			Plur.

** Inuenitur quãdoque ה in præterito huius coniugationis in hoc ordine insignitũ Olem הֹעֲלָה aſcẽdere factus erat: pro: oblatus erat Iudicum. 6. Legitur etiã bis הָגְלַת facta eſt exulare, ſiue acta eſt in exilium, Iere. 13. pro הָגְלְתָה. Indicat enim ת ſine daghes fœm. genus ſicut ה, vt in margine Cal per fectorum ſupra docuimus.*

Imperatiuus	צִוּוּי	Pluralis.	Singularis.
הִתְגַּלִּי	הִתְגַּלֵּה	מִתְגַּלִּים	מִתְגַּלֶּה
הִתְגַּלֶּינָה	הִתְגַּלּוּ	מִתְגַּלּוֹת	מִתְגַּלָּה
Futurum	עָתִיד	Infinitiuus	מָקוֹר
תִּתְגַּלֶּה	יִתְגַּלֶּה		הִתְגַּלּוֹת
תִּתְגַּלִּי	תִּתְגַּלֶּה		בְּהִתְגַּלּוֹת
	אֶתְגַּלֶּה		כְּהִתְגַּלּוֹת
תִּתְגַּלֶּינָה	יִתְגַּלּוּ		לְהִתְגַּלּוֹת
	תִּתְגַּלּוּ		מֵהִתְגַּלּוֹת
	נִתְגַּלֶּה		

Fit etiam aliquando in ſecunda perſona maſculina huius imperatiui apocope ה tertiæ rad. vt, שְׁכַב עַל־מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחָל recumbe ſuper lectum tuum & aſſimulate ægrotum. 2.Samuel.13. pro וְהִתְחַלֵּה, ſic in futuro, eodem capite, וַיִּתְחָל & aſſimulauit ſe ægrotũ, pro וַיִּתְחַלֶּה. Eſt tamen ָ in his duobus exemplis in vltima pro ַ, quod fit propter accentum habentem vim diſtinguendi, quo inſigniuntur, qui mutauit motionem paruam in magnam, אַל־תִּתְרַע אֶת־בַּעַל אָף ne amicitiam contrahas cum homine iracundo, Prouer. 22. pro תִּתְרָעֶה. Sunt porrò nonnulla, quæ perdito ה citra accentum diſtinguentem poſſunt terminari in ָ, illa vſus te docebit. Vnum porrò valde irregulare inuenitur à verbo שָׁחָה depreſſit, nempe הִשְׁתַּחֲוָה Seſe incuruauit Ezechiel 46. in quo ex literarum אהוי vicaria ſubſtitutione ו mobile exprimitur pro ה, quod adhuc ex quædam redũtantia exprimitur & in aliis vocibus in י cõuertitur quieſcẽs in ֵ, vel iric vt הִשְׁתַּחֲוִיתָ הִשְׁתַּחֲוִיתִי. &c.

Quatuor porrò ſunt verba, quorum ſupra adhuc

in daghes meminimus, גָּבַהּ superbiit, כָּמַהּ concupiuit, נָגַהּ splenduit, & תָּמַהּ admiratus est. Quæ gremio ה punctulum inscriptum habent, ad ה illud perpetuũ esse & non mutabile indicandum. Vnde notantur hæc quatuor verba perfectorum more, quoniam in illis ה non est otiosum, aut sublatum, sed semper expressum & H æquiualet. Siquidem dicitur גָּבַהּ גָּבַהְתָּ גָּבַהְתִּי גָּבְהוּ, &c. similiter de aliis tribus sentiendũ est.

Defectiua Lamed Nun.

Occurrunt quandoque nonnulla verba etiam in ordinibus imperfectorum, quæ adhuc dici possunt defectiua Lamed Nun, quòd in illis adueniente Nun indice numeri pluralis, absorbeatur per daghes in ipso Nun aduentitio, Nun tertia natiua litera תִּשְׁכֹּנָּה habitabunt Exechiel 17. pro תִּשְׁכֹּנְנָה: Sic in Hiphil הַאְזֵנָּה auscultate Genes. 4. pro הַאְזֵנְנָה. A verbo quiescente Ain vaf לוּן, dicitur וְלָנּוּ vt pernoctemus iudicum 19. pro וְלַנְנוּ.

Defectiua Lamed Taf.

Dici possunt verba quædã defectiua Lamed Taf, quòd in illis aduenĩete ת indice primæ personæ sing. vel secundæ vtriusque numeri, desideretur ת tertia natiua litera impresso daghes ipsi ת aduentitio in supplementum illius וְשִׁחַתָּ certè perdidisti (pro perdes) Prouerb. 23. pro וְשִׁחַתְתָּ. Sic כָּרַתִּי pepigi, Ierem. 31. pro כָּרַתְתִּ. Simile vide in verbo מֵת supra in Cal quiescentium Aiin Vaf, cui etiam simile est שׂוּם, siue שָׂת posuit.

Duplicantia עַיִן.

Verba hæc duplicantia Coniugatio קַל

עַיִן

עַיִן,id eſt,ſecundā natiuā literam,appellata ſunt,quòd tertiam natiuā literam ſecundæ habeant ſimilē. Ea ſepæ numero perfectè cōiugantur. vt, שָׁלַל,שָׁלַלְתָּ,תִּי, ſpoliauit. & ſimilia multa.

Dici ſimiliter defectiua עַיִן, i, defectiua in ſecunda natiua litera poſſunt, quòd in illis crebrò ſyncopen,ſiue amotionem patiatur ſecunda thematis litera & ſuppleatur per daghes cōplexui tertiæ radicis impreſſum. Nimirum quòd daghes non ſequētis,ſed mox præcedentis literæ defectū propriè ſuppleat: quod daghes etiam perditur, quoties tertia litera (cui alioqui inſcribēdum eſſet) dictionem claudit & finit ſic, סַב.

Sed proculdubiò exprimēdum eſt, quacunque ſequatur litera, vel ſyllaba. vt, סַבּוֹת,סַבִּי,&c. Etenim ne moleſta & difficilis ſit pronuntiatio, vltimæ literæ dictionum non niſi rarò da-

Exemplum:

Præteritum עָבָר

סַב סַבָּה

סַבּוֹתָ סַבּוֹת

סַבּוֹתִי

סַבּוֹ vel סַבּוּ

סַבּוֹתֶם סַבּוֹתֶן

סַבּוֹנוּ

Præſens partic. בֵּינוֹנִי

Pluralis. Singularis.

סַב סַבִּים

סַבָּה סַבּוֹת

Particip. præteri. פָּעוּל

Pluralis Singularis.

סָבוּב סְבוּבִים

סְבוּבָה סְבוּבוֹת

Infinitiuus מָקוֹר

סוֹב

בְּסוֹב

כְּסוֹב

לָסוֹב

מִסּוֹב

Imperatiuus צִוּוּי

סֹב סֹבִּי

סֹבּוּ סֻבֶּינָה

Futurum עָתִיד

יָסוֹב תָּסוֹב

תָּסוֹב תָּסוֹבִּי

אָסוֹב

ghes inſcribi ſolet eamquè
literam oportet eſſe ex בגד
כפת, quæ ſolæ daghes lene
recipiunt poſt ſeua quieſcẽs, vel in principio dictionis, vel etiam in fine, dummodo non notatæ ſint aliqua motione vocali potiſſimùm longa, nam tunc daghes in nonnullis vicem ſupplet tertiæ natiuæ literę: vt enim ex ſuperiori ordine defectiuorum Lamed Nun liquit, dicitur שִׁחַתָּ perdidiſti Prouerb. 23. pro שִׁחַתְתָּ, ſic à שׁוּת dicitur שַׁתָּ poſuiſti Pſal. 90. pro שַׁתְתָּ. In huiuſmodi verbis enim daghes neceſſariò forte eſt, quod in ſupplementum literæ ponatur. Cæterũ tale daghes forte, quod ſciam, non niſi in ת inſignito puncto ְ reperitur, in quo etiam paſſim lene inuenitur vt in פָּקַדְתָּ & infinitis aliis, præcedente ſeua quieſcente, quia daghes nihil in illis ſupplere poteſt.

יָסֹבּוּ
תָּסֹבּוּ
נָסֹב
תְּסֻבֶּינָה

Prima litera natiua, tum vt differant hæc à quieſcentibus עַיִן, quæ in certis perſonis præteriti habent ַ, vbique in hoc præterito effertur per ַ. Tum propter daghes ſequens in tertia natiua litera ſupplens defectum ſecundæ, quod venire minimè poteſt poſt ָ motionem magnam, cùm illa accentu ſuffulta non ſit. Tum etiam quòd ſecunda radicali ſuppreſſa, ַ illius motio retrogreſſa fuerit ſub primam radicalem, expulſo illius ָ & dicitur סַב per ַ ſub ס pro סָבַב.

Si quando tamen thematis tertia fuerit ex literis quæ reſpuunt daghes, prima litera habebit ָ, id eſt, ex daghes, quod ad illam remittetur, & ַ, fiet ָ. vt וְאָרוֹתִי & maledicã, Malach. 2. pro אַרּוֹתִי cum daghes in ר, quod nõ fieri ſolet. Sic in tertia fœm. וְעָצְמָה־חָרָה.

Et

Et os meum aruit Iob.30.verſ. vlt.pro חָרָה.

Legitur etiam תַּמְנוּ deſecerunt, Thren.3.pro תַּמְמוּ, נ pro מ ſubrogato, quod valde eſt enorme. Nonnulla etiam alia ſunt, quæ א habent pro ו, tertia natiua litera, vel pro ם ſecunda. vt, בָּזְאוּ, pro בָּזְזוּ, diripuerunt, Eſa.18. & יִמָּאֲסוּ liqueſiant, Pſal. 58. pro יִמַּסְסוּ, quod eſt coniugationis Niphal. Deduci etiam commodiùs poſſunt, vel à בָּזָה, א pro ה ſubſtituto, vel à מָאַס. Tertia perſona pluralis aliquando legitur cum Olem & accētu in penultima ſyllaba, וָרֹבּוּ & iaculati ſunt Gen. 49. pro: & certé iaculabuntur: prima perſona ſingularis raró cum accentu in vltima inuenitur חַמּוֹתִי incalui Eſa. 44.

Benoni ſimiliter, vt preteritum, - vbique habet, quieſcentia עַיִן veró ־ָ. Sunt tamen pauca quædam potiùs adiectiua nomina, quæ in ſingulari maſcul. habent ־ָ. vt, תָּם perfectus. In plurali autē & fœm. genere, habent omnia huiuſmodi - ſequente daghes. vt, תַּמִּים, תַּמָּה, תַּמּוֹת

Fœmineum ſingulare Benoni à tertia perſona fœminina præteriti ſolo ſitu accentus differt. Quandoquidem illic in penultima eſt, hîc verò in vltima. פָּעוּל vbique ſemper perfectè venit.

Infinitiuus & imperatiuus habent ו, poſt quod (quanuis ſit motio magna) in imperatiuo & futuro, ſi addatur litera index vel numeri, vel perſonæ, daghes defectum alterius ſimilis litere ſupplens ſequitur, ſed accentu ſuffulta motione magna holem in penultima, vt videlicet ſeruetur regula, quam ſupra poſt literas אֶרְוֹי docuimus. Quòd ſi accentus fuerit

in vltima, propter daghes nō holem, ſed motio parua hateph cametz, vel ∵ ſubſtituetur. vt, רָנִּי בַּת־צִיּוֹן exulta filia Sion, Sophon.3. Legitur etiam, ſed rarò infinitiuus cum olem in vltima & ת addititio, vt חֲנוֹת id eſt, miſereri Pſal.77. שְׁמוֹת .i. deſolare, Ezechiel 36. pro, deſolauerunt.

Cum ו etiam reperitur infinitiuus, vt à בָּרַר elucidauit, לָבוּר, Ecclesiaſt. 8. Vnde cum quieſcentibus עַיִן confunduntur, quare lexico opus eſt. Dicitur etiam à רָדַר extendit, ſiue ſtrauit, cum - in vltima in infinitiuo לָרֹד ad ſternendum, Eſa. 45.

In futuro literæ אֵיתָן per ┬ efferuntur & ſecundæ ſyllabæ motio eſt וֹ, vt in coniugationis exemplo videre licet. Quod tamen cum ו cōuerſiuo, (vt ו in quieſcentibus עַיִן) propter retractum accentum ab vltima in penultimam in camets hateph mutatur. vt, וַנָּסָב אֶת־הַר־שֵׂעִיר & tranſiuimus montem Seir, Deut.20. pro וַנָּסוֹב. aliquando etiam in ∵ cum huiuſmodi ו cōuerſiuo commutatur, וַיָּרֻם & verminauit, Exod.16. pro וַיָּרוֹם. Sunt autem nonnulla, quæ in hoc futuro non Olem ſed ו habent in vltima, יָרֹן Exultabit Prouerb. 29. à רָנַן ouauit, exultauit. Et יָשׁוּד Vaſtabit Pſal. 91. à שָׁדַד vaſtauit.

Reperiuntur quoque literæ אֵיתָן cū motione parua hiric, vel ∵ ſequente daghes, quod daghes in huiuſmodi (quanuis dictum ſit daghes mox præcedentis & non ſequentis literæ propriè ſupplere defectū) ſequentis & non præcedentis defectum demōſtrat.

Cæterùm quanuis magna inter grammaticos ſit controuerſia, an coniugationis קַל, vel נִפְעַל ſint huiuſmo-

iuſmodi verba: duabus tamen rationibus perſuaſi, illa eſſe קַל aſſerimus: cùm propter terminationem (quoniam in נִפְעַל ſecunda ſyllaba futuri plurimùm eſt in ־ַ, vt teſtãtur Kimhius & Elias) tum propter ſignificationem: nam à doctiſſimis quibuſcunque interpretibus commodiùs in ſenſum actiuum, vel neutrum verti ſolent, quàm paſſiuum. Itaque mihi non ſatis ſufficiens videtur ſola talis aliorum ratio: nempe daghes illud defectum נ paſſiuæ literæ ſupplere:

Cùm certè ex illis quædam actiua cum accuſatiuo poſt ſe inueniantur, vt exemplo probabimus, illorũ bonam partem ſubiicientes. A verbo enim כָּתַת contudit, וָאֶכֹּת אוֹתוֹ, & contudi illum, Deut. 9. pro אֶכְתּוֹת vbi אוֹתוֹ pronomen eſt accuſatiui caſus. A verbo קָדַד verticem inclinauit, dicitur וַיִּקֹּד & verticem inclinauit, Gen. 24. pro, וַיִּקְדוֹד, à דָּמַם tacuit, הַמַּשְׂכִּיל בָּעֵת הַהִיא יִדֹּם prudens hoc tempore tacebit, Amos. 5 pro יִדְמֹם, à קָבַב mala imprecatus eſt, מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה* אֵל quomodo mala imprecabor, cui nõ mala imprecatur Deus, Num. 23. pro, אֶקְבֹּב, à שָׁמַם deſolauit, אֶשֹּׁם deſolabo, Eſa. 42. pro אֶשְׁמֹם. Quin huiuſmodi verba etiam paſſiuè verti poſſint aliquando, inficiari nolumus.

*ה pro ו pro nomine ex literarũ אהוי vicaria permutatione nõ ſolum hic, ſed etiam ſæpe cum nominibus. vt Gen. 13. Ezec. 12. Ierem. 48. & aliàs legitur.

תְּסֻבֶּינָה.

In hac perſona & in ſecunda plurali fœminina imperatiui, cùm ſemper ſoleat eſſe in penultima ſedes accentus, holem motio magna accentu deſtituta propter daghes ſequens, mutatur in ־ֻ. Similiter ת pro ־ָ ſortitur ſeua, quod illud nullo accentu ſuffultum ſit, neque in mox ſequenti ſyllaba ipſe accentus ſit expreſſus.

In tertiis personis huius præteriti eadẽ omnino ratione qua in נפעל quiescẽtium עין וו, נ passiua litera habet ּ, quod itidem in seua mutatur. Secũda motio est ־ . vt נסב, Ierem. 31. pro נסבב, vel ·· . vt, נמס dissolutus est, Psal. 22. Vel holem, (sed duntaxat in tertia persona pluralis numeri.) vt, ונגלו כספר & conuoluentur, vt liber, Esa. 34. ונבזו ארמנותיך Et expilabuntur palatia tua Amos 3. duo præterita autẽ ista per futura ex filo orationis ꝓpheticæ ad maiorem certitudinem rem futuram prenuntiantis, redduntur. Cæterùm istæ formæ in personis cæteris prorsus conueniunt cum נסב: habẽtes videlicet daghes inscriptum tertiæ radicis literę, quo alterius similis indicatur defectus. vt, נקלותי contemptus fui, 2. Samuel. 6. pro cõtemptus ero, נמסו dissoluti sunt Psal. 97.

Coniugatio		נפעל
Exemplum:		
Præteritum		עבר
	נסבה	נסב
	נסבות	נסבות
		נסבותי
		נסבו
	נסבותן	נסבותם
		נסבונו
Præsens partici.		בינוני
	Plural.	Singul.
	נסבים	נסב
	נסבות	נסבה
Infinitiuus		מקור
		הסב
		בהסב
		כהסב
		להסב
		מהסב
Imperatiuus		צווי
	הסבי	הסב
	הסבנה	הסבו
Futurum		עתיד
	תסב	יסב
	תסבי	תסב
		אסב
		יסבו
	תסבנה	תסבו
		נסב

Le-

Legitur etiam נִחַת contritus fuit, Malac. 2. & נִחַר גְרוֹנִי Exſiccatum eſt guttur meum, Pſal. 69. vbi נ huius coniugationis index habet hiric: thema enim eſt חָתַת, & חָרַר. Iuueniuntur porrò pauca quædam daghes nullum habentia indicans defectum. Cuiuſmodi (quia pauca ſunt) obſeruanda & memoriæ commendanda, ne negotium poſteà faceſſant, vt à בָּקַק euacuauit וְנָבְקָה רוּחַ־מִצְרַיִם & euacuabitur animus Aegypti, id eſt, animi Aegyptiorum ſapientia, Eſa. 19. à סָבַב, וְנָסְבָה & in gyrum fiebat: pro: in gyrũ fiet, Ezec. 41. à קָטַט, tæduit, נָקְטָה נַפְשִׁי בְּחַיָּי. attædiata eſt anima mea in vita mea, Iob. 10. Quæ quia non habent daghes, habẽt ſeua mobile poſt ſyllabam longam, cùm ponendum eſſet ſic (nam poſt ſeua mobile, vt iam dictum eſt, minimè poni poteſt daghes) נָסַבָּה נָקַטָּה. נָבַקָּה. & alia pauca etiam in aliis coniugationibus.

Benoni maſculinum ſingulare in vtraque ſyllaba habet ָ, vt, עִם־נָבָר תִּתָּבָר, cum puro purum te exhibebis (purus eris,) Pſal. 18. interdum in ſecunda ֵ. vt, לֵב נָמֵס cor liquefactum, Nahum. 2. in cæteris verò vocibus ſequitur hoc benoni formulam coniugationis.

Infinitiuus cũ ֵ in vltima ſyllaba venit. vt, הִמֵּס יִמַּס diſſoluẽdo diſſoluetur. 2. Samuel. 17. Siquidem quòd cum holem in vltima veniat iſte infinitiuus, non mihi ſatis probatur, nimirum cùm exemplum הִבּוֹק euacuari, quod adducere ſolent ex Eſa. 24. commodiùs eſſe poſſit ordinis quieſcentium עַיִן וָו à verbo בּוֹק euacuauit, quàm à בָּקַק. Et hoc dico cum patrocinio lexicorum, ne duo verborum ordines confundantur.

Imperatiuus vel ·· in vltima iuxta formam infinitiui habere poterit, (quem tamen minimè licuit in vsu inuenire) vel – iuxta formam futuri.

Cuiusmodi vnum duntaxat in plurali reperi. vt, הִבָּרוּ נֹשְׂאֵי כְּלֵי יְהוָה mundamini ferentes (qui fertis) vasa Domini, Esa.52. Vbi tamen, quia ר non est capax daghes, pro – ponitur ָ sub ב. pro. הִבַּרוּ.

Vt differant hæc à quiescentibus לָמֶר הֵא, cùm illud perdunt, in futuro niphal secundæ syllabæ motio est ָ, in istis verò – pro differētia. vt, יִדַּל כְּבוֹד יַעֲקֹב attenuabitur gloria Iacobi, Esa.17. Illa porrò de quibus hic est controuersia, quæ habent holem in vltima futuri, cōmodiùs sunt קַל, vt de infinitiuo modò dictum est. Cum ·.· in vltima autem legitur תִּתֹּם consumetur Ezechiel.24.

Si quando verò prima radicis puncti daghes supplere debentis נ passiuam literam, non fuerit capax, literæ איתן ·· afficientur. vt, וּמֵאֹתוֹת הַשָּׁמַיִם אַל־תֵּחָתּוּ כִּי־יֵחַתּוּ הַגּוֹיִם מֵהֵמָּה, Et à signis cœli ne terreamini, nam gentes ab illis terrentur, Ierem.10. Valeāt igitur vani prodigiatores, diuini, harioli & genethliaci fatidici cum suis constellationibus, horoscopis & furibundis prædictionibus: sic in singulari num. legitur, אַל־יֵרַךְ לְבַבְכֶם, non remissum erit cor vestrum, Deut. 20.

Quandoq; etiā seruatur hęc forma in aliis quàm gutturalibus literis & ר, motio què longa ·· ponitur pro motione breui & daghes, ꝙ supplere deberet defectū נ indicis huius cōiugationis. vt, וּבֹזַי יֵקָלּוּ & contēnentes me, abiecti erunt. 1. Samuel. 2. pro יֵקַלּוּ. sic

יֵמַר שֵׁכָר לְשֹׁתָיו amara fiet potio (vel ſicera) bibentibus illam, Eſa. 24. pro יִמַּר. & alia, inter quæ eſt אֵיתָם integer fiam. Pſal. 19. in quo eſt quies. i. motio magna otiante actu י in illa loco ipſius daghes, pro אֶתַּם, quia æquiualet motio magna, motioni paruæ & daghes, ſiue habeat motio magna aliquam lit. אהוי actu vel potentia. Quædam denique pauca ſunt ſine daghes alterius ſimilis literæ defectum ſupplente. vt, וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי & completi ſunt dies fletus, Deuter. 24. pro וַיִּתַּמּוּ. & alia nonnulla. Vſu venit aliquando, vt hoc futurum in holem terminetur. vt, וַיִּסֹּב & auerſus eſt, Gen. 42. & id genus alia. Quòd porrò nonnulla videantur habere א pro ו v,el pro ס dictũ eſt in Cal.

Coniugatio hæc in iſto ordine nullam abiicit literam, ſed more פִּקֵּר vel פִּקַּר perfectè venit. Quandoquidem hanc coniugationem dicere cõformem ſiue eandem eſſe cum coniugatione פִּעֵל quieſcentium עַיִן וָו, vt nonnulli exiſtimãt videtur vtcunque ſuperuacaneum & magis ingenia rudiorum confundere, quã inſtruere: nimirũ cùm vix vllum reperiatur ex illis, quæ tanquam in differentia adferri ſolent, verbum, quod non ſignificatione

Coniugatio פִּעֵל

Exemplum:

Præteritum עָבָר

סִבֵּב	סִבְּבָה
סִבַּבְתָּ	סִבַּבְתְּ
סִבַּבְתִּי	
סִבְּבוּ	
סִבַּבְתֶּם	סִבַּבְתֶּן
סִבַּבְנוּ	

Præſens partici. בֵּינוֹנִי

Singularis	Pluralis.
מְסַבֵּב	מְסַבְּבִים
מְסַבְּבָה	מְסַבְּבוֹת

Particip. præterit. פָּעֻל

Singularis.	Plural.
מְסֻבָּב	מְסֻבָּבִים
מְסֻבָּבָה	מְסֻבָּבוֹת

commodiùs & ordinum confuſione minori, poſſit eſſe claſſis quieſcẽtiũ עַיִן וָו, quàm huius vt, רוֹמֵם minùs cõfusè deriuatur à רוּם quã à רָמַם exaltauit, eiuſdem ſignificationis. Et ſic coniugatio illa, quæ à veteribus grammaticis quadrata appellata eſt (de qua ſuprà) ad quieſcentia עַיִן וָו pertinebit. Non tamẽ hoc dicimꝰ quinetiã, vt paulò poſt dicetur, inueniri poſſit aliquod huius ordinis in hac coniugatione cõforme illis, quæ quieſcũt in עַיִן. Et tunc opus erit propter ambiguitatem cognitione radicum & lexico. Accidit etiam ſimilitudo hæc frequentiùs coniugationi hithpael, vt ſuo videbimus in loco.

Infinitiuus		מָקוֹר
		סַבֵּב
		בְּסַבֵּב
		כְּסַבֵּב
		לְסַבֵּב
		מְסַבֵּב
Imperatiuus		צִוּוּי
	סַבְּבִי	סַבֵּב
	סַבֵּבְנָה	סַבְּבוּ
Futurum		עָתִיד
	תְּסַבֵּב	יְסַבֵּב
	תְּסַבְּבִי	תְּסַבֵּב
		אֲסַבֵּב
		יְסַבְּבוּ
	תְּסַבֵּבְנָה	תְּסַבְּבוּ
		נְסַבֵּב

Inuenitur quandoque benoni cum quieſcentibus עַיִן וָו omnino vonueniens. vt, מְחוֹנֵן benignè agens, Prouerb. 14. ſic futurum. vt, וְאֶת־עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ & terræ eius miſerebuntur, Pſal. 102. & וְנָהָר יְסֹבְבֵנִי & flumen circundabit me (iam circundat me,) Ionæ. 2. quorum ſanè קַל eſt חָנַן miſertus eſt, & סָבַב: propter cuiuſmodi verba, quia pauca ſunt, quæ claſſis quieſcentium עַיִן non poſſunt eſſe, ſed huius, non hîc diutiùs immorabor: ſed ſufficiant, quæ modò ſuprà dicta ſunt pro illis cognoſcendis.

Con-

Coniugatio פֻּעַל.

Exemplum:

עָבָר	Præteritum	מָקוֹר	Infinitiuus
סֻבַּב	סֻבְּבָה	סֻבּוֹב	
סֻבַּבְתָּ	סֻבַּבְתְּ	עָתִיד	Futurum
סֻבַּבְתִּי		יְסֻבַּב	תְּסֻבַּב
סֻבְּבוּ		תְּסֻבַּב	תְּסֻבְּבִי
סֻבַּבְתֶּם	סֻבַּבְתֶּן	אֲסֻבַּב	
סֻבַּבְנוּ		יְסֻבְּבוּ	
בֵּינוֹנִי	Præsens partici.	תְּסֻבְּבוּ	תְּסֻבַּבְנָה
Singularis.	Pluralis.	נְסֻבַּב	
סֻבָּב	סֻבָּבִים		
סֻבָּבָה	סֻבָּבוֹת		

Inuenitur vnum habens formam quadratã cum ֻ pro ‥, עוֹלַל factus eſt, vel vindemia facta eſt. Thren. 1. pro עֻלַּל iuxta proportionẽ huiuſce archetypi, qui perfectus eſt.

Coniugatio הֻפְעַל.

Præteriti coniugationis huius in tribus tertiis perſonis vtriuſque generis & numeri, duplex eſt conſideratio. Altera qua in vtraque ſyllaba eſt ‥, vt in hac formula conſpicuum eſt. Altera qua in prima ſyllaba eſt ‥ & in ſecunda ֻ. vt, הֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד amaritudine affecit me omnipotens valde, Ruth. 1. & alia. Et in plurali, הֵמַסּוּ אֶת־לְבָבֵנוּ

** Huiuſmodi vocibus, quæ habent ֻ: ſub ה, annotatio quæ eſt in margine Hiphil quieſc. Ain Vau competit, dicitur enim, vt in illis cum ֻ ſub ה הֻחִלּוֹתָ Incœpiſti, Eſteræ. 6. & alia.*

Exemplum:

עָבָר	Præteritum	
הֻסַב	הֻסַבָּה	
הֻסַבּוֹתָ*	הֻסַבּוֹת	
הֻסַבּוֹתִי		
הֻסַבּוּ		
הֻסַבּוֹתֶם	הֻסַבּוֹתֶן	
הֻסַבּוֹנוּ		
בֵּינוֹנִי	Præſens partici.	
Singularis	Pluralis.	
מֻסָב	מֻסַבִּים	
מֻסַבָּה	מֻסַבּוֹת	
פָּעוּל	Præſens partic.	

 fre-

fregerunt animnm noſtrũ, Deut. 1. הֵתַמּוּ finem feciſſent. 2. Samuel. 20. Cæterũ in reliquis perſonis eadem omnino eſt ratio accentuũ & ſyllabarum, quę in quieſcentibus עַיִן: niſi quòd illic eſt raphe, ideſt, lenitas immunis ab aſperitate puncti daghes & hiric magnum cum prima natiua litera: hîc verò (vt ſuppleatur defectus alteri⁹ literæ) daghes eſt in tertia, propter quod & hiric paruum cum prima.

Benoni vt differre videatur à quieſcentibus עַיִן, in vtraque ſyllaba habet ··.

Singularis.	plural.
מוּסָב	מוּסַבִּים
מוּסַבָּה	מוּסַבּוֹת
מָקוֹר	Infinitiuus
הָסֵב	
בְּהָסֵב	
כְּהָסֵב	
לְהָסֵב	
מֵהָסֵב	
צִווּי	Imperatiuus
הָסֵב	הָסֵבִּי
הָסֵבּוּ	הֲסִבֶּינָה
עָתִיד	Futurum
יָסֵב	תָּסֵב
תָּסֵב	תָּסֵבִּי
אָסֵב	
יָסֵבּוּ	
תָּסֵבּוּ	תְּסִבֶּינָה
נָסֵב	

In fœminino verò & plurali propter daghes ſupplens defectum ſecũdæ natiuæ literæ, quod hæc habent, ſatis eſt diſcriminis. Pauca cum ‾ in vltima reperiuntur מֵצַל vmbram faciens, Ezechiel. 31.

Infinitiuus ſub ה habet ‾ & ſub prima ·· etiam cũ literis בכלם, vt hîc in coniugatione expreſſum habes, & confunditur cum infinit. hiphil quieſcentium ain vaf, qui aliquando habere poteſt ·· etiam cum literis בכלם. Legitur tamen לְהָרֵק comminuere faciendo. 2. Paralip. 34. quod à nonnullis dicitur eſſe נִפְעַל. Quibus doctiores non aſſentiuntur: nam cùm ר ſit litera

capax

capax puncti daghes, deberet habere illud inscriptũ gremio suo pro נ passiua litera, non autem reiicere illud sub ה.

In masculino singulari imperatiui ratio est eadẽ cum infinitiuo. At in aliis vocibus tertia radicis litera daghes habet in supplementum secundæ estquè accentus in penultima cum motione magna ·· vbique, vt daghes sequenti inscribi possit literæ post motionem magnam accentu suffultam.

Cum hiric magnum & ·· frequenter confundantur, in hoc futuro quod desinat in ··, magna est affinitas cum quiescentibus עַיִן, quę desinũt in Iric magnũ. In vtrisque enim literæ אֵיתָן per ׳ efferuntur.

Inueniuntur quædam etiam, in quibus, vt in קַל, daghes non præcedentis, sed sequentis literæ defectum demonstrat. Vnde habent literæ אֵיתָן־, pro ׳. vt, וַיַּסֵּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו & conuertit rex faciem suam. 1. Reg. 8. Et adhuc magis irregulare, וַיַּסֵּבּוּ אֶת־אֲרוֹן & reuerti fecerunt arcam. 1. Samuel. 5. Vbi in וַיַּסֵּבּוּ tam ס quàm ב habet daghes. Veruntamen, non duo daghes vnius defectum literæ supplent, sed primũ, prẽter consuetudinem daghes, defectum sequẽtis literę ostendit, vltimum verò (per regulam cuius sub finẽ huius operis meminimus) magis ad euphoniam & pronuntiationis venustatem positum est, propter accentem distinguentem.

Fœmininum plurale futuri plurimùm sub ת habet seua. vt, וַתְּחִלֶּינָה & incœperunt, Genes. 41. Quod factum est propter accentum in penultima. Nam regulariter dicẽdum erat וַתְּחִלֶּינָה, vel תְּחִלֶּנָה iuxta proportio-

portionem archetypi.

Cum ו conuersiuo plurimùm verba hæc mutant ·· in ∵ sub prima natiua litera & retrahitur accentus ab vltima in penultimã. vt, וַיָּגֶל אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל־פִּי הַבְּאֵר & reuoluit lapidem ab ore putei, Genes. 29. Neque est differentia cum quiescentibus עַיִן וָו.

Huius præteriti tertia persona masculina singularis cũ quiescentibus pe Iod & quiescent. עַיִן וָו omnino conuenit. In aliis autem personis satis est discriminis propter daghes supplens defectum secundæ natiuæ literæ, quod hæc habent in tertia.

Futurum post אֵיתָן habet ו & sub prima ־. vt, לֶחֶם יוּרַק, panis cõminuetur, Esa. 28.

Legitur etiã יוּשַּׁר vastabitur Hoseæ 10. & תּוּשַּׁר vastaberis Esa. 33. cũ daghes post ו motionem longam

Coniugatio		הֻפְעַל
Exemplum:		
Præteritum		עָבָר
	הוּסַבָּה	הוּסַב
	הוּסַבּוֹת	הוּסַבּוֹתָ
		הוּסַבּוֹתִי
		הוּסַבּוּ
	הוּסַבּוֹתֶן	הוּסַבּוֹתֶם
		הוּסַבּוֹנוּ
Infinitiuus		מָקוֹר
		הוּסֵב
Futurum		עָתִיד
	תּוּסַב	יוּסַב
	תּוּסַבִּי	תּוּסַב
		אוּסַב
		יוּסַבּוּ
	תּוּסַבֶּינָה	
		תּוּסַבּוּ
		נוּסַב

non accentu suffultam supplet què daghes illud contra proprium munus suum, defectum literæ sequentis & non mox præcedentis. Est præterea ־ֵ non ־ in vltima syllaba contra rationem grammaticæ, propter accentum distinguẽtem, quo insignita sunt illa duo.

Habet etiam ∵ sequente daghes supplente contra

pro-

proprium munus ſuum defectum literæ ſequentis & non mox præcedentis, quod rarò contingit vt, וְשְׁאִיָּה יֻכַּת־שָׁעַר & deuaſtatione perfringetur porta, Eſa. 24. quanuis nonnulli, quibus non aſſentior cum Kimio, radicem putent eſſe נָכַת, vel יָכַת.

Coniugatio הִתְפַּעֵל

	בְּהִתְסַבֵּב	Exemplum:	
	כְּהִתְסַבֵּב	הִתְסַבְּבָה	הִתְסַבֵּב
	לְהִתְסַבֵּב	הִתְסַבַּבְתְּ	הִתְסַבַּבְתָּ
	מֵהִתְסַבֵּב		הִתְסַבַּבְתִּי
Imperatiuus	צווי		הִתְסַבְּבוּ
הִתְסַבְּבִי	הִתְסַבֵּב	הִתְסַבַּבְתֶּן	הִתְסַבַּבְתֶּם
הִתְסַבֵּבְנָה	הִתְסַבְּבוּ		הִתְסַבַּבְנוּ
Furutum	עָתִיד	Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
תִּתְסַבֵּב	יִתְסַבֵּב	Pluralis.	Singularis.
תִּתְסַבְּבִי	תִּתְסַבֵּב	מִתְסַבְּבִים	מִתְסַבֵּב
	אֶתְסַבֵּב	מִתְסַבְּבוֹת	מִתְסַבְּבָה
	יִתְסַבְּבוּ	Infinitiuus	מָקוֹר
תִּתְסַבֵּבְנָה	תִּתְסַבְּבוּ		הִתְסַבֵּב
	נִתְסַבֵּב		

Duplex eſt in hoc ordine huius coniugationis forma. Altera perfecta, vt ex coniugatione liquet. Altera quæ quieſcētia עַיִן imitatur. vt, וַיִּתְמוֹדֵד עַל־הַיֶּלֶד & admenſus eſt ſe ad puerum. 1. Reg. 17. & מִתְגוֹלֵל volutās ſeſe. 2. Samuel. 20. Quorum קַל eſt גָּלַל & מָדַד.

Iam perfectorum & imperfectorum verborum quanta diligentia fide & facilitate fieri potuit abſoabſolutis ordinibus, nos accingamus ad verba, quæ quòd ex duobus ordinibus imperfectorum verborum participent, non autem quòd ex duabus, aut pluribus

 ribus

ribus dictionibus constent, composita dicuntur. In quib⁹, si quis imperfecta rectè norit verba superiora, nihil prorsus difficultatis est. Itaque quòd pauca sint huiusmodi numero, paucis quæ de illis dicenda, perstringam. Siquidē nihil aliud in his verbis notādum, quàm ea formam duplicis ordinis vnde componuntur, seruare: verbi causa, נָשָׂא tulit, & נָטָה inclinauit, prima radicis litera spectant ad נָגַשׁ, vltima verò ad גָּלָה & מָצָא.

Eadem est etiam ratio de quiescentibus in extremitatibus. Quandoquidem imitantur illa prima litera, vel אָכַל, vel יָשַׁב: vltima verò מָצָא, vel גָּלָה. Exemplo sunt אָבָה voluït, יָרֵא timuit, יָרָה iecit.

Obiter tamen commendanda est regula memoriæ, nempe hæc verba nunquam in infinitiuo & imperatiuo pati defectum נ, vel י primæ radicis literæ in coniugatione Cal potissimùm. vt, à נָטָה, in infinitiuo dicitur נְטוֹת, non autem טוֹת perdito נ, in imperatiuo נְטֵה, non autem טֵה & נְטוּ, non טוּ. Reliquæ voces, vt in גָּלָה formantur: sic à יָפָה pulcher fuit, in infinitiuo יְפוֹת legitur, non autem פוֹת, perdito י, in imperatiuo יְפֵה, non autem פֵה & יְפוּ, non פוּ. Duæ tamen degenerant radices, quæ in infinitiuo & imperatiuo Cal nonunquam perdnnt primam natiuam literam. Hæ sunt נָשָׂא tulit, & יָצָא egressus est: à נָשָׂא enim dicitur in infinitiuo amissa prima natiua litera.

שְׂאֵת
בִּשְׂאֵת
כִּשְׂאֵת
לְשֵׂאת
מִשְּׂאֵת

Vbi

Vbi aduenientibus literis בְּכְלַם euanescit seua literæ שׂ, & א otiosum manens, ad præcedentem literam שׂ relegat suum ·· & in illo quiescit & silet. Inuenitur quoque interdum mobile א cum ב ex literis בכלם. vt, בְּשְׂאֵת, Exod. 27. & aliàs. Legitur quoque huius verbi נָשָׂא Infinitiuus in hac forma cum ב à fronte בְּשׂוֹא in eleuasse.i. cùm extulit Psal. 89.

Nonnunquam præterea, propter frequentem vsum huius dictionis, daghes quod in futuro alioqui in supplementum נ inscribēdum esset gremio שׂ, periit. vt, וַיִּשְׂאוּ לָהֶם נָשִׁים & acceperūt sibi vxores. Ruth. 1. Quod adhuc & aliis nonnullis vsu venire solet, vt in verbis defectiuis פֵּא נון annotauimus.

In imperatiuo dicitur	שְׂאִי	שָׂא
	שְׂאֶינָה	שְׂאוּ

Eadem porrò est omnino de יָצָא ratio.

Vtriusque etiam infinitiuus frequenter in forma perfecta secundùm puncta reperitur, presertim vbi Paronomasia, siue pleonasmus. vt, נָשׂוֹא יִנָּשׂוּא portando portabuntur, Ierem.. 10. sic, יָצֹא אֵצֵא egrediendo egrediar. 2. Samuel. 18.

Vide annot. in futurum Hiphil quiescentium pe aleph. Quorundam verborū huius ordinis futura sic formātur actu in illis quiescēte vtraque extremitate. A verbo enim יָרֵא timuit, dicitur in futuro יִירָא, תִּירָא, אִירָא. &c. vel יְרָא תִּרָא &c. desiderato י natiuo vt sæpe demonstrat vsus. à יָרָה iecit אִירָה, תִּירָה, יִירָה, &c. à יָצָא egressus est, dicitur in futuro quiescēte prima litera י potētia in tsere. יֵצֵא, אֵצֵא, תֵּצֵא, &c. non autem יִצָּא, תֵּצֵא אֵצֵא, vt par erat, extrema syllaba, spectando ad

proportionem futuri archetypi verbi מָצָא.

Ex compositis pe Nun. Lamed ה porrò nonnunquam occurrunt, quæ amittentia primam & tertiam natiuam literam, valde mutila & decurtata conspiciuntur: Nam à verbo נָטָה in futuro dicitur וְיֵט יָדוֹ Et extendet manum suam Tsephaniæ.2. & וַתֵּט הָאָתוֹן & declinauit asina Num.22. pro וַתִּטֶּה & וְיִטֶּה. In imperatiuo Hiphil הַט־לִבִּי inclinare fac cor meum Psal.119. pro הַטֵּה. In futuro וְאַט & declinare faciam Hoseæ.11. pro וְאַטֶּה. Similis quoque anomalia quandoque videtur in 2. & 3. persona singulari, vt in illis dicatur יֵט, תֵּט: pro יִטֶּה & תִּטֶּה. Simile etiam esto iudicium verbi נָכָה in imperatiuo & futuro coniugationis Hiphil: Nam dicitur aliquando in Imperatiuo הַךְ percute, pro הַכֵּה, in futuro יַךְ, תַּךְ, אַךְ, נַךְ pro יַכֶּה תַּכֶּה אַכֶּה נַכֶּה. Sic etiã à verbo נָזָה aspersit. In futuro Hiphil dicitur וַיַּז pro וַיַּזֶּה, Leuitic. 8. in Hophal porrò à verbo נָכָה cum ו post ה coniugationis, sequente daghes post motionem magnam non suffultam accentu, inuenitur הוּכָּה percussum est, Psal. 102. pro הֻכָּה, quod aliis nonnullis dictionibus etiam accidere solet, vt, cũ de vtrarumque motionum natura loquuti sumus, dictum est.

Eorum porrò quæ simul habent Nun defectiuam literam in principio & fine, vnicum duntaxat inuenitur, nempe נָתַן dedit. Cuius hic est motus.

Coniugatio קַל.

In locis quibus in hoc præterito deficit נ thematis ultima litera, eius defe-	Exemplum:	
	Præteritum	עָבָר
	נָתַתָּה	נָתַן

ctum

ctum ſupplet daghes in ת, vel נ, aduentitiis literis perſonarum indicibus.

Si quando verò (quod rarò fit) pereat vtraque extremitas huius prçteriti vt, וְאֹיְבַי תַּתָּה לִּי & inimicos meos dediſti mihi. 2. Sam. 22. tunc daghes in altero ת defectum נ vltimi demonſtrat, nullo tamẽ ſigno defectus נ primi remanente.

Quandoquidem daghes in primo ת eſt non ratione defectus (cùm daghes forte in primæ ſedis litera minimè eſſe poſſit,) ſed literarum בגד כפת, quæ ſolç daghes lene ſuſcipiũt in principio dictionis & poſt ſeua quieſcens.

In infinitiuo plurimùm periit & prima & vltima litera natiua aſcito ת in fine, ſed nullis defectus illarũ relictis veſtigiis. Quod tamen nulli propter frequentem vſum huius verbi & quòd vnicum ſit, facere negocium debet. Perfectus etiam nonnunquam reperitur. vt, נָתוֹן dare, Heſter. 2. & aliàs. Iuxta formã

נָתַתָּ	נָתַתְּ
נָתַתִּי	
נָתַנּוּ	
נְתַתֶּם	נְתַתֶּן
נָתַנְנוּ	

vel

נָתַנּוּ.

Vtrunque participiũ ſemper in vtroque genere & numero perfectũ eſt vt, פּוֹקֵד & פָּקוּד.

מָקוֹר	Infinitiuus.	
תֵּת		
בְּתֵת		
כְּתֵת		
לָתֵת		
מִתֵּת		
צִוּוּי	Imperatiuus	
תֵּן		תְּנִי
תְּנוּ		תֵּנָּה
עָתִיד	Futurum	
יִתֵּן		תִּתֵּן
תִּתֵּן		תִּתְּנִי
אֶתֵּן		
יִתְּנוּ		תִּתֵּנָּה
תִּתְּנוּ		
נִתֵּן		

פְּקוֹר. & נְתוֹן, Num.20. iuxta פְּקוֹר & alibi. ſic reperitur לְתִתֵּן ad ponendum. 1. Reg. 6. cum ן paragogico, pro לָתֵת.

In imperatiuo נ primum eodem omnino modo perditur, quo in ſuperioribus vocibus præteriti & infinitiui.

In futuro autem propter literas אֵיתָן præcedentes, quæ conſtituunt primã ſyllabam, daghes literæ ת fit forte, & ſupplet defectum נ primæ natiuæ literæ.

Coniugatio נִפְעַל

In hac coniugatione daghes in primo ת primæ radicis indicat defectum, in ſecundo verò vltimæ.

לְהִנָּתֵן
מֵהִנָּתֵן

Imperatiuus צִוּוּי
הִנָּתֵן

&c. vt in perfectis.

Futurum . עָתִיד
יִנָּתֵן תִּנָּתֵן
תִּנָּתֵן תִּנָּתְנִי
אֶנָּתֵן
יִנָּתְנוּ
תִּנָּתְנוּ תִּנָּתַנָּה
נִנָּתֵן

Exemplum.

Præteritum עָבָר
נִתַּן נִתְּנָה
נִתַּתָּ נִתַּתְּ
נִתַּתִּי
נִתְּנוּ
נִתַּתֶּם נִתַּתֶּן
נִתַּנּוּ
vel נִתַּנוּ

Præſens particip. בֵּינוֹנִי
Pluralis. Singularis.
נִתָּן נִתָּנִים
נִתָּנָה נִתָּנוֹת

Infinitiuus מָקוֹר
הִנָּתֵן
בְּהִנָּתֵן
כְּהִנָּתֵן

In infinitiuo, imperatiuo & futuro, non prima thematis per daghes ſuppletur, ſed נ paſſiue cõiugationis index litera, vt in נִפְעַל defectiuorum Pe nun.

In-

Infinitiuus tamen ſine literis בכלם in hac forma, magis frequens eſt ita, הִנָּתֹן יִנָּתֵן בְּיַד מֶלֶךְ tradẽdo tradetur in manum regis, Ierem. 32. & 38.

Coniugationis הָפְעַל.

Hoc futurum tantùm ex hac coniugatione aliquot in locis reperitur. vt, Leuitic. 11. Num. 26. & aliàs.

Futurum		עָתִיד
	תֻּתַּן	יֻתַּן

Eſt tamen regula apud grammaticos, qua habita vna voce, in communi & quotidiano ſermone formare liceat integram coniugationem, vel inuenta actiua paſſiuam & contra. Grammaticos, autem מְדַקְדְּקִים .i. perquiſitores diligentes, à verbo דִּקְדֵּק, quod ſolùm apud magiſtros accurate perquirere & examinare ſignificat, appellant: nimirum cùm munus præcipuum grammatici ſit dictionum proprietates ſedulò inueſtigare: ab illo itidem verbo דִּקְדּוּק grammatica dicitur.

De quatuor literarum verbis.

Ex verbis quæ quatuor conſtant diſſimilibus radicalibus literis, pauca quædam inueniuntur, nempe כִּרְבֵּל induit. Cuius tantùm participium inuenitur, 1. Paral. 15. כִּרְסֵם ventrem impleuit, Pſal. 80. in futuro. פַּרְשֵׁז expandit, Iob 26. in quo ‑ pro hiric paruo: & רֻטֲפַשׁ בְּשָׂרוֹ ſucculenta eſt caro eius, Iob. 33. quod eſt præteritum Pual.

Multa inſuper reperiuntur, quæ ſuppreſſa ה thematis tertia & repetita prima & ſecunda componũtur ex quieſcentibus לְמֶרהֵא, vt à שָׁעָה delectatus eſt, dicitur תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשַׁעְתִּי lege tua valde delectatus ſum, Pſal. 119. Cuius etiam Hithpael eodẽ pſalmo reperitur.

tur: ſimiliter Pual, Eſa. 66. & alibi. Vel ex duplicantibus עַיִן, repetita prima poſt ſecundam literam, vt à קָלַל alleuauit, dicitur קִלְקֵל diligenter terſit, id eſt, acuït, Eccleſiaſt. 10. & quamplurima id genus alia, inter quæ eſt חֳרַחַר Accendit, pro חִרְחַר, poſito ־ pro hiric paruo ſub prima à חָרַר. Inuenitur etiam vnum in benoni ex quieſcentibus עַיִן deriuatum: Nam à מִיל migrauit, fit benoni Piel מְטַלְטֵל demigrare faciens, Eſaiæ. 22. vnum quoque in quo tertia repetitur, in Pual legitur. vt, אֻמְלַל exciſus eſt, Ioel. 1. à אָמַל elanguit. Legitur etiam Heſteræ 4. cap. וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה Et conſternata animo fuit Regina. à חוּל doluït. Sunt porrò iſta omnia coniugat. Piel, vel Pual, vel Hithpael.

De verbis quinque literarum.

Quinque ſubſtantialium, ſiue natiuarum literarum verba tria ſolùm in Hebraïſmo à grammaticis numerantur. Quorum alterum חֳמַרְמַר coniugationis פֻּעַל deriuatur à verbo perfecto חָמַר turbauit, requiſita ſecunda & tertia thematis litera. vt, חֳמַרְמְרוּ מֵעַי perturbatione contracta erant viſcera mea, Thren 2. & Iob 16. Alterum eſt ex quieſcente לָמֶד הֵא eiuſdẽ coniugationis: nam à יָפָה pulcher fuit, augendæ ſignificationis gratia, duplicatis prima & ſecunda dicitur יָפְיָפִיתָ perelegãti forma fuiſti prę filiis hominum, מִבְּנֵי אָדָם Pſal. 45. Illius enim tertia perſona maſc. ſing. præteriti per grammaticam proportionẽ eſſe debet יְפֵיפָה.

Licet etiam, ſi velis, per grammaticos formare integram coniugationem, grammaticam ſeruãdo analogiam, ſiue cõparationem. Tertiũ porrò eſt סְחַרְחַר

cir-

circuiuit, vel circũcursauit. Psal. 38. quod est Cal, vt in Miclol ait, & in quo tum, propter geminatas duas vltimas literas, tum vocalitatis gratia seua positum est sub prima natiua litera, eo quòd accentus natiuus qui in vltima verè locum habet, nimis distaret à ֶ motione longa, si prima litera insignita ea esset, deducitur autem à סָחַר negotiatus est.

Augmentum porrò illud significationis dictionũ propter repetitionem, siue geminationem literarum, etiam commune est quatuor literarum verbis, vt ex interpretatione illorum suprà satis liquet.

NOMINVM PERFECTORVM HE- *bræorum habentium duntaxat tres natiuas literas nulla ascita aduentitia, sequuntur Archetypi, siue exempla generalia, à quibus qui labetur & decidet, vix euadet, quin incidat in barbarismum, id est, in vitium orationis pronuntiando, aut scribẽdo, adiectione videlicet, aut detractione, aut immutatione, aut transpositione.*

Iam verborum omnium quanta diligentia & facilitate fieri potuit absolutis ordinibus, nũc primùm breuitatis vinculo comprehendam, quæ dicenda supersunt, de nominum perfectorum formis habentibus suas tres natiuas, siue radicales literas expressas & consonantes, nulla superaddita seruili & aduentitia illorum indice: verumenim quòd quandoque videas etiam in imperfectis nominibus, literas י & ו comites olem pleni, vel iric magni, illæ nusquam seruiles literæ sunt cuiuscunque dictionis formatiuę considerandæ, sed syllabæ longæ indices: ne quis autẽ

à recta declinet, in proximè sequenti catalogo (vt in sequentibus cæteris etiam imperfectorum suos expressi) visum est mihi ordine & serie archetypos exprimere & proponere, ad quorum analogiam, seu proportionem, sine controuersia doctiorum iudicio cætera reduci & referri possint perfecta nomina nullã ascitam habentia ancillantem literam; nisi quandoque fortassis quædam occurrant, quæ tantùm aut semel, aut rarissimè in vsu sunt in bibliis sacris, quorum ratio à grammaticorum præceptorum scriptoribus non habenda est. vt inter alia שִׂגֶם ciuitatis nomen 4. Reg. 4. חוֹרֹן, vnde, vt Kimio in Miclol placet, בֵּית־חוֹרֹן & אֻזֶּן, nomina oppidorum, quæ ædificauit Seera filia Ephraïmi. 1. Paralip. 7. & id genus alia magis vsu, quam grammaticorum regulis, percipienda.

In istis porrò perfectorum nominum formis, vt vsus & dictionaria docent, alia sunt natiua, siue primitiuæ speciei, alia verò reperta, siue deriuatiuę speciei, sicut etiam cæteris omnibus nominum formis & classibus accidit. Adhæc ex sequentibus catalogis & vsu videbis lector, nomina quædam accedere ad formam, siue proportionem, vel præteriti verbi, vel infinitiui, vel imperatiui, vel futuri, vel participii.

Nam accidũt linguis omnibus voces, seu terminationes quædam communes, vt Latinis Nitor, modò verbum est deponens, modò nomen tertiæ declinationis. Ora, quoque modò verbum est imperat. modò nomen fœm. sing. primæ declinationis, vel etiam plurale neutrum, tertiæ. Amor, etiam modò nomen est tertiæ declinationis, modò verbum passiuum primæ

mæ coniugationis, ſic apud eoſdem Amatum, pro ſenſus cõmoditate ex filo orationis, vel ſupinum eſt, vel participium: occurrũt quoque huius generis alia propemodum infinita etiam in linguis aliis, quæ breuitati conſulens prætermiſi. Cùm enim mortalibus res infinitæ ſint, nec ſitum ſit in viribus illorum rebus ſingulis, quæ quotidie nouæ oboriri videntur, proprium nomen imponere, neceſſe fuit omnibus linguis quantumuis locupletibus, habuiſſe huiuſmodi voces communes, quibus ſcitè & commodè appoſitis, res omnes & comprehendi & exprimi poſſent, ad eundem modum quo in Arithmetica decem numerorum notis congruenter conuenientérque adhibitis, quilibet numeri exprimuntur, ac efficiuntur, & literis, cùm paucæ ſint, variè tamen collocatis innumerabilia verba & volumina conficiuntur. Etenim, vt lib. 8. cap. 2. quod eſt de perſpicuitate, Fabius verè ait, multa etiam ſunt & Græcè & Latinè non denominata. Cæterùm, vt hunc locum concludam, quia modeſta, frugalis & temperata, non autem immoderata & exuberans nimiaqué copia luxurians eſt Hebraïca lingua, non multùm frequens eſt in illa Synonymia, qua diuerſa verba eandẽ omnino rem declarant, ita vt ad ſignificationẽ nihil referat, hoc, an illo malis vti. Quæ res certè docet primos homines nec nimium loquaces fuiſſe, nec loquaciter ſcripſiſſe ludendo oſtentatione quadam immodicæ & affectatæ copiæ.

זָכָר	אֵזוֹב	אַגָּן	שִׁכּוֹר	לַהַב	זְבוּל
שֶׁמֶן	אֵטוֹן	מַקֵּל	פִּגּוּל	חֹרֶשׁ	אֲגַם
שָׁמִיר	זֵרוֹעַ	שָׁרֵת *	אָמָן	דּוֹנַג	דְּבַשׁ
כָּבוֹר	צִינוֹק	רַחֵם	סֻלָּם	רֹחַב	שְׁכֶם
קָלוֹט	גּוֹרָל	לַפִּיד	סֶבוֹל	יְקָר	נְאָם □
עֵשֶׂק	אוֹיֵב	כַּמּוֹן	שֵׁבֶט	בְּאֵר	
הֵיכָל	אוֹפִיר	טַבּוּר	מֵצַח	כְּפִיר	
שֵׁגָל	אוּלָם	רַחוּם	דֶּבֶר	חֲסִין	
טֵבֵת	שָׁטַר	פֶּחָם	רֶחֶם	אֱוִיל	
הֵילֵל	עָוֶל	אִבָּר	זֶרַע	סְגוֹר	
עֵירוֹם	שַׁבָּת	אִלֵּם	בַּעַל	חֲמוֹר	

* Archetypus iſte proponitur pro nominibus huius ordinis habẽtibus daghes natiuum in ſecunda natiua litera, quod, ſi ſecunda incapax illius fuerit, relegatur ſub – primæ & fit ָ, nam dicendum erat שָׁרֵּת per daghes in ר.

NOMINVM PERFECTORVM, QVI-

bus ad tres radicales literas ſuperueniunt ſeruiles aliquæ, ſequuntur archetypi, ad quorum comparationem, ſeu proportionem, cætera id genus verè ſine Barbariſmi ſuſpicione referri debent.

Eſt imprimis animaduertendum ex miniſterialibus, ſiue addititiis literis eſſe ſex, quarum auxilio formantur nomina. Has habes iuuandæ memoriæ gratia, hac dictione artis הָאֶמַנְתִּי comprehenſas.

Quarum functiones eo ordine quo in prædicta dictione ſcribuntur, exemplis ſubiectis planæ fient.

Arche-

Archetypis iſtis(vt faciliùs norint rudiores detrahendo ancillantes,ſiue aduentitias literas, tres natiuas, ſiue radicales inuenire,etiam in ordinibus imperfectorum)reſpondebit è regione thema, à quo vnuſquiſque illorum deriuatur, ſi illi reperta nomina,hoc eſt, deriuatiuæ ſint ſpeciei, quoniam, vt ex ſequentibus liquebit & vſu, nonnulla primitiua,ſiue natiua ſunt nomina, quæ non alicunde deflectuntur & originem ducunt. Ne putes tamen nos ita hîc aſtrictè loqui beneuole lector, vt qui velimus duntaxat literis iſtis deriuari nomin a verbis: nam ſunt alia etiam, quæ non à verbo deriuata, formãtur adminiculo harum literarum. vt, רִאשׁוֹן primus, & רֵאשִׁית principium, à רֹאשׁ caput. & plurima id genus àlia.

Ex his literis ſæpenumero ad radicem aſciſcitur vna, interdum duæ & nunc præfiguntur,nunc ad finem, vel etiam vtrinque appendent, vt exemplis illuſtrabitur.

⁎ Ex perfectis nominibus hoc vnicum duntaxat ה a fronte radicis ſuſcipit, cui etiam ה fini additum eſt:nam nomen הַרְוָחָה reſpiratio, ſiue recreatio Exod.8.non habet a fronte ה ſui formatiuum,ſed Emphaticum, vt docent ָ & Metheph, quoniã ſi ר eſſet capax puncti daghes notatum eſſet ה perſequente daghes in ipſo ר. Itaque ex more in eo æquiparatur motio magna motioni paruæ & daghes:

ה		ת
* הַשְׁמָעוּת	à	שָׁמַע
ה		
חֳרָבָה	à	חָרַב
סוֹחֵרָה	à	סָחַר
סוֹלְלָה	à	סָלַל
בַּקָּשָׁה	à	בָּקַשׁ
שַׁלְמָה	à	שָׁלַם
רַחְצָה	à	רָחַץ
אַהֲבָה	à	אָהַב
חַבּוּרָה	à	חָבַר
בֶּהָלָה	à	בָּהַל

si enim esset formatiuũ nominis es ferretur p ־ vt in nomine הַשְׁמָעוֹת.

Quæ in ה desinunt, quamplurima sunt fœmin. cum accẽtu in vltima.

חֶרְפָּה à חָרַף
שִׂמְחָה à שָׂמַח
בְּכוֹרָה à בָּכַר
עָרְלָה à עָרַל
נְבֵלָה à נָבַל
פְּלֵיטָה à פָּלַט
עֲרֵמָה à עָרַם
נְגִינָה à נָגַן
בְּשׂוֹרָה à בָּשַׂר
חֲגוֹרָה à חָגַר
קְהִלָּה à קָהַל
רְכֻלָּה à רָכַל
טֻמְאָה à טָמֵא
נְעָרָה à נָעַר
אֲדָמָה à אָדַם
מְלוּכָה à מָלַךְ
שִׁבְעָה à שָׁבַע

א præponi solet nunquam postponi, nisi minus propriè ex literarũ אהוי vicaria permutatione aliquando, vt מָרָא amara, pro מָרָה Ruth. 1. & est imperfectum de ordine duplicãtium Aiin. afficitur autẽ ־, vel ∴ . hoc vnum etiam te obiter admoneo lector, ne tam spectes primitiui in deriuatiuo significationẽ quàm ipsius stirpis veras & natiuas literas: nam sufficere potest deriuatiuum radicalibus literis primitiuũ imitari.

Quædam duas asciscunt ancillãtes literas ה à tergo & א à fronte.

א

אַכְזָב à כָּזַב
אַרְבַּע à רָבַע
אַכְזָיב à כָּזַב
אֶזְרָח à זָרַח
אֶשְׁכּוֹל à שָׁכַל

א ה

אַזְכָּרָה à זָכַר
אַשְׁמוּרָה à שָׁמַר
אֶצְעָדָה à צָעַד

א ת

אַשְׁמֹרֶת à שָׁמַר

†Hoc in vſu non eſt, ſed ab eiuſmodi verbis obſoletis & minimè vſitatis, frequenter nomina deducuntur ab Heb. grammaticis, ſeruata grãmatica analogia, ſiue proportione, ne quando illos immitamur, quis fallatur, quoniam hoc multùm confert ad vſum dictionarij, quem qui habebit, procedet deinde in ſtudiis Heb. quantum volet.

*מ præfixum capiti dictionum frequens eſt, in calice verò rarum admodum.

מ

מַלְאָךְ à לָאַךְ †
מַחְמָל à חָמַל
מַאֲכָל à אָכַל
מַרְבֵּץ à רָבַץ
מַשְׂכִּיל à שָׂכַל
מַכְאוֹב à כָּאַב
מַלְבּוּשׁ à לָבַשׁ
מֶרְחָב à רָחַב
מִשְׁפָּט à שָׁפַט
מִסְכֵּן à סָכַן
מִגְדּוֹל à גָּדַל
מְצוֹרָע à צָרַע
*שִׁלְשׁוֹם à שִׁלֵּשׁ
סֻלָּם

מ ה

מַכְפֵּלָה à כָּפַל
מַמְלָכָה à מָלַךְ
מֶמְשָׁלָה à מָשַׁל
מִלְחָמָה à לָחַם
מְלָאכָה à לָאַךְ

מ ת

מַתְכֹּנֶת à תָּכַן
מֶמְשֶׁלֶת à מָשַׁל
מִכְמֹרֶת à כָּמַר
מִשְׁלַחַת à שָׁלַח
מִסְגֶּרֶת à סָגַר
מִסְכֵּנֻת à סָכַן
מְלֶאכֶת à לָאַךְ

נ Initio non nisi propriis nominibus conuenit. Fini autem frequenter adiungitur. Etiam vnà cũ ת, vt ex duobus antepenultimis in isto catalogo videre licet.

נ

נַפְתָּלִי à פָּתַל
נִמְרוֹד à מָרַד
יֵרָקוֹן à יָרַק
חַרְצָן à חָרַץ
שַׁבָּתוֹן à שָׁבַת
גַּרְוָן à גָּרַן
אַרְמוֹן
אַחֲרוֹן à אָחַר
חֶשְׁבּוֹן à חָשַׁב
כִּבְשָׁן à כָּבַשׁ
קִנָּמוֹן
פִּתְרוֹן à פָּתַר
קִלְשׁוֹן
קִיקָיוֹן
קָרְבָּן à קָרַב
רְעָבוֹן à רָעַב
יְשִׁימוֹן à יָשַׁם
אֲבַדּוֹן à אָבַד
קְדֹרַנִּית à קָדַר
עֲקַלָּתוֹן à עָקַל
שֻׁלְחָן à שָׁלַח

ת Modò præponitur, modò in fine ponitur & etiam aliquando in vtraque dictionis extremitate locum habet, vt ex his exemplis videtur.

ת

תַּחְמָס à חָמַס
תַּשְׁבֵּץ à שָׁבַץ
תַּלְמִיד à לָמַד
תַּעֲנוּג à עָנַג
תִּדְהָר à דָּהַר
תְּאַשּׁוּר

Ra-

**Levitic.19. id est, Vapulatio cum loris bubulis, prius inquisitione facta.*

י Radici prepositum propriorum nominum est formatiuũ, rarò appellatiuorum. vt,

יהלום à הלם | יצהר à צהר | ילקוט à לקט |

ת In fine, nominum gentilium masculinorum, numeralium, quæ ordinalia dicuntur & adiectiuorum quorundam formatiua est litera. Pro quibus omnibus exempla proposita sufficiant.

Gentilia porrò nomina fœminina in sing. terminantur in ת præcedente hiric magno, vel in יה, vt יהודית Iehudæa mulier, ארמית Syra mulier, מואביה moabitis fœmina: in plurali foe. יהודיות Iehudææ per י mobile dicitur. & sic de aiiis.

Eodem mòdo quoque formant genus fœmininum adiectiua nomina admittentia י in fine: nam à ימני dexter, deflectitur ימנית dex-

ת		
מחרת	à	מחר
תולעת	à	תלע
כותרת	à	כתר
כפורת	à	כפר
צרבת	à	צרב
דלקת	à	דלק
בהרת	à	בהר
קרחת	à	קרח
*בקרת	à	בקר
אולת		
כתנת		
כסמת		
קבעת	à	קבע
שחלת		
נחשת		
דבלת		
עצרת	à	עצר
מלכות	à	מלך
פחוות	à	פחו
אחרית	à	אחר
צפיחית		
סכלות	à	סכל
גפרית		
שארית	à	שאר
חמישית	à	חמש
כברת	à	כבר
כריתות	à	כרת
הריסת	à	הרס
עקשות	à	עקש

tera: à נָכְרִי Alienus, נָכְרִיָּה Aliena. Quæ omnia vſus magiſter optimus facilia & familiaria reddet.

Literæ הָאֱמַנְתִּי præpoſitæ nominibus primam radicis literam expreſſam & conſonantem habentibus, plurimum affectæ ſunt, vel ־, vel ∵, vel hiric paruo, ſequente ſeua quieſcente ſub prima, vt ex ſuperioribus exemplis liquidò conſtat. Veruntamen quædā ſunt pauca numero, quæ non ab hac regula pendent. vt, מְלָאכָה & מְלֶאכֶת opus: quæ habent מ ante radicalem primam affectum ſeua: ſic quoque de aliis literis iſtis אחמנתי ex authorum vſu, ſentias quandoque.

ת ה
תַּרְדֵּמָה à רָדַם
תַּעֲלֻמָה à עָלַם
תִּפְאָרָה à פָּאַר

ת ת
תִּלְבּוֹשֶׁת à לָבַשׁ
תִּפְאֶרֶת à פָּאַר

י
יִצְחָק à צָחַק
יַעֲקוֹב à עָקַב

י
יְהוּדִי à יְהוּדָה
אֲרָמִי à אֲרָם
נָכְרִי à נָכַר
יְמָנִי à יָמַן
שְׁלִישִׁי à שָׁלַשׁ
רְבִיעִי à רָבַע

Nunc de imperfectorum nominum formis & ordinibus, qui quidem tot ſunt, quot & verborum & ferè ratione eadem cognoſcuntur, archetypis certiſſimis propoſitis, plerumque adhibitis literis הָאֱמַנְתִּי, à quorum proportione, ſiue analogia ſine barbarieï nota vix quis deerrabit, eodem ordine dicamus.

Inter iſta imperfecta nomina videre quoque aliquando licebit quędam compoſita, id eſt, participantia ex duobus ordinibus.

Defectina פֵּא נוּן, אוֹ פֵּא יוֹד

Nomina augmentum מ cum ſequente daghes à fronte admittentia, claſſis ſunt defectiuorū פא

מַטָּע à נָטַע
מַסָּה à נָסָה
מַסָּע à נָסַע

hoc

hoc est in prima natiua litera, vno excepto in quo est מ cum ◌ַ non sequente daghes supplente Nun.

Reperiuntur verò duo habere ה à frõte cum ◌ַ sequente daghes, vt in hac serie conspicuum est.

Duo preterea alia sunt, quę quãuis נ primę thematis defectum patiantur, nullũ pro indice defectus signum habent. Veruntamen quia illa duo hîc cum suis radicib⁹ sunt expressa, parum negotij post hac tyronibus facere poterunt.

מַפָּץ	à	נָפַץ
מַשּׁוֹר	à	נָשַׁר
מַבּוּל	à	נָבַל
מַגֵּפָה		נָגַף
מַטָּרָה	à	נָטַר
מַקֶּבֶת	à	נָקַב
הַצָּלָה	à	נָצַל
הַכָּרָה	à	נָכַר
שִׂיג	à	נָשַׂג
שִׂיא, מַשְׂאֵת	à	נָשָׂא
מַצָּב, מַצֵּבָה, מַצֶּבֶת	à	יָצַב
מַצָּע	à	יָצַע

Quiescentia פֵּא אָלֶף nomina nulla sunt, quia cùm ipsum א habeant mobile, perfectorum normam sequuntur.

Ex quiescentibus pe iod nominibus quædam sunt, quæ præposita litera ministeriali, siue aduẽtitia מ, vel ת (vt hîc vides) habẽt י expressum: sed motione vocali destitutum quiescens & otiosum. Maior tamen pars formatur præfixo מ vel ת ex אֶהֱוִי mutua permutatione mutato י in ו, vt hic videtur.

Quorum quæ in secunda syllaba habent ◌ָ, in plurali numero illud seruant. Quę verò ◌ֵ, mutant

פֵּא יוֹד	Quiescentia	
מִישׁוֹר, מֵישָׁר	à	יָשַׁר
תִּירוֹשׁ	à	יָרַשׁ
מוֹקֵשׁ	à	יָקַשׁ
מוֹלֶדֶת	à	יָלַד
מוֹרָשָׁה	à	יָרַשׁ
תּוֹכֵחָה, תּוֹכַחַת	à	יָכַח
תּוֹשָׁב, מוֹשָׁב, שֶׁבֶת	à	יָשַׁב

illud in ſeua. vt, תּוֹשָׁב, in plurali facit, תּוֹשָׁבִים, מוֹקֵשׁ, in plurali מוֹקְשִׁים. & ſimilia.

Quædam pauca obiter obſeruāda ſunt, quæ quanuis מ aduētitium habeant à fronte ſequente ו, non huius ſunt claſſis, ſed duplicātium עַיִן. vt, מוֹרֶד, à רָכַךְ. & מוֹעֵל, à עָלַל (vt quibuſdam placet à עָלָה) de quibus adhuc ſuo loco videbis.

מוּסָר à יָסַר
תּוֹרָה à יָרָה
דֵּעָת, דֵּעָה, דֵּעַ à יָדַע
צֵאָה, צֵא, צוֹאָה à יָצָא
בּוּל à יָבַל

Quædam etiam non modò à fronte, modò à tergo, quinetiam vtrinque habent ה. Quædam pro ו habent ו in quo occulitur י prima radicis litera ac mente concipitur in illo. Denique nonnulla ſunt, quæ omnino nullius literæ augmento à fronte ſuſcepto, abiiciunt י & habent plurimum ה, aut ת fœmininam literam.

Quieſcentia עַיִן וָו.

Nominum quieſcentium aiin vau alia præfixo primæ thematis מ cum ָ formātur: Alia verò prepoſito מ, vel ת cum ſeua, vel ה cū ֲ, & litera fœminina ה. Alia etiā habent א cum ָ prepoſitum.

Alia nullam literam à frōte, ſed duntaxat ה fœm. admittunt. Alia præterea ſunt quæ nec in fronte, nec in fine miniſtrātem aſſumunt literam. Habent tamen pro quietis ſecundæ literę indice, cum prima radicis ſemper aliquā motionum

מָגוֹר, מְגוֹר à גּוּר
מָנוֹחַ à נוּחַ
מֵרוֹץ à רוּץ
מְרִיבָה à רִיב
מְכוֹנָה à כּוּן
מְבוּכָה à בּוּךְ
תְּקוּמָה à קוּם
הֲנָחָה à נוּחַ
פּוּגָה à פּוּג
אָרוֹשׁ à רוּשׁ
אָסוּךְ à סוּךְ
קוֹמָה à קוּם

num magnarum, ex quibus nõnulla habent ipſum ו otioſè expreſſum, nonnulla pauca verò ∵ pro ו, vel ו mobile pro ו. Nonnulla inſuper ſunt habentia motionem magnam in prima ſyllaba, in qua occulitur ו natiuum, vel expreſſum eſt & otioſum, quæ literas ן, vel ת ſibi in fine radicis vẽdicant, ex quibus pauciſſima quædam poſt huiuſmodi Nun aduentitium etiam recipiunt ה fœmininum. Pauciſſima quoque ſunt, quę ת recipiũt in fine pręcedente duplici ֶ. poſtremò vnicum eſt, quod ם literæ adminiculo adhibito fini dictionis deriuatur, י tamen quieſcente primæ & ſecundæ literæ interpoſito, pro ו ſecunda natiua litera, ex literarum אהוי vicaria permutatione.

צרה / צירה	à צור
קינה	à קון
טובה	à טוב
צר	à צור
רוע	à רוע
גר	à גור
סיג	à סוג
כוח	
יום	
עור	
פור	
חר	à חור
יין	
זרון	à זור
לוות	à לוו
נחת	à נוח
ערות	à עור
חיצון / היצונה	à חוץ
בושת / בושה	à בוש
ריקם	à רוק vel ריק

Quieſcentia למר אלף.

Ex ordine quieſcentium lamed aleph multa ſunt nomina, quæ duplici afficiuntur ∵. Nonnulla in vtraque ſyllaba habent ָ. quædam ו, vel ָ in prima, & ∵, vel ·· in ſecunda.

Huiuſmodi habentia duplex ָ in ſingulari numero, verbo à quo deflectuntur, ſimilia ſunt.

* צבא	
גומא	à גמא
טמא	à טמא
נשיא	à נשא
כלא	à כלא
+ טנא	

Alia prætereà sunt classis illorum, quę sibi peculiariter vendicãt daghes, cũ hiric, vel – sub prima, & ·· , vel ־ָ , vel holem cũ daghes in secunda, etiam quãdoque ה seruili à tergo posito. Tria demum in hac serie postrema, inueniuntur quorũ duo ab eadẽ deducta radice sunt, ex quibus vnũ sub prima habet ־ָ , alterũ verò :· & sub secũda breuitatis & vocalitatis gratia pro ∵ , vel ··, seua raptũ, vt vacet & otietur א, illud enim otiari non potest in seua, siue raptum, siue mobile sit, pro שְׂוא itaque legitur שְׁוא & חֵטְא pro חֵטְא. Tertiũ sub prima – habet & sub secunda ־ָ &daghes eidem inscriptum, quiescente א, quod etiam sequitur ה seruile.

כִּסֵּא + *Illa quæ hic & in aliis classibus non opposità habent vocem, primitiuæ sunt speciei.*

קַנָּא à קָנָא
קַנּוֹא
מִלֵּא à מָלֵא
מִלֵּאת
שָׁוְא
חֵטְא à חָטָא
חַטָּאת

Quiescentia לְמֶ"ד הָ"א.

In nominibus quiescentibus lamed he quæ in ה fœmininum desinunt, ne fiat concursus duarũ similium literarum (gutturalium prȩsertim) & hiatus seu cacophonia, euanescit ה thematis tertia, propter fœmininum ה superadditũ, nam ex vera grammatica proportione dicendum esset שְׁנָהָה vel שְׁנָהָה, pro שָׁנָה annus מִצְוָהָה vel מִצְוָהָה, pro מִצְוָה præceptum & sic de similibus. Siquidẽ quæ habent ה radicale, siue natiuũ expressum, illud præcedit ∵ , vel ·· sub secũda

שָׁנָה † † *Habentia duplex ־ָ similia sunt verbo à quo deriuantur*

קָצָה à קָצָה
רָעָה à רָעָה
הָגָה à הָגָה
מַרְאָה à רָאָה
מַרְאֶה
מַעֲשֶׂה à עָשָׂה
תִּקְוָה à קָוָה
מִקְנֶה à קָנָה
מִקְנָה
תְּלָאָה à לָאָה
אַרְבֶּה
הַרְבֵּה
מַרְבִּית à רָבָה

na-

natiua litera.

Sunt etiam multa quæ adminiculo literarum האמנתי præpositarũ formantur. Alia etiam multa modò præpositis, modò postpositis, aut vtrobique signatis huiusmodi aduentitiis literis formantur: vt in hac serie videre licet. Ex quibus tamen quæ habent, vel ן, vel ת aduentitias literas in fine: ante ipsum ן, vel ת, habent vel ו, vel י quiescẽs, aut mobile, pro ה tertia natiua litera substitutum: Duobus tamen quæ hîc enumero exceptis quæ ante ת ascititium nihil habent pro ה substitutum. Vnum insuper videtur in quo ante ן aduentitiũ neque ו videtur pro ipso ה positum.

Duo quoque vidẽtur habere נ à fronte cum seua.

ה Paragogicum & nõ fœmin.

Quædam sunt quę duas primas duntaxat expressas habent literas, nullis ה tertiæ literæ suppressæ relictis vestigiis. Quædam pro ה habẽt י mobile, cuius gremio ad scripture ornatum, ne duplex י concurrat, daghes inscribitur, in quo

תַּרְבִּית תַּרְבּוּת	
תַּרְמָה	à רָמָה
גָּלוּת	à גָּלָה
גֵּאָה גֵּאוּת גָּאוֹן	à גָּאָה
שׁוֹקֶת	à שָׁקָה
צָפֶת	à צָפָה
חָמוֹת	
פִּדְיוֹם פִּדְיוֹן פְּדוּת	à פָּדָה
הֵרוֹן הֵרָיוֹן	à הָרָה
עֶלְיוֹן	à עָלָה
עִנְיָן	à עָנָה
עָוֹן	à עָוָה
בִּזָּיוֹן נִמְבְזֶה	à בָּזָה
נְכֵאָה	à כָּאָה
אֶתְנָה אֶתְנָן	à תָּנָה
מַעֲלָה מַעַל	à עָלָה
שׁוֹאָה מְשׁוֹאָה	à שָׁאָה
אָב	à אָבָה
בֵּן	à בָּנָה
אָחוּ	

absor-

abſorbetur י index & comes hiric magni literæ ſecundæ radicalis, & אֲנִיָה, pro אֳנִיָּה dicitur. ſic de ſimilibus. Alia prætereà ſunt, quæ nulla adhibita aduētitia litera ex אֶהֱוִי permutatione, י otioſum, vel mobile, vel coaleſcens præcedēti ſyllabæ, vel ו conſonum, in fine pro ה obtinent.

צַו	à צָוָה
תְּאֵנָה	à אָנָה
אַלְיָה	à אָלָה
אַרְיֵה	à אָרָה
עֶרְוָה	à עָרָה
הֶמְיָה	à הָמָה
שֶׂה	
צִיָּה	
תַּאֲנִיָּה	à אָנָה
אֲנִיָּה	
אֳנִיָּה	
כְּוִיָּה	à כָּוָה
קָלִי	à קָלָה
חֳלִי	à חָלָה
חַוֶּה	à חָוָה
תֹּהוּ	
חֳרִי	à חָרָה
נֹהַ	à נָהָה
נְהִי	
נְי	
חֲצִי	à חָצָה
קֶרֶת	à קָרָה
קְרִי	
קִרְיָה	
שָׁלֵו	
שַׁל	à שָׁלָה
שַׁלְוָה	
שְׁלֵו	
שַׁלְוָה	
תְּאוֹ	à תָּאָה

בכית

בְּכוֹת à בָּכָה
דְוַי à דָוָה
שִׁקּוּי à שָׁקָה
דַוָּה
דְיוֹ
פְּתַיוֹת à פָּתָה
כְּסוּי à כָּסָה

Possunt etiam alia nonnulla huius ordinis primitiuæ esse speciei.

Duplicantia עַיִן.

Cùm in fine dictionis nũquam inscribi possit daghes nisi rarò literæ alicui ex בְּגַדְכְּפַת habenti motionem aliquam, vel saltem seua, multa duplicantium עַיִן nomina sunt, quæ cùm duntaxat duas radicales expressas habeant literas, non videntur à quiescentibus עַיִן differre: nisi (vt fit in verbis) illis in fine addatur litera vel syllaba: tũc enim daghes alterius similis literæ defectum supplens, in tertia thematis elucessit. vt, קֵן, in plurali habet קִנִּים: Cum pronomine inseparabili קִנּוֹ nidus eius. Cum ה fœ. expresso daghes dicitur, סַכָּה. Prętereà quæ מ præfixum habent, similiter in singulari statu absoluto siue in sui positione à quiescentibus עַיִן non differre vidẽtur. At ve-

מַר, מָרָה, מָרָא à מָרַר
תָּם, תּוֹם, תַּמָּה, תֻּמָּה, מְתֹם à תָּמַם
תְּחִנָּה, חֵן, חִנָּם à חָנַן
חֲמַלָּה à מָלַל
מָעוֹז à עָזַז
מָגֵן, מְגִנָּה à גָּנַן
מְקֵרָה, מִקְרָהּ à קָרַר
מָסָךְ, מוּסָךְ à סָכַךְ

מֵסַב / מְסִבָּה / נְסִבָּה	à סָבַב
מוֹרָד	à רָדַד vel יָרַד
מוֹרֶךְ	à רָכַךְ
מַשָּׁק	à שָׁקַק
מֶכֶס / מִכְסָה	à כָּסַס
תֶּמֶס	à מָסַס

rò cum inſeparato pronomine cõpoſita, vel ſi è ſingulari numero in pluralem varientur, mutant quieſcẽtia Aiin ָ ſub מ in ſeua: Hec verò illud ſemper inuariatum ſeruãt. vt, מָקוֹם locus, quod eſt ex quieſcentibus aiin, cum pronomine inſeparato habet מְקוֹמוֹ locus eius, in plurali מְקוֹמִים. מָגֵן verò, quod eſt huius ordinis, cum inſeparato pronomine מָגִנִּי clypeus meus, in plurali מָגִנִּים. Quod cum ſui ſimilibus ſemper ָ ſub מ ſtatum & permanẽs habet. Dictio מִכְסָה, ne erres, non à כָּסָה deriuatur. Nam tunc habet non ה fœmin. ſed ה radicale expreſſum, quod præcedit ְ ſic, מִכְסֶה.

Aliud etiã adhuc poteſt eſſe diſcrimẽ, quòd quieſcẽtia Aiin in ſecunda ſyllaba habeant holẽ, hæc verò plurimùm ָ. Pauca preterea ſunt, quorum etiã ſuprà in quieſcentibus Pe י memini, quę מ ſequente ו accipiũt, vt illa ſolent: quare animaduertere diligenter, ea fideliter memoriæ comendans. Vnum etiam huc adduxi, puta מַשָּׁק, ſub מ addititio habens ַ ſequente daghes in prima radicis, quod defectiua Pe nun imitatur, vel potiùs in quo daghes defectum literę ſecũdæ ſequentis indicat, ſicut in quibuſdam verbis contra munus ſuum, vt in Cal duplicantium עַיִן iam diximus: alterum quoque propoſui nẽpe מִכְסָה numerus quod non niſi in regimine inuenitur ſic מִכְסַת, quod quanuis ה fœmininum habeat, non in tertia, pro ſecunda ſupplenda recipit daghes. Aliud poſtremò inueni-

uenitur cum ם seruili in fine, videlicet, חִנָּם sponte.

Nominum compositorum ex supradictis imperfectorum formis classes, quòd in illis parum sit negotii, consultò omittimus, propterea quòd ex illis immixta quædam hac atque illac quandoque videas ordinibus simplicium præcedentium nominum. Adhæc quę ex singulis classibus singulari numero caręt, ex singulari analogia, quæ fingẽda est, metiẽda sunt, vt à singularibus תַּנְחוּם & תַּנְחוּמָה, quæ in vsu non sunt in sacris authoribus, seruata conuenientia, siue proportione dicitur in plurali. תַּנְחוּמִים & תַּנְחוּמוֹת Solatia. Ieremiæ 16. & Iob. 15. & pleraque eius generis alia, quæ vsus & Lexicon facilè tibi suppeditabunt.

Quatuor aut quinque radicaliũ, seu natiuarũ literarũ nomina multa sunt numero, in quibus cùm à verbo deriuãtur, repetitur, vt in hui⁹ generis verbis, prima & secunda litera, vel (pręsertim in his quę quinque sunt literarũ) ad euphoniã, vel per epitasin, id est, augendę significationis gratia, secunda & tertia.

Quatuor literarum nomina.

בַּקְבּוּק	à	בָּקַק
צִלְצָל	à	צָלַל
קָדְקוֹד	à	קָדַד

Quinque literarum nomina.

יְרַקְרַק	à	יָרַק
אֲדַמְדָּם	à	אָדַם
שְׁחַרְחֹרֶת	à	שָׁחַר

Quæ porrò quatuor aut quinque constant literis dissimilibus multò plura sunt, potiùs exotica & peregrina, quę in Hebraïsmum propter rerũ mutationes, communicationẽ, cõmercia & versationem cum externis gentibus irrepserunt. Illa lexicon suppeditat.

Cæterùm his archetypis beneuole lector (quos om-

omnes imbecillitate fragilitatéque humana quanuis fortaſſis non expreſſerimus) tibi ita ſtrauimus iter, vt ex illorum collatione cętera omnia nomina, quę tibi diligenti & attento occurrent, intelligas: quoniam verè dixit ille תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹר Præſta ſapienti & ſapiet adhuc. Prouerb. 9. Vulgò quoque apud Hebręos dicitur. הַמֵּבִין יוּכַל לְהוֹצִיא דָבָר מִתּוֹךְ דָּבָר Intelligens ex alio in aliud incidit: Et ad verbum reddes: intelligens poterit exire facere rem, de medio rei.

De מִלַּת־הַטַּעַם *de dictione guſtus, ſiue de* מִלַּת־הָעִנְיָן *de dictione conſignificantiua, tertia orationis parte.*

Iam duabus abſolutis partibus orationis, paũcis tertiam, in qua quidẽ diligenter attendenti non multùm eſt negotii, perſtringam. Hac grammatici Hebræorum (vt iam ſupra dictum eſt,) complecti ſolent articulum, pronomen, aduerbium, coniunctionem, præpoſitionem & interiectionem. Sed cùm tot omnino ſint aduerbiorum & interiectionum ſignificationes, præpoſitionum genera quot apud Latinos, præterea cùm nulla habenti lexicon in his ſit difficultas, quæ de articulis duntaxat & pronominibus dicenda videbuntur, perſequemur.

De articulis.

Articuli, ſiue voculæ vnius ſyllabæ, quibus docetur quomodo vtendum ſit nominibus, cùm illa ſint Hebræis indeclinabilia & a prima ſui poſitione non varientur & cadant, ſunt tantùm tres apud illos omnis generis & numeri.

ה, quod effertur per ־ sequente daghes, si sequens litera fuerit illius capax, nam alioqui plurimùm habet sub se ָ, vt cùm de officio seruilium literarum septem præsertim loquemur, videre latiùs licebit, nominatiuo, genitiuo, vocatiuo etiam, considerato filo orationis nonnunquam inseruit.

ל, datiuum indicat & habet propriè seua, quod tamen, quando sequens litera affecta est altero seua, mutatur in hiric, ne seua sequens legatur & concursus fiat duplicis seua in principio dictionis contra canones grammatices. Cæterùm vbi à nonnullis ל genitiui casus creditur esse articulus, est quidem articulus non genitiui, sed datiui, positi pro accusatiuo, vel pro ablatiuo cum accommodis præpositionibus vt מִזְמוֹר לְדָוִד Cantio Dauidi.i.per dauidem, vel propter dauidem, vel à dauide composita. Sic enim reddi debet ל in huiusmodi psalmis & aliàs, considerata sententia & orationis filo, vt mecum doctiores Hebræi sentiunt.

אֵת, accusatiui casus est articulus, qui aliquando seorsum, siue separat⁹ à dictione cuius casum indicat, scribitur, aliquando verò in compositione inuenitur. vt, אֶתְכֶם vos: alij duo verò nempe ה & ל, nusquam nisi cōpositi cum dictione cuius casum demonstrāt, reperiuntur. Huius propria motio est ֵ, quod quando sequēti dictioni iungitur per virgulam Maccaph, quam Græci ὑφὲν vocant, vel quando cum pronomine, vt hîc vides, componitur, in ֶ commutatur.

Crebrò etiam cum pronominibus cōpositus mutat ֵ in ו, ita vt dicere liceat non אֵתִי, sed אוֹתִי me. nō

אֶתְךָ, ſed אוֹתְךָ te.&c. Articuli Hebræorum porrò nõ ſolent eſſe conſpicui & expreſſi, niſi potiſſimũ quando ex illorum abſentia poſſet oriri difficultas, vel contentio aliqua.

De pronomine.

Accidentia pronominis quæ ſunt genus, numerus, perſona, figura, caſus & declinatio, exempla ſequentia te ſatis docebunt.

Primùm tamen notandum ex Hebræorum pronominibus alia ſeparata dici, quòd in oratione ſepatim reperiantur, alia inſeparata, quòd ſemper cum aliqua orationis parte componantur: affixa etiam appellata ſunt pronomina, quòd ita fini dictionũ ſemper affigantur, vt cum illis vna videatur eſſe dictio.

REGVLA.

Pronomina ſeparata, ſiue integra nunquam niſi nominatiui, vel vocatiui caſus reperiuntur. Illa hîc ſubſcripta vide.

Numerus pluralis.			Numerus ſingularis.			
Prima,	Secunda,	Tertia perſona.	Prima,	Secunda,	Tertia perſona.	
	vos אַתֶּם	illi הֵם		tu אַתָּה	ille הוּא	*Maſculina.*
nos אֲנַחְנוּ			ego אֲנִי			*Communia.*
	vos אַתֶּן	illæ הֵן		tu אַתְּ	illa הִיא	*Fœminina.*

Obliqui caſus, ſiue voces pronominum à prima ſui poſitione variantes & cadẽtes, vt videbis, ex inſeparatis fiunt pronominibus & cognoſcuntur ex articulis, vel præpoſitionibus quibuſcum componuntur.

Pro-

Pronomina inseparata, quæ & affixa, à situ suo dicuntur.

	Numerus pluralis.			Numerus singularis.		
	Prima,	Secunda,	Tertia persona.	Prima,	Secunda,	Tertia persona.
Masculina.		כֶּם	הֶם,ם		ךָ ,כָה	נוּ,הוּ,ו,הִי
Communia.	נו			נִי,י		
Fœminina.		כֶן,כֶּנָה	הֶן,ן,נָה		ךְ	נָה,הָ,ה

Hæc inseparata pronomina nihil aliud certè sunt quàm breuitatis linguæ causa, post positiuæ, siue subiunctæ dictionibus quibusuis literæ, vel syllabæ ex integris separatis deductæ. Quare non indecenter corrupta, siue mutila & quasi decurtata pronomina vocari possunt. Siquidem ex integro אֲנִי ego, factũ est נִי & prætereà magis concisè י. Ex eius plurali regulari quod est אָנוּ, vel immixtis ח & נ per Epenthesin אֲנַחְנוּ, siue נַחְנוּ nos, fit corruptè נו. Ex pronomine tertiæ personę separato הוּא ille oritur הו, vt פְּקָדָהוּ visitauit illum vir. & cõtractiùs ו. vt, דְּבָרוֹ verbũ eius, דְּבָרָיו, verba eius. Huiusmodi tertiæ personæ pronomini interdũ accedit נ, vnde pro נְהוּ, הו, cuius ה etiã ad euphoniã plurimùm tollitur de medio, & ob id daghes est in complexu ipsius נ sic, נו. vt, אֶפְקְדֶנּוּ visitabo illũ, pro אֶפְקְדֶנְהוּ expresso ה. Ierem. 5. tamen eodẽ versu bis sic legitur. יַעַבְרֶנְהוּ præteribit illũ, & יַעַבְרֻנְהוּ præteribunt illum, pro יַעַבְרֶנּוּ, vt satis liquet ex ∵ quod solet præcedere נו. Nam si non additum esset נ, dicendum esset יַעַבְרֵהוּ, cùm הו soleat præcedere in ·· futuro cum affixis. Quam in huiusmodi expressionem ה ita factam esse ait Kimhius in Miclol ad euphoniam, vt asperitas pronũtiationis propter daghes, si esset expressum

in

in נ tolleretur. Plura vide exempla apud illum, etiam pronominis fœminini נְהָה pro, נָה in affixione pronominis inseparati cum voce אֶפְקוֹד.

Plurale est הֵם illi, & magis contractè ם. Cui quãdoqne per paragogẽ additur ו. vt מו, quod plurimùm in vsu non est, nisi in datiuo casu cum ל iunctum. vt, לָמוֹ illi, vel illis: nam cùm, vt in Miclol dixit kimhius, videatur compositũ ex ם pronomine plurali, & ו singulari etiam pronomine, vel singularis, vel pluralis numeri, considerato sensu esse potest. Re vera tamẽ, sæpius in plurali quàm singulari reperitur & semper accentum habet in penultima, dictio, siue nomen, siue verbum fuerit, cum qua componitur vt חֶלְבָּמוֹ adeps eorum Psal. 17. שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ pone eos principes eorum Psal. 83. יְאכְלֵמוֹ. Absumet eos Psal. 78. Similiter ex fœminino הִיא illa, fit הָ, concisius ה: & ascito נ, eodem modo quo in masculino, pro נְהָה, נָה. In plurali est הֵן illæ, vel succinctè ן: cum paragoge ה etiã quãdoque legitur נה vt עַד־בֹּאָנָה vsque adintrasse illas .i. donec intrassent illæ Ruth. 1. bis & alias. pro בֹּאָן.

Quandoque, vt obiter dicã, inuenitur ה quiescens, pro הּ, vt וּשְׂעָרָה & capillus eius Leuit. 13. pro וּשְׂעָרָהּ. Sic alias inueniri solet etiam cum ל, vt לָה illi Ruth. 2. pro לָהּ. Inuenitur quoque ה non pronomen, sed ad vocalitatem duntaxat positum כְּבִכּוּרָה sicut primitiuũ Esaiæ. 28. pro כְּבִכּוּרָה.

Obseruandum obiter הֵם illi, & הֵן illæ & seorsum & in compositione, sed mutato in compositione ·· in ∴, tanquam inseparata interdum inueniri.

אַתָּה tu masculini generis, & אַתְּ tu fœmin. generis pro-

pronomen ſecundæ perſonæ, ab אֲנִי deriuatur adhibito ת indice litera ſecundæ perſonæ (ſicut index illius eſt in verbis) & inſcripto daghes eius meditullio in ſupplementum defectus נ ſui primitiui אֲנִי, ne dicamus אַנְתָּה, ſed אַתָּה breuitatis & vocalitatis gratia.

Ex hoc manat inſeparatum ſecundæ perſonæ maſculinũ ךָ, & fœmi. ךְ. Ex eius plurali maſcul. אַתֶּם vos, deriuarur כֶּם eiuſdem generis, numeri & perſonæ: ſic ex fœminæo אַתֶּן vos, כֶּן. Sed mutatur ת in ך, ne confuſio & ambiguitas oriatur inter pronomina ſecundæ perſonæ & ſyllabas תָּה, & תֶּם, ſecundæ perſonæ preteriti indicatiuas: verbi cauſa, cùm legeremus פָּקַדְתָּ (in qua perſona nonnunquã exprimitur ה ſic, פָּקַדְתָּה, quod poſt ָ in huiuſmodi ſæpius latet,) & פָּקַדְתְּ, ambiguum eſſet an תָּ inſeparatũ eſſet pronomẽ ab אַתָּה tu, vel index ſyllaba ſecũdę perſonæ ſingularis maſc. præteriti, vel an תְּ, ab אַתְּ tu, fœminæo pronomine eſſet, vel indicatiuum ſecundæ perſonæ ſing. fœmin. præteriti. Similiter in plurali פְּקַדְתֶּם, פְּקַדְתֶּן, eſſet ambiguum, an תֶּם & תֶּן pronomina eſſent corrupta ab אַתֶּם, vel אַתֶּן, an ſyllabæ formatiuæ ſecundæ perſonæ præteriti. Pro אַתָּה igitur ponitur ךָ, & cum ה actu in ָ, כָה, dicemúſque פְּקָדְךָ, vel פְּקָדְכָה, viſitauit te virum. Pro אַתְּ, ךְ, vel כִי cũ iod quater. 2. Reg. 4. vel כִי Pſal. 103. & alias vt פְּקָדֵךְ, vel פְּקָדֵכִי vel פְּקָדֵכִי viſitauit te, fœminam. Pro אַתֶּם, כֶם. vt, פְּקַדְכֶם viſitauit vos viros. pro אַתֶּן, כֶן & cum paragoge ה quandoque legitur כֶנָה. vt, פְּקַדְכֶן viſitauit vos mulieres, כְּתוֹעֲבֹתֵיכֶנָה ſecundum abominationem veſtram Ezechiel. 23. Legitur porrò הִי pro ו corrupto pronomine Caldæorum

more תַּגְמוּלֹהִי retributiones eius Psal. 116. pro תַּגְמוּלָיו.

Annotatio.

Quia dictum est separata, siue integra pronomina tantùm esse nominatiui, vel vocatiui casus & obliquos ex inseparatis cōpositis cum articulis, vel præpositionibus fieri: notabis ob id, ne sequentia exempla declinationis pronominum, quòd genitiuum casum non habeant, te conturbent, inseparata pronomina nunquam nisi cum nominibus composita esse genitiui casus. Quandoquidem casus illi qui à fronte habent relatiuum שֶׁ, quanuis Passim, sed ineptè, à grāmaticis nonnullis genitiui casus esse tradantur, sunt potiùs periphrases ad possessionem significandam: vt, בֶּגֶד שֶׁלִּי, vestis quæ mihi (est): pro vestis mea. בְּגָדִים שֶׁלָּכֶם vestes quæ vobis (sunt.) pro, vestes vestræ. &c.

Omnia inseparata, siue affixa pronomina cum nominibus cōposita, ad verbum reddi debent per genitiuum casum.

Pronominis tertiæ personæ generis masculini numerus singularis.

Ablatiuus,	Accusatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
ab illo.	illum	illi	ille
מִמֶּנּוּ*	אוֹתוֹ	לוֹ	הוּא

Numerus pluralis.

Ablatiuus,	Accusatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
ab illis	illos	illis	illi
מֵהֶם	אוֹתָם & אֶתְהֶם	לָהֶם & לָמוֹ	הֵם & הֵמָּה

** Epenthesis siue interpositio נ ad ornatū, in quo est daghes supplens defectum ן particulæ מִן, quia duplex daghes in נ sequenti locū habere non posset.*

Pronominis tertiæ personæ fœminini generis numerus singularis.

Ablatiuus,	Accusatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
ab illa.	illam	illi	illa
מִמֶּנָּה	אוֹתָהּ	לָהּ	הִיא

Numerus pluralis.

Nomi-

Ablatiuus,	Accusatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
ab illis.	illas	illis	illæ
מֵהֶן	אוֹתָן & אֶתְהֶן	לָהֶן	הֵן & הֵנָּה

Pronominis secundæ personę masculini generis nnmerus singularis.

Ablat.	Vocat.	Accusat.	Dat.	Nominat.
à te.	ô tu	te	tibi	tu
מִמְּךָ	אַתָּה	אוֹתְךָ & אוֹתְכָה	לְךָ & לְכָה	אַתָּה

Numerus pluralis.

Ablat.	Vocat.	Accusat.	Dat.	Nominat.
à vobis.	ô vos	vos	vobis	vos
מִמְּכֶם & מִכֶּם	אַתֶּם	אֶתְכֶם	לָכֶם	אַתֶּם

Pronominis secundæ personæ fœminini generis numerus singularis.

Ablat.	Vocat.	Accusat.	Dat.	Nominat.
à te.	ô tu	te	tibi	tu
מִמְּךְ & מִמֵּךְ	אַתְּ	אוֹתָךְ	לָךְ	אַתְּ

Numerus pluralis.

Ablat.	Vocat.	Accusat.	Dat.	Nominat.
à vobis.	ô vos	vos	vobis	vos
מִמְּכֶן	אַתֵּן	אֶתְכֶן	לָכֶן & לָכֵנָה	אַתֶּן & אַתֵּנָה

Pronominis primæ personæ vtriusque generis numerus singularis

Ablatiuus,	Accusatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
à me.	me	mihi	Ego
מִמֶּנִּי & מֶנִּי	אוֹתִי	לִי	אֲנִי & אָנֹכִי

Numerus pluralis.

Ablatiuus,	Accusatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
nobis.	nos	nobis	nos
מִמֶּנּוּ	אוֹתָנוּ	לָנוּ	אָנוּ, vel, אֲנַחְנוּ, vel נַחְנוּ

Sunt præterea aliæ quædam voces, quibus in numero singulari duntaxat, pro pronominibus demonstratiuis vtuntur. ut, זֶה hic, iste, ille, masculini generis, זֹאת, זוֹ, זֹה, hęc, ista, illa, gen. fœm. & זוּ, vtriusq; generis.

Sumuntur etiam sæpenumero pronomina ista demonstratiua ex orationis filo, pro relatiuis.

In plurali autem pro vtriusque generis pronomine demonstratiuo habent אֵל hi, isti, illi, vel hæ istæ, illę. Cui in fine aliquando, vt suprà in obliquis quorundam pronominũ, ad euphoniam & scripturæ decorum additur ה & daghes in ל sic, אֵלֶּה.

Est illis etiam אֲשֶׁר relatiuum vtriusque generis & numeri & שֶׁ, corruptè ab illo deriuatum eiusdem significationis, quod daghes sequitur in prima litera dictionis, cum qua cõponitur, si illius fuerit capax.

Sæpenumero autem apud Hebræos, quemadmodum etiam apud Caldæos, ponitur antecedens pro relatiuo, vt obseruatum à nobis comperies in cap. 6. Targumi in Hoseam prophetam & sæpe aliàs.

Potest adhuc etiam vtrunque relatiuũ nonnunquam esse rationalis coniunctio, aut temporis aduerbium pro sensus commoditate.

Interrogatiua sunt מִי, de homine duntaxat. vt, מִי אַתָּה בְּנִי quis tu fili mi? Gen. 27. מָה & מַה de quacunque alia re, homine excepto. vt, מָה אַתֶּם quid vos? (censetis faciendum,) Iudic. 18. מֶה מִשְׁפַּט הָאִישׁ. quis (est) habitus viri? 2. Reg. 1. &c.

Quando post hæc interrogatiua sequitur alterum relatiuorum expressum, vel subintelligendum, non interrogatiuè, sed indefinitè per is, ea, id, vertenda

sunt

ſunt. Quod crebrò & in bibliis & præſertim Hebræorum commentariis occurrit.

Quæ motiones ex frequentiori vſu ſint mutationi obnoxiæ & vnde oriatur illarum permutatio.

Motiones vocales mutabiles ſũt potiſſimùm quatuor ָ, ֵ ,ֶ, & holem quæ quatuor de cauſis vocalitatis gratia mutantur.

Prima eſt סְמִיכוּת (à סָמַךְ coniunxit,) in eſt ſyntaxis ſiue regimen, quando nomẽ regit genitiuum caſum. vt, מְשַׁל קַדְמוֹנִי prouerbium antiquitatis, ſiue antiqui (viri.) In מוּכֶּרֶת porrò (à מָכַר dedit,) id eſt, in ſtatu dictionis abſoluto, ſiue in prima ſui poſitione, dicendum cum ָ ָ, מָשָׁל prouerbium.

Prætereà hîc notãdum apud Hebræos nomen regens genitiuum pati mutationem, non autem, vt fit apud Latinos, genitiuũ, qui regitur. Nam cùm apud illos dicis liber Petri, liber dictio regẽs nõ mutat vultum, ſed dictio recta Petri à nominatiuo in genitiuũ.

Secunda eſt כִּנּוּי occultatiuus (à כִּנָּה occultauit, quòd lateant in pronomine nomina propria,) id eſt, pronomen inſeparatum, ſiue pronominis inſeparabilis ſubiunctio. vt, מְשָׁלוֹ prouerbium illius, מְשָׁלְךָ prouerbium tis, (Latinè tuum) מְשָׁלִי prouerbiũ mis, (meum) vbi vides, ָ literæ מ in ſeua commutatum propter affixi, ſiue pronominis inſeparabilis ſubiunctionem. Eſt porrò hic obiter obſeruandum corrupta pronomina, ſiue affixa nõ componi cum gentilibus, vel cum propriis nominibus.

Tertia eſt רִבּוּי (à רָבַב multiplicauit) pluralis numerus, id eſt, quando formatur numerus pluralis à ſingula-

gulari. vt à מָשָׁל in plurali dicitur מְשָׁלִים prouerbia.

Eadem eſt de numero duali ratio, vt à שָׂפָה labiũ, שְׂפָתַיִם duo labia.

Quarta eſt נְקֵבִיּוֹת (à נְקֵבָה fœmina,) id eſt, fœmineum genus, ſiue formatio generis fœminini à maſculino, vt à יָקָר inclitus, fit יְקָרָה inclita.

Regula.

Subinde notandum affixa pronomina nominibus ſubiuncta poſſeſſionem ſignificare: hoc eſt, rem ipſam per nomẽ expreſſam eſſe in eius poſſeſſione, vel authoritate, quem affixum indicat. vt, בִּגְדוֹ veſtis illius, מְשָׁלוֹ prouerbium illius, & c. Referũtur illa quoque nominibus iuncta aliquando ad agentẽ, aliquando verò ad patientem, vt apertè liquet ex capitis. 1. Naümi verſu. 13. propediem enim frangam מֹטֵהוּ .i. iugum illius à te, וּמוֹסְרֹתַיִךְ .i. & vincula tua: vbi הו relatiuum eſt ad agentem. i. ad iniquum Aſſyrium prementem & affligẽtem populum Dei, ךְ verò refert patientem, puta populum Dei oppreſſum. In commẽt. in illum Naümi locum profert adhuc Kimius exempla ex Eſa. 56. & ex. i. Regum. 9.

De ָ primæ ſyllabæ.

Camets ſub prima litera nominis, quæcunque exurgat mutationis cauſa & quæcunque fuerit in ſecũda ſyllaba motio, mutatur in ſeua.

De ָ alterius ſyllabæ.

Camets ſecundę nominis literæ ſubſcriptũ, quando nomen ſingulare regit genitiuum caſum, vel quãdo componitur cum altero affixorum ., כֶם, כֶן, mutatur in ַ. Quando verò nomen plurale regit genitiuum

uum casum, vel cum pronominibus הֶם, הֶן, כֶם, כֶן, cōponitur, permutatur in seua. Alias autem stata & permanens motio est.

Aliquādo tamen, sed rarò, vsuuenit vt ָ secundę syllabæ in regimine singulari nō in ַ, sed in ֵ, vel etiam in ֶ ꝓpter Maccaph cōuertatur. Et suges חֲלֵב גּוֹיִם lac gētium Esa. 60. pro חֲלַב, cū Maccaph autē וּלְבֶן־שִׁנַּיִם & albus dentiū, pro, albus dentibus Genes. 49. pro וּלְבַן, iuxta istam generalem regulam & communem grammaticam proportionem.

Exemplum:

*Quia hoc nomen singularis numeri regit genitiuū casum, secundùm præscriptos canones mutatur ָ vtriusque syllabæ.

† Quòd ה pro ו corrupto pronomine ex uicaria literarū אהוי permutatione substituatur, iam obseruatū vidisti in margine in fut. Cal verborū duplicātiū Aiin.

Participiū apud Heb. transit in nomen, quando regit genitiuum casum quemadmodnm apud latinos, apud quos dicitur amans vini & amans vinum.

Regula.

Omne nomen & participium masculinum numeri pluralis regens genitiuum, vel cum affixis compositū, per Apocopen abiicit ם status absoluti, remanente tamen pro indice numeri plu-

Numerus singularis.

מָשָׁל

Regimen * מְשַׁל קַדְמוֹנִי

מְשָׁלוֹ vel מְשָׁלָהּ

† מְשָׁלֹה

מְשָׁלְךָ vel מְשָׁלֵךְ

מְשָׁלֶךָ

מְשָׁלִי

מְשָׁלָם מְשָׁלָן

מְשַׁלְכֶם מְשַׁלְכֶן

מְשָׁלֵנוּ

Numerus pluralis.

מְשָׁלִים

Regimen. מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה

מְשָׁלָיו מְשָׁלֶיהָ

מְשָׁלֶיךָ מְשָׁלַיִךְ

מְשָׁלַי

מְשְׁלֵיהֶם מְשְׁלֵיהֶן

מְשְׁלֵיכֶם מְשְׁלֵיכֶן

ralis

ralis ׳ quiescente, aut semel מִשְׁלֵינוּ mobili per hiric paruum, præterquam cum affigitur ׳ primæ personæ pronomen,tunc enim,ne duplex iod concurrat ׳ pluralis numeri index euanescit & ׳ pronomen habet ante se literam affectam ־ pro signo pluralis numeri. Eadem etiã est de dualibus nominib⁹ ratio ex frequẽtiori vsu. vt, à שָׂפָה labiũ שְׂפָתַיִם duo labia:In regimine שִׂפְתֵי מִרְמָה labia mẽdacij(dolosa.) Psal. 17. cum affixis שְׂפָתָיו labia illius,שְׂפָתֶיךָ labia tua שְׂפָתַי labia mea: & sic cum affixis aliis frequenter.

Non desunt porrò,quæ retinentia literas ים vidẽtur regere genitiuum,cùm tamen per Kimhium in illis, vt præmoneatur tyro,dictio regens supplenda sit hoc modo,אַרְבָּעָה טוּרִים אָבֶן quatuor ordines(supple טוּרֵי i.ordinum)lapidis:pro,lapidum Exo.28.sic סִיגִים כֶּסֶף sordes(supple סִיגֵי.i. sordium) argenti. Ezec.22. Sic etiam in dualibus fit vt,מַיִם בִּרְכָּיִם aquæ(supple מֵי aquarum) genuum Ezechiel. 47. Per eundem quoque Kimhium in huiusmodi nihil supplendum est,vt vertere possis:quatuor ordines lapidis:sordes argẽti: aquæ genuũ:sic enim illa cum sui similibus deflectẽt à communi & vulgata aliorum norma, qua ם desideratur per Apocopen,vt iam dictum est, in plurali regimine.

Quandoque etiam consequenter & ex ordine duplex regimen exprimitur tam in singulari quam in plurali numero. Et dedit Ioabus אֶת־מִסְפַּר מִפְקַד־הָעָם numerum supputationis populi. 2.Samuel. 24. dicitur enim in statu absoluto מִסְפָּר & מִפְקָד,per ָ in vltima. In plurali infatuabitur consilium חַכְמֵי יֹעֲצֵי פַרְעֹה sapien-

ſapientum conſiliariorum Pharaonis Eſaiæ.19.in ſtatu abſoluto plurali namque dicitur חֲכָמִים & יֹעֲצִים.

Sæpenumerò etiam accidit,vt talis ם fiat apocope, ſi ſequatur litera aliqua ſeruilis.vt,חוֹסֵי בוֹ ſperantes in illo,Nahum.1.pro חוֹסִים,vel particula aliqua alia,יוֹרְדֵי אֶל־אַבְנֵי־בוֹר deſcendentes ad lapides foueæ. i. in lapideũ ſepulchrũ Eſa. 14. pro יוֹרְדִים. Sic וְהֹלְכֵי עַל־דֶּרֶךְ Et euntes per viam.i. viatores Iudicum 5. pro הֹלְכִים.

Sequẽte etiam pronomine,ſed rariſſimè vt מְשָׁרְתֵי אוֹתִי miniſtrantes mihi Ierem.33. pro מְשָׁרְתִים. Nonnulla denique vſui tribuenda occurrunt quandoque in ſtatu regiminis pluralis, quæ patiuntur Apocopen ם, vt pręcedentia, tametſi nõ ſequatur ſeruilis litera, aut particula vt חַלּוֹנֵי שְׁקֻפִים feneſtrę Patulæ.3.Reg.6. Et חַלּוֹנָי Ierem . 22. pro חַלּוֹנִים, vbi Iod index pluralis numeri coaleſcit cum præcedente ſyllaba tanquã vocalis in diphthongo, nõ enim otiatur & taciturnum eſt: quod aliis paucis vſu venit.De huiuſmodi porrò varietatibus pluralis numeri maſcul. diffuſè tractauit Kimhius in Miclol in lapide vndecimo, vbi loquitur de plurali maſculino ipſius Benoni Cal. Vide theſaurum Sanctis in radice נוב.

In hoc plurali nomine מִשְׁלֵי & ſimilibus regentibus genitiuum caſum, vel compoſitis cum pronominibus כֶן, כֶם, הֶן, הֶם, vtrunque ָ numeri ſingularis abſoluti, in ſeua per regulas præſcriptas conuertitur.

Quòd autem hîc non ſeua ſub prima,ſed hiric cõſpicias, non te conturbet. Siquidem quoties duplex ſeua primis duabus literis dictionis eſt ſubſcribendũ, ſemper conſonantiæ, ſiue vocalitatis gratia, ſeua

quod primæ literæ alioqui ſubſcriberetur, migrat in hiric, vel in ֲ, quãdo prima eſt gutturalis, ne contra grammatices præcepta duplex ſeua concurrat initio dictionis & vtrunque legatur. Vnde non מְשְׁלֵי, ſed מִשְׁלֵי, non דְּבְרֵי, ſed דִּבְרֵי, non ab עֲנָוִים manſueti, עֲנְוֵי, ſed עַנְוֵי dicitur, cuius ſingulare eſt עָנָו manſuetus, ab עָנָה humiliauit, ſiue ſe ſubmiſit.

Annotatio.

Obſerua diligenter in hoc nomine מָשָׁל tanquam in archetypo, quibuſnam motionibus affecta fuerit tertia thematis litera accedentibus inſeparatis pronominibus: Iiſdem enim motionibus in omnibus aliis nominibus afficietur illa.

De ֶ primæ ſyllabæ.

Segol primæ ſyllabæ, quæcunque acceſſerit mutationis cauſa, conuertetur in ſeua.

De ֶ ſecundæ ſyllabæ.

Segol ſecundæ ſyllabæ, ſemper mutatur in ſeua, præterquam in nomine plurali abſoluto, in quo & cum quibuſlibet affixis aliis quàm הֶם, הֶן, כֶם, כֶן, commutatur in ֶ.

Regula.	Exemplum:	
†In nomine ſingulari genitiuũ regente non mutantur motiones niſi ֶ & ֵ, quod quidem ֵ habeat ֶ, vel ante ſe, vel poſt ſe.	Numerus ſingularis.	
		בֶּגֶד
	Regimen בֶּגֶד כֵּיפָא † *	*Veſtis Petri.
	בִּגְדָהּ	בִּגְדוֹ
	בִּגְדֵךְ	בִּגְדְךָ
Hîc vbique eſt hiric pro ſeua, propter alterum ſeua ſequens, in quod mutatum		בִּגְדִי
	בִּגְדָן	בִּגְדָם
	בִּגְדְכֶן	בִּגְדְכֶם
		eſt

בִּגְדֵנוּ est ∵ secundæ syllabæ per suam regulam.

Numerus pluralis.

בְּגָדִים

† בִּגְדֵי אַרְגָּמָן Regimen † Vestes purpuræ.

בְּגָדָיו	בְּגָדֶיהָ	בִּגְדֵיהֶם	בִּגְדֵיהֶן
בְּגָדֶיךָ	בְּגָדַיִךְ	בִּגְדֵיכֶם	בִּגְדֵיכֶן
בְּגָדַי		בְּגָדֵינוּ	

Exemplum, quomodo mutetur ∵ in −, quòd illæ sint motiones commutabiles vicaria substitutione.

Numerus singularis.

מֶלֶךְ

* מֶלֶךְ צָרְפַת Regimen * Rex Galliæ.

מַלְכּוֹ	מַלְכָּהּ
מַלְכְּךָ	מַלְכֵּךְ
מַלְכִּי	
מַלְכְּכֶם	מַלְכְּכֶן
מַלְכְּכֶם	מַלְכְּכֶן
מַלְכֵּנוּ	

Quia ∵ & - motiones sũt inter se commutabiles, in his duobus exemplis & similibus vocalitatis gratia (ne seua sequens in quod mutatum est ∵ secũdæ syllabæ, fiat mobile) vsu fit, vt ∵ primæ syllabæ hîc, nõ in seua, vel in −: sub gutturali exempli sequentis, sed in − commutetur & sequatur seua quiescens.

Numerus pluralis.

מְלָכִים

† מַלְכֵי אֶרֶץ Regimen * Reges terræ.

מְלָכָיו	מְלָכֶיהָ	מַלְכֵיהֶם	מַלְכֵיהֶן
מְלָכֶיךָ	מְלָכַיִךְ	מַלְכֵיכֶם	מַלְכֵיכֶן
מְלָכַי		מְלָכֵינוּ	

Exemplum quomodo ∵ in − & non in −: sub litera gutturali, mutetur propter seua sequens, in

quod per ſuum canonem mutatum
eſt ∵ ſecundæ ſyllabæ.

Numerus ſingularis.

עֶבֶד

* עֶבֶד עֲבָדִים Regimen *Seruus ſeruorum.

עַבְדּוֹ עַבְדָּהּ עַבְדָּם עַבְדָּן

עַבְדְּךָ עַבְדֵּךְ עַבְדְּכֶם עַבְדְּכֶן

עַבְדִּי עַבְדֵּנוּ

Numerus pluralis.

עֲבָדִים עֲבָדַי

עַבְדֵי יְהֹוָה Regimen עַבְדֵיהֶם עַבְדֵיהֶן

עֲבָדָיו עֲבָדֶיהָ עַבְדֵיכֶם עַבְדֵיכֶן

עֲבָדֶיךָ עֲבָדַיִךְ עֲבָדֵינוּ

Exemplum mutationis – ſubſtituti pro ∵ ſecundæ ſyllabæ.

Numerus ſingularis.

זֶרַע

* זֶרַע שָׂדֶה Regimen

* Semen agri.

זַרְעוֹ זַרְעָהּ

זַרְעֲךָ זַרְעֵךְ

זַרְעִי

זַרְעָם זַרְעָן

זַרְעֲכֶם זַרְעֲכֶן

זַרְעֵנוּ

Numerns pluralis.

זְרָעִם

זַרְעֵי אֶרֶץ Regimen

זְרָעָיו זְרָעֶיהָ

זְרָעֶיךָ זְרָעַיִךְ

זְרָעַי

Regula.

Nomina quorum thematis tertia eſt ח, aut ע, pro ∵ habent ſub ſecunda –.

Quorum autem ח, aut ע eſt ſecunda, in vtraque ſyllaba paucis exceptis, de quorum numero ſunt לֶחֶם panis, רֶחֶם vulua, pro ∵ ∵ habent – –, quod perinde ac ſi eſſet ∵ mutatur, vt ſequens exemplum docebit.

Vnde

Vnde in huiusmodi semper accentus, vt in illis quæ duplici efferũtur ∵ , est in penultima.

זַרְעֵיהֶם	זַרְעֵיהֶן
זַרְעֵיכֶם	זַרְעֵיכֶן
זַרְעֵינוּ	

Siquidem talis – pro ∴ substitutio, nulla fit alia de causa, quàm vt facilior & clarior sit in istis duabus densis aspirationibus pronuntiatio. Faciliùs enim & clariùs – quàm ∴ sub illis proferimus. Non igitur scribendum זֶרַע, sed זֶרַע. nõ בֶּעֶל, sed בַּעַל. non פֶּסֶח, sed פֶּסַח pascha. non נֶחֶל, sed נַחַל. &c. Nomina porrò יֶשַׁע salus, זֶבַח sacrificium & nonnulla alia, mutant ∴ non in – vt fit in זֶרַע sed in Iric vt יִשְׁעוֹ, יִשְׁעָה, זִבְחוֹ, זִבְחָהּ vt in בֶּגֶד fit. ∴ enim – & Iric paruum sunt motiones commutabiles.

Exemplum quomodo propter mediam gutturalem ע, duplex ∵ in duplex – commutetur. Eadem sit tibi ratio, de his, quorum secunda est ח, vt est נַחַל fluuius, & similia.

Numerus singularis.

בַּעַל

Regimen *בַּעַל חֲלֹמוֹת *Magister somniorum.

בַּעְלוֹ	בַּעְלָהּ	בַּעְלָם	בַּעְלָן
בַּעַלְךָ	בַּעְלֵךְ	בַּעַלְכֶם	בַּעַלְכֶן
בַּעְלִי		בַּעְלֵנוּ	

Numerus pluralis.

בְּעָלִים

Regimen † בַּעֲלֵי גוֹיִם † Domini gentium.

בְּעָלָיו	בְּעָלֶיהָ	בַּעֲלֵיהֶם	בַּעֲלֵיהֶן
בְּעָלֶיךָ	בְּעָלַיִךְ	בַּעֲלֵיכֶם	בַּעֲלֵיכֶן
בְּעָלַי		בְּעָלֵינוּ	

Quædam porrò ſunt habentia duplex ‑ pro ·.· ∵ propter mediam gutturalem, quæ cum affixis non huius archetypi בַּעַל ſequuntur normam & proportionem, ſed archetypi מֶלֶךְ, de quorum numero ſunt פַּחַד timor, cũ affixis פַּחְדּוֹ &c. טַעַם guſtus cum affixis, טַעְמְךָ טַעְמוֹ &c.

De ·· primæ ſyllabæ.

Tſeri prioris ſyllabę ſemper mutatur in ſeua modò in ſecunda ſyllaba ſit ‑ָ, vel ∵. aliàs non mutatur.

Exemplum quando in ſecunda ſyllaba eſt ‑ָ.

Numerus ſingularis.

			Latin
שֵׁכָר			Vinum vel ſicera.
* † שְׁכַר נִאוּף	Regimen		* Vinum adulterij.
שִׁכְרוֹ	שִׁכְרָהּ	שִׁכְרָם	שִׁכְרָן
שִׁכְרְךָ	שִׁכְרֵךְ	שִׁכְרְכֶם	שִׁכְרְכֶן
שִׁכְרִי		שִׁכְרֵנוּ	

Numerus pluralis.

שְׁכָרִים		שְׁכָרַי	
שִׁכְרֵי נִאֻפִים	Regimen	שִׁכְרֵיהֶם	שִׁכְרֵיהֶן
שְׁכָרָיו	שְׁכָרֶיהָ	שִׁכְרֵיכֶם	שִׁכְרֵיכֶן
שְׁכָרֶיךָ	שְׁכָרַיִךְ	שְׁכָרֵינוּ	

Exemplum, quando in ſecunda ſyllaba eſt ∵.

Numerus ſingularis.

שֵׁבֶט		
* שֵׁבֶט מַלְכוּתְךָ	Regimẽ	* *Sceptrum regni tui.*
† שִׁבְטוֹ	שִׁבְטָהּ	*Annotatio.*
שִׁבְטְךָ	שִׁבְטֵךְ	† Seua in quod mutatum
שִׁבְטִי		eſt ·· primę ſyllabæ, in hiric
שִׁבְטָם	שִׁבְטָן	paruũ conuertitur, eò quòd
שִׁבְטְכֶם	שִׁבְטְכֶן	∵ ſecunda motio commu‑

tanda

tanda veniat in alterum ſe- שִׁבְטֵנוּ
ua per ſuum canonem, legeretur enim duplex ſeua, ſi primum, in quod mutatum eſt ··, remanſiſſet.

Numerus pluralis.

	שִׁבְטֵי		שְׁבָטִים
שִׁבְטֵיהֶן	שִׁבְטֵיהֶם	Regimen	שִׁבְטֵי מְלָכִים
שִׁבְטֵיכֶן	שִׁבְטֵיכֶם	שְׁבָטֶיהָ	שְׁבָטָיו
	שְׁבָטֵינוּ	שְׁבָטַיִךְ	שְׁבָטֶיךָ

Exemplum quando prima litera eſt ע, vel ח.

Numerus ſingularis.

		עֵגֶל
* Vitulus conflationis. (conflatilis) Exod. 32.	Regimen	* עֵגֶל מַסֵּכָה
	עֶגְלָהּ	עֶגְלוֹ
	עֶגְלֵךְ	עֶגְלְךָ
		עֶגְלִי
	עֶגְלָן	עֶגְלָם
	עֶגְלְכֶן	עֶגְלְכֶם
		עֶגְלֵנוּ

Quando prima thematis eſt vel ע, vel ח & afficitur ·· ſequente ·:· ſub ſecunda litera, illud ·· in ſingulari quidem numero cum affixis, in plurali regimine, quatuòrque affixis הֶם, הֶן, כֶם, כֶן, in ·.·: commutatur, ex quo quidem ·.·: propter alterum ſeua ſequens, in quod mutatum eſt ·.· ſecundæ ſyllabæ per ſuũ canonem, detrahitur ſeua & remanet tantùm ·.·. De hac re latiùs, quando de ſemipunctis memini, tractatur pag. 18.

Numerus pluralis.

		עֲגָלִים
	Regimen	עֶגְלֵי זָהָב
	עֲגָלֶיהָ	עֲגָלָיו
	עֲגָלַיִךְ	עֲגָלֶיךָ
		עֲגָלַי
	עֶגְלֵיהֶן	עֶגְלֵיהֶם
	עֶגְלֵיכֶן	עֶגְלֵיכֶם
		עֲגָלֵינוּ

Cæte-

Cæterùm in hoc archetypo vbique in aliis vocibus pro ·· vides -:, quòd gutturalis litera purum ſeua (in quod alioqui commutandum eſſet ··) in principio dictionis minimè habere poſſit.

Si porrò in huiuſmodi nominibus habentibus primam radicis literam inſignitam ·· & ſecundam ·.·, tertia fuerit ח vel ע, non ·.· ſubſcribetur ipſi ſecũdæ radicali, vt par erat ſed - vt dicamus non מֵצֶח, ſed מֵצַח frons, non יֵשֶׁע ſed יֵשַׁע ſalus. Et cum affixis ſeruatis regulis ſuperioribus docitur מִצְחוֹ, מִצְחֲךָ &c יִשְׁעוֹ, יִשְׁעֲךָ &c. nam vt ſupra in מֶלֶךְ & זֶרַע diximus, ·.· & - & Iric paruum ſunt motiones commutabiles.

Eadem eſt ratio dictionis חֵלֶק, & ſimilium.

De ·· alterius ſyllabæ.

Tſeri ſecundæ ſyllabæ vel in -, vel in ſeua eadem omnino ratione commutatur, qua ∓ eiuſdem ſyllabæ, modò in prima ſyllaba ſit ∓. Quandoquidem ſi priorem ſyllabam conſtituat alia motio quàm ∓, hoc ·· in ſeua commutandum ſemper venit.

Exemplum quando ∓ præcedit ipſum ··.

Numerus ſingularis.

שָׁכֵן

Regimen *שְׁכַן שׁוֹמְרוֹן   * Vicinus Samariæ.

שְׁכֵנוֹ   שְׁכֵנָהּ   שְׁכֵנָם   שְׁכֵנָן

שְׁכֵנְךָ   שְׁכֵנֵךְ   שְׁכַנְכֶם   שְׁכַנְכֶן

שְׁכֵנִי   שְׁכֵנֵנוּ

Numerus pluralis.

שְׁכֵנִים

Regimen †שְׁכֵנֵי סְפָרַד   † Vicini Hiſpaniæ.

שכניו   שְׁכֵנֶיהָ   שְׁכֵנֶיךָ   שְׁכֵנַיִךְ

שְׁכֵנַי   שְׁכֵנֵיכֶם   שְׁכֵנֵיכֶן

שְׁכֵנֵיהֶם   שְׁכֵנֵיהֶן   שְׁכֵנֵינוּ

Exemplum mutationis ·· ſecundæ ſyllabæ in Seua, quando primam ſyllabam conſtituit alia motio quàm ‑ִ.

Numerus ſingularis.

כֶּרֶם

* כֶּרֶם כְּרָמִים Regimen   *Vinitor vinearum.

כַּרְמוֹ   כַּרְמָהּ

† כַּרְמְךָ   כַּרְמֵךְ

כַּרְמִי

כַּרְמָם   כַּרְמָן

כַּרְמְכֶם   כַּרְמְכֶן

כַּרְמֵנוּ

† Seua ſecundæ literę in quod mutatum eſt tſere, in ·.· commutatur altero ſeua ſequente ſub tertia. Nam alioqui duplex ſeua legeretur ſic, כַּרְמְךָ, quod fieri nõ poteſt. Idem ſeua etiam in Iric paruum conuertitur eadem ratione vt ab אֵיב dicitur אֹיִבְךָ hoſtis tuus. 2. Samuel. 4.

Numerus pluralis.

כְּרָמִים

כַּרְמֵי כֶרֶם Regimen

כְּרָמָיו   כְּרָמֶיהָ

כְּרָמֶיךָ   כְּרָמַיִךְ

כְּרָמַי

כַּרְמֵיהֶם   כַּרְמֵיהֶן

כַּרְמֵיכֶם   כַּרְמֵיכֶן

כְּרָמֵינוּ

De holem.

Holem in nominibus perfectis non mutatur, niſi priorem ſyllabam conſtituat, & habet poſt ſe ·.·. Tunc autem in omnibus cauſis mutandi puncta conuertitur in ‑ָ: .

Exemplum.

Nmmerus ſingularis.

חֹדֶשׁ

* חֹדֶשׁ יָמִים Regimen   *Menſis dierũ, id eſt, mẽ-

חָרְשׁוֹ חָרְשָׁהּ
חָרְשְׁךָ חָרְשֵׁךְ
חָרְשִׁי
חָרְשָׁם חָרְשָׁן

ſis integer, conſtans omnibus ſuis diebus. Num. 11.

חָרְשְׁכֶם חָרְשְׁכֶן
חָרְשֵׁנוּ

Numerus pluralis.

חֳדָשִׁים

Regimen * חָרְשֵׁי שָׁנָה

*Menſes anni.

חֳדָשָׁיו חֳדָשֶׁיהָ
חֳדָשֶׁיךָ חֳדָשַׁיִךְ
חֳדָשַׁי
חָרְשֵׁיהֶם חָרְשֵׁיהֶן
חָרְשֵׁיכֶם חָרְשֵׁיכֶן
חֳדָשֵׁינוּ

Quòd holem ante alias motiones quàm ·.· perſiſtat inuariatum, vidiſti ſuprà ex כֹּרֶם.

Si quando verò ſecunda radicis litera fuerit vel א, vel ה, vel ע, ſpecie quadam metatheſis transferetur ſub illam ־ָ:, in quod mutatur holem primæ ſyllabæ, ־ָ ſub prima litera collocato ex affinitate notationis.

Exemplum:

Numerus ſingularis.

אֹהֶל

Regimen * אֹהֶל רֹעֶה

* Tabernaculũ paſtoris.

אָהֳלוֹ אָהֳלָהּ
אָהָלְךָ אָהֳלֵךְ
אָהֳלִי
אָהֳלָם אָהֳלָן
אָהָלְכֶם אָהָלְכֶן
אָהֳלֵנוּ

Numerus pluralis.

אֹהָלִים

Regimen אָהֳלֵי רֹעִים

אֹהָלָיו אֹהָלֶיהָ
אֹהָלֶיךָ אֹהָלַיִךְ
אֹהָלַי
אָהֳלֵיהֶם אָהֳלֵיהֶן
אָהֳלֵיכֶם אָהֳלֵיכֶן
אֹהָלֵינוּ

Partim

Partim ex ſingulari analogia, ſiue proportione huius nominis אֹהֶל cùm corruptis pronominibus, partim verò ex vſu, pluralem eius numerum cum affixis omnibus, eo quo hîc vides modo, cũ grãmaticis doctioribus menſus ſum: non tamen inficias eo, quin quandoque ex authorum vſu, ſed rariùs & irregulariter magis, alius ſit vſus huius pluralis nominis cum affixis, vt ex ſacratorum librorum lectione liquebit: ne itaque mireris, ſi quãdoque videas nomina degenerantia à canonibus generalibus ſuperioribus, quoniam nulla tam generalis eſt regula, quæ aliquando exceptionem non patiatur.

Eadem eſt omnino ratio, quæ in אֹהֶל, tranſpoſitionis ־ָ: ſub ſecundam in dictionibus תֹּאַר forma, פֹּעַל opus & ſimilium. vt, תָּאֳרִי, תָּאֳרְךָ, תָּאֳרוֹ, &c. פָּעֳלְךָ, פָּעֳלוֹ, פָּעֳלִי, & c. רֹחַב porrò proportionẽ ſequitur archetypi חֹרֶשׁ, רָחְבּוֹ, latitudo eius Geneſ. 6. רָחְבָּהּ latitudo illius Zacharię 5. Neq; tamen turberis vidẽs nõ ∴ ſub א, ſed ־, quoniam idem eſt iudicium. Nam poteſt intelligi illa regula paginæ 204. vt ex hoc exemplo videtur, de aliis gutturalibus literis quàm ח & ע. Nempe quòd ־ pro ∴ ſub gutturali ſubſtituatur, vt clarior & facilior ſit pronuntiatio.

De motionum mutatione in nominibus fœmininis.

Genus fœmininum & numerus quomodo cognoſcatur, ſatis ſuprà explicui. Supereſt igitur nunc duntaxat dicere, quomodo fœmininorum nominũ motiones mutentur ferè ſecundum maſculinorum canones: ſecluſa tamen (quantùm ad motionum mutationem attinet) prima ſyllaba vt, in צְדָקָה iuſtitia,

tia, non connumerata ſyllaba prima צְ, ſi ſyllabã conſtituat ſcua lectũ, docendi gratia enim ſic loquimur, ָ primæ ſyllabæ erit, ſiue conſiderabitur ſub ד & ſecundæ ſub ק ſic, דְקָה & mutabitur vtrunque iuxta regulas præſcriptas. Quæ regula intelligẽda eſt de fœminin. nom. pluribus quàm duabus conſtantibus, aut *viſis conſtare, ſyllabis. Nam in nominibus fœm. habentibus primam motionem per canones ſuperiores mutabilem connumeranda eſt prima ſyllaba, vt à dictione שָׁנָה annus, in regimine fit שְׁנַת שִׁלּוּמִים, Annus retributionum Eſa. 34. cum affixis שְׁנָתוֹ, &c.

*Viſis dico propter ſeua lectum, quod non facit legitimam ſyllabam.

Exemplum mutationis ָ vtriuſque ſyllabæ. in nominibus fœmininis.

Regula. Quando nomẽ, vel participium ſingulare fœmininum regit genitiuũ caſum, aut illi affiguntur inſeparata pronomina, ה litera fœmin. generis index ex frequentiſſimo vſu in ת immune à daghes vocalitatis gratia conuertitur.

	Numerus ſingularis.
	צְדָקָה
Regimen	צִדְקַת יְהוָה
צִדְקָתָהּ	צִדְקָתוֹ
צִדְקָתֵךְ	צִדְקָתְךָ
	צִדְקָתִי
צִדְקָתָן	צִדְקָתָם
צִדְקַתְכֶן	צִדְקַתְכֶם
	צִדְקָתֵנוּ

Pauca quędam ſunt, quæ quanuis genitiuum non regant, habent ת præcedente ַ vt חָכְמַת וָדַעַת ſapiẽtia & ſciẽtia Eſa. 33. pro חָכְמָה, כְּשִׂמְחַת בַּקָּצִיר, ſicut lætitia (eſt) in meſſe, Eſaiæ 9. pro שִׂמְחָה: Sic quoque nonnulla legũtur, quę ipſum ה in ת non conuertunt, ſed inuariatum in regimine ſeruant, חֵמָה אַפּוֹ ira furoris ſui, Eſa. 42. pro חֲמַת, ſic אֲסֵפָה אַסִּיר cõgregatio vincti, id eſt, vinctorum, Eſaiæ 24. pro אֲסֵפַת cum af-

fixis

fixis verò ה in ת ſemper commutatur.

Hîc vbique eſt ſeua ſub צ in hiric cõuerſum propter alterum ſeua ſequens.

Regula.

In numero plurali abſoluto ferè nunquam mutatur motio prioris ſyllabæ.

Dum pluralibus fœmininis ſubiunguntur affixa, poſt וֹת generis fœmin. in plurali ſignũ, adhuc admittitur plurimùm litera י, quæ maſculinorum cum affixis pluralis numeri index eſſe ſolet.

Numerus pluralis.

צְדָקוֹת

Regimen צִדְקוֹת יְהוָה

צִדְקוֹתָיו צִדְקוֹתֶיהָ

vel

צִדְקוֹתָו

צִדְקוֹתֶיךָ צִדְקוֹתַיִךְ

צִדְקוֹתַי

צִדְקוֹתֵיהֶם צִדְקוֹתֵיהֶן

vel vel

צִדְקוֹתָם צִדְקוֹתָן

צִדְקוֹתֵיכֶם צִדְקוֹתֵיכֶן

צִדְקוֹתֵינוּ

Exemplum mutationis ·· primæ ſyllabæ.

Numerus ſingularis.

תּוֹעֵבָה

* Abominatio labiorum impietas. Reg. תּוֹעֲבַת שְׂפָתַיִם רֶשַׁע*

תּוֹעַבְתוֹ תּוֹעַבְתָּהּ תּוֹעֲבָתָם תּוֹעֲבָתָן

תּוֹעַבְתְּךָ תּוֹעֲבָתֵךְ תּוֹעֲבַתְכֶם תּוֹעֲבַתְכֶן

תּוֹעֲבָתִי תּוֹעֲבָתֵנוּ

† Degenerat vocabulum עֲרֵמָה Aceruus, quod in regimine facit עֲרֵמַת remanente ·· inuariato. Cant. 7. & Aggæi. 2. Sunt etiam pauca alia, quæ vſus docebit.

Numerus pluralis.

תּוֹעֵבוֹת

* Abominationes gentiũ. Regimen תּוֹעֲבוֹת גּוֹיִם *

תועבותיו

vel	vel	תּוֹעֲבוֹתֶיהָ	תּוֹעֲבוֹתָיו
תּוֹעֲבוֹתָן	תּוֹעֲבוֹתָם	תּוֹעֲבוֹתַיִךְ	תּוֹעֲבוֹתֶיךָ
תּוֹעֲבוֹתֵיכֶן	תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם		תּוֹעֲבוֹתַי
	תּוֹעֲבוֹתֵינוּ	תּוֹעֲבוֹתֵיהֶן	תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם

Mutationis holem exemplum.

Numerus singularis.

קְטֹרֶת

Regimen *קְטֹרֶת סַמִּים

קְטָרְתָּהּ	קְטָרְתּוֹ
קְטָרְתֵּךְ	קְטָרְתְּךָ
	קְטָרְתִּי
קְטָרְתָּן	קְטָרְתָּם
קְטָרְתְּכֶן	קְטָרְתְּכֶם
	קְטָרְתֵּנוּ

*Suffitus aromatum.

Dixi in צְדָקָה nomina fœmin. habentia ה, illud mutare in regimine & cum affixis in ת raphatum, hoc est immune à daghes. E cõtrariò verò, vt discrimen sit inter hęc & illa, quando corrupta admittunt pronomina, habent hæc terminata in ת præcedente ·.· semper cũ omnibus affixis in ת daghes. Carent præterea numero plurali. De Olem autem inuariato remanente sequente ·.· vide in affixis cum benoni פּוֹקֶדֶת, infrà in affixis cùm verbis.

Mutationis ·.· vtriusque syllabæ exemplum.

Numerus singularis.

אִוֶּלֶת

Regimen *אִוֶּלֶת אִשָּׁה

אִוַּלְתָּן	אִוַּלְתָּם	אִוַּלְתָּהּ	אִוַּלְתּוֹ
אִוַּלְתְּכֶן	אִוַּלְתְּכֶם	אִוַּלְתֵּךְ	אִוַּלְתְּךָ
	אִוַּלְתֵּנוּ		אִוַּלְתִּי

*Stultitia mulieris.

Exemplum mutationis ·.· ·.· in nominibus fœmin. habẽtibus ת radicale, siue natiuum, non solùm aduenientium & generis fœminini index, quæ etiam

numerum

numerum pluralem habere possunt.

Numerus singularis.

קֶשֶׁת

* קֶשֶׁת גִּבֹּרִים Regimen — *Arcus fortium.

קַשְׁתּוֹ קַשְׁתָּהּ קַשְׁתָּם קַשְׁתָּן

קַשְׁתְּךָ קַשְׁתֵּךְ קַשְׁתְּכֶם קַשְׁתְּכֶן

קַשְׁתִּי קַשְׁתֵּנוּ

Numerus pluralis.

קְשָׁתוֹת

† קַשְׁתוֹת מִלְחָמָה Regi. — †Arcus belli(bellici)

קַשְׁתוֹתָיו קַשְׁתוֹתֶיהָ קַשְׁתְוֹתֵיכֶם קַשְׁתְוֹתֵיכֶן

קַשְׁתוֹתֶיךָ קַשְׁתוֹתַיִךְ קַשְׁתוֹתֵינוּ

קַשְׁתוֹתַי

קַשְׁתוֹתָם קַשְׁתוֹתָן

vel vel

קַשְׁתוֹתֵיהֶם קַשְׁתְוֹתֵיהֶן

Fallit in hoc plural. nomine fœmin. regula ·.· secundæ syllabæ, eo quòd cum omnibus affixis illud in seua semper conuertatur.

Super est nunc dicere, quomodo affixa subiungantur nominibus imperfectis, quæ tantùm degenerant à canonibus perfectorum. Nam repetere ea cum affixis quorum mutatio patet ex superioribus, párere nauseam esset. Idcirco defectiuorum pe nun & quiescentium pe iod aliorúmque imperfectorum classes, quæ vel statas & immutabiles semper habent motiones, vel secundum superiores mutantur regulas, consultò omittimus. Ad hæc, si quandoque etiam perfecta nonnulla degenerare videantur à suis canonibus superioribus, recurratur ad dictionaria & ad vsum.

Quorundam quiescentium עַיִן וָו à præscriptis legibus degeneratio.

Ex quiescentibus עַיִן pauca quædam sunt, quæ suas mutant motiones in æquiualentes. vt, טוֹב in regimine duntaxat singulari mutat holem in ו, & dicitur טוּב לֵבָב bonum, siue lætitia cordis Deut. 28. יוֹם dies, רֹאשׁ caput, holem in plurali numero in ָ commutant. vt, יָמִים dies, 1. Samuel. 27. רָאשִׁים capita. Genes. 2. Quãdoquidem æquiualet semper motio magna motioni magnæ & parua paruæ. Cum affixis יָמָיו dies eius, Iob. 7. רָאשָׁיו capita eius, Esa. 15. similiter עִיר vrbs, Genes. 4. quod quiescit in aiin, in plurali mutat hiric magnum in ָ, dicimúsque עָרִים vrbes, Num. 35. cũ affixis עָרָיו vrbes eius: Deut. 2. sic cum affixis aliis, sed breuitati studentes perstringimus.

Prætereà quædam in hoc inueniuntur ordine, quę habent in statu singulari absoluto ו mobile, quod in regimine & cum affixis fit quiescens. vt, מָוֶת mors. prouer. 18. תָּוֶךְ mediũ, Iudic. 16. in regimine מוֹת יְשָׁרִים mors iustorum, Num. 23. תּוֹךְ מַיִם medium aquarum, Gen. 1. Et cum affixis תּוֹכוֹ medium illius Leuitic. 11. תּוֹכֵךְ medium tui. Ezechiel. 28. sic de aliis.

Occurrunt etiam huius ordinis pauca admodum numero, quę in singulari habentia ו virtute contentũ & abscõditum ו, in formatione pluralis numeri habẽt illud mobile & consonum, שׁוּק platea, Prouerb. 7. in plurali facit שְׁוָקִים plateæ, Cant. 3. Sic etiã quæ ipsum ו otiosè expressum habẽt in Olem שׁוֹר bos, Genes. 32. illud in plurali mobile habent & consonũ שְׁוָרִים boues Hoseæ. 12.

Huius classis alia denique plura sunt, quæ י mobile in statu absoluto, in regimine & affixis faciunt quiescere

escere in ··. vt, זַיִת, בַּיִת, & similia. In regimine בֵּית אֱלֹהֵינוּ domus Dei nostri Psal. 135. זֵית שֶׁמֶן oliua olei, id est, oliua fructifera. Deut. 8. Cũ affixis בֵּיתְךָ Deut. 24. בֵּיתוֹ Iob. 8. זֵיתְךָ Deut. 24. זֵיתוֹ: in plurali זֵיתִים Deut. 28. in regimine זֵיתֵי, cum inseparatis pronominibus זֵיתֶיךָ, זֵיתָיו. &c. Non tamen dicimus בֵּיתִים pro plurali à בַּיִת, sed בָּתִּים, posito daghes pro י in ת. Vbi prætereà summa est irregularitas, quòd in eo post motionem magnam nullo interposito accentu, sequatur daghes, vt iam dictum est, quando de natura vtrarumque motionum loquuti sumus. In regimine בָּתֵּי כָל־עֲבָדֶיךָ, dom⁹ omnium seruorũ tuorum Exod. 10. Et cum affixis בָּתֶּיךָ Esaie. 42. sic cum affixis aliis.

De quiescentibus לָמֶד אָלֶף.

Quiescentia lamed aleph quæ per duplex ּ scribuntur, in regimine singulari indicandæ quietis א tertiæ literæ gratia, non mutare solent ּ secundę syllabæ. ut, צָבָא, in regimine צְבָא יִשְׂרָאֵל exercitus Israel 1. Reg. 2. & recipit affixa cum sui similibus, vt מָשָׁל. In plurali itaque cùm terminationem sortitur masc. צְבָאִים, mutatur omnino vt מְשָׁלִים: cùm verò fœmininam צְבָאוֹת, itidem vt צְדָקוֹת.

Alia huius ordinis.

Quiescentia lamed aleph adhuc quædam sunt, quæ sunt classis nominũ daghesatorum. i. natura habentium daghes: quorũ omnium natura est, vt quandiu daghes seruant, nulla de caussa suas mutent motiones, sed illas statas semper habeãt. vt, כִּסֵּא, in regimine כִּסֵּא־שֵׁן thronus eboris. 1. reg. 10. In reliquis autẽ à regim. singulari posito seua sub secũda, excidit da-

 ghes.

ghes. Peculiare enim eſt hoc Hebraïſmo, vt frequẽter daghes in ſeua affectis literis perdatur, (vt in tractatu de literarum miniſterialium functione in literę ה ſuo loco videre licebit:)dicimus enim כִּסְאוֹ, Exod. 11. כִּסְאֲךָ.1.Samu.7.ſic cum aliis affixis. Hoc in plurali formam fœmininam habet כִּסְאוֹת, Pſal.122.& recipit inſeparata pronomina, vt צִדְקוֹת.

Quæ ſeruant & retinent daghes, non mutationi obnoxia puncta ſua habẽt.vt, חַטָּאִים peccatores, Pſal. 1.in regimine חַטָּאֵי עַמִּי peccatores populi mei, Amos vltim. Recipit etiam affixa, חַטָּאֶיהָ, חַטָּאָיו.&c. A ſingulari fœmin. חַטָּאָה, peccatum Eſaiæ. 5. in regimine dicitur etiã פַּר הַחַטָּאת iuuẽcus peccati Leuit. 4.& ſæpe aliàs facta contractione duarũ ſyllabarũ in vnam, nõ tamen mutatis motionibus: cum affixis חַטָּאתִי Gen. 31. חַטָּאתְךָ .2.Samuel.12. חַטָּאתוֹ Leuit.4.& ſic de aliis.

De quieſcentibus לָמֶד הֵא.

Ex quieſcentibus lamed he, quæ habent י pro ה ſubſtitutum, cum affixis & in plurali habẽt illud mobile: ex עָנִי autem, in regimine fit עֲנִי נוֹצְרִים, pauper Chriſtianorum, cum pronominibus inſeparatis verò עֲנִיִּי, עֲנִיֶּךָ. In plurali עֲנִיִּים Iob.34. In regimine עֲנִיֵּי־אָרֶץ pauperes terræ Iob. 24. Cum affixis עֲנִיֶּיךָ, Pſal. 72. עֲנִיָּיו, Eſaiæ.49. &c.

Alia quæ habent ה præcedente ∵ (quod ה ſemper eſt radicale) in regimine ſingulari mutant illud in ‥. vt שָׂדֶה in regimine שְׂדֵה מוֹאָב ager (regio) Moab Gen. 36. In plurali autem numero & cum affixis in numero vtroque euaneſcit ſemper ה thematis tertia. vt, שָׂדַי Ierem.32. שָׂדְךָ, Leuitic.19. שָׂדֵהוּ Geneſ. 23. Siquidem

quidem ה,quod hîc vides, nõ eſt ה nominis, ſed pronominis inſeparati הו, quod potiſſimũm affigi ſolet huiuſmodi nominibus & omnibus verborum formis. Plurale שָׂדִים,in regimine שְׂדֵי-חֶמֶר arua deſiderij (deſiderabilia,) Eſaiæ. 32. cum affixis שָׂדֵינוּ Micheę. 2. שָׂדֶךָ. 1. Reg. 2. Et iuxta formam fœm. שָׂדוֹת. 1. Sam. 22. quod in regimine & cum affixis omnino mutatur. vt, דְּקוֹת in צְדָקוֹת.

Alia huius ordinis ſunt, quæ in ſtatu abſoluto vtriuſque numeri perdunt ה thematis tertiam, pro qua in regimine & affixis in ſingulari numero (primæ perſonæ affixo tamen excepto) aſciſcitur י, ex vicaria literarum אהוי permutatione.

Exemplum:

Numerus ſingularis.

אָב

Regimẽ * אֲבִי יוֹשֵׁב אֹהֶל

Pater habitantis tabernaculum, id eſt, author habitandi in tabernaculis. Gen. 4.

אָבִיו

vel

אָבִיהוּ	אָבִיהָ
אָבִיךָ	אָבִיךְ
* אָבִי	
אֲבִיהֶם	אֲבִיהֶן
אֲבִיכֶם	אֲבִיכֶן
אָבִינוּ	

* Per ־ hîc ſub א diſtinguitur à regimine.

Numerus pluralis.

אָבוֹת

Regimen † אֲבוֹת הַלְוִיִּם

* Patres Leuitarũ Exod. 6.

אֲבוֹתָיו	אֲבוֹתֶיהָ
אֲבוֹתֶיךָ	אֲבוֹתַיִךְ

Pluralis iſte numerus

 fœmi-

fœmininorum terminationem habet, vnde irregularis hæc dictio est: nam seruata vera analogia dicendũ erat אֲבִים, quod in vsu non est.

אֲבוֹתַי
אֲבוֹתֵיהֶם vel אֲבוֹתָם
אֲבוֹתֵיהֶן vel אֲבוֹתָן
אֲבוֹתֵיכֶם
אֲבוֹתֵיכֶן
אֲבוֹתֵינוּ

Alterius in singulari similis
Exemplum:

Numerus singularis.

אָח

Regimen אֲחִי אַבְרָהָם *

אָחִיו vel אָחִיהוּ
אֲחִיהָ

* Frater Abraham. Genes. 24.

Cætera recipit affixa omnino. vt, אָב paulò ante.

Numerus pluralis.

אַחִים

Regimen † אֲחֵי־יוֹסֵף

† Fratres Iosephi Genes. 42.

אֶחָיו
אַחֶיהָ
אַחֶיךָ
אַחַיִךְ
אַחַי
אֲחֵיהֶם
אֲחֵיהֶן
אֲחֵיכֶם
אֲחֵיכֶן
אַחֵינוּ

Alia postremò sunt, quæ quanuis in secunda syllaba non sit ·.·, mutant holem in ֳ, perinde atque in חוֹרֶשׁ. vt,

חוֹלִי
חֳלָיוֹ
חָלְיָהּ
חָלְיְךָ
חָלְיֵךְ
חָלְיִי

Reliqua tu adiunge pronomina, secundum canones grammatices: Simile esto iudicium de יֳפִי pulchritudo Esaiæ 3. & similibus.

Duplicantia עָיִן.

Multa sunt ex duplicantibus עָיִן nomina, quæ duas

duas duntaxat habent literas expreſſas, quemadmodum verba. Ex quibus, quæ motione magna affecta ſunt, aduentibus affixis, vel literis formatiuis numeri pluralis, vel generis fœm. illā mutāt in motionē paruam propter daghes ſequens, in tertia natiua litera ſupplens defectum ſecundæ, quod apparere facit litera, vel ſyllaba aduētitia. vt תֹּם perfectio, Iob. 4. תֻּמִּי Pſal. 26. In numero plurali תֻּמִּים Exod. 28. Fœmininū genus תֻּמָּה Prouerb. 11. קֵן nidus, Pſal. 84. קִנּוֹ Deut. 23. קִנִּי Iob. 29. קִנֶּךָ Num. 24. &c. In plurali קִנִּים Geneſ. 6. itidē עֹז fortitudo, Pſal. 99. עֻזּוֹ, Pſal. 68. עֻזְּךָ Pſal. 86. vel עָזְּךָ Pſal. 21. עֻזִּי Pſal. 28. vel עָזִּי Pſal. 118.

Quæ porrò ex literis הֶאֱמַנְתִּי habent מ præfixum primæ literæ radicis, nuſquam ־ ſub tali aduentitio מ mutāt. vt, מָסָךְ, Exo. 39. in regimine מְסַךְ פֶּתַח tentoriū, ſiue aulæū oſtij. Num. 4. ſic מָגֵן clypeus, Gen. 15. מָגִנִּי, Pſal. 7. מָגִנָּם Pſal. 115. in plurali מָגִנִּים. 1. Reg. 10. Eadem eſt dictionis מָעֻזּ ratio. Pſal. 27. מָעֻזּוֹ, munitio eius. Eſaiæ 17. &c. In plurali מָעֻזִּים Daniel. 11. & in hoc hęc à quieſcentibus עַיִן וָו differunt, quia habent illa ־ mutabile ſub מ ſeruili. vt, מָקוֹם locus Gen. 1. cùm affixis מְקוֹמוֹ. 1. Samuel. 23. &c. In plurali autem habet terminationem fœm. מְקוֹמוֹת Pſal. 103.

Affixa cum verbis.

Quia ferè legibus eiſdem quibus cum nominibus, componūtur inſeparata pronomina cum verbis: paucis expediam, quæ dicenda de illis cōpoſitis cum huiuſmodi pronominibus videbuntur. Quādoquidem ei qui ſe diligēter exercuit in affixione pronominum

cum nominibus facillima futura eſt affixio eorũdem cum verbis.

Annotatio.

Obſeruandum ante omnia, inſeparata pronomina compoſita cum verbis illum indicare, vel referre, in quẽ actio verbi, cum quo cõponuntur, vt in patiẽtem tranſit. vt, פְּקָדוֹ viſitauit illum: vnde fit quòd paſſiua verba ab affixis abhorreant, niſi in infinitiuis interdũ, quæ Latinè per nomina vertendi ſunt, vt ſuo annotabimus loco, paulò ante affixa cum partibus indeclinabilibus. Significant etiam quandoque actionẽ, ſiue perſonam agentem referunt. Et potiſſimùm cum infinitiuis. vt, כִּרְאוֹתוֹ אוֹתָם cũ vidiſſet ipſe illos. 2. Reg. 6. & alia ſuo loco notãda. Cõponuntur quoque corrupta pronomina ſignificantia perſonam agentem, aliquando cum aliis quàm cum infinitiuis verbis, ſed rariſſimè, vt, quis poterit dirigere, quod עִוְּתוֹ peruerterit ipſe, Eccleſ. 7. verſ. 14. vbi ו pronomen compoſitum cum præterito Piel, perſonam agentem, nõ autem patientem refert.

In præterito aduenientibus affixis, ָ primæ ſyllabę, vt ſuprà in nominibus in מָשָׁל, in ſeua conuertitur, ַ verò ſecũdæ ſyllabæ (quod hîc in tertia perſona maſc. ſing. prçteriti potiſſimũ obſeruãdum) vbique in ָ prçterquàm cum duobus כֶם, כֶן. Quæ quidem etiam in nomine,

Exemplum.

Præteritum	עָבַר
	פָּקַד
פְּקָדָהּ	פְּקָדוֹ
vel	
	פְּקָדָהוּ
פְּקָדֵךְ	פְּקָדְךָ
	פְּקָדַנִי
פְּקָדָן	פְּקָדָם
פְּקַדְכֶן	פְּקַדְכֶם

mine, poteſtatem habent mutãdi ־ ſecũdæ ſyllabę in ־, vt liquet ex canone mutationis ־ ſecundę ſyllabę ſupra: hoc enim fit ad vocalitatẽ, ne ſeua ſub tertia legatur, ſed dictio ſit breuior vna ſyllaba & non prolixæ pronuntiationis.

In accentu diſtinguente cum ךָ legendum eſt פְּקָדֶךָ vel פְּקָדֶךְ ad differentiã pronominis fœm. ךְ quod præcedere ſolet ·· , vt in formula videtur: cũ נִי pronomine primę perſonę ſing. legitur in accẽtu diſtinguẽte פְּקָדָנִי per ־ ſub tertia natiua litera. Aliquando vſu venit vt pro ה videatur etiam in aliis perſonis & coniugationibus ה quieſcẽs, vt שְׁמָרָה cuſtodiuit illam, Amos. 1. pro שְׁמָרָהּ. Huiuſmodi ה quoque pro הּ inuenitur cum aliis partib⁹ orationis, vt in explicatione ſecundæ tabulæ pronominum iam obſeruatum eſt, pag. 192.

* *Hæc perſona ſi habeat accentum in vlt. definit in ־, ſi veró in penult. in ־.*

פְּקָדָנוּ	
פְּקָדָהּ	
פְּקָדַתְהוּ	פְּקָדַתְהָ
vel	vel
פְּקָדַתּוּ	פְּקָדַתָּה
פְּקָדַתְךָ	פְּקָדַתֵךְ
פְּקָדַתְנִי	
* פְּקָדָתַם	פְּקָדָתַן
vel	vel
פְּקָדַתַם	פְּקָדַתַן
פְּקָדַתְכֶם	פְּקָדַתְכֶן
פְּקָדַתְנוּ	
פָּקַדְתָּ	
פְּקַדְתּוֹ	פְּקַדְתָּהּ
vel	
פְּקַדְתָּהוּ	
פְּקַדְתַּנִי	
פְּקַדְתָּם	פְּקַדְתָּן
פְּקַדְתָּמוֹ	vel aliquando
פְּקַדְתָּנוּ	

Annotatio.

Hoc loco etiam obſeruandum, quinque eſſe inſeparata pronom. quę magis familiaria ſunt verbis quã nominibus, nempe נִי, & הָ, הוּ, נָה, נוּ. Quandoquidem non cum nominibus cõpoſita reperire licet, duobus

הו & הָ exceptis, quæ à nominibus quieſcẽtibus לָמֶר הֵא potiſſimùm admittuntur.

Tertia perſona fœminina ſingul. cum affixis mutat ה in ת aſpiratum, vt fit ſuprà in צִדְקָה.

Aliquando tamen venuſtatis pronũtiationis cauſa, duæ in vnam adminiculo daghes contrahuntur literæ: hoc eſt, ת illud aſpiratum, in quod הָ fœm. conuertitur, mutato ה pronominis הו vel הָ in alterum ת, abſorbetur per daghes in illo ת, in quod mutatum eſt ה pronominis ad euphoniam : ita vt dicere liceat פְּקָדַתְּהוּ & פְּקָדַתּוּ, vt habes in formula, pro פְּקָדַתְהוּ & פְּקָדַתְהָ, quę in vſu nõ ſunt, in פְּקָדַתָּה, quoque ה, quòd ſit ex literis אֶהֱוִי, expreſſum, ſiue actu quieſcit in ־ָ.

* Cum perſonæ פָּקַדְתָּ & פָּקַדְתִּי eadem puncta admittendo affixa obtineant & ſortiantur, hîc expreſſimus non conſideratione, ſiue ratione ſecũdę perſonę פָּקַדְתָּ (quæ ſecũdæ perſonæ pronomina non admittit) pronomina ſecundæ perſonæ ךָ ךְ כֶם כֶן, ſed ratione primæ perſonæ פָּקַדְתִּי quæ illa ſuſcipit.

Sic quoque propter ſecũdam perſonam פָּקַדְתָּ expreſſimus pronomina primæ perſonę נִי & נוּ, quorum prima perſona פָּקַדְתִּי inca-

* פָּקַדְתָּ & פָּקַדְתִּי

פְּקַדְתִּיו	פְּקַדְתִּיהָ
	vel
פְּקַדְתִּיהוּ	
פְּקַדְתִּיךָ	פְּקַדְתִּיךְ
פְּקַדְתִּינִי	
פְּקַדְתִּים	פְּקַדְתִּין
	vel
פְּקַדְתִּימוֹ	
פְּקַדְתִּיכֶם	פְּקַדְתִּיכֶן
פְּקַדְתִּינוּ	

Pronomina ſecundæ perſonæ non adhibẽtur ſecũdis perſonis, nec pronomina primæ, primis.

Tertia perſona pluralis.

פְּקָדוּ	
פְּקָדוּהוּ	פְּקָדוּהָ
פְּקָדוּךָ	פְּקָדוּךְ
פְּקָדוּנִי	

pax

pax eſt, prçterquam pauciſſimis in locis, vt apud Ezechiel. 29. vbi eſt עֲשִׂיתִנִי feçi mihi, aut feci me: quaſi diceret, mea ſapientia, prudentia, ac viribus propriis, ſiue à meipſo, ſine Dei auxilio clarus & magnificus euaſi rex. Sunt autem verba Paraonis impij nihil laudis Deo tribuentis, ſed omnia ſibi. Idcirco non illic actionem, quç in patientē tranſit, ſignificabit pronomen: ſed actionem, quæ non extra agētem tranſit. Legitur etiam שְׁאֶלְתִּיהוּ interrogaui eum Iudic. 13. & שְׁאֶלְתִּיו poſtulaui eum. 1. Samul. 1. mutato ־ in hiric, pro שְׁאַלְתִּיהוּ, & שְׁאַלְתִּיו: ſunt alia etiam in aliis perſonis. Quia interdū ·.·, ־, & hiric paruum inuicem commutantur.

פְּקָדוּם פְּקָדוּן

פְּקָדוּכֶם פְּקָדוּכֶן

פְּקָדוּנִי

פְּקַדְתֶּם & פְּקַדְתֶּן

פְּקַדְתּוּהוּ פְּקַדְתּוּהָ

פְּקַדְתּוּנִי

פְּקַדְתּוּם פְּקַדְתּוּן

פְּקַדְתּוּנוּ

Secunda perſona pluralis vtriuſque generis, cùm adhibentur inſeparata pronomina, amittit ם, & ן, ſubrogatúrque pro pluralis numeri indice ו. Quandoquidem in præterito verborum pluralis numeri ſemper indicia ſunt vel ו, vel ם, vel ן. Igitur cùm eadem ſit ratio affixorum cum voce maſculina & fœminina, attende diligenter, quando voces huiuſmodi occurrent, an viri, vel mulieris ſit actio verbi.

Hîc vbique, & in aliis nonnullis perſonis, ſecunda radicis habet ־, vt ſeua ſequens quieſcat.

Prima perſona plural.

פְּקַדְנוּ

פְּקַדְנוּהוּ פְּקַדְנוּהָ

פְּקַדְנוּךָ פְּקַדְנוּךְ

פְּקַדְנוּם פְּקַדְנוּן

פקדנוכם

פְּקַדְנוּכֶם פְּקַדְנוּכֶן

Pręsens particip. בֵּינוֹנִי

Numerus singularis.

פּוֹקֵד

†Visitator pauperum. Regimen †פּוֹקֵד עֲנִיִּים

פּוֹקְדוֹ פּוֹקְדָהּ

vel vel

פּוֹקְדֵהוּ פּוֹקְדֶהָ

פּוֹקֶדְךָ פּוֹקְדֵךְ

פּוֹקְדִי

vel

פּוֹקְדֵנִי

פּוֹקְדָם פּוֹקְדָן

פּוֹקֶדְכֶם פּוֹקֶדְכֶן

vel vel

פּוֹקַדְכֶם פּוֹקַדְכֶן

פּוֹקְדֵנוּ

Quia superuacaneū esset in participiis affixa singula exprimere, ad suos regula exprimere, ad suos remittimus te archetypos, vt etiam ingenij tui periculū per te facias. Hoc vnum tamē monemus, cùm inseparata pronomina verbis magis peculiaria compoñūtur cum benoni, tunc illud participij significationem referre, ac redolere. Ita vt פּוֹקְדִי visitator mei (meus) פּוֹקְדֵנִי visitās me, meliùs significet: sic פּוֹקְדוֹ visitator illius, פּוֹקְדֵהוּ visitans illum. פּוֹקְדָהּ visitator illius fœminæ. פּוֹקְדֶהָ, visitans illam, &c.

Numerus pluralis.

פּוֹקְדִים

Regimen פּוֹקְדֵי

Affixa omnia recipit omnino. vt כְּרָם, de quo suprà in ·· secūdæ syllabæ. pag. 209.

פּוֹקְדָה

Cum hac voce non componuntur inseparata pronomina.

פּוֹקֶדֶת

פּוֹקַדְתּוֹ פּוֹקַדְתָּהּ

Reliqua adde affixa vt suprà in אַיֶּלֶת, Holē tamen in istis quanuis primam syllabam constituat & habeat post se ∴, quod in ‒ côuertitur,

titur, inuariatum remanet contra canonem ſuum, ab אֹמֶנֶת enim dicitur אֹמַנְתּוֹ nutrix eius. 2. Samuel. 4. quod etiam, vt participiũ, reddi poteſt, nutriens illũ.

פּוֹקְרוֹת		פּוֹקְרוֹתֵיהֶם	פּוֹקְרוֹתֵיהֶן
פּוֹקְרוֹת	Regimen	vel	vel
פּוֹקְרוֹתָיו	פּוֹקְרוֹתֶיהָ	פּוֹקְרוֹתָם	פּוֹקְרוֹתָן
פּוֹקְרוֹתֶיךָ	פּוֹקְרוֹתַיִךְ	פּוֹקְרוֹתֵיכֶם	פּוֹקְרוֹתֵיכֶן
פּוֹקְרוֹתַי		פּוֹקְרוֹתֵינוּ	

פָּעוּל Particip. Præterit.

פָּקוּד

פְּקוּד יְהוָה Regimen

פְּקוּדוֹ פְּקוּדָהּ

Reliqua facillimè affiges nimirum ſemper mutãdo ◌ָ literæ פ in ſeua & afficiendo ד eadem motione qua ל in מָשָׁל. In fœminino פְּקוּדָה, ה fœm. in regimine & cũ affixis conuertitur in ת, vt in צְדָקָה.

מָקוֹר Infinitiuus

Suprà initio verborũ cũ affixis, inſeparata hæc pronomina indicare actionem, quæ in patiẽtem tranſit, diximus. Exceptis tamen infinitiuis, quibuſcum affixa compoſita modò ad perſonam patientem referuntur. vt, לְהָרְגֵנִי ad occidendum me, id eſt, vt me occidas. Exod. 2. & לִמְשָׁחֲךָ לְמֶלֶךְ, ad vngendum te in regem, id eſt, vt vngerẽ te in regem. 1. Sam. 15. Modò ad perſonã agentem. vt, כִּרְאוֹתוֹ אוֹתָם cũ

פְּקוֹד	
פָּקְדוֹ	פָּקְדָהּ
vel	vel
פָּקְדֵהוּ	פָּקְדֶהָ
vel	vel
פָּקְדֶנּוּ	פָּקְדֶנָּה
פָּקְדְךָ	פָּקְדֵךְ
פָּקְדְכָה	vel
פָּקְדִי	
vel	
פָּקְדֵנִי	
פָּקְדָם	פָּקְדָן
פָּקְדְכֶם	פָּקְדְכֶן
פָּקְדֵנוּ	

vidiſſet ipſe eos. 4.Reg.6. & בְּבָרְחֲךָ מִפְּנֵי עֵשָׂו אָחִיךָ cùm fugeres tu à facie Eſau fratris tui, Gen.35. & alia multa: etiam cum paragoge ה, quod ſemper, vt in nomine ה fœm. conuertitur in ת adueniente quolibet pronomine corrupto ipſi infinitiuo, vt בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ eò quòd amaret ipſe eam, Geneſ.29. & alia.

Exemplum infinitiui cum affixis quando ſecunda litera radicis eſt gutturalis.

Spernere	מָאוֹס.
מָאֳסָהּ	מָאֳסוֹ
vel	vel
מָאֳסֶךָ	מָאֳסֵהוּ
vel	vel
מָאֳסֶנָּה	מָאֳסֵנוּ

Et cætera omnia ſeruata tali forma, pro מָאֳסוֹ , מְאָסָהּ iuxta formam פְּקָדָהּ פְּקָדוֹ &c.

Præterea notandum, in infinitiuo cum affixis fieri quandam metatheſin, ſiue motionum tranſpoſitionem. Nimirùm quòd ׀ ſecũdæ ſyllabę in ־ָ: mutatum propter affixum, ſub primam tranſponatur literam & ־ָ primæ ſyllabæ in ſeua mutatum ſub ſecundam. Quod ſatis hic conſpicuum eſt: cum paragoge ה etiã ſine affixo fit motionum Metatheſis in infinitiuo: exemplum autem habes ſupra in imperatiuum cal perfect.pag.56.

Exemplum formæ alterius infinitiui.

Hæc infinitiui forma cũ his tribus, duntaxat pronominibus, eo quo hîc vides modo, componitur: mutato videlicet ׀ in ־ָ:, ſeua ſub prima remanente.

	פְּקוֹד
	פָּקְדְךָ
פָּקְדְכֶן	פָּקְדְכֶם

Exemplum formæ infinitiui cum ־ in vltima ſyllaba, quod admodum rarum eſt.

Quæ in infinitiuo iuxta hanc formam veniunt ſeruare ſolent ֶ ſub ſecunda natiua litera, cum pronominibus כֶּם כֶּן: cum ךָ autem mutant illud in ָ, & cum aliis omnibus, in ſeua.

פַּתַּח

פַּתְּחוֹ vel פַּתְּחֵהוּ

פַּתְּחָהּ vel פַּתְּחֶהָ

פַּתְּחֵנוּ vel פַּתְּחֶנָּה

פַּתֶּחֲךָ פַּתְּחֵךְ

פַּתְּחִי vel פַּתְּחֵנִי

פַּתְּחָם פַּתְּחָן

פַּתֶּחְכֶם פַּתֶּחְכֶן

פַּתְּחֵנוּ

Metatheſin motionum vt infinitiuo, hîc obſerua.

Imperatiuus צִוּוּי

פְּקוֹד

* פָּקְדוֹ vel פָּקְדֵהוּ

פָּקְדָהּ vel פָּקְדֶהָ

פָּקְדֵנוּ

פָּקְדֶנָּה

פָּקְדֵנִי

פָּקְדֵם פָּקְדֵן vel פָּקְדֵמוֹ

פָּקְדֵנוּ

Exemplum imperatiui cum ַ ob ſecundam vel tertiam gutturalem.

Quæ propter ſecundam autem tertiam gutturalem habent in ſecunda imperatiui ſyllaba ַ, aduenientibus affixis mutant illud in ָ. Eſt etiam eadem futuri ratio, eò quòd ab imperatiuo prępoſitis אֵיתָן, formetur futurum.

Firma סְעַד

סַעֲדֵהוּ סַעֲדֶהָ

Adiunge ſi velis cætera, vt ſuprà, ſed mutato ַ in ָ.

Vnge מְשַׁח

מָשְׁחֵהוּ מָשְׁחֶהָ

Cætera itidem vt ſuprà adhibe affixa.

פִּקְדִי

פִּקְדוּהוּ פִּקְדוּהָ

פִּקְדוּנִי

פִּקְדוּם פִּקְדוּן

פְּקָדֵינוּ

Quando media, vel tertia eſt gutturalis.

Firmate סַעֲרוּ

סַעֲרוּהוּ סַעֲרוּהָ

Cætera vt ſuprà.

Vngite מִשְׁחוּ

מִשָׁחוּהוּ מִשָׁחוּהָ

מִשָׁחוּנִי

פִּקְדוּ

פִּקְדוּהוּ פִּקְדוּהָ

פִּקְדוּנִי

פִּקְדוּם פִּקְדוּן

פִּקְדוּנוּ

Poteſt etiam notari per camets hatuph, vt per hiric, prima radicis cum affixis in vocibus פִּקְדִי & פִּקְדוּ, vt dicere poſſimus פָּקְדֵיהוּ, פָּקְדֵיהָ, & cætera. ſic פָּקְדוּהוּ, פָּקְדוּהָ, & cętera, ſi velis, affixa adiũges, vt ſuprà quando hiric expreſſum eſt, quod in Miclol annotat Dauid Kimhius.

פְּקֹדְנָה. Hæc perſona cùm ſuſcipit affixa, mutat ſyllabam נָה in ו, vnde vt פִּקְדוּ admittet affixa, quæ tamé affixio rarò admodum contingit.

Futurum צָתִיד

יִפְקוֹד

יִפְקְדוּ vel יִפְקְדֵהוּ vel יִפְקְדֵנוּ

יִפְקְדָה vel יִפְקְדֶהָ vel יִפְקְדֶנָּה

יִפְקָדְךָ vel יִפְקָדְכָה

יִפְקְדֵךְ

יִפְקְדֵנִי vel יִפְקְדֶנִּי

† יִפְקְדֵנִי

יִפְקְדֵם vel יִפְקְדֵמוּ

יִפְקְדֵן

יִפְקָדְכֶם

יִפְקָדְכֶן

יִפְקְדֵנוּ

יִסְעַר

* יִסְעֲרֵהוּ יִסְעֲרֶהָ

יִמְשַׁח

יִמְשָׁחֵהוּ יִמְשָׁחֶהָ

† Daghes ad ornatum aliquando in pronomine נִי potiſſimũ in accẽtu diſtinguente ponitur.

* Et cætera cum ֲ vbique pro ְ, propter ſecundã, aut ter. gutturalẽ, in quibus poſitione eſt ֵ in vltima.

Quando

† Quando hæc vox considerantur esse tertię personę fœminini generis, recipere adhuc potest inseparata pronomina secundę personę vtriusq; generis & numeri, sic. תפקרך, תפקרך תפקרכם תפקרכן. Quando autem secundæ est personæ, secundæ personę pronomina minimè admittit.

† תפקור	
תפקרו	תפקרה
vel	vel
תפקרהו	תפקרה
vel	vel
תפקרנו	תפקרנה
תפקרני	
תפקרם	תפקרן
	vel
תפקרמו	
תפקרנו	
✝ תפקרי	

✝ Vox hæc fœminea eadem omnino recipit inseparata pronomina, quæ imperatiuus פקרי.

† Huiusmodi affixi suprà satis in secundam tabellam pronominum memini, ex 2. Reg. 4. capite in quo fœmin. pronomẽ istud כי quater legitur: Psal. 103. quoquè quinquies כי pronomẽ affixum fœm. etiam reperitur, vt aliàs. Vide pag. 193.

* Reperitur daghes in ך, vt in Miclol Kimhius annotauit, vt puto, euphonię gratia Num. 6. Gen. 12. Esa. 43. & aliàs: est autem ∴ sub tertia radicis pro seua, propter accentũ distinguentem

אפקור	
אפקרהו	אפקרה
vel	vel
אפקרנו	אפקרנה
אפקרך	אפקרך
vel	vel
* אפקרך	† אפקרכי
אפקרם	אפקרן
אפקרכם	אפקרכן
יפקרו	
יפקרוהו	יפקרוה
יפקרוך	יפקרוך
יפקרוני	
יפקרום	יפקרון
יפקרוכם	יפקרוכן
יפקרונו	

soph

ſoph paſuc, vt etiã propter alios accentus diſtinguentes: nonnunquam citra accentum diſtinguentem etiã non exiſtente ךְ pronomine videtur daghes in illo. vt, וַיֵּבְךְּ & fleuit, Gen. 46. Iudi. 14. bis & aliàs.

תִּפְקְדוּ
תִּפְקְדוּהָ תִּפְקְדוּהוּ
vel vel
תִּפְקְדוּנָה תִּפְקְדוּנוּ
תִּפְקְדוּנִי
תִּפְקְדוּן תִּפְקְדוּם
תִּפְקְדוּנוּ
נִפְקוֹד

נִפְקְדֵן נִפְקְדֵם נִפְקְדֶהָ נִפְקְדוֹ
vel vel vel
נִפְקְדֵמוֹ נִפְקְדֶהָ נִפְקְדֵהוּ
נִפְקָדְכֶן נִפְקָדְכֶם vel vel
† תִּפְקוֹדְנָה נִפְקְדֶנָּה נִפְקְדֶנּוּ
נִפְקְדֵךְ נִפְקָדְךָ

† Huic perſonæ futuri inſeparata iunguntur pronomina, vt plurali imperat. פְּקוֹדְנָה, quando ipſa tantùm eſt ſecundæ perſonæ. Nam quãdo conſideratur eſſe tertiæ perſonæ, adhuc admittit affixa ſecundæ perſonæ, ךָ, ךְ, כֶם, כֶן, quorum minimè capax eſt imperatiuus.

Annotatio.

Iam ſuprà dictum eſt in nomine, pag. 202. obſeruãdũ diligẽter quánam motione inſigniatur tertia thematis nominis מָשָׁל, quod idẽ adhuc hîc eſt animaduertendum in verbo פָּקַד. Nam eodem modo quo ד in hoc archetypo afficitur, in omnibus modis & temporibus omnium verborum afficietur itidem thematis tertia, cuiuſcunque fuerint ordinis illa, in coniugationibus videlicet קַל, פִּעֵל, &, הִפְעִיל. Quandoquidem cum coniugationibus aliis non componuntur

prono-

pronomina: Neque etiam cum vltima, quòd illius actio nō extra agentem trāſeat, id eſt, quòd in ea idem ſit agens & patiens, ſiue actio immanens.

In coniugatione פִּעֵל ·· ſecundę ſyllabę propter affixum in ſeua commutatur. vt, פִּקְּדָהוּ, vel in ·.· eadem ratione qua ſupra in nomine כֶּרֶם pag. 209. vt פִּקֶּדְךָ. Cætera vbique per te facillimè adiunges, ſi ר in פָּקַד obſeruaueris.

In הִפְעִיל cùm nullæ ſint motiones mutationi obnoxiæ, nulla fit mutatio præterquàm in quieſcentibus עַיִן וָו, vbi ·· literæ gutturalis ה in ·.· conuertitur ſic, הֲבִינֵנִי, הֱבִינְךָ, הֱבִנֵךְ, הֱבִינָהּ, הֱבִינוֹ, vel הֱבִינָהוּ, & c. dummodò prima radic. gutturalis non ſit, nam tunc ·· literæ ה commutatur in ־ etiam ſine affixo, vt iam in margine cōiugationis Hiphil quieſcentium aiin vaf pag. 121. obſeruatum eſt. vt הַעִירוֹתִיהוּ excitaui illum, Eſa. 45. eadem etiam omnino ratio habdēa eſt ipſius ה in duplicantibus aiin.

In benoni quieſcentium & duplicantium aiin, ·· literę מ & in futuris, in coniugationibus habentibus ־ sub literis אֵיתָן, ־ in ſeua cōuertitur, vt in benoni מֵבִין, מְבִינוֹ, &c. In futuro Cal יָבוֹן, cū pronomine יְבוֹנוֹ, &c. In futuro hiphil, יָבִין, cum pronomine יְבִינוֹ intelligere faciet illum, &c. Idem de ־ & ·· in duplicantibus aiin eſto iudicium.

In quieſcientibus לָמֶד הֵא, cùm, ſicut in nominibus, pa. 218. propter affixa euaneſcat ה radicis tertia, facta motionū retrogradatione, ſeua in quod mutādū eſſet ־ primæ ſyllabę, ſi tres radicales exprimerentur literæ, perditur eadem ſeruata motione ante pronomen,

quæ in פִּקֵּד. vt גִּלְּחוּ, pro גִּלְּחָהוּ, גִּלּוֹ pro גִּלְּחוֹ, גִּלֵּחַ pro גִּלְּחָה, גִּלָּה, pro גִּלְּחֶךָ, גִּלֶּךָ pro גִּלְּחֵנִי, גִּלֵּנִי pro גִּלְּחָנִי, & c.

Verba neutra, eò quòd illorum actus in alium nõ transeat, aliorum more inseparata nõ admittunt pronomina. Quin subaudienda est præpositio aliqua cõmoda. vt, יְגֻרְךָ pro יָגוּר עִמְּךָ habitabit tecum. Psal. 5.

A Dauide kimhio autem in cõmentariis in quintum Psalmum & in Miclol ita hic locus explicatur, adducítque adhuc ille ex Iob. 31. exemplũ גְּדֵלַנִי, pro גָּדַל עִמִּי adoleuit mecum (orphanus) non tamen, vt alij nonnulli volunt, est piel coniugationis, quoniam expressum esset daghes in ד secunda litera. Prætereà propter affixum, ·· in seua commutatum fuisset, quod quidem pro ֶ positum esse nemini dubium esse debet: cùm motio magna motioni magnę semper æquiualeat. Postremò esset in prima syllaba non seua, sed hiriç paruum more piel.

Supereſt adhuc dicere, vt iam finem verborum faciam, in passiuis verbis, quanuis ab affixis abhorreãt, infinitiuum affixa interdum admittere: sed ita, vt (eò quòd מָקוֹר infinitiuus dicatur) per nomina commodè verti possit. vt, בְּיוֹם הִבָּרְאָם, in die creari ipsos, id est, in die (quo) creati sunt ipsi, siue in die creationis ipsorũ Genes. 5. sic בְּיוֹם הִבָּרַאֲךָ, in die creari te, (quo creatus fuisti tu) siue creationis tuæ, Ezech. 28. & alia.

Affixa cum partibus indeclinabilibus.

Cùm ex obseruatione præscriptarum regularum, facilimum sit inseparata pronomina cum partibus indeclinabilibus componere, ac cùm rara sit compositio affixorum cum particulis istis, non in huiusmodi

perse-

perſequendis diu immorabor.

Affixa cum aduerbio.

אַיִן vel אֵין Non

אֵינֶנּוּ vel אֵינוֹ, אֵינְךָ, אֵינֵךְ, אֵינֶנִּי vel

*אֵינִי vel אֵינֶנִּי, אֵינָם vel אֵינֵמוֹ,

אֵינְכֶם אֵינְכֶן, אֵינֶנּוּ, אֵינָהּ vel אֵינֶנָּה

הִנֵּה vel הֵן Ecce:

† הִנּוֹ vel הִנֵּהוּ, הִנָּהּ, הִנְּךָ, הִנָּךְ, הִנְנִי

vel הִנֵּנִי vel הִנְּנִי, הִנָּם, הִנִּי, הִנְּכֶם

הִנְּכֶן, הִנְנוּ vel הִנֵּנוּ

Affixa cum præpoſitione.

ב In.

בּוֹ, בָּהּ, בְּךָ, בָּךְ, בִּי, בָּם, vel בָּהֶם, בָּן

vel בָּהֶן, בָּכֶם, בָּכֶן, בָּנוּ

אֵת cum, à, vel ab, ex, vel de.

אִתּוֹ, אִתָּהּ, אִתְּךָ, vel אִתָּךְ, אִתָּךְ, אִתִּי, אִתָּם, אִתָּן, אִתְּכֶם, אִתְּכֶן, אִתָּנוּ.

Præpoſitio אֵת tum ad euphoniam, tum vt differat ab articulo, cum affixis recipit propriè daghes in ת.

Præpoſitiones quædam adhuc ſunt, quæ habent י ante ipſa affixa more nominum maſcul. pluralis numeri. vt, אַחַר, vel אַחֲרֵי .i. Poſt, poſteaquàm

אַחֲרָיו, אַחֲרֶיהָ, אַחֲרֶיךָ, אַחֲרַיִךְ, אַחֲרַי.

אַחֲרֵיהֶם, אַחֲרֵיהֶן, אַחֲרֵיכֶם, אַחֲרֵיכֶן, אַחֲרֵינוּ

עַל vel עֲלֵי ſuprà, contrà.

עָלָיו, עָלֶיהָ, עָלֶיךָ, עָלַיִךְ, עָלַי, עֲלֵיהֶם, עֲלֵיהֶן, עֲלֵיכֶם, עֲלֵיכֶן

עָלֵינוּ.

אֶל vel אֱלֵי Ad, in, apud, ſuper.

אֵלָיו, אֵלֶיהָ, אֵלֶיךָ, אֵלַיִךְ, אֵלַי, אֲלֵיהֶם vel אֱלֵימוֹ, אֲלֵיהֶן, אֲלֵיכֶם

אֲלֵיכֶן, אֵלֵינוּ.

*In pronomine primæ perſonæ ני aliquãdo in ſupplementum נ aduerbij ponitur daghes, aliquando verò ad euphoniam in accentu diſtinguente, ſicut ſuprà in verbis in tertia perſona ſingul. maſc. fut. cum affixis iam obſeruatum eſt in margine. pag. 230.

† Daghes ad ornatũ lectionis hîc vbique.

תַּחַת Infra, ſub, ſubtus, pro.

תַּחְתָּיו, תַּחְתֶּיהָ vel תַּחְתֶּינָה, תַּחְתֶּיךָ, תַּחְתַּיִךְ, תַּחְתַּי vel תַּחְתֵּינִי, תַּחְתָּם ▭ vel תַּחְתֵּיהֶם ▭, תַּחְתָּן vel תַּחְתֵּיהֶן, תַּחְתֵּיכֶם, תַּחְתֵּיכֶן, תַּחְתֵּינוּ.

Cætera ab vſu poſtulanda.

De ſeptem ſeruilium literarum מֹשֶׁה וְכָלֵב *functione.*

Cùm videris ſuprà, cùm de themate loqueremur, pag. 42. diuiſionẽ literarũ in radicales vndecim & miniſteriales totidem: atque poſteà in verbis functionẽ literarum illarum ſeruiliũ in ſyllabis formatiuis perſonarum præteriti, quæ ſunt תָּ, תְּ, תִּי, י, תֶּם, תֶּן, נו, in infinitiuo literarum בְּכָלַם, in futuro אֵיתַן, & in nomine articulorum ac literarum אֶהֱמַנְתִּי, in pronomine affixorum. Supereſt nũc breuiter dicere de harum ſeptem מֹשֶׁב וְכָלֵב officio: cùm illarum naturã adhuc ex ſuperioribus nõ ſatis exploratam & examinatam habeas.

מ Factum eſt ex integra prępoſitione מִן à, vel ab, ex vel de, in, præ, ob, per, propter: verum enim quia nuſquam ſeorſim reperitur, in ſupplementum נ adfert daghes complexui ſequentis literæ, dicitúrque מִבַּזָּה à pręda, מִפְּקוֹר à viſitãdo. Quando autẽ ſequens litera non eſt capax puncti daghes, ſub מ ponendum eſt •• ſic, מֵעִיר ab vrbe. Ierem. 3. & æquiparatur ſyllaba longa ſyllabę breui & ipſi daghes. Aliquando ſolùm ponitur hiric paruum ſub ipſo מ ante literas incapaces ipſius daghes, præter cõſuetudinem & ſic nulla relinquuntur ipſius נ ſuppreſſi veſtigia. vt, מִחוּט, à filo, Geneſ. 14. מִרְדֹּף à perſequendo, 1. Samuel. 23. Hac porrò particula quomodo circunloquantur comparatiuum

ratiuum

ratiuum gradum, ſuprà poſtquam de caſu & declinatione tractauimus, dictũ eſt. Reliquas itidem functiones illius videlicet quomodo à fronte & à tergo nominibus & participiis inſeruiat ac quomodo ſit corruptum pronomen quãdoque, ex grammatices progreſſu iam vidiſti.

ש Huius literæ, quæ duntaxat à fronte dictionum ſeruit, officij bonam partem ſuprà in fine pronominis, cùm de relatiuo meminimus, vidiſti pag. 196.

Eſt enim relatiuũ exciſum ex integro אֲשֶׁר, æquiualens qui, quę, quod, generis & numeri omnis: effertur verò per ·.· ſequente daghes, ſi ſequens litera ab illo nõ abhorreat, אִישׁ שֶׁיִּפְקוֹד vir qui viſitabit, & frequenter alia. quòd ſi à daghes abhorreat ſequens litera, habebit tantùm ·.·. vt, שֶׁאָמַרְתִּי qui dixi. Et quia (vt iam dictũ eſt) ·.· & − motiones ſunt commutabiles, ita vt magiſtri frequenter in commentariis − paruum vocent ipſum ·.·, inuenitur interdum ש habere −. vt שַׁקַּמְתִּי quòd ſurrexi, Iudic. 5. bis, שַׁלָּמָה אֶהְיֶה quæ cur ero, Cantic. 1. Quod tamen − ante gutturales, producta ſyllaba per methegh propter ſoni gutturalis facilitatem aſſequendã, mutàtur in ⸗. vt, שֶׁאַתָּה quòd tu, Iudic. 6. poſtremò, Eccl. 3. reperitur cũ ſeua cũ dictione parua, ſiue monoſyllaba iunctũ. vt, שְׁהֵם quòd ipſi, etiam. Eccleſiaſt. 2. שְׁהוּא qua ipſe: ſic enim legit Kimhius in Michlol, codex venetus ſic quoq; habet.

Componitur autem aliquãdo cum ל & dicitur שֶׁל, quod in ſacratis libris niſi cum ב à frõte reperitur ſic, בְּשֶׁל & ſignificat, propterea: Eccleſiaſt. 8. componitur etiam cum pronomine & dicitur בְּשֶׁלְּמִי propter

quem & בִּשֶׁלִּי propter me Ionæ.1. In commēt.verò & ſcriptis aliis Hebræorum שֶׁל eſt articulus genitiui & ſignificat ipſius, vel, de.

ה Litera hæc ab Hebræis הֵא הַיְדִיעָה, id eſt, ה connotatiuum, ſiue ה diſcretionis, vel, diſtinctæ cognitionis vocatur. Sortitúmque eſt tale nomē, quòd ſæpenumerò à fronte dictionū quarumlibet adhibitum Emphaſi & Epitaſi vim habeat rem notādi & diſcernendi, id eſt, quòd illius expreſſione crebrò in Hebraïſmo vel altior, vel vehementior deſideretur ſignificatio, intellectus & diſcretio, quàm verbis expreſſerit author aliquis. Poſt ſe literam ſeruilem non niſi rarò, admittit. Effertur autem per ַ imprimítque daghes literę ſequenti, ſi illius fuerit capax, quòd ſi à daghes abhorreat litera ſequens, per ָ plurimùm venit hoc ה efferēdum, quoniam daghes, quod non poteſt locum habere in litera illius incapaci, relegatur ſub ַ ipſius ה & fit camets: camets enim fit ex ַ daghes ſubſcripto, & ſic æquiparatur motio magna motioni paruæ & daghes. Excipiuntur tamen ה & ח, ante quas indifferēter, vel ָ, vel ַ perdito omnes daghes, quod illud ſequi deberet, afficitur. vt הַהִיא illa, הַחֹדֶשׁ menſis ille. quod etiam ante ע fit aliquādo. vt, הָעִוְרִים ô cæci, Eſa. 42. Habet ה etiam haiediah, non vocandi aduerbiū ַ ante ע ſic, הָעֹזְבִים qui deſerentes ſunt & הָעֹזֶבֶת quæ deſerens eſt Prouerb. 2. Et הָעֹרְכִים, qui inſtruentes ſunt. Eſaiæ 65. Itidem ante literas affectas ſeua, indifferenter habere poteſt ַ ſequente, vel non ſequēte daghes. vt, הַיְּהוּדִים Iehudęi. Eſter. 3. הַצְּפַרְדְּעִים, vel הַצְפַרְדְּעִים ranæ. Exod. 8. Quomodo hoc ה nō debeat

beat præponi nominibus propriis, iam ſatis dictum eſt in appendice de numero nominum. pag. 37. & 38.

Ad venuſtatem pronuntiationis ה hoc (etiam vt infra dicetur, quando eſt interrogandi, vel admirandi aduerbium) ante dictiones diſſyllabas, vel polyſyllabas, in quibus prima litera eſt gutturalis habens ָ, nõ rarò habet ֶ. הֶאָמוּר בֵּית־יַעֲקֹב. O dicta domus Iacob. Mich. 2. הֶאָנֹכִי הָרִיתִי an ego concepi Nu. 11. הֶהָיְתָה זֹּאת an fuerit hoc Ioel. 1. vt, הֶחָכָם ſapiẽs ille, Ecclesiaſt. 2. הֶהָרִים montes illi, Geneſ. 7. הֶחָרָבָה arida, Aggæi 2. הֶעָלֶה folium Ierem. 8. Si tamen dictio illa fuerit monoſyllaba, dices הָעָם populus ille, Ierem. 8. הָהָר mons ille Deut. 4. per ָ ſub ה. Tollitur per ſyncopen etiam ה nonnunquam ad euphoniam, relegato tamen puncto ה ſublati ſub litera pręcedente, ſequente daghes, ſi ſequẽs illius fuerit capax litera, כַּכֹּהֵן ſicut ſacerdos Eſa. 24. pro כְּהַכֹּהֵן, בֶּעָנָן In nube Geneſ. 9. pro בְּהֶעָנָן. &c. Quando autem ſequens litera ipſius daghes nõ fuerit capax, daghes ipſum relegabitur ſub ַ ipſius ה ſublati de medio, quo inſigniri deberet litera præcedẽs & ſic ex ַ & daghes ſub ipſum relegato fiet ָ & æquiparabitur motio lõga motioni breui & daghes, כָּאֲרָזִים ſicut cedri, Cant. 5. pro, כְּהָאֲרָזִים.

Porrò הֵא הַיְדִיעָה vel verbo, vel participio prępoſitum, æquiualet relatiuo אֲשֶׁר qui, quæ, quod, pro ratione ſententiæ. vt, הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים. Qui poſuit animas noſtras in vitam, (qui incolumnes variis in periculis nos ſeruauit,) Pſal. 66. הַפּוֹקֵד qui viſitat, ſiue qui viſitans (eſt,) vel etiam æquiualet coniunctioni. vt, quòd, כִּי אֶל־אֵל הֶאָמַר נָשָׂאתִי. Profectò ad Deum, (per

tinet

tinet) vt dicat, condono Iob. 34.

Eſt ex filo orationis ſæpe numero etiam hæc litera הָא הַפֶּסֶק הַקְּרִיאָה הַתְּמִיהָה וְהַשְּׁאֵלָה, id eſt, ה dubitandi vocandi, admirandi, atque interrogandi aduerbium. vt. הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה audite ô cæli & loquar (attẽti eſtote teſtes eorum, quæ dicturus ſum.) Deuteron. 32. הַקָּהָל חֻקָּה אַחַת ô cõgregatio lex vna (erit) Num. 15.

Cæterùm cùm admirationis, vel interrogationis eſt particula, propriè afficitur ־ֲ & cõponitur indifferenter cum nominibus participiis, verbis & cõſignificatiuis. vt, הֲבַת an filia? Gen. 17. הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי an cuſtodiens fratrem meum ego ſum? Geneſ. 4. pro, an cuſtos fratris mei ego ſum? הֲרָצַחְתָּ nonne occidiſti. 1. Reg. 21. הֲמָלֹךְ an regnãdo, Gen. 37. הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם־אַיִן an ſit in ea arbor, an non? Num. 13. הֲיִצְלָח num proſperè cedet? Ezech. 17. Vbi ה eſt, ſicut in interrogationibus ſępenumero eſſe ſolet, partim dubitãdi, partim interrogandi particula & ſignum. Tum etiã cum particula לא iunctum eſt מִלַּת זֵרוּז, id eſt, particula exhortationis, ſiue hortantis, הֲלֹא צִוִּיתִיךָ חֲזַק וֶאֱמָץ nonne præcepi tibi: ſis fortis & robuſtus, Ioſuæ 1. ſic Ruth. 2. & alias.

Quando autem præfigitur literæ affectæ ſeua, ne in dictionis principio duplex ſeua concurrat, ה hoc afficitur ־ַ tantùm. vt, הַבְרָכָה אַחַת הִוא לְךָ אָבִי, an fauſta precatio vna (duntaxat) eſt tibi mi pater? Geneſ. 27. Alia id genus multa breuitatis gratia omiſſa ſunt. Neque venit poſt hoc ה affectum ־ַ (ſicut poſt ה haiediah) daghes, niſi illud ſequatur litera miniſterialis, hoc eſt, non natiua, ídque raró. vt, הַבְּמַחֲנִים an in caſtris?

castris? Num.13.הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי,an ſecundùm clamorem illum, qui venit ad me, Gen.18. & pauca alia: non ſequente etiam litera miniſteriali, ſed perrarò. vt, הַגְּמוּל an retributio, Ioel.3.ſic הַזְּבָחִים num ſacrificia? Amos 5. Habet itidem ־ he interrogandi ante gutturales literas non notatas per ־ִ. vt, הַאִישׁ an vir? Neemiæ.6. הַעֶבֶד an ſeruus? Ierem.2. Solet etiam ad maiorem interrogationem, vel admirationem הַ cõiungi, cum admirationis & interrogationis particula אִם,vt הַאִם vtrum,an: per admirationem, vel interrogationem vehementem pro ratione ſententiæ. Hoc ה admirationis & interrogationis quandoque etiam deſideratur, ſuplendúmque eſt ex orationis filo, אַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אָנִי, tu iſte fili⁹ meus Eſau es? & dixit, ego ſum, Geneſ.27. vbi ex orationis filo dicendum הַאַתָּה an tu,vel,tu ne es filius meus, &c. Præpoſitioni ad, vel in, dictum eſt in margine literam ה à tergo aliquando æquiparari, quando de literis אהוי paragogicis loquuti ſumus. Vide annotationem quę eſt in margine, vbi de ſimplici ־ ſub ה ſeruili ante gutturales dictum eſt, in præterit. Hipſil quieſc. aiin vaſ. pag.121. Reliqua ה officia, nimirum quòd nominibus propriis non pręponatur, quomodo nominibus participiis & verbis ſeruiat modò à fronte, modò à tergo, ac ſit aliquando corruptũ pronomen vidiſti ex ſuperioribus.

ו, Litera hæc à figura ipſa nomen habet: ſignificat enim וָו vncum, ſiue harpagonem. Vnde pro &, coniunctione copulatiua metaphoricῶs ab Hebræis vſurpatur. Aliquando etiam cauſalis, rationalis, diſiunctiua & conditionalis coniunctio, præpoſitio cum,

ſimilitudinis, affirmãtis, ac temporis aduerbium pro varietate & ratione ſententiarum inuenitur. Videtur etiam frequenter redũdare in principio ſentẽtiarum, in generationum enumeratione & aliàs, vt teſtantur Abraham Iehudæus, Aben Ezra & Dauid Kimhius. Proprie afficitur ſeua more ſeruilium literarum, vt in infinit. cal perfectorũ verb. dictũ eſt. Sed ante literas בומף, vel ante literas affectas ſeua, ad venuſtatem pronuntiationis non per ſeua (quo peculiariter affici ſolet) effertur, ſed plerunque in ו trãſit. vt, ובנימין, ושתי, & Vaſti, ופרעה, ומשה, & Pharao, ונגשתם, & acceſſiſtis. In hac dictione ונגשתם ſeua poſt ו, tametſi ſit motio magna, non debet legi, quia eſt non naturale, ſed accidentarium ſuffectum pro ו cum ſeua, ſeua autẽ non numeratur inter decem vocalium notas. Poſt motiones magnas porrò non natiuas, ſed per accidens aliquod poſitas & expreſſas, ſeua non debet legi אכלת comediſti Geneſ. 3. vbi eſt ָ ſub כ contra rationem grammatices propter ^ accentum diſtinguentẽ, poſt quod ָ autem, quòd ſeua legi non debeat, patet ex daghes ת ſequentis, quod illud habere non poſſet poſt ſeua mobile. Habentia porrò ſyllabam longam per accidens, poſt quam ſeua non legitur, quanuis daghes illud non ſequatur, infinita propemodum ſunt, pro quibus hoc vnum ſufficiat, מרדנו rebelles fuimus Daniel. 9. pro מרדנו, ^ accentus diſtinguens enim contra rationem grammatices ַ cõuertit in ָ, vt dicetur in accentibus.

Quædam autẽ leguntur, in quibus ו notatur per ָ, ante בומף, vt יוצא ובא egrediens & ingrediens (erat). 1. Samuel.

1.Samuel.18. גָּפְרִית וָמֶלַח ſulphur & ſal, Deuteron.29. כַּפְתֹּר וָפֶרַח ſphærula & flos, Exod.25. & alia nõnulla.

Habet etiam ו copula ־ frequenter, quando præfigitur dictioni monoſyllabæ. vt, וָעָם & populus Eſter. 1. vel habenti accentum in penultima. vt, עָשִׂיתִי מִשְׁפָּט וָצֶדֶק feci iudicium & iuſtitiam (ſtudui æquiſſimis legibus,) Pſal.119. & וָכֶסֶף Heſter.1. Eodem modo fit in verbis. vt, וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וָלֵךְ nunc igitur ecce vxor tua, accipe (eam) & diſcede, Gen.12. & id genus alia. Habet etiam ־ cum particula לא iunctum, & poteſt tunc eſſe aduerbium interrogandi, וָלֹא an non? 2. Reg. 5. ſic etiam ſignificat 2. Samuelis 13. ſecundum Kimhium in Miclol.

Præterea, ut cacophonia vitetur, fit duarum ſyllabarum in vnam plurimùm contractio (ſi ſyllabã conficiat ſeua) quando ו præponitur י alioqui ſeuando. vt, וִיהוּדָה pro וְיְהוּדָה, וִירוּשָׁלַםִ pro וְיְרוּשָׁלַםִ, nimirũ cùm duplex ſeua minimè in principio dictionis concurrere poſſit. Eadem ſit tibi ratio literarum כלבם. Simile etiã accidit ante ה præditũ ſeua, vt וִהְיוּ & eſtote 2.Samu. 2. pro וְהְיוּ. Fit etiam contractio in hac dictione אֱלֹהִים ſic, וֵאלֹהִים pro וְאֱלֹהִים. Quod etiam literis כלב, cũ hac dictione & aliis nonnullis, vt frequẽs vſus docet, contingit. vt, כֵּאלֹהִים, בֵּאלֹהִים, לֵאלֹהִים, כַּאדֹנָי, בַּאדֹנָי, לַאדֹנָי, וַאדֹנָי pro וְאֲדֹנָי, &c. Plurimùm enim cum huiuſmodi ſeruilibus literis ita effertur per ־ otiante in illo א litera, hæc dictio ſingularis אֲדֹנִי, vel pluralis אֲדֹנַי, vel אֲדֹנָי compoſita cum corrupto pronomine י, vt obſeruarunt Maſorethæ, Geneſ.40. ־ porrò motio breuis quę ſuffulta eſt Methegh, vel aliquo alio accentu, ac-

cedit ad naturam motionis longæ ּ per annotationem quam fecimus supra, quando de natura vtrarumque motionum loquuti sumus pag. 27. Duo tamen reperiuntur in quibus aleph otiatur in ־, quamuis accentus non expressus sit in illo, sed meo iudicio imaginandũ & supplendum est, ad fulciendum syllabam breuem וַאעֲשִׁיר nã diues futurus sum, pro וָאֶעֱשִׁיר Zachariæ 11. & וַאעַנֶּה & affligam. 1. Reg. 11. pro וָאֲעַנֶּה. Quomodo porrò ו sit corruptum pronomen, vidisti pag. 191. quomodo etiam conuertat futurum in præteritum, in margine pag. 58.

כ, Huius particulæ potestas varia esse potest. Siquidem כ ex כְּמוֹ, id est, sicut, sic, deductum aduerbiũ similitudinis erit. vt, וְהָיָה כָעָם כַּכֹּהֵן כַּעֶבֶד כַּאדֹנָיו & erit sicut populus, sic sacerdos, sicut seruus, sic Dominus eius, Esaię 24. & semper per seua vt seruilis litera efferendum est. Nam quòd hic ־ habeat כ, fit propter ה haiediah de medio sublatum, quòd autem ּ, fit quòd præponatur dictioni monosyllabę, vel habenti accentum in penultima, vel in qua facta sit contractio. vt, כַּכֹּהֵן כָּעָם, כָּעֶבֶד & כַּאדֹנָיו.

Secundò כ, ex כַּמָּה, id est quot, עַל־הַשִּׁיעוּר, id est, vel numeri, vel mensuræ coniecturam significat. vt, כְּאַרְבָּעִים אֶלֶף circiter quadraginta milia (virorũ) Ios. 4. כְּאַמָּתַיִם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ ferè duobus cubitis super faciẽ terræ, Num. 11.

Tertiò ex כֵּן, quando affirmandi, vel temporis est aduerbium, significare potest, verè, tunc, cùm, pro sensus commoditate. Quomodo ך interdum sit corruptum pronomen, quomodo etiam adhibeatur à

fronte

fronte vocabulis אֲדֹנָי & אֱלֹהִים satis suprà vidisti paulò ante in ו.

ל Satis perspicuum est omnibus præpositionē hanc ל, vel ab אֶל, vel ab עַל præpositionibus deriuari. Vnde quòd illarum significationem referat & redoleat, non mirum est : quandoquidem significare aliquādo potest à, ab, de, pro, in, sine, ad, vsque ad, super, supra, propter, iuxta, contra.

Porrò etiam pro אֲשֶׁר coniunctione sumitur, Ecclesiastic. 3. vbi sic legitur, לְבָרָם הָאֱלֹהִים quòd delegit eos Deus. Vbi ל præponitur verbo בָּרָה composito cum pronomine, & pro quòd, vel vt, accipitur: quomodo porrò ל sit articulus, iam supra dictū est. Quomodo etiam adhibeatur nominibus אֲדֹנָי & אֱלֹהִים dictum est in ו. Quomodo quoque ל efferatur per ־ָ dictum est in ו infinitiuum cal defectiuorum pe nun.

ב Litera hæc à בַּיִת intus, intra, vel à בֵּין in, inter, deducta: intra, intus, in, inter, per, propter, significare poterit. Significat etiam aliquando ad, de, cum. Porrò significat etiam vsque ad. vt, בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ vsque ad cœlos misericordia tua, Psalm. 36. sic Thren. 4. vt in Miclol & in commentariis in Psalmos dixit Kimhius.

Cæterùm, quod prętermitti non debet, trium harū literarum כלב eadem omnino est pūctorum ratio fit que in his tribus præpositis ipsi הֵא הַיְּדִיעָה, syncope, siue rescissio ipsius ה haiedia, sed reiecto, suo peculari seua vendicatóque sibi puncto ה syncopati, siue sublati de medio, כַּכֹּהֵן sicut sacerdos, non autem כְּהַכֹּהֵן. בַּבַּיִת, לָאָדָם non, לְהָאָדָם non autem בְּהַבַּיִת. Quomodo

autem adhibeatur à fronte vocabulis אֱלֹהִים & אֲדֹנָי, di-
ctum est in י.

Obiter etiã annotato, literas omnes istas משה וכלב sæpe in contextu desiderari, sicut & dictiones aliæ, quę facilè, ab eo qui in Hebraïsmo versatus est, ex orationis filo supplẽtur. Vt enim Iohannes Isaacus doctiss. Senatus Colon. professor Heb. linguæ & propugnator studiosiss. Hebraicæ veritatis ex Caldæis deprompsit, שְׁרָגָא בְּטִיהֲרָא מָה מְהַנְיָא, id est. Lucerna in meridie quid prodest? Solent nãque graues & idonei authores supprimere, quæ ineptè leues & sordidi exprimunt. Vide Miclol in fine functionis harum literarum, vbi absentes esse sæpe istas literas doctissimè probatur à Dauide Kimio ex multis scripturæ locis.

DE NVMERIS.

Cardinales, siue principales numeri.

Contra communem regulam generis nominũ, nomina numeralia cardinalia masculina, à tribus ad decem terminationẽ fœmininã in ה præcedẽte ָ & accentu habent. Contrà verò fœminina masculinam.

Item numeralibus cardinalibus singularis numeri ferè iungũtur pluralia nomina vt. מַהֲלַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים iter triũ dierũ, Ionæ.

Fœminin.	Masculin.
Vna אַחַת	*Vnus* אֶחָד
Duæ שְׁתַּיִם	*Duo* שְׁנַיִם
Tres שָׁלֹשׁ	*Tres* שְׁלֹשָׁה
Quatuor אַרְבַּע	*Quatuor* אַרְבָּעָה
Quinque חָמֵשׁ	*Quinque* חֲמִשָּׁה
Sex שֵׁשׁ	*Sex* שִׁשָּׁה
Septem שֶׁבַע	*Septem* שִׁבְעָה
Octo שְׁמוֹנֶה	*Octo* שְׁמוֹנָה

3. Pluralis numeri verò singularia. vt, עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם adhuc quadraginta dies, Ionæ ca. eodem, vbi est יוֹם singularis numeri pro plurali יָמִים, & similia crebrò. Vel etiam locus Ionę sic reddi potest. Adhuc quadragesimus dies erit (ab hoc die) & Niniue subuertetur. Possunt namque, vt in ordinalibus numeris dicetur, cardinales numeri, à denario numero, ordinales numeri esse, pro ratione sententię considerato orationis filo.

Nouem	תְּשַׁע	תִּשְׁעָה
Decem	עֶשֶׂר	†עֲשָׂרָה vel עֲשֶׂרֶת
Vndecim	אַחַת עֶשְׂרֵה vel עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה	אַחַד עָשָׂר
Duodecim	שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה	שְׁנֵים עָשָׂר
Tredecim	שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה	שְׁלֹשָׁה עָשָׂר
Quatuordecim	אַרְבַּע עֶשְׂרֵה	אַרְבָּעָה עָשָׂר
Quindecim	חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה	חֲמִשָּׁה עָשָׂר
Sexdecim	שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה	שִׁשָּׁה עָשָׂר
Septemdecim	שְׁבַע עֶשְׂרֵה	שִׁבְעָה עָשָׂר
Octodecim	שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה	שְׁמוֹנָה עָשָׂר
Nouemdecim	תְּשַׁע עֶשְׂרֵה	תִּשְׁעָה עָשָׂר

†Ex עֲשָׂרָה decem masculino coniuncto cũ vnitate vel cum alio numero, fit עָשָׂר & ex עֶשֶׂר fœmin. fit עֶשְׂרֵה, vt hîc conspicuum est. Vocalitatis & breuitatis gratia pro שְׁנַיִם & שְׁתַּיִם legitur concisè שְׁנֵים & שְׁתֵּים.

Hæc nomina quæ pluralis numeri sunt, toties decẽ significant, quoties vnũ in numero singulari. Excipitur עֶשְׂרִים, quod non centũ, sed solùm bis decem, id est,

Communis generis.

Viginti	עֶשְׂרִים
Triginta	שְׁלֹשִׁים
Quadraginta	אַרְבָּעִים
Quinquaginta	חֲמִשִּׁים
Sexaginta	שִׁשִּׁים

viginti

viginti, ſignificat.

His à viginti cùm ſint cõmunis generis, vel vnitatẽ, vel digitos numeros vtriuſque generis iũges, qui inter vnitatẽ & denarium cõtinentur numerũ & nouem non excedunt. Deinde ſeruato ordine numerorum articulorum, qui ex decẽ vnitatibus, aut binariis, aut ternariis, aliisve decuplatis numeris conſurgunt: vel cõpoſitorũ, ſiue mixtorum, qui comprehẽduntur inter duos quoſuis proximos articulos & ex priore articulo & aliquo digitorum reſultant, multiplicabis in infinitum, prçcedente tamen ſæpius vnitate, vel minori numero maiorem. vt, אַחַת וְעֶשְׂרִים vel אֶחָד vnus, vel vna & viginti, &c.

Septuaginta	שִׁבְעִים
Octoginta	שְׁמוֹנִים
Nonaginta	תִּשְׁעִים
Centum	מֵאָה
Ducenta	מָאתַיִם
Pluries centum	מֵאוֹת
Mille	אֶלֶף
Duo milia	אַלְפַּיִם
Plura milia	אֲלָפִים
Myrias.	רִבּוֹ vel רִבּוֹא vel רְבָבָה

Ordinales Num. quibus ordo & ſeries rerum oſtenditur.

A denario numero ordinales numeri ſunt, ſed pro illis vtuntur numeris cardinalibus articulis videlicet iũctis vnitati, vel digitis numeris ſic, אֶחָד עָשָׂר vndecim, vel vndecimus, עֶשְׂרֵה אַחַת vel, עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה vndecim, vel vndecima מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה

Fœminin.	Maſculin.
Prima רִאשׁוֹנָה	*Primus* רִאשׁוֹן
Secunda שְׁנִיָּה & שֵׁנִית	*Secundus* שֵׁנִי
Tertia שְׁלִישִׁית & שְׁלִישִׁיָּה	*Tertius* שְׁלִישִׁי
Quarta רְבִיעִית	*Quartus* רְבִיעִי
Quinta חֲמִישִׁית	*Quintus* חֲמִישִׁי
Sexta שִׁשִּׁית	*Sextus* שִׁשִּׁי

à filio

a filio vigeſimi anni Nū. 1. ſic מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה עַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה à filio trigeſimi anni & ſupra, ad filiū quinquageſimi anni, Numer. 4. Quandoquidē cardinalia nomina à decē, ordinalia indifferēter eſſe poſſunt. Quare in huiuſmodi incidens ex orationis filo, iudica quid optimè ſenſui conueniet.

Septima	Septimus
שְׁבִיעִית	שְׁבִיעִי
Octaua	Octauus
שְׁמִינִית	שְׁמִינִי
Nona	Nonus
תְּשִׁיעִית	תְּשִׁיעִי
Decima	Decimus
עֲשִׂירִית	עֲשִׂירִי

A denario numero repete pro ordinalibus, cardinales numeros.

De numero qui fit per literas.

17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
יז	יו	*טו	יד	יג	יב	יא	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
34	33	32	31	30	29	28	27	26	25	24	23	22	21	20	19	18
לד	לג	לב	לא	ל	כט	כח	כז	כו	כה	כד	כג	כב	כא	כ	יט	יח
50	49	48	47	46	45	44	43	42	41	40	39	38	37	36	35	
נ	מט	מח	מז	מו	מה	מד	מג	מב	מא	מ	לט	לח	לז	לו	לה	
900	800	700	600	500	400	300	200	100	90	80	70	60				
תתק	תת	תש	תר	תק	ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס				
10000	9000	8000	7000	6000	5000	4000	3000	2000	1000							
יֹא	טֹא	חֹא	זֹא	וֹא	הֹא	דֹא	גֹא	בֹא	אֹ							

*Ex ſuperſtitione quadā inani. 15. exprimere ſolēt Heb. per טו pro יה, timētes ne ſic יה vnū ex diuinis nominibus profanaretur.

Si porrò literæ אֵ ſubſcribatur perpendicularis linea, ſic אֵ, millenariū ſignificabit numerum, ſicut etiā ſi aliis ſubſcribatur literis בֵּ, 2000. גֵּ, 3000. דֵּ, 4000. הֵ, 5000. וֵ, 6000. זֵ, 70000. חֵ, 8000. טֵ, 9000. יֵ, 10000. efficiet. Et ſic cum aliis literis.

Finales literæ etiam interdum ab Hebræorum nōnullis pro numeris vſurpantur, ſic

900	800	700	600	500
ץ	ף	ן	ם	ך

Poſtremò ſolent literas pro numeris captas duobus apicibus acutis ſuperſignare,ſic, אתֿקמו 1546. Iſte porrò annus eſt,quo huius operis primam editionem fecimus,in mẽſe Maio.

De accentibus.

Accentus ab Hebræis טַעַם, id eſt,guſtus,metaphoricῶs appellatus eſt.

Grammatici accentus ſuos mutuati ſunt à muſicis, ne ſi figuras accentuum aliàs excogitaſſent illi pro grammatico ſuo accentu,plus ſatis oneratę eſſent dictiones tot accentibus & fieret inde contextus ſacri deformitas. Cæterùm tam variæ & multiplices accentuum figuræ ipſis muſicis canoris & modulationis ſigna ſunt, in quarum valore & poteſtate in omnibus ſynagogicis nõ couueniunt illi:non enim modos & numeros canendo eoſdem vbique ſequuntur.

Accentus in duos diuiduntur ordines. Alij enim מְלָכִים reges(quos Latini diſtinguentes appellãt) vocantur. Quorum officium eſt,vt præter muſices & eleuationis vocis cognitionem, tanquam cola, commata & virgulæ,perfecti & imperfecti ſenſus orationis etiam notitiam & illuſtrationem adferant. Non tamen eos omnes æquam in diſtinguẽdo poteſtatem habere dicimus, quandoquidem ſeptem primis ſequentis tabulæ potiſſimùm exceptis, reliqui grauitatem & dignitatem adferre contextui orationis magis videntur, (vt apud Latinos facit virgula) quàm diſtinguere: vnde contextum accentibus regibus abundanter inſignitum & illuſtratum, cum grauitate, conſideratione, reuerentia & iudicio legas,

gas, oportet. Solet namque reuerẽtię & honoris gratia, huiuſmodi regum accentuum frequens & veluti redundans expreſſio fieri, quãdo aliquid magni momenti & magna attentione dignũ occurrit in ſacratis libris, vt ex decalogo, ex primo verſu Naümi vatis, ex illius primi capitis verſu 7. & paſſim aliũde apertè liquet: graues namque ſentẽtias ſolent patres circũciſi Maſorethæ, qui biblia ſacra accentibus & pũctis illuſtrauerunt, præſentia & expreſſione frequenti regum accentuum honorare. Non enim tam parui momenti eſt accentus cognitio, vt quæ conferri etiam non poſſit cum optimis cõmentariis, כי עיקר גדול הוא לשמור דרך הטעמים magna namq; energia eſt, in obſeruando vſu accẽtuum, ait Aben Ezra in verſum nonum cap. primi Eſaiæ.

Alij מְשָׁרְתִים, id eſt, miniſtri appellantur, qui (quòd præcedant tanquã adiuncti miniſtri reges, ſeu diſtinguentes accentus, nomen famuli ſortiti ſunt) continuantes orationem, ſyllabam, dictionis quam occupant, pertrahendam ac celeritate quadã decoro pronuntiationis ſeruato, proferendã indicant, donec ad accẽtum regem, qui diſtinguendi vim habet, ventum fuerit, quare ſcitè quidem ſatis & commodè Hebr. grammatici illos סְמוּכִים, id eſt, adiunctos וּמַמְשִׁכִים, id eſt, & pertrahentes ſępenumero appellant. Ad muſicam etiam faciunt iſti, vt diſtinguentes. Eſt verò vtriuſque ordinis accentuum, quàntum à grammaticis conſiderantur, ſemper attollere vel penultimam, vel vltimam ſyllabam in qua ponuntur & locum habẽt: nunquam enim accentus grammaticus, hoc eſt legi-

timus , ſiue natiuus , locum habet apud Hebræos & Caldæos in antepenultima.

Notandum etiam obiter propter accentus diſtinguentes,ſiue reges (pręſertim propter ſeptẽ primos in tabula ſequẽti expreſſos) motionũ paruarũ in magnas contra rationem grãmatices plurimùm fieri mutationes:videlicet ◌ַ in ◌ָ , ◌ֶ in ◌ֵ & ◌ָ, ◌ֻ in וּ, ◌ֳ in וֹ,& ſeua genuïni dictionis in ◌ֶ . Nam ſeua per accidens poſitum, (illud enim variãdi dictiones gratia aliquãdo pro nota aliqua vocalis poni & ſubſtitui ſolet) in accentu diſtinguẽte reuertitur in motionẽ ipſam cuius vicem gerebat,quę ſi fuerit breuis,conuertetur in longam : quæ omnia ex lectione contextus facilè eſt obſeruare.Obſeruandum quoque obiter eſt,ipſos accentus diſtinguentes plerũque retrahi ab vltima ſyllaba in penultimam & huiuſmodi retractionis incertam eſſe regulam.

Nomina & figuræ omnium regum.

Nomen	Figura	Nomen	Figura	Nomen	Figura
סוֹף פָּסוּק vel סִילוּק	אֽ	סְגוֹלָה	א֒	גֵּרְשַׁיִם vel טְרָשִׁים	א֞
אַתְנָח	א֑	פַּשְׁטָא vel פָּשֵׁט	א֙	יְתִיב	א֚
זָקֵף גָּדוֹל	א֕	פְּסִק	א׀	זַרְקָא	א֮
זָקֵף קָטוֹן	א֔	לְגַרְמֵיהּ	א׀	פָּזֵר גָּדוֹל	א֡
רְבִיעַ	א֗	גֶּרֶשׁ vel אַזְלָא	א֜	פָּזֵר קָטוֹן	א֡
תְּבִיר	א֛	vel טֶרֶס		קַרְנֵי פָאָרָה	א֟
תִּפְחָה vel מַרְחָא	א֖			שַׁלְשֶׁלֶת	א֓
				תְּלִישָׁה גְּדוֹלָה	א֠

Sunt accẽtus tum reges, tum miniſtri nonnulli, ut ex tabulis iſtis videtur, non figura, ſed nomine diſſimiles: mutãt enim nomen pro ratione ſitus ſui in ſacratis libris ad modulamina & hoc ad muſicos pertinet.

Nomina

Nomina & figuræ omnium miniſtrorum.

	תְּרֵין חוּטְרִים		מַהְפָּךְ		מוּנַח
א	קַדְמָא	א	vel		vel
	תַּרְסָא		שׁוֹפָר מְהֻפָּךְ	א	שׁוֹפָר יָשָׁר
א	vel	א	מְאַיְּלָא		vel
	תַּלְשָׁא קְטַנָּה	א	מֵירְכָא פְּשׁוּטָה		שׁוֹפָר הוֹלֵךְ
א	דַּרְגָּא	א	מֵירְכָא כְּפוּלָא	א	עִלּוּי
א	יֶרַח בֶּן יוֹמוֹ		vel	א	מַכַּרְבֵּל

Præter regulas in hoc opere ſparſas ſitus accentuũ ſequũtur archetypi, ad quos reducenda cætera nomina ſunt.

Monoſyllaba ſemper habẽt expreſſum accentũ, niſi ſic iungãtur per maccaph dictioni ſequẽti, בֶּן־אָדָם filius hominis, &c.

Habent enim lineam trãſuerſam, quam מַקָּף, id eſt, coarctatorem, ſiue copulatorem vocant, de qua adhuc in articulo אֶת ſupra dictum eſt, qua præſertim dictiones monoſyllabas, (vt hîc modò vidiſti) cum aliis vnico grammatico accentu iungunt. Vel etiã polyſyllabas dictiones, quæ alioqui haberẽt accentuũ in vltima, quod paſſim verum comperirur ex ſacratorum librorum lectione יִשְׁמָר־לָנוּ cuſtodiet nobis, Iere. 5. & alia plurima : pro יִשְׁמוֹר לָנוּ, nam ſic duo accentus ſeſè contingerent & confunderent fieretque cacophonia : ſimiliter mutatur motio longa dictionis primæ in breuem, vt hîc vides in בֶּן, propter maccaph enim ·.· pro ·· ſubſtituitur, nam ſtatus abſolutus eſt בֵּן filius per ··, ſic in exemplo יִשְׁמָר־ camets hatuph pro holem propter maccaph ſufficitur, quoniam ſtatus abſolutus illius eſt יִשְׁמוֹר cuſtodiet. Itaque

que accelerandi etiam nota dici poterit maccaph, quòd duas, vel plures dictiones vocalitatis gratia, ne plures accentus ſeſe contingant & confundant, vnico grammatico, ſiue natiuo accentu contentas eſſe faciat, eaſque ad illum properare cogat.

Nunquam ſeua vel ſimplex, vel compoſitum, accentum grammaticum ſecum habere poteſt. vt, פְּרִי fructus, אֱמֶת veritas, &c. Nam gaia, ſiue metheg, de quo adhuc paulò poſt, quando poſt literam affectam ſeua ſequitur gutturalis litera, vel י, quod non notatũ ſit per hiric, in dextero, vel ſiniſtro latere ipſius ſeua exprimi poteſt, cùm accentus non ſit grammaticus, ſiue naturalis gaia, qui à Kimhio cum metheg, confundi ſolet, ſed aduentitius. Tale quid etiam obſeruandum eſt vſu, quãuis non ſequatur poſt literam affectam ſeua litera gutturalis, aut י non inſignitum hiric. In huiuſmodi enim ſeua nonnihil prę͏ter naturã ſuam protrahitur huiuſce accentus gaia, ſiue metheg beneficio.

Nomina formæ, ſiue proportionis בֶּגֶר, שֵׁבֶט, פֶּסַח, שְׁחֵלֶת, פָּרֹכֶת, שִׁבֹּלֶת, כּוֹתֶרֶת, תּוֹלַעַת, כַּפֹּרֶת, חֹרֶשׁ, חֳלִי, נֹגַהּ, דַּלֶּקֶת, בַּהֶרֶת, קָרַחַת, אִוֶּלֶת, נַעַר, תִּפְאֶרֶת, דְּבֶלֶת, נְחֹשֶׁת, עֲטֶרֶת, בֹּחַן, אָחוּ, תֹּהוּ, מָוֶת, בַּיִת, צַלְמָוֶת, קֻבַּעַת, כֻּסֶּמֶת, כֻּתֹּנֶת habent per grammaticam, accentum in penultima. Cætera verò omnia nomina quorum hîc non eſt ſuum exemplar, ad cuius portionem reducantur, accentum in vltima habebunt: niſi fortaſſis nonnulla reperiantur, quæ per humanam imbecillitatem non ſatis animaduerterim.

Quia affixa cum nominibus & verbis iuncta vidiſti,

ſti,item verborum claſſes ſingulas in ſingulis coniu-gationibus & vocibus ſignatas eſſe in debita ſyllaba accentu, ne moleſti videamur,ad ipſos archetypos te remittendo,nullas illorum alias adducemus regulas.

מֶתֶג Metheg,id eſt, frænum qui גַּעְיָא, id eſt, mugitus, ſiue lentiſonus & חֲעָמָדָה , id eſt , mora, ſiue retinaculum accentus rhetoricus dicitur , non autem grammaticus,ſiue natiuus dictionis, ſed aduentitius, ad venuſtatem pronuntiationis vtcunque retinens & producens ſyllabam motionis magnæ, quoties inter motionem magnam & accentum grammaticum,ſiue natiuum dictionis interponũtur ſyllaba, vel ſyllabę, vel ſeua, ne nimis celeriter & abruptè pronuntietur, vt pagina.16.51.116. & aliàs in hoc opere vidiſti.

De ſeua regulæ tres.

Quando & quomodo habere poſſint literæ gutturales ſeua purum,ſiue ſimplex,tres ſequentes regulæ docent.

Prima,ſi literam gutturalem præcedat grammaticus,ſiue natiuus accẽtus, habebit illa purum, ſiue ſimplex ſeua.vt,לֹא יָדַעְנוּ זֶה non nouimus hoc, Prouer.24.

Secunda , ſi hiric ponatur ſub litera ſeruili. vt, יִהְיֶה erit,Gen.18.לִהְיוֹת ad eſſe(vt eſſet,)Heſter 1.nam ſi hiric fuerit ſcriptum ſub litera natiua dictionis,tunc litera gutturalis ſequens habebit punctum raptum ſiue ſeua compoſitũ.vt,כִּחֲשׁוּ mentiti ſunt,Ioſuæ 7.וְנִאֲצוּנִי & contemnent me,Deut.31.

Tertia, aliquando etiam ſeua ſimplex tantùm ſub litera

litera gutturali relinquitur, posito sępe daghes in aliqua ex literis בגדכפר, si veniat illa post gutturalem literam, vt videlicet fiat contractio duarum syllabarũ in vnam ad pronuntiationis decorem. vt, מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ quis sicut tu magnificus in sanctitate? Exod. 15. pro נֶאְדָר sic, עַד שֶׁתֶּחְפָּץ quousque voluerit, pro שֶׁתֶּחְפָּץ, Cantic. 2. יַחְבֹּט יְהוָה excutiet Dominus, pro יַחֲבוֹט, Esa. 27. sic non sequẽte litera בגד כפת neque daghes, quod rariùs contingit, רַעְיוֹן רוּחַ afflictio animi, pro רַעֲיוֹן Ecclesiast. 1. יֶחְסַר deficiet, Esa. 51. pro יֶחֱסַר, נֶאֱנָחִים gementes Threno. 1. pro נֶאֱנָחִים. Non porrò tales mutationes ֱ:, vel ֲ: in seua simplex, impediunt, quominus litera præcedens gutturalem habeat ַ, vel ֶ, atque si gutturalis haberet ֱ:, vel ֲ:.

De literis אֶהֱוִי.

In Iric quandoque quiescit י, quando substitutũ est pro ה, vt, גָּלִיתִי migraui, pro גָּלַהְתִּי, vel etiam est י otiosum, siue quiescẽs in Iric & pars thematis, non autem substitutũ pro aliqua litera: exẽpla vidisti in annotationibus in futurum primę coniugationis verborum habentium primam literam iod, pag. 104.

Regula.

Si præcedat continuata dictio, id est, dictio eiusdẽ clausulæ, siue sententiæ aliquo accentu ministro prędita, cuius vltima sit vna literarũ אֶהֱוִי, literæ בְּגָד כְּפַת, quæ in principio dictionis propriè volunt daghes, quod lene dicitur, in principio dictionis non habent illud, sed raphe: quod lenitatem à puncti daghes asperitate immunem Hebræi vocãt. vt, יוֹנָה בֶן־אֲמִתַּי Ionas filius Amittai, Ionæ. 1. vbi יוֹנָה & בֶּן sunt continuatæ

dictio-

dictiones, siue clausulæ eiusdem, nullo accentu rege interposito & propterea ב non habet daghes. Sunt tamen quatuor causæ, quæ omnino derogant literis istis אֶהֱוִי, ita vt quanuis præcedat vna harum, literæ בְּגַד כְּפַת habeant daghes in principio dictionis.

De quatuor causis literis אֶהֱוִי *derogantibus.*

Quatuor causarum quę derogãt literis אֶהֱוִי, id est, quæ efficiunt vt literæ בגד כפת, quanuis illas præcedant literę אהוי, in principio dictionis habeãt daghes. Prima dicitur מַפִּיק (à Caldęo verbo נְפַק protulit, siue produxit,) id est, productũ, siue prolatum, nimirum quando ex tribus his literis הוי aliqua vel est in fine consonans, vel coalescit cum præcedente syllaba, dicitur illa Mappic, id est, prolata & non otiosa, literę́que בגד כפת sequentes habent daghes, שְׂפָתַי תִּפְתָּח, id est, labia mea aperies, Psalm. 51. & אֵלָיו פִּי־קָרָאתִי ad ipsum ore meo clamaui, Psal. 66. Vbi in primo exemplo post י coalescens ת habet daghes. Estq́uoque eadem ratio siue post ־ָ, vel holem, vel ו, coalescat iod, imprimendi daghes literis בגד כפת dictionis sequentis incipiẽtis ab aliqua illarum: In secundo exemplo post ו consonans פ habet daghes. Simile quoque fit quando ה litera in fine dictionis est consonans nulla affecta motione, & debet audiri vt H nostrum, cuius tunc consonantiæ vt admoneamur, pũctum habet in gremio & ה mappic dicitur, id est, ה prolatũ, siue consonum. vt, צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ, germini eius benedices, id est, benedicere soles, Psal. 65. Vbi sonus הּ, vt h audiri debet & propterea daghes est in ת sequentis dictionis.

Secunda est מַפְסִיק (à פְּסַק Caldaïcè distinxit,) id est,

omnis accẽtus rex, siue distinguens positus in dictio-
ne terminata in aliquam literarum אהוי, efficiet, vt da-
ghes imprimatur complexui literarum בגד כפת, si ab
aliqua illarum incœperit dictio sequẽs. vt, חַבּוּרָה תַּחַת
חַבּוּרָה liuorem pro liuore (dabis,) Exod. 21.

Tertia est אָתֵי מֵרָחִיק (ex אָתָא Caldaïcè venit, מִן præ-
positione Hebraïca, & רָחִיק nomine à verbo Hebraï-
co רָחַק, elongauit, id est, veniens à longinquo, siue à
longè, quando videlicet accentus dictionis termina-
tæ in ה expresso, vel subintellecto, præcedẽte ָ, distat
ab accentu dictionis sequentis syllaba aliqua interie-
cta (quam sequentem dictionem oportet accentum
habere in prima syllaba,) si incipiat dictio sequens à
litera aliqua ex בגד כפת, habebit daghes litera illa,
quanuis præcedẽs dictio in ה terminetur, vt אַרְצָה כְּנַעַן
in terram Canaan (venerunt,) Genes. 42. Vbi dictio
כְּנַעַן accentum habet in prima syllaba, quia seua legi-
timam syllabam non facit.

Eadem etiam erit ratio, si lateat ה in ָ, vt מַה־פָּרַצְתָּ
עָלֶיךָ פָּרֶץ, cur rupisti super te rupturam? id est, mem-
branã, qua operiebaris, vt anteuerteris fratri tuo: vel,
cur diuisisti diuisionem (quam feceram?) Genes. 38.

Quòd si sequens dictio non habuerit in prima ac-
centum, litera ex בגד כפת habebit raphe. vt, וְעָשִׂיתָ בְרִיחִם
& facies vectes, Exod. 26. In aliis literis quã בגד כפת
obseruatur etiam huiusmodi daghes. vt, הָיְתָה לּוֹ fuit
illi, Ioel. 2. עָמְדָה לִּי remansit mihi, Ecclesiast. 2. etiam
si præcedens dictio habeat accentum in vltima sylla-
ba vt, Et loquutus est Dominus אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר, id est,
ad Mosem, dicendo, siue in hæc verba, Num. 1.

Quarta

Quarta eſt דְּחִיק (à Caldaïco verbo דְּחַק arctauit, ſiue vrſit,) id eſt, coarctator, quod alio nomine מַקָּף dici poteſt, hoc eſt, quando per maccaph, de quo ſtatim poſt tabulam accentuum dictum eſt , dictio monoſyllaba deſinens in ה iungitur, ſeu vrgetur ad accentũ dictionis ſequentis, quia vna videtur ex duabus veluti facta dictio, ſi ſequẽs dictio inceperit à litera בגד כפת habebit illa daghes. vt, מַה־בֶּצַע בְּדָמִי quæ vtilitas in ſanguine meo. Pſal. 30. Quæ daghes impreſſio etiam obſeruatur in aliis literis quàm בגד כפת, nimirũ quando per maccaph quæuis dictio terminata in ה iungitur dictioni monoſyllabæ. vt, וְאֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֵזֶר & faciam ei adiutorium, Geneſ. 2. etiam non ſequente dictione monoſyllaba. vt, מַה־נִּמְלְצוּ לְחִכִּי אִמְרָתֶךָ quam dulcia ſunt palato meo verba tua, Pſal. 119. in octonario literæ מ. ־ autẽ ſub מ & daghes ſequentis literæ æquiualent motioni ֶ, quod fit ex ־ & daghes ſubſcripto.

Cæterùm ſi quãdo ſuperiores illas quatuor regulas exceptiones pati & fallere videas, quod tamen rariſſimè contingit, hoc tribuẽdum eſt authorum vſui, non enim ſeneſcendum eſt & immorandum ſemper circa præcepta , nam hoc eſt fracti & retuſi ingenij, ſed iactis fundamentis grammaticorum beneficio & ope, legendi ſunt authores & obſeruandi.

De daghes regula.

Vſu venit aliquando (rarò tamen,) vt in fine ſentẽtiæ, ſiue clauſulę, in tertia thematis litera, ad euphoniam, ſiue decorem pronũtiationis ponatur daghes, quam literam etiam propter accentum diſtinguentẽ, quo prædita eſt, præcedit motio magna in ſecũda ra-

 dicali.

dicali. vt, בְּיִשְׂרָאֵל חָדְלוּ in Iſraël defecerant, Iudic. 5. & מִפָּנֶיךָ הָרִים נָזֹלּוּ à facie tua montes defluerent (ſi deſcēderes) Eſa. 64. Vbi נָזֹלּוּ cũ holem motione longa (pro נָזְלוּ per ſeua) quia eſt in ſoph paſſuc. i. in finis verſus accentu diſtinguente: alia porrò id genus exēpla protulit in medium D. Kimhius in principio ſui Miclol, ſed multò plura occurrunt, in quibus daghes ipſum etiam poſitum eſt ad vocalitatem, citra accentũ diſtinguentem in litera inſignita ſeua, quod alioqui non legeretur, ſed quieſceret עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ veſtigia Chriſti tui, Pſal. 89. חִשְּׁבוֹנוֹת cogitationes Eccleſ. 7.

יתן לנו י״י לעשות הישר בעיניו כל ימי
חיינו אמן׃

תִּקְוָה וְעָמָל׃

Spes & labor.

Errata ſic emendato.

Pagina 5. linea antepenultima lege סְתוּמָה. *pag. 11. linea 4. à fine paginæ lege,* כ, *ch. pag. 14. linea 10. lege, diſcent. linea 13. lege,* וַיִּבְךְּ. *ibidem etiam lege 27. pag. 15. linea 2. lege,* בְּנֵתָה. *& lin. 4. lege,* פְּקֻדָּה. *pag. 20. lin. 20. lege,* כְּתָב. *pag. 21. lin. 5. lege,* ἄφωναι. *pag. 25. lin. 23. lege,* קִיִּם. *pag. 27. lin. 18. lege,* וַיִּבְחַן. *pag. 47. lin. 25. lege, aſciſcat. pag. 49. lin. 14. lege,* פְּקֻדָּה. *pag. 50. lin. 15. lege,* יִפְקוֹד. נִשְׁלְחָה. *pag. 54. lin. 22. lege, Vade tibi. pag. 58. lin. 16. leg.* חִוִּכּוּ. *pag. 61. lin. vltima lege,* הִפָּקְדְנָה. *pag. 79. lin. 6. leg.* מַיִין. *pag. 85. lin. 16. lege,* תִּנַּשֵּׂנָה. *pag. 101. lin. 10. lege,* רְאוּ. *pag. 104. lin. 3. lege,* יְהַב. *pag. 108. lin. 13. lege,* רְאוּ. *pag. 114. lin. 28. lege,* וּפָקַדְתִּי. *pag. 124. lin. 6. lege,* יָרֵב לוֹ.

DE NOTIS HEBRÆORVM LIBER, HOC EST, DE LITERIS MVLTARVM LITERARVM vim habentibus, quæ hactenus à viris doctissimis ex variis Hebræorum authoribus sunt excerptæ,

A Iohanne Quinquarboreo Aurilacensi collegij professorum Regiorum Decano, ac linguarum Hebraïcæ & Cald. in eodem collegio professore primarióque collegij Fortetæi Lutetiæ, *media parte auctus, serio & fæliciter Hebraïcari volentibus apprimè vtilis.*

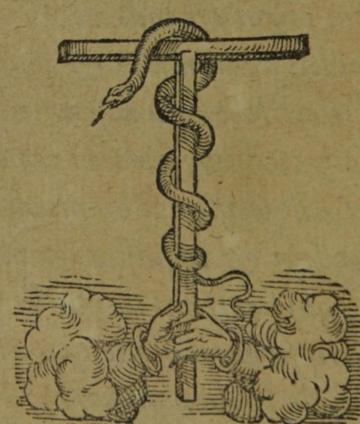

PARISIIS,
Apud Martinum Iuuenem, via S. Ioannis Lateranensis ad insigne Serpentis.

1582.

Cum priuilegio Regis.

LITERIS ET DOCTRINA PRÆ-
ſtantiſſimo viro Iohanni Nicotio in Regia ac Reginę Chriſtianiſſ. Regis matris libellorum ſupplicum Magiſtro Iohannes Quinquarboreus Aurilacenſis collegij profeſſorum Regiorum decanus ac linguarum Hebr. & Cald. in eodem collegio profeſſor, primariúſque collegij Fortetæi Lutetiæ, S. P. D.

CVM, annis ſuperioribus grauiſſimis negotiis legationis occupatus apud Luſitanos pro Chriſtianiſſ. Rege Henrico ſecundo, functus honorificè legatione tua, ſtudia Hebraïca longo interuallo intermiſſa noſtris prælectionibus reuocares, vir literis non vulgaribus, ſed interioribus & reconditis ornatiſſime, frequenter hortatus es, vt arcanas notas, quibus ſcribunt Hebræi, quas à multis annis multa & longa lectione accuratè & exquiſitè ex Hebræorum ſcriptis hauſiſſem, aliis notis, quæ emiſſæ ſunt, adiungerem: vt te nec conſilij, nec me obſequij pœniteret, diligẽtiſſimus omnis officij, multas, quæ adhuc iacebant collegi & requiſiui & plus quàm media parte poſt omnes, qui hactenus de illis ſcripſerunt, illarum numerum auxi. Scripſerunt nanque, quantùm videre vſque ad hũc diem licuit, de Hebræorum notis doctiſſimi grauiſſimíque viri, quorum nominis memoriam libenter cum charitate vſurpo, Iohãnes Cellarius Agenoæ anno ſalutis 1519. Sanctes Pagninus Lucenſis Romæ anno 1523. Matthæus Aurigallus VVitembergæ anno 1525. Sebaſtianus Munſterus Baſileæ anno 1527. Iohannes Mercerus, qui eas omnes cum ſuis in vnum coniecit Lutetiæ anno 1560. & Gilbertus

Nomina illorum, qui hactenus de notis Hebræorum ſcripſerunt.

bertus Genebrardus Theologus Parisiensis, in literis Heb. collega meus & popularis amicissimus, qui mihi notas vsque ad hunc diem à se obseruatas, cum istis emittendas dedit. Ne autem mihi, quod meum non est, ascribam & in librum istum transferam, neque, vt cum Prisciano loquar, scripta ab aliis subripuisse videar vnius nominis ad titulum pertinentis infanda mutatione & totius operis gloriam in me transtulisse, singulorum, quos supra enumeraui, nomen cum notis, quas illi obseruauerunt, è regione in margine expressi & quod suum est singulis reddo suoque nomine publico. Istis autem, quæ pro pignore beneuolentiæ & antiquæ necessitudinis sub tui nominis præsidio emittimus, si album calculum adieceris, voluptatem animi incredibilem afferes. Vale vir clarissime, Lutetiæ ex collegio nostro Fortetæo anno salutis 1582. mense Februario.

IOHANNIS MERCERI LITERA-rum Heb. professoris Regij, pręfatio in librum de Notis Hebræornm.

COMPENDIA Quibus passim inter scribendum vtuntur Hebręi doctores, pleriq; nostrorum tractarunt: sed nemo plenè. Nam præterquàm quòd multa prætermiserunt, quæ aut illis non occurrebant, aut forsan ignota erant: quæ Masoretharum propria sunt, ferè neglexerunt. At ea huius linguæ pars est tantùm non necessaria & sine qua feliciter nemo vnquã Hebraïcabitur. Nos hoc libello quęcunq; hinc inde collegere potuimus, breuiter perstrinximus, adiectis etiam Masorethicis ex fragmentis tabularum Elię, qui primus ea pertractare cœpit & in ordinem redigere. Initio tibi obseruandũ est, huiuscemodi compendiorum duo esse genera: quædã vera & propriè dicta, Hebræi appellant רָאשֵׁי תֵיבוֹת capita, seu initia dictionum, cùm ex duabus vel pluribus dictionibus primæ quæque literę segregatę velut in vnum corpus coalescentes, gemina virgula supernè insigniuntur: vel iuxta aliorum morem, singulæ punctis suprà notãtur, ad hunc modum, רז״ל vel רז״ל. quod perinde fuerit ac si integrè scripseris, רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Doctores nostri, quorũ memoria sit in benedictionem, & id genus. Appellant & נוֹטָרִיקוֹן, voce à Latina voce notarij deducta. Quidam pro punctis, totidem vtuntur virgulis רז״ל. Alia verò minus propria, cùm detrũcata vna vel aliquot dictionis

nis cuiuſpiam literis, quæ extrema remanſit, eius rei indicandæ cauſa, apiculo prænotatur, ſic, דִּבְרֵ׳ verba, צִדְקֹ׳ iuſtitię, pro דְּבָרִים & צִדְקוֹת. Quas literas reſectas ex orationis filo facilè quis poſſit conijcere. Ferè autem ad hunc modum ſeruiles detrahuntur, aut ex radicalibus illæ, quæ minimo negotio ex ſenſu diuinari poſſint, aut cum vox aliqua ſæpius occurrit, vt אֲמַ׳ pro אָמַר dixit, יִשְׂרָ׳ vel יִשְׂ״ pro יִשְׂרָאֵל &c. Rurſus prioris generis abbreuiationum nonnullæ priuatæ ſunt, quarum nõ paſſim, ſed ſuis locis vſus eſt, vbi frequẽs illarum vocum mentio incidit, vt in canticis Eliæ ח״ק pro חָמֵץ קָמֵץ. Sic in precationibus Hebraïcis, vbi ex Pſal. 118. & 133. ſubinde repetendum fuerat, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ quia in ſeculũ miſericordia eius, ſatis viſum eſt, vbi ſemel integrè ſcriptum fuit, initiales adnotare literas כל״ח. Id paſſim factitant, & factitare poteſt quiuis. Sic in magnis Concordantijs Heb. לר״י, pro לְדַעַת רַבִּי יוֹנָתָן & לר״ק, pro לְדַעַת קִמְחִי iuxta ſentẽtiam Ionathan, vel Kimhi. לר״א pro לרעת אונקלוס iuxta ſententiã Onkelos, qui legem Caldaicè conuertit. & alia huiuſce modi. Aliæ communes ſunt & paſſim vſitatæ, de quibus inter Hebræos omnes conuenit, א״י, pro אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל terra Iſrael. Factum tamen aliquando putarim vt priuatæ in communes trãſierint, vt נ״נ, pro נְבוּכַדְנֶאצַּר & aliæ, ſi aduerteris. Nobis cõmunes tantùm & verę abbreuiationes explicãdæ, niſi ſi qua fortè ex impropriis illis obſcurior occurrat. Sed hic ne tibi imponatur, ilud es admonendus, non vbicũque vnum, aut geminum apiculum videbis, protinus ſcribendi compendium eſſe. Literæ ſi numeros ſignificent, quod

Obſeruandũ quoque eſt primas dictionum literas non ſemper, (apud Maſorethas potiſſimùm) ſed ſecundas, vel tertias aliquando pro notis vſurpari, vt videtur in ר״כשם מ״עק פו״ת *& in* מ״עקף ר״כשם ק״עית *quæ in ſuo ordine videto.*

 nunquam

nunquam in contextu Bibliorum fit, singulæ quidem singulis, at plures duobus præsignientur virgulis, א׳ vnum, ב׳ duo, &c. י״א 11. י״ב 12. & id genus. Vsus insuper obtinuit, grãmatica nomina, quò faciliùs dignoscantur, ad hunc modum notari, vt nomina literarum, cõiugationum & cæterarum denique affectionum grãmaticarum. vt, אָלֶף, בֵּית, שֵׁם, פֹּעַל, aleph, beth, nomen, verbum, &c. Adde & barbara nomina, id est, aliarum linguarum, nisi vsu iam Hebrea facta essent. פּארים Paris. וִינִיצִיאה Venetia, ne quis sese in illis torqueat, quasi Hebræa essent. Quin & Hebræa quę pro signo esse volumus, vt rei alicuius lector moneatur, vt septem prima verba grammatices R. Mose Kimhi, quorum initialia elementa nomẽ auctoris faciunt & alia eius farinæ, quæ passim occurrent etiam in medijs commentarijs, aut alijs eorum scriptis. Sed iam ad iusta cõpendia ordine alphabeti exponenda accingamur, si priùs illud notaueris, nusquam in sacro cõtextu, cuiuscunque generis compendiorum vsum esse. Nam quod Rabbini nomen tetragrammatõ scribunt ה׳ vel י״י, vt passim in Targum, de quibus infrà, id vel religione, vel superstitione quadam faciunt, sed nunquã tamen in contextu Hebraïco Bibliorum. Aliud est cùm librum aliquem, vel locum, aut libri partem seorsim extra Biblia scribunt, vt tunc etiam יהוה scribere non audeãt, imò ne אלהים quidẽ, sed יהוד & אלדים, assumpta litera ד ex nomine אֲדֹנָי, ne, vt dicunt, nomẽ ἀνεκφώνητον profanent, quod in Biblijs tantùm suis putant scribendum literis.

Dicitur etiã יוד *pro* יהוה *posito duplici* ד *pro duplici* ה, *passim in libro* יוצירה *& in comment. in illum & יד manus pro* יה, *ab illius operibus, quæ sunt incomprehensibilia, quæ manus nomine intelligũt.*

Pagninus. Mercerus. א׳ Genebrardus.

Cabalici in rebus diuinis hac litera vtuntur pro nomine diuino אֵל, vel tetragrammato Adonai. Eam aiunt esse notam summarum & altissimarum rerum, quæ primo effluxu diuinæ bonitatis subsistunt. Vide Reuchlini, si libet, Cabalam & Chæradami Alphabetum mysticum. Alioqui simplex א׳ in numeris facit vnum, vel primum, ac simpliciter eo inter loquēdum pro אֶחָד vno, vtũtur, א׳ בְּפֶה וא׳ בְּלֵב, vel pro fœm. אַחַת, quo & pro neutro vtuntur, vnũ in ore & vnum, id est, aliud in animo. Si virgulam infrà posueris אְ, erit mille, sicut & in aliis literis בְּ 2000, גְ 3000, etsi alij sic pingant א̈, gemino puncto pro mille & subsequentes deinceps literas, vel repetito א, hoc modo, בא̈ 2000, גא̈ 3000, &c. Prior ratio magis placet. Valet & א׳, אָמַר dixit, sed ferè nõ sine ו. וא׳ pro וְאָמַר, & dixit. Aliàs enim ferè ם adijcitur וְאָמַ׳, quæ pro sensu, vel singulariter אָמַר & וְאָמַר, vel pluraliter sunt legenda אָמְרוּ vel וְאָמְרוּ dixerunt, & dixerunt. Valet etiam א׳, אָדָם homo.

Pagn. Merc. Quinquarb. א״א Geneb.

Geminum, facit אָמֵן אָמֵן. Item אִי אֶפְשַׁר non est possibile. Tertiò אֲדוֹנִי אָבִי, subinde in commentariis & scriptis Rabbi Dauidis Kimhi, vbi de patre suo Rabbi Iosephi Kimhi loquitur, sed subiuncto ז״ל (de quo paulò post.) Sic א״א facit אָמַר אֵלִיָּהוּ dixit Elias, vel אֵלִיָּהוּ אַשְׁכְּנַזִּי Elias Germanus, vel אַחֵר אָמַר alter dixit, vel etiam, אֲחֵרִים אוֹמְרִים alij dicunt. א״א significat etiam aliquando אַחַר אָמַר postea dixit. Præterea א״א etiam idem significat atque אָמַר אוֹרְיין dixit Oreiin. Est autem Oreiin nomen scholiastis discipuli Rabbi Mo

ſis filij Maimonis, qui pręceptoris ſuis ſcripta ſcholiis paſſim illuſtrauit. Vide de א״א adhuc ſub finem שברי לוחות apud Eliam. אוֹפָן אֶחָד modus vnus apud R. leui & אוֹפָן אַחֵר modus alius. Item אָמַר אֶחָד dicit vnus.

Pagninus. א״אול Quinq.

pro אֲדוֹנִי אָבִי זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה Dominus meus pater meus, quem felix & fauſtum ſit nominaſſe, vel cuius nominis memoria ſit conſecrata. Ad verbum autem, Dominus meus pater meus memoria eius (ſit) in benedictione. Sic

Pagn. Merc. א״אכ Quinquarb.

אֲדוֹנִי אֲבִיכֶם pro, Dominus meus pater veſter, cui & ז״ל ſubiungi poſſit, quod noſtri dicunt, Bonæ vel pię memorię. Malè alij ſcribunt א״אב per beth, meo iudicio, cùm כ ſit adiunctum ad affixum & perſonam diſtinguendam, quod in א״אב non fieret. Valet & אֶלָּא אִם כֵּן niſi ſi ſic, id eſt, niſi, alioqui, aut: ſed cum ſic ſit, vel, ſed ſi ſic.

Pagninus. א״אעה

אָמַר אַבְרָהָם עָלָיו הַשָּׁלוֹם dicit Abraham, ſuper quem ſit pax.

Mercerus. א״ב

אַלְפָּא בֵּיתָא Alphabetum, frequens apud Maſorethas, vt cùm dicunt א״ב מן ב״ב, id eſt alphabetum מִן תְּרֵין תְּרֵין .i. ex binis, &c. Sic cũ notant in aliquo verſiculo omnes contineri alphabeti literas, אִית בַּפָּסוּ׳ א״ב eſt in verſiculo alphabetum. בפסו׳ dicitur pro בַּפָּסוּק. At ter poſitum.

Merc. א״ב א״ב א״ב

erit אֶחָד בַּתּוֹרָה אֶחָד בַּנְּבִיאִים אֶחָד בַּכְּתוּבִים vnum in lege, vnum

vnum in prophetis, vnum in hagiographis.

Quinquarb. אגלא

Cabaliſtis eſt nomen angeli Dei, cuius literæ ſingulæ notæ ſunt: explicantur autem ſic אַתָּה גִבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי Tu fortis es in æternum Domine.

Pagninus. אב״ה

אָמַר בָּרוּךְ הוּא Dixit benedictus ipſe, id eſt, Deus.

Quinquarb. א״ג

אָמַר גַּם dixit etiam, vel, dixit ad hæc.

Quinquarb. אד״ם

אָדָם דָּוִד מָשִׁיחַ Adam, Dauid, Mesias. Apud Cabaliſtas.

Pagninus. אד״עה

אָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dixit Dauid, qui placidè quieſcat.

Pagn. Quinquarb. א״ה

אָמַר הַפָּסוּק Dicit verſus, Biblicus ſcilicet. vnde & בַּעַל הַפָּסוּק appellant in contextu Bibliorum exercitatum. Valet & אֲפִילוּ הָכִי etiam ſic, etiamnum. Significat etiam אֻמּוֹת הָעוֹלָם Nationes mundi.

Quinquarb. אהב״ה

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא Dixit ſanctus benedictus ipſe.

Cel. אז״ל

אָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Dixerunt, quorum memoria ſit in benedictionem. Sic interdum dicũt pro, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ vel אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ dixerunt doctores, vel ſapientes noſtri, &c. vt infrà notatur. Et cum ו, ואז״ל id eſt ואמרו זכרונם לברכה & dixerunt, &c.

Merc. Quinquarb. א׳ח

Nõ ſunt notæ, ſiue capita dictionũ. facit אֶחָד vel אַחַת, vnus, vna, vel vnum, in neutro genere. Item אַחַר, poſt. Sic א״ח eſt אֶחָד חָסֵר vnum deficiens, apud Maſorethas

& ſunt capita dictionum, vt verè docet Elias in fractionibus tabularũ & ex ſequẽtibus poſt א״ם videtur.

Munſter. אח״ול

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Dixerunt ſapientes noſtri fauſtæ memoriæ.

Pagninus. אח״כ

אַחַר כָּךְ vel אַחַר כֵּן poſtea, deinde, quod & ſine ח ſcribitur א״כ. Vel etiam ſignificat אִם כֵּן, ſi ſic.

Quinquarb. אחכ״א

אַחַר כָּךְ אָמַר vel אָמְרוּ poſtea dixit, vel dixerunt. Satis eſt frequens in comment.

Cel. א״י Quinquarb.

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, terra Iſrael, & ſeruilibus elementis à fronte adhibitis וא״י, לא״, בא״י, &, ad, in terra Iſrael. Cum apicè vno ſic א׳י idẽ eſt quòd אֵין. Nõ, vel ſyriace אִית, Eſt.

Munſter. א״ה

אִם יַעֲזוֹר הַשֵּׁם, Si dominus iuuerit. הַשֵּׁם nomen ipſum, ſignificat nomen tetragrammaton, de qua re infrà in litera ה.

Quinquarb. אוש״י

אֲדוֹנֵי יֵשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ Dominus cuius nomini benedicatur: vel Dominus cuius nomẽ יִתְעַלֶּה, id eſt, exaltetur.

Pagninus. Merc. א״כ

אִם כֵּן, ſi ita eſt, quo vtũtur pro illationis particula, ergò, igitur. Valet & אַחַר כָּךְ poſteà, quod ſæpius notatur, vt dictum eſt, אח״כ. In hoc peccatum eſt initio cõmentariorum Kimhi in Ioelem, vbi cùm ſcriberetur compendio וא״כ, perperam integrè ſcripſerunt ואם כן, cùm ſcribendum eſſet ואחר כן, & poſtea: præceſſerat enim תחלה, primùm, initio. In compendiis, quę variè

leguntur

leguntur, iudicio opus est.

Munster. אכי״ר

אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן Amen (quod confirmantis est & optā-tis) sic sit beneplacitum, sic libeat, Domino scilicet.

Pagninus. א״ל

אָמַר לוֹ, dixit ei, vel לָהֶם illis, vel אָמְרוּ לוֹ vel לָהֶם, dixe-runt illi vel illis. Frequens in dialogismis & proso-popœiis.

Genebrardus. אל״כ

אִם לֹא כֵן, si non sic, id est, alioqui.

Mercerus. א״מ

אֶרֶץ מִצְרַיִם terra Ægypti. At Masorethis est אֶחָד מָלֵא vnum plenum, vbi scilicet litera ו aut iod exprimitur. Addunt, & interdum א״ח vt sequitur & dicunt.

Merc. Quinquarb. א״מ א״ח

Id est אֶחָד מָלֵא אֶחָד חָסֵר vnum plenum, alterum defi-ciens, vel וא״ח, id est, וא׳ חסר & vnum deficiens, quan-do videlicet vel ו vel י abest.

Mercerus. אמה

אָמַר הַשֵּׁם dixit Dominus.

Quinquarb. אמ״ן

אֲדֹנָי מֶלֶךְ נֶאֱמָן Dominus Rex fidelis. Sic cabalistæ vtū-tur ex cap. Esa. 65.

Quinquarb. ארז״ל

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה dixerūt magistri nostri, quo rum memoria sit consecrata.

Pagninus. אמ״ר

אָמַר רַב dixit magister, vel רַבִּי magister meus.

Merc. אמ״ש Quinquarb.

Apud Kimhi in grammat. Miclol, ex libro Ietsira, id

est de

eſt de rerum formatione & prima origine, valet אֵשׁ, מַיִם, שָׁמַיִם ignis, aqua, cælum: quæ tria facit eius libri auctor mundi principia & quaſi matres, vt literas אוי lectionis & pronuntiationis omnis matres. Exiſtimo potiùs tribus iſtis notis אמ״ש contra authorem libri Ietſira, id eſt, formationis, quē Abrahamum patriarcham fuiſſe credunt Hebræi, eſſe intelligenda quatuor ipſa elementa & rerum initia ex quibus omnia ſub orbis lunæ concauo componuntur & in quæ reſoluuntur: nam א nota eſſe poteſt אֶרֶץ, id eſt terræ & אֵשׁ, id eſt ignis, מ verò מַיִם, id eſt aquę, ש autem שָׁמַיִם, id eſt æris: quoniam in ſacratis libris non rarò cœlum pro aëre ſumitur. Author nanque ille cap. 3. exiſtimat terram non eſſe vnum ex quatuor elemētis, ſed illam ex aqua extitiſſe, quod omnino falſum eſt, neque eſt credendum Abrahamum patriarcham authorem fuiſſe tam ineptum & curioſum, quàm eſt author ille libri Ietſira. Rabbi Abraham filius Dauidis porrò in comment. ſuis in cap. 3. ipſius libri Ietſira & aliàs explicat iſtas notas אמ״ש ſic אֲוִיר aër, מַיִם aqua, אֵשׁ ignis & idem eſt illi ſenſus atque cōuenientia eadem cum ſuo authore libri Ietſira.

Merc. Quinquarb. אמ״ת

איוב מִשְׁלֵי תְּלִים, Iob, Prouerbia, Pſalterium. Significāt etiam אוֹרַיְתָא מִשְׁלֵי תְּלִים Lex, Prouerbia, Pſalmi. At ſi addatur אמ״ת רת״קע, hi libri, vt docetur Exod. 15. ſignificantur, אֵלֶּה הַדְּבָרִים מְלָכִים תְּרֵי עָסַר דִּבְרֵי הַיָּמִים תְּלִים קֹהֶלֶת עֶזְרָא Deut. Reges, 12. prophe. Paralipomenon, Pſal. Eccle. Eſdra: vt ת prius non Pſalmos. ſed 12. prophet. indicet. Secundum Eliam autem in fractione ta-

bularum

bularum vnde istæ Masorethicę notę ferè omnes de-
prōptæ esse videntur, מ non solùm מְלָכִים reges, sed e-
tiam מִשְׁלֵי, Prouerbia docet.

Mercerus. אנ׳

Valet אִם נֹאמַר si dixerimus. Vel, si dicamus.

Mercerus. אנ״ך

אוֹרָיְתָא נְבִיאִים כְּתוּבִים, Lex, Prophetæ, Haiographa.
Hoc compendio vtūtur Masorethæ, cùm dictionem
quampiam ter reperiri in scripturis indicare volunt,
semel in lege, quæ Chaldaicè אוֹרָיְתָא à luce dicitur,
semel in prophetis, & semel in Hgaiographis. Eiusdē
sensus erat suprà אב ter positum.

Cel. אנק׳ vel אונק׳ Merc.

אונקלוס Onkelos, Chaldæus interpres Pentateuchi
longè celeberrimus proselitus, filius, vt volunt He-
bræi, sororis Titi. Nec desunt qui he haiedia præter
linguæ Hebrææ morem præponant האנק׳, vt verna-
culè dicimus, l'Aristote.

Merc. Quinquarb. אס״פ

אַתְנַח סוֹף פָּסוּק, Athnah, Soph pasuc. Hoc notant in di-
ctionem, quæ puncto aliquo contra rationem gram-
matices affecta reperiatur in his accentibus, qui solēt
sępe syllabas breues in longas conuertere & seua na-
tiuum, id est, non per aliquod accidēs positum in ⁖.

Mercerus. אע

אַבֶּן עֶזְרָא Aben Ezra. Est Rabbi Abraham Hispanus,
qui multos Bibliorum libros commentariis illustra-
uit & plæraque alia edidit, Rabbinus varia doctrina
insignis. hinc & apud suos nomen הֶחָכָם sapientis me
ruit, in omni maximè philosophiæ genere exercita-

tiſſimus, vt paſſim eius ſcripta oſtendũt. Quòd genus ſuum ad Ezram quendam referret, ſe Arabica voce (de qua infrà in ן׳) cognominauit אַבֵּן עֶזְרָא filiũ Ezrę, ſeu oriundum ab Ezra, ex Ezra prognatum: alludens interim hoc cognomento ad nomen loci אֶבֶן הָעֵזֶר, 1. Samu. 7. quod lapidẽ auxiliarem ſonat, innuit ſe plurimum adiumenti literis Hebraïcis attulliſſe.

Pagn. Merc. אעג Quinquarb.

אַף עַל גַּב tametſi, גַּב non גַּל ſcribendum, גַּל tamen legerunt ſanctes Pagninus & Sebaſtianus Munſterus, ſcribitur & אענב.

Pagninus. אענע

אַבֵּן עֶזְרָא נוחו עֵדֶן, Aben Ezra, quies eius ſit paradiſus.

Pagn. Merc. אעף vel אעפי

אַף עַל פִּי vel vnica dictione אַפְעַלְפִּי quãuis, cui ſæpe ex abundanti præponunt ו, ואעף & quanuis, licet. cuius ἀντίστροφον eſt quod ſequitur.

Munſter. אעפכ

אַף עַל פִּי כֵ, vel אַפְעַלְפִּיכֵן tamen, attamen, licet ita ſit.

Quinquarb. אפיקו״מן

אַפִּיקוּ מִינֵי מְזוֹנוֹת afferte ſpecies ciborum. Ita in Elia in Thiſbite leges.

Munſt. Quinquarb. אף׳

אֶפֶס non, nihil. non ſunt raſe teuoth, vel אֲפִלוּ etiam, quinetiam.

Mercerus. אפ״ס

אֶחָד פָּסוּק סִימָן vnus verſus eſt ſignum. Sic dicunt cùm verſum aliquẽ dãt pro rei alicuius ſigno Maſorethę.

Pagninus. אפש׳

אֶפְשָׁר poſſibile eſt, fieri poteſt. non ſunt raſe teuoth, id eſt

id eſt, capita dictionum, ſiue notæ.

Cel. א״ק Merc.

אִכְּתִי קָשֶׁה, & cum ו, וא״ק, & ſcriptum eſt durum. cùm quid ex ſcriptura difficile obiicitur. קָשֶׁה enim & קַשְׁיָא, ſine pũctis קושיא appellant obiectionẽ, & מַקְשָׁן obiicientẽ, quem noſtri oponẽtem. אִכְּתִי pro, אִכְּתִיב, reſecta more ſuo extrema litera, dicunt. valet & אֲמַר קְרָא vel קְרָא, dicit ſcriptura, quam appellant & מִקְרָא à lectione. vnde קְרָאִים ſecta Iudæorum, qui contextuï addicti ſunt, reiectis traditionibus.

Genebrardus. אק״בו

In Breuiario Hebr. pag. 470. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ qui ſanctificauit nos pręceptis ſuis & pręcepit nobis.

Quinquarb. אק״ים

אֲשֶׁר קִדֵּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן quem ſanctum habuit, dilectum ab vtero. Ita enim per has notas ſentiũt de Iitſaco patres circuncisi in locum cap. 17. Gen. qui habet וְאֶת־בְּרִיתִי אָקִים אֶת־יִצְחָק & fœdus meum ſtatuam cum Iitſaco.

Quinquarb. ארא״יתא

Cabaliſtis eſt nomen vnici Dei ſibi ſemper ſimilis ſeptem literis, ſiue ſeptem notis comprehenſum & ſic explicatum, אֶחָד רֹאשׁ אַחְדוּתוֹ רֹאשׁ יִחוּדוֹ תְּמוּרָתוֹ אֶחָד vnũ, principium vnitatis ſuæ, principium ſingularitatis ſuæ, viciſſitudo ſua vnum.

Pagn. Munſter. א״ר Quinquarb.

אָמַר רַב, vel רַבִּי dixit magiſter, vel magiſter meus, vel אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ dixerunt doctores noſtri: vel אוֹר רַב lux magna, vel lux multa.

Pagninus. ארי״בל

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, dixit R. Ioſue filius Leui.

Quinquarb. ארג״מן

אוריאל, רפאל, גבריאל, מיכאל, נוריאל. Sunt nomina animalium currum diuinæ maieſtatis ferentium: Angelos etiam illa quandoque vocant, non autem animalia. Anteſignani exercitus Domini à Cabaliſtis etiã quandoque appellantur. Per authorem tamen faſciculi Mirrhæ ſub principiũ libri Numerorũ אוריאל & נוריאל vnum & idem ſunt.

Cel. אר״ול

אמרו רבותינו זכרונם לברכה inquiunt doctores noſtri, quorum auſpicata ſit recordatio.

Pagninus. אשע״ה

אמר שלמה עליו השלום Dicit Salomon, qui in pace qui eſcat.

Quinquarb. א״ש

Vide in וא״ש.

Quinquarb. אש״פר

אחד ששי פר Vna ſexta (pars) iuuenci, ſiue vituli. Sic enim explicant dictionem אשפר Doctores Hebr. in cap. 6. 2. Samuëlis.

Aurigal. Merc. א״ת Quinquarb.

& ſæpius cũ ו, וא״ת, id eſt, ואם תאמר quòd ſi dixeris, vel תאמרו dixeritis. Sic dicunt in anthypophora, faciunt etiam iſtæ literæ אמרי תורה verba legis.

Cel. את״ל Merc.

אם תמצי לומר ſi poſſis dicere. מצי lingua Talmudæa potuit, à מצא Hebraico deductum, cùm dicitur, ſicut inuenerit manus tua, id eſt, pro facultate tua. Sic Simeoni in 1. cap. Eſdræ ex cap. 1. tractatus Meghilla inquit היכי מצי משבע להו quomodo, vel itáne potuit

eos

eos adiurare? Hebr. diceres אֵיךְ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָם. est autem מַשְׁבַּע benoni hiphil pro מַשְׁבִּיעַ. Cęterùm quiesc. lamed aleph in he mutant etiam Rabbini. potest & אל״ל facere אִם תֹּאמַר לִי si dixeris mihi. potest & מְצִי impersonaliter poni pro cõuenit, vt אִם תִּמְצֵי לוֹמַר sit, si couueniat dicere, si dictu consentaneum est.

Quinquarb. את״בש

Vide in באת״בש paulò post.

Pagn. Munster. Beth. ב״א Merc.

בֵּית אָב domus patria, id est, cognatio, vel בֵּית אָבִי domus patris mei. Item in grãmatica, בֶּן אָשֵׁר filius Aser, Rabbinus cuius lectionem in Bibliis sequuntur Iudęi occidentales, nomine proprio Aharon filius Aser dicitur.

Quinquarb. באח״ב

Vide infra cum רצ״ך

Genebrard. בא״י אמ״ה

In præcationibus Hebraicis sæpe בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים מֶלֶךְ הָעוֹלָם, benedictus es Domine Deus, Rex sæculi.

Munst. Merc. באת״בש vel באט״בח Quinq.

Per eth bas .i. per eam literarum alphabeti commutationem, qua א & ת inter sese permutãtur, ש & ב, & sic deinceps reliquæ alphabeti literę: qua & veteres apparet vsos, vt Iere. 25. & 51. vbi שֵׁשַׁךְ, hoc modo dicit pro בָּבֶל positis ב pro ש & ך pro ל. Porrò de alphabetaria huiusmodi reuolutione, qua litera literæ mutuò succedit, vide Reuchlinum li. 3. Cabalæ. vbi ex libro Ietsira facit 22. huius rationis alphabeta, א״ב, ג״ת, א״ל, ב״ח, &c. quæ nõ sunt rase teuoth, sed symbola duntaxat

permutationis elementorũ, qua & inter noſtros, qui occultiùs ſcribere volũt, vtuntur, aliquãdo etiã legũt אטב״ח permutando aleph in teh & beth in chet & ſic deinceps bis & vigeſies reuoluendo alphabetũ iuxta numerum literarum, per alphabeticam literarum permutationem. Tali profectò mutuo literæ pro litera ſucceſſu nodos cõnectunt difficilimos Hebræi, quos pauciſſimi ſoluere & expedire poſſint.

Pagn. Mercerus. בב׳

בַּבַּיִת in domo, vel ſyntacticos בְּבַיִת. Non ſunt ראשי תיבות, ideo ſatis eſt vnico puncto aut virgula inſigniri. Aliud eſt gemino apice בב״, neque etiam ſunt raſe teuoth, ſed numeri notæ, binę, vt א״א ſingula, ג״ג terna, & deinceps, vide ſupra א״ב. Quanquam in Talmud ב״ח pro בָּבָא בַתְרָא porta poſtrema (tractatus nomen eſt) ſunt raſe teuoth, & cum ב ſeruili, בב״ב in Baua bathra.

Quinquarb. בב״ר

בִּבְרֵאשִׁית רַבָּא In Bereſith Rabba. Eſt nomen libri de quo infra in ב״ר.

Quinquarb. בג״בג

בֶּן גֵּר בֶּן גֵּרָה filius Ethnici, filius Ethniicæ: ſic enim appellant ad legem ſuam conuerſum, cuius vterque parens gentilis fuerit.

Mercerus. בג״ה Quinquarb.

בִּגְבוּרַת הַשֵּׁם, robore Domini, id eſt, auxilio, vel בִּגְזֵרַת הַשֵּׁם vel הָאֵל in, vel, ex decreto Dei.

Pagninus. ב״ד

בֵּית דִּין domus iudicij, iudiciale forum, locus vbi iudicium exercetur.

Pagn.

Pagn. Merc. בד״א

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, quibus verbis dicta sunt. Familiare R. Mosi filio Maimon (quem ex notis videlicet facta dictione Rambam רמב״ם appellant) cùm verborum formulam, quibus quid dictum sit, passim expendi iubet. Cui affine esse inquit Elias, quod aliàs dicere solent הַנֵּי מִלֵּי, id est, אֵלֶּה דְבָרִים ista sunt verba, vide notas רמב״ם, suo loco.

Munsterus. בד״ה

בְּדִבְרֵי הַיָּמִים in annalibus. Sic appellatur liber Paralipomenon, quem nostri in duo volumina diuiserunt, vide ד״ה infra.

Quinquarb. בד״ן

בֶּן־דָּן filius Dan. Sic autem testibus Hebræis vocatur Simson. 1. Samuel. 12. quòd esset, ille de tribu Dani. Iudicum. 13.

Quinquarb. בה״א

בָּרוּךְ הוּא אֲדֹנָי benedictus ipse Dominus.

Pagn. Munster. ב״ה Merc. Quinq.

בֵּאוּר הַמִּלָּה declaratio dictionis. vel בֵּית הִלֵּל domus Hillel Rabbini clarissimi, qui annis aliquot Christum pręcessit & multos habuit discipulos, in quibus & Io nathan Chaldæum Bibliorũ paraphrasten. De huius Hillel discipulis mira tradunt Talmudici in tractatu סֻכָּה, cap. 2. quæ aliàs commodiùs dicemus. Valet & tertiò בֵּית הַמִּקְדָּשׁ ædes sanctuarij. Item בְּעֶזְרַת הָאֵל vel הַשֵּׁם, auxilio Dei vel Domini, quod etiam scribitur infrà בעז״ה. Significant etiam ב״ה aliquãdo, בָּרוּךְ הוּא benedictus ipse, vide אב״ה

Merc.

Merc. בהק״ר

בַּר הַקֹּדֶשׁ רַבִּי filius sanctitatis Rabbi, &c. quod & trāspositis literis dicunt הב״קר pro הַבַּר קֹדֶשׁ רַבִּי, he haiedia præter morē pręfixo regimini: sed id nonnunquā faciunt, vernaculè, Le filz de la saincteté, &c.

Pagninus. בו״ר vel בו״

בָּשָׂר וָדָם caro & sanguis, id est, mortalis & ex rebus corruptioni obnoxiis constans homo.

Quinquarb. בז״

בֶּן־זַכַּאי filius Zachai, est nomen doctoris, quem aliquando magis expressè vocant רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן־זַכַּאי magister noster Iohannes filius Zachai.

Merc. Quinquarb. ב״ח

בַּעֲלֵי חַיִּים prædita vita, id est, animantia. Interiicitur & ain בע״ח, cui sæpe he haiedia præponunt הב״ח vel הבע״ח, etiam cum mem prepositione מהב״ח. Significāt etiam ב״ח idem quod בַּיִת חָסֵר, bis deficiens & sic cum aliis literis vsque ad iod, eodem modo quo infrà dicitur in ב״מ ex Masorethis.

Quinquarb. בח״ל

בְּחוּצָה לָאָרֶץ ad extra terram, siue extra regionem.

Quinquarb. בח״רג

Vide infra in חר״ג.

Genebrardus. בט״

בַּטַּעַם cum hoc accentu.

Pagninus. בי׳ Merc.

Non sunt rasę teuoth. facit tantùm בַּיִת, vel syntacticè בֵּית domus. Quanquam & בי absolutè tum Chaldæi tum Talmudici pro בַּיִת dictitant. Interdum in בי׳, iod numerus est, & significatur, in decem. Sed talia ex

sensu

ſenſu dignoſcenda ſunt.

Genebrardus. ב״ר

בֵּית דִין domus iudicij, idem quod ſuprà ב״ד

Mercerus. ב״לאו

בָּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן laudetur Dominus in æternum, amen & amen. Extremus verſiculus libri tertij pſalmorum, quo quidam in fine librorum peropportunè vtuntur.

Quinquarb. בכקמ״והרי

בֶּן כְּבוֹד קְדוּשַּׁת מָרָנָא וְרַבָּנָא הָרַב רַבִּי יְחִיאֵל filius glorię ſanctitatis Domini noſtri & magiſtri noſtri incomparabilis Rabbi Iehielis. Quandoque etiam pro כ ponunt ג literam notam nominis גְּדֻלַּת ſic, filius præſtãtiæ ſanctitatis, &c. quandoque etiam pro ו videbis א notam nominis אַבְרָהָם.

Quinquarb. בכקמ״והרר

בֶּן כְּבוֹד קְדוּשַּׁת מָרָנָא וְרַבָּנָא הָרַב רַבִּי filius glorię ſanctitatis Domini noſtri & magiſtri noſtri, magiſtri Ribbi. vocant enim Doctores, qui fuerunt ex terra Iſrael. hoc nomine Ribbi.

Merc. Quinquarb. במ״כ & בכ״מר

בֶּן כְּבוֹד מַעֲלַת רַב או רַבִּי filius gloriæ celſitudinis Rabbi, &c. Quod ſermonis genus ex Italica lingua ſumpſiſſe videntur. Et ſine ר, בכ״מ, i. בן כבוד מעלת, vel trãſpotum במ״כ, id eſt, בֶּן מַעֲלַת כְּבוֹד filius celſitudinis gloriæ, &c. Sic porrò loquitur Elias in titulo ſui libri טוּב טַעַם & alij recentiores adulatores.

Quinquarb. בכ״רי

בֶּן כְּבוֹד רַבִּי יוֹסֵף filius nobilitatis, vel glorię Rabbi Ioſephi. Sic enim recentiores iactanter & aſſentatoriè

loqui videntur.

Quinquarb. בכ״סף

בְּכָל סוֹפֵי פְּסוּקִים in omnibus finibus verſuum, apud Eliam in fractione tabularum in notis ס״ף.

Quinquarb. בל״א

בְּלָשׁוֹן אַחֵר vel אַחֶרֶת in lingua, vel in expoſitione alia, vel etiam לְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז in lingua Germaniæ vel germanica, vide in ל״א.

Quinquarb. בל״ב

בָּרוּךְ לְעוֹלָם בּוֹרְאוֹ vel בּוֹרְאֵנוּ benedictus ſit in æternum creator eius, vel creator noſter.

Quinquarb. בלע״ם בל״ק

עֵמֶק בַּלְבֵּל profunda confuſio, vel vallis confuſionis: nec ſunt capita dictionum, quæ raſe teuoth appellãt, ſed eſt, vt in ח״ר etiam etiam diximus, inuerſio ſeriei literarum, quam anagrammatiſmum noſtri vocant, nam בָּלָק & בִּלְעָם nomina ſunt propria harioli & regis Moabitarum, Nume. 22. Huiuſmodi porrò inuerſionis, ſeu anagrammatiſmi conſultò quandoque me minimus in hoc opere, ne ſi aliquãdo in Hebræorum ſcriptis occurrat huiuſmodi aliquid, illud omninq nouum quid & inauditum videatur lectori.

Cel. Quinquarb. ב״מ Genebrard.

בָּבָא מְצִיעָא porta media, nomen tractatus in Talmud. vel apud Maſorethas בֵּית מָלֵא bis plenum & ſic cum ג, ד, & aliis literis vſque ad י literam, nam à י, id eſt, à denario numero exprimere ſolent plurale מְלֵאִם vel מְלֵאוֹת authore Elia in fractione tabularum. בַּר מִנַּן extra nos, id eſt, abſit à nobis, procul (ſit) à nobis, cùm quid deprecantur.

Merc.

Mercerus. במ״א במ״ב במ״ג

בַּר מִן א׳ prẹter quàm vnum. Sic במ״ב, id eſt, בַּר מִן ב׳ prẹte quàm duo, במ״ג præter tria, &c. De בַּר dictum eſt in tabulis Chaldaïcis, in particulis.

Mercerus. במ״כ

paulò antè dictum in בכ״מר.

Quinquarb. במ״ג

בְּמָסֹרָה גְּדוֹלָה in Maſora magna.

Quinquarb. במ״רול

Vide in notis ברו״ל.

Munſter. Merc. במ״ש

בְּמִלּוֹת שׁוֹנוֹת in dictionibus diuerſis, frequens in Kimhi, pro quo in nonnullis exemplaribus interim ſcribitur integrè בְּמָה שֶׁאָמַר in eo quod dixit.

Merc. Quinquarb. ב״נ

בֶּן נַפְתָּלִי filius Naphtali, Rabbinus cuius in Bibliis lectionem ſequuntur oriētales Iudæi, nomine proprio Iacob filius Naphtali, vel בֶּן נַחְמֹנִי filius Namonis, vel etiam Siriacè בַּר נַשׁ filius hominis.

Munſterus. בנ״לך

בָּרוּךְ נוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ laudetur, qui laſſo robur tribuit. Sũptum ex Iſa. 40. Id in fine librorum ſcribunt, & ſæpe totum illum verſiculum eius cap. antepenultimum, cui præponunt dictionem ברוך, his notis.

Munſter. Merc. בנלךואע״י

vbi poſteriores literæ faciunt וּלְאֵין אוֹנִים עָצְמָה יַרְבֶּה & viribus defeſſo virtutem adauget.

Quinquarb. בנ״ת

בְּנְתִינַת תּוֹרָה in datione legis. Apud authorem faſc. mirrhæ.

Quinquarb. בס״א

Vide infra in ס״א.

Mercerus. בס״ד

בְּסִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא vel בְּסִיּוּעַ, auxilio cęlorum, id est, diuino. Chaldaïcum est.

Quinquarb. בס״ה

בְּסִיַּעְתָּא הַשֵּׁם vel בְּסִיּוּעָא, cum auxilio Dei.

Cellarius. בסמ״ג

בְּסֵפֶר מִצְוֹת גָּדוֹל in libro præceptorum magno. Sic

Cellarius. בסמ״ק

בְּסֵפֶר מִצְוֹת קָטָן in libro præceptorum paruo. Duplex est apud illos liber in legis præcepta.

Cel. בספ״ק Quinquarb.

בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא in fine capitis primi, vel in fine פָּסוּק .i. versus. Et cum ו ministrante ובספ״ק pro וּבְסוֹף & in fine, &c.

Quinquarb. בע״

בֶּן־עֶזְרָא filius Ezræ, vel בֶּן־עֲקִיבָא filius Aquibæ. Vide infra ראב״ע.

Pagn. בע״ה Quinquarb.

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם auxilio Domini. Vide sup. in ב״ה, vel בְּעוֹלָם הַזֶּה in seculo isto: vel etiam בְּעוֹלָם הַבָּא in seculo venturo. tum etiam בְּעֶרֶב הַשַּׁבָּת in vespera sabbathi.

Munsterus. בע״הו

בְּעִנְיָן הַזֶּה in hoc negotio.

Quinquarb. בע״הי

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ subsidio Domini laudibus efferēdi.

Quinquarb. בע״ש

בְּעֶרֶב שַׁבָּת in vespera Sabbathi.

Quin-

Quinquarb. ב״ק

בֶּן קָרְחָה filius Kereæ, ſic enim appellant Rabbi Iehoſuam quendam.

Pagn. Merc. ב״ר Quinquarb.

בַּר רַבִּי vel בֶּן. Hoc Hebræum, illud Chaldaïcũ eſt, etſi interdum in Hebr. contextu occurrat. Syri dicunt & בִּיר, vnde compoſita dictione apud pleroſque poëtas Hebræos, cùm ſuis carminibus nomen ſuum obſignant, בִּירְבִּי pro בִּיר רַבִּי filius Rabbi, &c. etſi ineptè Iudęorũ nonnulli, vt infrà in ר׳ docebitur, efferunt רִבִּי. Valet & בְּרֵאשִׁית רַבָּה, Geneſis magna, commentarij nomen in Geneſin, in quo collectanea quædam Hebręorũ doctorũ ſępenumero ineptiſſima continẽtur.

Quinquarb. בר״ח

בְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ in principio menſis, ſiue in nouilunio, vel בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה in principio anni.

Cellarius. בז״ל vel במר״ול

בְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה in oratione, ſeu ſermone doctorum noſtrorum fauſtæ memoriæ.

Quinquarb. בר״ס

בֶּן רַבִּי סִימוֹן filius Rabbi Simonis.

Pagninus. ב״ש

בֵּית שַׁמַּי domus Sammai. Rabbinus, ſiue doctor fuit celebris eodem tempore quo Hillel, cuius ſuprà in ב״ה memini. Vnde horum familię ſępe in Talmud & aliàs memorantur. Scribunt autem ſine punctis שמאי.

Quinquarb. ב״שי

בְּשֵׁם יִתְבָּרֵךְ in Deo benedicendo: vel יִתְעַלֶּה exaltãdo.

Quinquarb. ב״שר

בְּשֵׁם רַבִּי in nomine Rabbi. i. referendo verba Rabbi.

Genebrardus. ב״ת

בַּעַל תַּכְלִית Dominus finis, id est, habẽs finem, finitus, cuius oppositum בב״ת, id est, בִּלְתִּי בַעַל תַּכְלִית non habens finem, infinitus, quo R. Ioseph Albo frequenter.

Genebrardus. בת״כ

בַּתַּלְמוּד כֵּן in Talmud sic, vel scribitur, in R. Mose de Cotsi sæpius, idem erit sensus בְּתַלְמוּד תְנַן כֵּן, in Talmud docent sic.

Quinquarb. בת״ל

Vide ת״ל Ghimel.

Quinquarb. ג״ה

גְּעַת הַנְּבוּאָה Tactus, siue explicatio prophetiæ: vel etiã accessio, seu infusio prophetici spiritus. Significant etiam ג״ה in Midras Ruthę & aliàs idem quod גֵּיא־הִנֹּם Vallis Hinnom, siue Ge-hẽna. i. infernus. De Ge-hẽna autem, siue Ge-hinnom vide nostras annotationes in cap. 9. Targumi in Hoseam.

Mercerus. ג״ה או גו״ה

גְּזֵרַת הָאֵל vel גְּזֵרַת הַשֵּׁם decretum Dei: & præposito ב, בג״ה, i. בִּגְזֵרַת הַשֵּׁם, vel מ, מג״ה, pro, מִגְּזֵרַת הַשֵּׁם, de decreto vel ex decreto & ordinatione Domini. At גו׳ vel מגו׳ non sunt rase teuoth, pro, גְּזֵרַת decretum, & מִגְּזֵרַת ex decreto, vbi sine punctis ad indicandum tseri, vt fieri solet, adiectum fuerat י. Aliud est in re grammatica מגו׳, quod legendum מִגְּזֵרַת, ex trunco vel excisione, cùm ab aliqua radice deflexum aliquid significare volunt, vel ex eadem sumptum significatione, frequens apud Aben Ezra.

Quinquarb. ג״ח

גְּמוּל חֶסֶד salarium, siue recognitio beneficij, vel pietatis,

tis, vel amicitiæ.

Pagninus. גׄכׄ

גַּם כֵּן etiam ſic, itidem, ſimiliter.

Mercerus. גמ׳

גְּמָרָא pars Talmud, vbi abſoluuntur & decidũtur quę ſtiones: nec ſunt notæ.

Merc. Quinquarb. גׄנׄתׄ

His tribus literis tres cabalæ partes ſignificant, quas appellãt גִּימַטְרִיָּא, נוֹטָרִיקוֹן, תְּמוּרָה, poſt quendam R. Ioſeph Salernitanum qui ſuis libris de Cabala titulũ fecit גִּנַּת אֱגוֹז hortum nucis, ex Cantic. *6.* vt ex eo libro alios ſuis libris egregios & iucundos titulos affinxerunt. גימטריא numerorum ſupputatio, quæ fit per numerum æqualem dictionibus incluſum, quaſi terreſtrium characterum inuicem numeralis dimenſio, quæ tamen pẽdeat ab arithmetica illa ob abſtractam ſui ſimplicitatem nullis ſenſibus tractabili. Vnde potiùs nũcupata eſt geometria quàm arithmetica, quã-uis vtrunque vnum & idem in hac arte valeat, ait Iohannes Reuchinus lib. 3. Cabalæ. Hac ratione inquit Kimhi Zachariæ *3.* צֶמַח germen idem valere quod מְנַחֵם, conſolator, quod nomen eſt Meſſiæ, cùm ex vtriuſque nominis literis reſultet numerus 138. & רַחֵם misereri, ſiue miſericordia אַבְרָהָם ſignificare, cùm ex vtriuſlibet literis numerus creetur 248. ait idem Kimhius. Abac. 3. Notariacum eſt commentum quoddã clam inter Cabalæos receptum, vt literæ ſingulę ſine ſyllabarum coagmentatione certa verba deſignent, quæ etiam רָאשֵׁי תֵיבוֹת, id eſt, captia dictionum, dicuntur à Maſorethis, vt liber iſte docet: notas Latini hu-

ni huiuſmodi literas appellant, quòd multarum literarum vim habeãt, vt notariis & actuariis eſt in more & de notis Latinorum extat Probi grammatici commẽtarius. Sic מכבי quatuor has literas Iudas belli teſſeram & nobile ſignum dedit commilitionibus, quibus ſe inuicẽ in pugna fortiter exhorentarẽtur, ad ſignũ victoriæ Dei, ex Exod. 15. מי כמוך באלים יהוה quis tui ſimilis inter Deos Domine? vnde Machaui, id eſt, Machabæus deinceps dictus, ſyllabicè enim ſonant hi characteres, ſicut עִמִּי עֲשׂוּ ſonãt, mecum facite, cùm ſint alioqui per dictionũ capita verſiculus Pſal. 121. vt infrà in ע ſuo ordine dicetur.

Quinquarb.

תְּמוּרָה porrò tertia Cabalæ pars, quæ communiter ab aliis Hebræis הִפּוּךְ appellatur, eſt quando ex vna dictione altera fit per literarum tranſpoſitionẽ vt Pſal. 25. legitur Domine in virtute tua יִשְׂמַח מֶלֶךְ lætabitur rex & per literarum tranſpoſitionem ſecundum caba liſtas. Domine in virtute tua (veniet) מָשִׁיחַ Meſias rex, facta videlicet dictione משיח ex verbo ישמח trãſmutatis literis. Eadem quoque tranſpoſitione literarum vtentes Cabaliſtæ, vbi Exod. 23. legitur, præcedet te מַלְאָכִי angelus meus: legunt מִיכָאֵל. Idem anagrammatiſmus etiam eſt ſecũdum nonnullos Abaccuc. 2. vbi legitur וְהֵעָרֵל & nudare, ſiue nudus eſto (pro eris) nam legendum cenſent וְהֵרָעֵל cõturbatus eſto, ſiue maximè affligaris, demutatis videlicet literis. Literis quoq; trãſpoſitis ex nomine יְהוֹיָכִין quod legitur 4. Reg. 24. fit nomen יְכָנְיָה, Ierem. 28. & 29. Idem nomen enim eſt regis Iehoiachin & Iechonia.

Pagn.

Pagninus. נ״ע Merc.

גַּן עֵדֶן hortus deliciarum, paradiſus. Item גִּלּוּי עֲרָיוֹת nudatio pudendorum. Sic appellant ſalaces inceſtos & illicitos coitus, vetitos, Leuit. 18.

Quinquarb. ג״פ

גִּימֶל פְּעָמִים Tribus vicibus.

Mercerus. ג״ש

גִּרְסַת שְׁמוּאֵל lectio Samuelis, & cum מ ſeruili מג״ש, מגרסת שמואל ex lectione, ſeu doctrina, aut diſciplina Samuelis. Nomen Rabbini.

Daleth.

Pagn. Merc. ד״א

דָּבָר אַחֵר ſermo alius, id eſt, alia expoſitio, vel דֶּרֶךְ אַחֵר aut אַחֶרֶת via alia, ſiue alio modo.

Cellarius. דא״ק

דְּאָמַר קְרָא vel more Chald. דַּאֲמַר quod dixit ſcriptura. Vide & ſuprà in א״ק

Cellarius. ד״בם Quinquarb.

דְּבָבָא מְצִיעָא portæ mediæ. Vide ſuprà in ב״ם, ד porrò hîc Syriacè genitiuum indicat, intellecto ſubſtantiuo aliquo genitiuum regente, vt eſt aditus, vel aliud.

Quinquarb. דר״ה

דִּדְבְרֵי הַיָּמִים ex Paralipomenis, vbi primum ד Syriacè æquiparatur Latinæ præpoſitioni ex, vel de, vel præpoſitioni Galicæ, des.

Pagninus. ד״ה Merc.

דִּבְרֵי הַיָּמִים verba dierum, id eſt, lib. Parali. Vide ſuprà in בד״ה. Et ſi hoc nomine quæuis chronica appellant interdum.

Cellarius. ר״הא

דְּהָא אַמְרִינָן nam ecce dicimns. Talmudæa eſt phraſis.

Aurigal. Merc. רה״עה

דָּוִד הַנָּבִיא עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dauid propheta ſuper quē pax, vel דָּוִד הַמֶּלֶךְ Dauid rex.

Genebrardus. רכ׳

דִּכְוָת, quod ſicut, cuiuſmodi, ſimile.

Mercerus. דל״ Genebrard.

דַּי לַמֵּבִין ſatis eſt intelligenti, & cum ו, ודל״ pro ודי למבין & ſat eſt intelligenti. דַּף ל׳ pagina triceſima, quando citant Talmud.

Cellarius. דל״תח Merc. Quinq.

דְּלָא תֵימָא הָכִי ne ita dicas. תימא in Talm. pro תֵּאמַר vel Hebr. תֹּאמַר, vide in tabulis Chald. Merceri הָכִי pro כֵּן etiā Talmudicè. Vide ibidem in particulis: poteſt etiam ſic reddi. Ne ſic mireris.

Pagn. ד״מ Quinquarb.

דֶּרֶךְ מָשָׁל per modum parabolæ, figuratè, tropicé, vel exempli cauſa.

Quinquarb. ד״מד

דְּמָאן דְּאָמַר quia id quod dixit.

Pagninus. ד״עה

דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dauid qui in pace quieſcat.

Quinquarb. ד״צך ע״דש באח״ב

דָּם צְפַרְדְּעִים כִּנִּים עָרוֹב דֶּבֶר שְׁחִין בָּרָד אַרְבֶּה חֹשֶׁךְ בְּכוֹר ſanguis, Ranæ, Pediculi, Miſtura variarum beſtiolarum, ſiue inſectorum, Peſtis, Scabies, Grando, Locuſta, Tenebrę, Primogenitus: breuiter enim notis huiuſmodi perſtringere atque attingere ſolēt patres circūciſi in ſuis collectaneis, decē plagas, ſiue clades Ægyptiorū.

Quin-

Quinquarb. רת״קע

דִּבְרֵי הַיָּמִים,תְּרֵי עֲשַׂר,קֹהֶלֶת עֶזְרָא Paralipomenon, duodecim (minores prophetæ) Ecclesiastes, Ezras.

He.

Aurigal. Merc. ה׳ Quinq.

הַשֵּׁם nomẽ ipsum, κατ᾽ ἐξοχὴν, id est, per excellentiam intelligentes tetragrammaton יְהֹוָה, dicunt: quod nomen super omne nomen, puræ Dei substantiæ nomẽ est, cùm cætera affectiones magis & ei attributa significent, cum aliis ferè communia, hoc Dei sit peculiare. Sæpe subiungunt הַנִּכְבָּד venerandum vel venerabile, sępe יִתְבָּרֵךְ vel יִתְעַלֶּה, laudetur, extollatur. Significat etiam quandoque ה׳ idem quod הָאֵל Deus.

Quinquarb. הא׳

הָאֶחָד vnus, non sunt rase teuoth.

Cellarius. האנק׳

Vide suprà in אנק׳.

Pagninus. הא״ע

הֶחָכָם אַבֶּן עֶזְרָא sapiens ille Aben Ezra, de quo suprà in aleph.

Pagninus. הב״ה Merc.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא sanctus ille per antonomasiã, qui laudetur. Dicunt & הקב״ה pro eodem. Ac simpliciter interdum dicunt ב״ה, id est, בָּרוּךְ הוּא laudãdus ipse, vt suprà in aleph אב״ה. Vnum ex Dei nomenclaturis, quibus passim vtuntur Rabbini.

Munster. הב״ח vel הבעח

הַבַּעֲלֵי חַיִּים τὰ ζῶα, animantia. Vide & suprà in ב״ח.

Quinquarb. הבק׳ר

Vide בה״קר.

Quinquarb. הג״ה

הַגָּהָה Scholion,castigatio,recognitio.Nec sunt notę, siue capita dictionum. Thema porro illius est נָגַהּ, à quo etiā deflectuntur מַגִּיהַ Scholiastes,censor,emendator, & מֻגָּה emendatus,illustratus.

Quinquarb. הו״ד Genebrard.

הוּא דֶּרֶךְ est via,est mos,est consuetudo, vel, in vsu est. significat etiam הוּא דְּאָמְרֵי illud est,quod dicunt.

Cel. Munst. ה״ה Quinq. Geneb.

הוּא הַדִּין idem iudicium,par ratio est,ipsum est ius,vel iudicium.valet & הַיְנוּ הַךְ illud ipsum est,vel הָנֵי הַךְ ista sunt.הַךְ vtriusque numeri est. facit etiam ה״ה idē quod הָעוֹלָם הַזֶּה seculum hoc,vel הָעוֹלָם הַבָּא seculum futurum. & הֶחָכָם הָרַב sapiens magister.

Munst. Merc. הה״ד Quinquarb.

הַיְנוּ הַיךְ דְּאָמַר illud ipsum est quod ait, vel דְּאָמַרְנוּ, id est,diximus,vel דְּאָמְרוּ quod dixerūt. Passim quoque apud Rabbinos legitur הַיְנוּ הוּא דְּאָמַר vel etiam הַיְנוּ הָא דְּאָמַר hoc ipsum ecce(est)quod dixit. Sic enim loquuntur, quando sententiam alicuius citant. הַיְנוּ explicatur in tabul. Chald. Merceri in particulis. Sunt qui legant הוּא הַדָּבָר eodem sensu. Illud magis Rabbinicum admixto Chald.istud purè Heb· est,pro הַיךְ potest & dici הַךְ istud. Vel etiā הה״ד idē est quod הָרָא הוּא דִכְתִיב hoc ipsum est,quod scripsit, vel scriptū est.

Quinquarb. הה״ר

הָרַב הַגָּדוֹל רַבִּי Magister magnus,siue insignis Rabbi.

Pagninus. הו׳ Merc.

הוּא non sunt rasę teuoth, sicut nec הי׳ pro הִיא.Nā הָיָה ferè nō cōtrahitur in הו׳ vitandæ ambiguitatis gratia.

Pang.

Pagn. Munster. ה״ש vel הש״י Merc.

השם יתברך vel יתעלה Dominus celebrādus vel attollendus.

Mercerus. הו״לל

היה לו לומר fuerat ei dicendum, quod & sine י scribitur הל״ל.

Pagninus הכב׳

הכבד graue, non sunt rase teuoth.

Quinquarb. הכ״רא

הוא כמא דאמר est sicut quòd dixit.

Merc. Quinquarb. הל״

היה לומר erat dicendum, vel הוא לומר est dicendū, vel etiam היה להם erat illis, vel לו illi.

Mercerus. הל״ל

paulò ante positum: Erat ei dicendum, vide in הו״לל paulò ante.

Quinquarb. הל״ם vel הל״ם

הלכה למשה מסיני peruenit ad Mosem ex Sinai, solent autē vtendo istis notis verbo fœminino הלכה præponere fœmin. nominatiuum קבלה. Vel etiam quandoque significant idem quod הלין מלי istæ dictiones.

Pagn. Merc. ה״מ Quinquarb.

הנה מלים vel הני מלי hæc sunt verba, & cum ב״המי, ב, id est, בהני מלי his ipsis verbis, quod in eum sensum dicitur, quo suprà ב״רא.

Pagn. Quinquarb. המ״רא

היך מה דאמר iuxta id quod ait, vel היך מה דאת אמרת iuxta id quod tu dicis, cùm locum aliquem scripturæ citant. potest & legi הינו מה דאמר & vt suprà ה״הד, legi quoque potest הוא מה דאמר hoc est, quod dixit.

Pagninus. הנב׳

הַנָּבִיא propheta, non sunt ר״ת.

Munst. Quinquarb. הנ״ל

הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה memoratum suprà, vel הַנִּזְכָּר לִי memoratum à me. vide נ״ל.

Mercerus. הנ״א

הַנָּדִיב רַבִּי vel הַנָּגִיד, princeps, vel magnificus ille Rabbi, &c.

Quinquarb. הנ״רש

הַנָּגִיד רַבִּי שְׁמוּאֵל Eximius Rabbi Semuel.

Quinquarb. העה״ז

הָעוֹלָם הַזֶּה mundus iste.

Quinquarb. הע״ה

הָעוֹלָם הַזֶּה mundus iste, siue seculũ istud, & הָעוֹלָם הַבָּא mundus venturus, siue seculum futurum.

Genebrardus. הפ׳

הַפֶּרֶק, tempus, momentum. Item, caput.

Pagninus. הפע׳

הַפֹּעַל verbum, apud grammaticos. non sunt ר״ת.

Munsterus. הק׳ Merc.

הַקָּדוֹשׁ ὁ ἅγιος sanctus ille. Dei epitheton iam suprà tractatum, vide הב״ה.

Quinquarb. הקב״ה

Vide suprà in הב״ה.

Merc. Quinquarb. הר׳ vel הר״ר

הָרַב magister, vel הֶחָכָם רַבִּי sapiens Rabbi.

Mercerus. הר״א

הָרַבִּי אַבְרָהָם.

Quinquarb. הרא״בד

הֶחָכָם רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן דָּוִד sapiens Rabbi Abraham filius Dauid

Dauidis. Nomen est vnius ex illis, qui commentaria ædiderunt in librum יְצִירָה, id est, creationis, siue formationis, de quo vide אמ״ש supra.

Quinquarb. הר״דק

Vide in רד״ק.

Quinquarb. הרמ״בם

הֶחָכָם רַבִּי מֹשֶׁה בֶּן מָאֵימוֹן sapiẽs Rabbi Mose filius Maimonis.

Quinquarb. הרמ״בן

החכם רבי משה בֶּן נָחְמָן sapiens Rabbi Mose filius Naman, vel נַחְמוֹנִי.

Quinquarb. הרמ״ב

הֶחָכָם רַבִּי מֹשֶׁה בוֹטֵאְרִילוֹ sapiens rabbi Mose Boterilo. Nomen est doctoris ex illis, qui commentaria ędidederunt in librum יְצִירָה, de quo in notis אמ״ש supra.

Quinquarb. הר״א

הָרַב רַבִּי אַהֲרֹן magnus Rabbi Aharon.

Merc. הש׳

הַשֵּׁם Dominus, vide in ה׳. Nec sunt ר״ת. At quę sequũtur, sunt.

Pagn. Munster. הש״י

הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ vel יִתְעַלֶּה, iam memoratum in ה״י.

Quinquarb. הש״ית

Idem significant quod הש״י paulò ante.

Merc. Vaf.

Multa ex his aut suprà, aut infrà reperies detracto ו, etsi pleraque ferè sine ו non inueniantur.

Cellarius. ואו״ל

Vide suprà in או״ל.

Cel-

Cellarius. וא״ק

וְאִכְּתִי קָשֶׁה, vide suprà in א״ק.

Quinquarb. וא״ש

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת nomen secūdi libri Mosis, qui vulgo Exodus dicitur. Significant etiam sæpenumero literæ istę א״ש sic אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם Deus noster, qui es in cœlis.

Quinquarb. וא״ת

Vide suprà א״ת.

Quinquarb. ובס״פ

וּבְסוֹף פֶּרֶק & in fine capitis, vel פָּסוּק versus. vide בספ״ק.

Pagn. Munster. וגו׳ וגומ׳ vel

id est, וְגוֹמֵר & complens. Sic ferè dicunt, citātes scripturæ locum non plenum, quod dicimus, &c. Minùs rectè alij וְגוֹמַר.

וה״ח

וְהַיְינוּ הַךְ & hoc illud est, vide suprà in הה״ר.

Quinquarb. וו״ל

Vide ז״ל.

Merc. וו״ש

Vide in ו.

Quinquarb. וחב׳

Vide in חב׳.

Cellarius. וח״ל

Vide ח״ל.

Merc. וחל״ב

Vide infrà in ח.

Pagni. Quinquarb. וי״א

וְיֵשׁ אוֹמְרִים & sunt qui dicāt. Vel in sing. num. וְיֵשׁ אוֹמֵר est dicens, siue est, qui dicat.

Pagn.

Pagninus. ו״ל Merc.

וְיֵשׁ לוֹמַר & eſt dicẽdum, & dici poteſt: cùm obiectionem ſoluunt.

Pagn. Quinquarb. וי״מ

וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים & ſunt, qui exponant. Vel ſingulariter וְיֵשׁ מְפָרֵשׁ & eſt, qui exponat.

Pagninus. וי״ת

וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם & Ionathan cõuertit. Chaldæus paraphraſtes celeberrimus.

Pagn. Munſterus. וכו׳ Merc.

וְכֻלֵּי & reliqua. propriè cùm alia citant quàm ex contextu Bibliorum. Alij ſcribunt וְכֻלֵּהּ & totum illud.

Quinquarb. וכ״ף

וְכֹל פָּנִים & omnibus modis.

Pagn. Quinquarb. וכ״תי

וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן & ſic reddidit Ionathan, vel וְכֵן תַּרְגּוּם יְרוּשַׁלְמִי & ſic Targum Ieroſolymitanum.

Pagn. Merc. ול׳

וְלָמַר & didicit vel וְלִמַּד & docuit. At ולו׳ idẽ eſt quod וְלוֹמַר & dicendo, Gallicè, & à dire.

Mercerus. ולד׳

וְלַמֵּבִין דַּי & intelligenti ſatis eſt.

Cellarius. ולמ״ל Merc.

וְלָא מְצֵי לְמֵימַר nec poteſt dici, vel, nec conuenit dicere, quod aliàs dicunt ולא שַׁיָּיךְ למימר.

Cel. ול״ש Quinquarb.

וְלָא שְׁנָא nec dedicit ſeu commentatus eſt, notauit, obſeruauit, repetiuit, iterauit, immutauit, recitauit. Vide in ל״ש.

Cellarius. Merc. ומ״ש

ומוֹצָאֵי שַׁבָּת & egreſſus ſabbati. Sic appellant noctem, quæ diem ſabbati proximè conſequitur.

Cellarius. ועֿק Merc.

וְעוֹד קָשֶׁה & inſuper durum, id eſt, & alius ſcurpulus. Et adhuc difficultas affertur.

Quinquarb. ופג״ין

ופּוֹרֵק גָּדֵר יִשְּׁכֶנּוּ נָחָשׁ qui diſſipabit ſepem, mordeat eũ ſerpens. Sic ad Eccleſ. 10. capitis ſententiam accommodant inſcriptionem ſuarum literarum, quãdo illas non reſignari, aut inſpici, ſed fideliter dari illi, ad quẽ ſcribunt, exoptant. Quaſi dicere velint hac ſententia. Plus detrimenti accipiat, quàm inferat, qui hoc fecerit: ſerpentis morſus enim lethalis eſt, vide infrà יד״ן.

Munſterus. וצ״ע

וְצָרִיךְ עִיּוּן & conſideratione indiget.

Cellarius. ור״ת

וְרַבֵּינוּ תָּם & magiſter noſter Tam.

Cel. Merc. Quinquarb. ות״י

וְתַרְגֵּם יוֹנָתָן ac interpretatus eſt Ionathan. vel וְתַרְגּוּם & Chaldæa interprætatio Ionathæ eſt, &c. vel וְתַרְגּוּם ▭ יְרוּשַׁלְמִי & Targum Ieroſolymitanum.

Zaiin

Mercerus. ז״ב

וְמַן בְּמָה tempus quo, vel quando. Hoc me legiſſe nõ memini, ſed poſui, vt ab aliis affertur. Significare etiã poteſt: definito tempore quo.

Pagn. Quinquarb. ז״ל vel ז״לב

וְכְרוֹנָם vel וְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה recordatio eius, vel eorũ fauſta ſit ac fœlix. potes & וְכְרוֹ vel וְכְרָם legere. Sic de mor-

mortuis loquũtur celebribus quidem, ſed qui ſancti-monia alioqui non fuerint inſigniores. De his enim dicerent, ע״ה ſuper eũ pax. Vide hoc falſum eſſe in ע״ה. Facit & זֶה לְשׁוֹנוֹ hæc eius oratio eſt, ita ille inquit, & cum ו, וז״ל quod cum ו caue priore modo legas.

Aurigal. Merc. וצ״ל

Ex Prouerb. 10. זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה memoria iuſti eſt in benedictionem, id eſt, laudatur & celebris eſt. Eodẽ ſenſu quo ſuperius illud ז״ל de mortuis.

Munſterus. וש׳

זֶה וְהוּ שֶׁאָמַר vel זֶה, hoc eſt, quod dicit, vel quod dixit, & cum ו, ווש״, hoc eſt, &c.

Pagninus. ושה

זֶה אוֹ זֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב אוֹ הַפָּסוּק, hoc eſt quod ſcriptura, vel verſus, id eſt, cõtextus Biblicus ait. Sæpe obuium in Midras & aliàs.

Heth

Quinquarb. חב׳

חֲבֵרוֹ ſocius eius & cum ו à frõte וחברו, ſic enim paſſim apud Maſorethas inuenitur, quando dictionem eandem in alio quodam loco inueniri oſtendunt. Non autem ſunt notæ.

Pagn. Quinquarb. ח״ו Genebrard.

חַס וְשָׁלוֹם parce & pax, abſit. cùm quid abſurdum amoliuntur & auertunt, poteſt capi etiam quandoque ex filo orationis pro: bona verba quæſo. Vulgo חַס וְשָׁלוֹם parce & pax, cùm quid amoliuntur & auertunt. Atqui integrè reperio per repetitionem חָלִילָה וְחָלִילָה prohibitio & prohibitio, abſit, abſit inquã. Et ex interpretibus Maiemonim & Tiſbi Eliæ חָלִילָה

וְחַס abſit paxq́ue ſit rebus.

Munſter. חז״ל

חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה ſapientes noſtri, quorum celebranda eſt memoria.

Cellarius. ח״ל Merc.

חוּצָה לָאָרֶץ extra terram, vel extra regionem. Facilè ſeruiles literas præpoſueris לח״ל pro לְחוצה לארץ, ſic כח״ל, id eſt, בַּחוצה, &c.

Merc. Quinquarb. חל״ב

חֵרֶם לְזָרִים בְּנָחָשׁ, anathema ſit externis in ſerpente, id eſt, in diabolo, vel iuxta ſerpentem, id eſt, pro vt eſt anathema ipſi diabolo. Hac verborum formula vtũtur cùm excommunicant. Videntur autem alludere ad ſerpentem illum antiquum qui prolabi in peccatnm fecit primos parentes quem execratus eſt Dominus Deus, Geneſ. 3.

Quinquarb. חמש״ת

חֻקָּה מִדָּה שָׁנָה תּוֹרָה placitum, menſura, iterauit, vel annus, lex. Vide Maſoreth in caput Exod. 16. & Ioſuæ 6. in nomen אַחַת.

Mercerus. חס׳

חָסֵר vel חֲסֵרִים deficiens, vel deficientia: non autem ſunt notæ.

Quinquarb. ח״ק

חָטֵף קָמֵץ ateph camets.

Merc. Quinquarb. חר׳

חֵרֶם anathema, maledictum dirum, non autem ſunt capita dictionum. Ex חרם porrò per authorem faſciculi mirrhę in cap. 5. numerorũ trãſpoſitis literis fit alluſio ad רמ״ח quibus ſignificatur 248. membra, quibus corpus

corpus noſtrum conſtare volunt. Vide infra רמ״ח & ſuprà בלע״ם בל״ק & etiam גנ״ת.

Quinquarb. חר״ג

חֵרֶם רַבָּן גַּמְלִיאֵל anathema rabban, id eſt, magiſtri noſtri Gamalielis. Significatur meo iudicio formula anathematis & excommunicationis à rabban Gamaliele compoſita. Legitur etiam aliquãdo cum ב, בחר״ג in anathemate, &c.

Quinquarb. חשמ״ל

חַיּוֹת אֵשׁ מְמַלְּלוֹת Animalia ignis (ignea) loquentia, vel חָשׁוֹת מְמַלְּלוֹת tacentia (&) loquentia. Sic enim Talmuditæ volũt iſtam dictionem חַשְׁמַל quę legitur Ezech. 1. verſu 4. eſſe compoſitæ figuræ & ſignificare animalia quæ Deo loquente tacebant & Deo tacente loquebantur, laudando & celebrando nomen illius. vide Kimhium & rabbi Selomonem in illum locum Ezechielis.

Teth.

Quinquarb. טע׳

טַעַם accentus & cum ב dicunt בטע׳ cum accentu. Supple tali, vel tali: non autem ſunt notæ.

Merc. Iod Quinquarb.

Iod ſimplici Cabalici nomen tetragrammaton teſte Reuchlino lib. 3. Cabalę, ob indiuiſibilis puncti figuram notant. Sic & illud ipſum, inquit idem, ob tres עֶלְיוֹנוֹת, id eſt, ſummitates in 10. enumerationibus, quę ſunt vna & eadem עֲטָרָה, id eſt, corona, tribus punctis ſignare ſolent, hoc eſt tribus Iodin. Aiunt enim Cabaliſtæ כי לסוד זה כותבין השם ג׳ יודין כזה י״י quod propter hoc arcanum, ſeu myſterium ſcribunt nomen ineffabile tribus Iodin, ad hunc modum ײַ. Decem au-

 tem

tem enumerationes, id eſt, סְפִירוֹת, ſine quibus hoc intelligi non poteſt, tractat idem Reuch. lib. 1. Cabalæ, & arboris quæ ex illis conficitur ibidem meminit. itẽ lib. 3. vbi eas enumerat. Sed quia ex ea myſterij huius ratio tota pendet, libuit eam hoc loco ex commentario quodam cabalico, quem penes me habeo, in Pſal. 19. deſcribere, vt illic ad calcem adſcripta eſt.

	כתר corona	
בינה intelligentia		חכמה ſapientia
פחד timor		חסד gratia
	תפארת decor	
הוד maieſtas		נצח victoria
	יסוד fondamentum	
	מלכות regnum	

Reuchlinus lib. 3. Cabalę pro פחד multo aptiùs ponit גבורה, id eſt, fortitudo, cùm hæc dicant eſſe 10. diuina nomina, quæ nos mortales de Deo cõcipimus. Supra coronam dici ponit אין סוף infinitatem & abyſſum. In quodam breui tractatu in hanc figuram, qui in manus meas incidit, reperi ego Mercerus ſimul פחד גבורה dici, vt quartum חסד אהבה iunctis nominibus.

Has etiam aliter connumerant. Sed ne longiores ſimus, in aliud tempus reiiciemus. Cæterùm Galatinus alia myſteria conſectatur & rationem aliam, cur ſcribatur י'י, addens in Hebræorum libris duobus includi ſemicirculis (י'י). Inueni quidem cum vnico ſępe, (י'י. Sed germana ratio eſt ea quam affert Reuch. In exemplaribus impreſſis paſſim י ſupernè omittitur ad leuandum typographorum laborem, ſic 'יי, vel etiam ſine apice יי. Hoc triplici Iod porrò ſignificãte

nomen

nomen tetragammaton (quod mysterio sacrosanctæ triadis nō caret) alludūt etiā ad tres illos versus incipientes à iod, quibus pręscribitur modus benedicendi populo Numer. 6. Illi enim versus incipiūt. יְבָרֶכְךָ Benedicat tibi. יָאֵר Illustret. יִשָּׂא Attollat, &c.

Pagn. Munster. י״א Quinquarb.

יֵשׁ אוֹמְרִים sunt qui dicant, vel יֵשׁ אוֹמֵר est dicens. Rariùs יְ״יָ אֱלֹהִים Dominus Deus.

Quinquarb. יא״א

Sunt compendium versus qui est Deutero. 6. qui integrè habet יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד Dominus Deus noster Dominus vnus est.

Quinquarb. יאו״א

Sunt notæ & compendia dictionum versus Genes. 1. qui sic habet. יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר sit lux, & fuit lux.

Quinquarb. יב״ן

יִשָּׂשכָר, בִּנְיָמִין, נַפְתָּלִי. Iisachar, Biniamin, Naphtali.

Quinquarb. יב״ק

יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ exaudiet nos, in die inuocandi nos, id est, die quo inuocauerimus nos. Est autem compendium vltimæ partis versus vltimi Psalmi 20.

Quinquarb. יר״ן

יְהִי דָן נָחָשׁ sit iudicans serpens. Est autem principium versus 17. cap. Genes. 49. ex quo residuum illius intelligunt. Vsurpare enim solent ita, versum illum in inscriptionibus suarum epistolarum, quando illas non resignari, aut inspici, sed fideliter dari illi, ad quē scribunt, exoptant. Vide etiam supra ופנין: re vera tamen versus ille de Dano patriarcha filio Iacobi intelligitur ex ipsius Iacobi mente.

Pagn.

Pagn. Merc. י״ה Quinquarb.

יוֹם הַכִּפּוּרִים dies expiationũ, qui decimo die Tisri mẽsis septimi agebatur Leuitici 16.23. & Nume.29. De eo ita scribit auctor צְרוֹר הַמּוֹר fasciculi myrrhæ. ביה אנשים ונשים וקטנים חייבים לחיות בבית הכנסת וישתחוו ארצה ז׳ פעמים. In die expiationum tenentur tam viri quàm mulieres ac paruuli interesse synagogæ, ac in terram septies procidere. In vigilia huius festi epulantur splendide & cuticulam curant, in die vero ieiunant viginti quatuor horas, in commemorationem remissionis peccati adorationis vituli conflatilis, de quo Exod. 32. prout illorum traditiones habent.

Mercerus. יה״כי

יְקוּתִיאֵל הַכֹּהֵן בַּר יְהוּדָה Iekuthiel sacerdos filius Iudæ. Nomen est vnins ex הַנַּקְדָנִים punctatoribus, qui librũ edidit titulo, עֵין הַקּוֹרֵא oculus lectoris, vbi nonnulla tradit de punctis. Vide Eliam in tabulis fractis, sub finem libri Masoreth hammasoreth perquã imò prorsus necessarij iis, qui Masoram volunt intelligere.

Merc. יה״כ

Idem significant quod י״ה, paulò ante.

Pagn. Merc. י״ט Quinquarb.

יוֹם טוֹב dies bonus, id est, festus propriè extra sabbatum: author libri Esteræ cap.8.& 9. diem festum Hebraïcè יום טוב appellauit. Sic Galli appellant, Vn bon iour. Dicuntur & מוֹעֲדִים à conueniendo.

Quinquarb. י״ל

יֵשׁ לוֹמַר est dicendum.

Pagn.

Pagn. Quinquarb. י״מ

יֵשׁ מְפָרְשִׁים ſunt qui exponant, Vel, יֵשׁ מְפָרֵשׁ eſt exponens, ſiue eſt qui exponat.

Merc. Quinquarb. י״מה

יוֹצֵא מִן הַכְּלַל vel יוֹצְאִים exit, vel exeũt à canone, id eſt, degenerat vel degenerant à regula. Frequens apud éos qui accentus tractãt, cùm exceptionem afferunt.

Mercerus. י״ם

יֵשׁ סְפָרִים ſunt libri, & cum ו, וי״ס & ſunt libri. ובס״י & in nonnullis exempl. Sic enim interdum loquuntur, vbi variam lectionem afferunt.

Genebrardus. י״סב

י׳ סְפִירוֹת בְּלִימָה decem ſephiroth, ſiue numerationes tantùm. De diuinis quibuſdam proprietatibus, quibus Cabbalici aiunt mundum produci, regi & conſeruari.

Munſter. י״ץ Quinquarb.

יִשְׁמְרֵהוּ צוּרִי cuſtodiat eum petra mea, vel צוּרֵנוּ petra noſtra, id eſt, Deus. Sic etiam dicunt:

Munſter. יצ״ו

יִשְׁמְרֵהוּ צוּרִי וְגוֹאֲלִי cuſtodiat eum rupes mea & redẽptor meus. Sumptum ex fine Pſal. 19. Sic priuatis hominibus quos nominarunt, bene precantur.

Genebrardus. יקנ״הז

Argumentum cuiuſdam Precis, quam recitant feſto Paſchatis & appellant וְשֶׁהֶחֱיָנוּ & qui viuificauit nos. Nam inde incipit. Includit autem hęc raſe touoth יַיִן קִידּוּשׁ נֵר הַבְדָּלָה וְזְמַן quia eſt de vino, ſanctificatione (Paſchatis) lucernis, ſeparatione, (ſic vocant orationem, quæ fit cum dimittendus eſt populus) tempore.

Quinquarb. ירבעל

יָרֶב בּוֹ הַבַּעַל contendat, ſiue diceptet cõtra illum Baal Iudic. 6. ita enim cognomento appellatus eſt à patre ſuo Gedeon, quòd diruïſſet ille aram & lucũ Baalis. Ex loco iſto verò & ſimilibus occaſionem ſumpſerunt Hebræi vtendi quandoque notis. יְרֻבַּעַל nanque cognomen, per notas, ex dictionibus ſupradictis factum eſt.

Munſter. יר״ה

יָרוּם רוֹם הוֹדוֹ extollatur maieſtas eius, vel יָרוּם הוֹדוֹ vel celſitudo maieſtatis eius. Sic de principibus & poteſtate præditis adhuc viuentibus, loqui ſolent.

Merc. Quinquarb. יר״ם

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ſit beneplacitum tuum, velis, Gallicè, qu'il ſoit ton bon plaiſir. Vel יֵצְאוּ רַחֲמִים מִמֶּךָּ. Egrediantur miſerationes ex te: tibi placeat. Sic Deum compellant.

Merc. Quinquarb. י״ש

יִמַּח שְׁמוֹ deleatur nomen eius. Vel יִמַּח שְׁמָם deleatur nomen eorum. Sic verpi nobis imprecantur.

Quinquarb. ישו

Sunt notæ præcipuæ partis verſus cap. 49. Geneſ. qui habet. Non recedet ſceptrum de Iehuda & ſcriba de pedibus eius, donec יָבֹא שִׁילֹה וְלוֹ, id eſt, veniat Silo & illi: quaſi dicat donec veniat Ieſu & illi (erit) obtẽperatio gentiũ. Vel etiam ישו sunt notæ partis verſus, Pſalm. 72. quæ habet יִנּוֹן שְׁמוֹ, id eſt, propagabitur nomen eius. Quæ quidẽ tacito myſterio ſacratiſſimi nominis Domini noſtri Ieſu Chriſti, non carent.

Munſt.

Munſter. ישו״ו

יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה זִכְרוֹנוֹ benedicatur nominis eius, & exaltetur memoria eius.

Quinquarb. ישׁ״י

יֵשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ, ſit nomen eius benedictum.

Pagninus. יש״ר

יִשְׂרָאֵל, non ſunt raſe teuoth.

Munſt. Merc. Quinquarb. י״ת vel ו״ת

יוֹנָתָן תַּרְגֵּם Ionathan eſt interpretatus, & cùm ו dicunt etiam ו״ית. At י״ת cum apice vno eſt יִתְבָּרֵךְ benedicatur, vel יִתְעַלֶּה attollatur, quorum alterutrũ diuino nomini, vt iam dictum eſt, ſubiungunt. Scribitur etiã יתב׳ & יתע pro יתברך & יתעלה. Significat quandoque etiam י״ת idem quod יוֹצְרֵנוּ יִתְבָּרֵךְ formator noſter benedicẽdus, vnico י expreſſo pro י duplici, ſic י״ית.

Merc. Quinquarb. יתק״ק

יְשַׁעְיָהוּ תְּרֵי עָשָׂר קִינוֹת קֹהֶלֶת, Iſaias, 12. proph. Threni, Eccleſiaſtes. Symbolum librorum in quorum fine repetitur vltimus verſiculus: in exemplaribus quibuſdam autẽ minoribus literis, ſine punctis repetitur ille.

Caph

Genebrardus. כ׳

(תּוֹרַת) כֹּהֲנִים lex Sacerdotũ, id eſt, Leuiticus, in commentariis Rabbi Iſaac initio Leuitici verſu 13. & in libro Cuzar.

Pagn. Aurigal. Munſt. כ״א Merc. Quinq.

כִּי אִם niſi, ſed. Vel כֵּן ſiue כָּךְ אָמַר vel אוֹמֵר ſic dixit, vel ſic dicit, vel etiam כֵּן אֹאמַר ſic dicar. Et כָּל־אֶחָד vnuſquiſque, non כִּי אֶחָד vt quidam putant, quoniam vnus vel vnum. kab venaki Prouerb. 9. nomen comment.

in Prouerbia,ובכ״א, id est,וּבְכָל-אֶחָד & in vnoquoque.

Pagninus. כאש׳

כַּאֲשֶׁר ſicut,ſicut quòd,quando.non ſunt raſe teuoth.

Munſter. Merc. כ״ג

כֹּהֵן גָּדוֹל ſummus ſacerdos. Et כְּנֶסֶת גְּדוֹלָה ſynagoga magna. Nonnunquam כְּגוֹן ſicut, ſed tunc ſatis fuerit apex כג׳,quod & כגו׳ ſcribitur.

Pagn. Munſt. כ״ד Aurigal. Quinq.

כְּמָא דַאֲמַר vt dicit. Chaldaïcum eſt, quod Hebraïcè diceretur כְּמוֹ שֶׁאָמַר. Valet & כָּל־דָּבָר omne verbum, vel omnis res. Vel כְּדֶרֶךְ iuxta viam,vel,iuxta conſuetudinẽ,vel,iuxta modũ,pro more,pro conſuetudine.

Pagn. Quinquarb. כ״דא

כְּמָה דְאַתְּ אָמְרַתְּ vt tu dicis. vel כְּמָה דַאֲמַר ſicut quòd (pro vt) dixit. Chald.

Quinquarb. כדא״רזל

כְּמָה דְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה ſicut quòd dixerunt magiſtri noſtri quorum (nominis) memoria eſt, vel ſit conſecrata.

Mercerus. כ״ה

כֵּן הוּא ſic eſt. De punctis & accentibus ſic dicũt, cùm aliàs dicãt,כ״ה infrà. Sed vide ex orationis filo ne cum numero 25. confundas.

Munſterus. כה״א

כֵּן אוֹ כַּךְ הוּא אוֹמֵר אוֹ הוּא אָמַר, ſic ille ait.

Munſt. Merc. כה״ג Quinquarb.

כְּהַאי גַוְנָא, quod ſcribunt כהאי גוונא,ad hunc modum. Et cum וכה״ג, & id genus. Paraphraſtes libelli Ruthæ 4. cap. eo vtitur, cuius ſtilus ad Talmuditas magis accedit, vt & aliorum Hagiographorum. גַּוְן vel גּוּן autem

eſt co-

est color, דְּמוּת similitudo. Vide Eliam in Tisbi. Reperies in cap. 4. Ruthæ in Caldæa paraphrasi כי האי גוונא quia hoc modo: vel sanè hoc damno, siue sanè hoc incommodo.

Mercerus. כהוג׳

כַּהוֹגֶן vt par est, nec sunt notæ.

Quinquarb. כ״כ

כַּךְ וְכַךְ sic & sic, vel כַּמָּה וְכַמָּה quot & quot.

Genebrardus. כול׳

כּוּלֵּי omnino, &c.

Munst. Quinquarb. כ״ז

כָּל־זֶה totum istud. Sæpenumero etiam accipitur pro כְּזֹאת vel כָּזֶה vel כָּזוֹ, id est, iuxta hoc: ad hũc modum, hoc ritu.

Mercerus. כ״י

Interdum in Masoreth facit 30. in numeris. Nam ל׳ apud illos alium habet sensum. Vide infrà ל.

Pagn. Munster. כ״כ Merc. Quinq.

כָּל־כָּךְ vsq; adeò, in tantũ, tã, omnino sic, Rabinicè. valet & Chaldaïcè כָּל־כִּדְנָן præcedente ferè ו, וכ״כ pro וְכָל־כִּדְנָן & omnia eiusmodi. In Masor. valet כֵּן כְּתִיב, vel כְּתִיב כֵּן ita scribitur, vel כְּתִיבִין כֵּן ita scribuntur. Valet & כְּתַב כֵּן scriptura est sic, id est, eadẽ est scriptura, etiam aliquãdo כול כְּתַב tota scriptura, vel etiã כָּתַב כֵּן scripsit sic, frequens in Eliæ scriptis.

Pagninus. Merc. כ״ל

כָּל־לִשָּׁנָא, vel לָשׁוֹן, omnis lingua, id est, dictio ita sumpta, &c. At כל׳ cum apice, vel puncto super ל, כלּ valet כָּלְהוֹן omnia ipsa, vt cùm dicunt כל כ״כ omnia (omnino) ita scribuntur, vel כל׳ חס׳, vel כל׳ מל׳ omnia sunt

plena vel deficientia, מְלֵאִים, חֲסֵרִים. Extra Masoretica valet כְּלוֹמַר quasi dicat, nec est alioqui ex rase teuoth, sæpius scribitur כלו׳ vel כלומ׳.

Quinquarb. כל״ח

כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ quia in ęternum misericordia eius, Psal. 106. versu. 1.

Quinquarb. כלל״ם

כֹּל מָה דַאֲמַר omne quod dixit, vel, omnino quod dixit, aut etiam דַאֲמַרוּ quod dixerunt.

Mercerus. כמ״ה vel כמ״ר vel כמה״רר

כְּבוֹד מַעֲלַת gloria celsitudinis, &c. & כמ״ר pro כְּבוֹד מַעֲלַת רַבִּי, & כמה״רר pro כבוד מעלת הרב רבינו.

Quinquarb. Geneb. כמ״ר

כְּמוֹ מוֹרֶה רַבִּי sicut doctor Rabbi, vel sicut docet Rabbi. Vel etiam כְּמוֹ מָרָא רַבִּי sicut dominus Rabbi. Vel כְּבוֹר מוֹרֵינוּ רַבִּי gloria doctorum nostrorum Rabbi N. sic dicũt, vt nos Latinè de aliquo, decus patrię nostrę, decus nostrorum Theologorum. Præponunt sæpe ב׳ significans בֵּן filium.

Munsterus. כמ״ש

כְּמוֹ שֶׁאָמַר vt dixit.

Merc. Quinquarb. כנ״ל

כֵּן נִרְאֶה לִי sic mihi videtur. vel כְּמוֹ, id est, sicut videtur mihi.

Quinquarb. כס״ף

כֹּל סוֹפֵי פְּסוּקִין omnes fines versuum.

Quinquarb. כ״ע

כֹּל עוֹלָם mũdus vniuersus. vel כּוֹחַ עֶלְיוֹן virtus suprema, vel כֹּל עִנְיָן totum negotium, vel totus sensus.

Quin-

Quinquarb. כ״ף

Vide וכ״ף.

Merc. Quinquarb. כ״ק

כָּל־מַקְרָא tota ſcriptura. Sic appellãt 24. libros Bibliorum, à legendo: ferè integrè ſcribunt, כָּל־מַקְרָא vel כָּל־מִקְרָאֹת. Vide Eliã in שברי לוחות. i. in fragmentis tabularũ & oratione decima Maſoreth hammaſoreth.

Pagn. Merc. כ״ש & כש״א Quinquarb.

כָּל־שֶׁכֵּן quantò magis, vel minùs, ſed propriè ſignificat quantò minùs ſequente negatione, כָּל־שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא quantò minùs. Nam ſic huic particulæ literam שֶׁ ſubnectunt. Item כמו שאמר vt ſuprà כמ״ש; quod etiam ſcribunt כש״א. כְּשֶׁאָמַר propriè tempus, non ſimilitudinem demonſtrat, cum dixit. Et vernaculè Ainſi que, momentum temporis deſignat. Significat etiam כ״ש, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ vt dixerunt. Aut etiam cum vno apice כש׳ eſt, כְּשֵׁם ſicut, quemadmodum, nec ſunt notæ.

Pagninus. Merc. כת׳

כְּתַב vel כָּתוּב ſcriptum, vel ſcriptura, non ſunt רת.

Quinquarb. כתמ״פ

כְּתַב מְצַע פָּסוּק ſcripturę medij verſ. vel כְּתִיב ſeu כְּתִיבִים, id eſt, ſcripti, ſiue ſcriptorum medij verſus, hoc eſt, in medio verſu, & præcedit סִימָן, id eſt, exemplum. Sicq; redditur. Exemplum ſcripturę, vel ſcripti, ſeu ſcriptorum medij verſus. i. in medio verſu, apud Maſorethas.

Lamed

Merc. Quinq. ל׳ Genebrard.

לֵית non eſt alibi ſcilicet. Frequens in Maſ. vbi ſemel vocem aliquam in ſacratis libris notant reperiri, vel nihil myſterij habere vt autor eſt Elias in præfatione

tertia

tertia Masoreth hammasoreth. Idē Elias autē in fragmētis tabularum facit dictionem istam לית syriacam compositæ figurę ex לָא, id est, non: & אית quod syriacè significat idem quod Heb. יֵשׁ est, & sic videtur cōstare & confici ex duobus corruptis. Vitandæ porrò cōfusionis causa, vbi trigesies dictionem aliquam inueniri voluerunt significare, integrum nomen lireræ ad marginem notarunt, למ״ד, in nonnullis tamen exempl. pro hoc scribitur כ״ י, quæ faciunt 30. Significat etiam ל׳, לָשׁוֹן & in regimine לְשׁוֹן linguæ, id est, significationis, de significatione.

Pang. Munster. ל״א

לָשׁוֹן אַחֵר או אַחֶרֶת lingua alia, id est, expositio, vt & nostri glossam sumpserunt. Chaldaïcè verò לִשָּׁנָא אָחֳרָנָא vel לִשָּׁן אָחֳרָן, pro eodem, & pluraliter לִשָּׁנִין אָחֳרָנִין alię linguæ, &c. Valet & לָשׁוֹן אַשְׁכְּנָז lingua Germanica, cùm Hebraïca Germanicè interpretantur. Et prępo-sito ב, vide in בל״א.

Pagninus. ל״אי

לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל in terra, vel in terram Israël.

Mercerus. ל״ג

לְגַרְמֵיה Legarmeh, accentus regij nomen, cum pūcto vel apice ad ל. At ל״ג gemino apice numerum facit 33. Vide ne confundas, cum nonnullis.

Merc. Quinquarb. ל״ד

לֵית דְּכְוָתֵהּ non est ei simile. In Masora tantùm dicunt ל׳ suprà expositum. Sed nonnulli grammaticorū Masorethica tractātes dicunt לית דכוותיה. Significant etiā quādoque aliàs quàm apud Masorethas, idem quod לַמֵּבִין דַּי intelligenti satis est. vt in ולל״ר.

Mer-

Quinquarb. לד״א

לְדַעַת אוּנְקְלוֹס Iuxta ſententiam Onkeli.

Quinquarb. לד״אע

לְדַעַת אַבֶּן עֶזְרָא iuxta ſententiam Aben Ezræ.

Mercerus. לד״י

לְדַעַת יוֹנָתָן iuxta ſententiam Ionathani.

Mercerus. לד״ק

לְדַעַת קִמְחִי iuxta ſententiam Kimij.

Pagninus. לה״ר

לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה cui res ſimilis eſt?

Quinquarb. לו׳

לוֹמַר vt לוֹמַר ad dicere,id eſt,ad dicendum.

Merc. Quinquarb. לז״א

לְזֶה או לְזֹאת אָמַר idcirco ait. Vel etiam לְשׁוֹן זֶה אָמַר lingua hac dixit,vel אָמְרוּ dixerunt,id eſt:his verbis dixit vel dixerũt,ſic reddes etiam:hac ſignificatione dixit, vel dixerunt.

Quinquarb. ליק״י

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְהוָֹה in ſalute tua ſpem collocaui (colloco)Domine. Eſt autem compendium verſus 18. cap. 49. Geneſ.

Pagn. Merc. ליש׳ vel לישר׳

לְיִשְׂרָאֵל Iſraëli non ſunt ר״ת. At in Maſ. ליש׳ eſt לְשָׁן vel לִשָּׁנָא lingua, vel plural. לִשָּׁנֵי pro לְשָׁנִין vel לִשָּׁנַיָּא linguæ,acceptiones, ſignificata.

Munſter. Merc. לכ״א

לְכַךְ אָמַר vel לָכֵן ideo dicit,& cum ו, ולכ״א pro וּלְכַךְ אָמַר vel וְלָכֵן & propterea inquit. Valet & לְכָל־אֶחָד vnicuique.

Quinquarb. לכ״ן

לית כתיב כן nuſquã ſcribitur ſic. Frequẽs apud Maſor.

Genebrard. ל״מ

לשון מקרא lingua ſcripturæ.

Quinquarb. למ״ל

Vide ſuprà in ולמ״ל.

Cel. Merc. Quinquarb. למ״נ

למאי נפקא מנה quo egreditur inde, quò res euadit. מאי eſt מה. Legit Iohannes Cellarius מנא à nobis quaſi dicatur, quo egreditur à nobis. Vel etiam מנא ſignificat inde, vt idem Cellarius obſeruauit in נ״מ. Vide infrà.

Quinquarb. למע׳

Id eſt, למעלה ſupra, non autem ſunt capita dictionum ſiue notę. Significat etiam quandoque למען propter, propterea, propterea vt, eo quòd.

Munſter. ל״נ

לכך נאמר propterea dictum eſt. Item ולי נראה, maximè cum ולי נראה, & mihi quidem videtur.

Pagninus. ל״ס

לספר תורה in libro legis.

Quinquarb. לע״ה

לעולם הזה in ſeculo hoc, vel לעולם הבוא in ſeculo venturo.

Quinquarb. לע״ט

לב עין טחול cor, oculus, lien. Ex Talmud.

Munſterus. לע״ש

לערב שבת ad veſperam ſabbati. Sic appellant paraſceuen ſabbati, id eſt, veſperam diei Veneris.

Pagn. Merc. לפ״י

לפיכך propterea, quod ſcribitur etiam לפ״כ. Valet & לפרוש

לְפֵרוּשׁ aut לְפֵרוּשׁוֹ iuxta expoſitionem, vel expoſitionem eius.

Mercerus. לפ״ק

Vide infrà in פ״ק.

Quinquarb. לפ״רם

לְפֵרוּשׁ רַבִּי מֹשֶׁה iuxta interpretationem Rabbi Moſis.

Mercerus. ל״ק

לא או לָא קְרֵי non legitur. Sed hoc nō eſt vſitatum niſi cum vna ex literis אהוי, ſic ל״קא ל״קה ל״קו ל״קי, id eſt, לא קרי אל״ף &c. non legitur aleph, non legitur he, non legitur vaf, non legitur iod.

Genebrardus. ל״ש

לֵית שֶׁאָמַר non eſt (alius) qui dicat. Item לא שַׁיָּיךְ non quadrat. Vide ſuprà in ול״ש.

Quinquarb. ל״שר

לִישָׁא שֶׁמֶן דְּבַשׁ maſſa, ſiue paſta, oleum, mel. Sic enim nonnulli Hebr. Doctor. vocabulum לְשַׁד Numer. 11. explicant & ſic meo iudicio ſaporem & guſtū ipſius Mannæ exprimunt, nam Exod. 16. dicitur Manna redoleuiſſe mel, Num. 11. capite verò oleum: per quæ mea quidem ſententia iudicatur, quòd illis qui reuerenter Mannam comedebant, erat illa valde grata palato.

Quinquarb. ל״שית

לַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ Deo benedicendo: vel יִתְעַלֶּה exaltando.

Mem

Pagn. Quinquarb. מ״א Genebr.

מִשְׁקָל אַחֵר pondus aliud, forma alia, ſeu ſpecies. Familiare Grammaticis. Et מִדְרַשׁ אַגָּדָה collectanea, ſiue commentarius acroamaticus, vbi iucunda narrātur.

Hoc enim ſonat Aggada, etſi alij efferant הגדה ab הגיד nunciando. Item מִכָּל־אֶחָד de vnoquoque. Vel etiam מִשְׁקָל אֶחָד forma, ſeu proportio eadem: eſt autẽ grammatica & medica phraſis. Vel מִן אֶחָד quàm vnũ.

Pagninus. מאג״ר

מדרש אגדה vt in מ״א paulò antè.

Quinquarb. מ״אס

מֵאֵין סוֹף ſine fine, infinitè.

Quinquarb. מב״ו

מִבָּשָׂר וָדָם ex carne & ſanguine. Vel præ carne & ſanguine, id eſt, præ homine, vide ב״ו.

Quinquarb. מב״ם

מְנַחֵם בֶּן־סָרוּק nomen eſt doctoris Hiſpani.

Genebrardus. מב״ת

Mulieribus fauſta deprecatio, vt viris יִשְׁמְרֵהוּ הַגּוֹאֵל ſeruet eum redẽptor, quę è cantico Deborę ſumitur, vt ſit מִנָּשִׁים בָּאֹהֶל תְּבֹרָךְ præ mulieribus in tentorio (tuo) benedicaris.

Quinquarb. מ״ג

מָסֹרָה גְּדוֹלָה Maſora magna.

Quinquarb. מג״ה

מְגֻזֵּרַת הַשֵּׁם vel הָאֵל decreto Dei.

Cellarius. Merc. מג״ש Quinq.

מִגְּזֵרָה שָׁוָה à pari vel ſimili (argumentum.) vnus ex 13. modis quibus inquiunt legem enerrari poſſe, quos afferunt ſub initium precationum. Vide adhuc aliter accipi מג״ש ſuprà in ג״ש.

Pagninus. Merc. מ״ד

מַן דְּאָמַר is qui dicit, Chald. pro quo diceres Hebr. מִי שֶׁאָמַר.

Pagn.

Pagninus. מ״א

מָה דְאַתְּ אָמַר id quod dicens es, dicis, Chald.

Quinquarb. מרינ׳

מַדִינְחָאָה Orientalis, vel in plurali מַדִינְחָאֵי Orientales frequẽs apud Masorethas. Nõ sunt capita Dictionũ.

Munst. Quinquarb. מ״ה

מְאוֹרַת הַגּוֹלָה lumen captiuitatis, id est, exulum. Hoc epitheton tribuũt cuidam Rabbi Gerson, qui alienas literas reserantibus anathema imprecatus est. Atque hæc literis extrinsecus subscribunt ואסור לורים בחרם ד״ר ג מ״ה, id est, & interdictę sunto externis sub anathemate Rabbi Rabbi Gerson luminis captiuitatis. Faciunt etiam sæpe מ״ה idem quod מֵהַשֵּׁם a Domino. Sic מַלְאַךְ הַמָּוֶת Angelus mortis, vel etiam מִכֹּחַ הַדִּין ex vi iudicij, vel iustitiæ auspiciis. Sic quoque מְאוֹרָה הַגְּדוֹלָה lumen, siue luminare magnum. Ad hæc, מִדַּת הָעוֹלָם mensura mundi, siue mos humanus.

Quinquarb. מה״בח

Vide suprà in ב״ח.

Cel. Quinquarb. מה״נמ

מְנָא הָנֵי מִלֵּי Talmud. vnde hęc verba: vel legetur מְנָא, considera, recita, vel repete, hæc verba.

Mercerus. מה״רר

מַעֲלַת הָרַב רַבֵּנוּ celsitudo magistri, magistri nostri, &c.

Quinquarb. מו״ת

וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל & accepit de fructu eius & comedit. Sic enim, sed inuerso ordine literarum, author fasciculi mirrhæ in cap. 25. Numer. ex doctoribus suis per notas attigit introitum mortis in mundum impulsu primæ parentis Auæ. Vel subintellecto וַתִּקַּח significabunt

cabunt מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל de fructu eius & comedit.

Quinquarb. מזב״ח

מְחִילָה זְכוּת בְּרָכָה חַיִּים venia, præmium, benedictio, vita. Sic enim dictionem מִזְבֵּחַ, quæ altare significat, explicant.

Quinquarb. מה״ח

מֵעַל הַשָּׁמַיִם חַסְדְּךָ desuper cœlo est misericordia tua, id est, excedit omnem humanum sensum & cœlos superat, ex Psal. 108.

Quinquarb. מח״פו

מִיתָה חֲמִישִׁית פִּדְיוֹן זָרִים mors quinta redemptio extraneorum. Sunt autem hæc meræ Hebræorum nugæ.

Pagninus. מ״ט Merc.

מַה־טַּעַם vel Chald. מָא טַעְמָא vel מַן, quis sensus, quę ratio. Genebrardus. מ׳

Misser, Missere, Messior, Italicum est.

Cellarius. Merc. מ״י Quinquarb.

מְנָא יָדְעִינָן vnde scimus: מְנָא etiam dicunt pro מְנָן Talmudicæ, detracta more suo extrema, sed litera quiescente expressa in scriptura. Vel etiā מִלְחֲמוֹת יְהוָה prę-lia Domini. Est autem titulus cuiusdam libri quem edidit Rabbi Leui filius Gersonis, vt passim illius scripta docēt. Potest etiam commodè significare legēdo מְנָא, præfice gnaros, vel aduerte, scientes sumus, secundum Cellarium.

Quinquarb. מי״לה

מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיְמָה quis ascendet nobis in cœlum. His notis enim comprehēdentes versum istum, qui est ex Deuter. 30. capite, alludūt patres circuncisi, somniando suū mesiam, ad Rabbinicū vocabulū מִילָה, quod

apud

apud illos circuncisionem significat.

Merc. Quinquarb. מ״כ

מעלת כבוד vel מעלת כבודך celsitudo gloriæ, vel gloriæ tuæ. Significant quoque מ״כ, מְנוּחָתוֹ כָּבוֹד requies eius (sit in) gloria. Sic etiam מִן כֹּהֲנִים ex sacerdotibus, siue de genere sacerdotali.

Quinquarb. מ״כבי

מִי כָמוֹךָ בָּאֵלִים יְהֹוָה quis sicut tu in diis Domine. quatuor notis istis enim, quibus comprehenditur versus iste ex Exodi 15. capite, Iudas belli tesseram & nobile signum dedit commilitionibus suis, quo se in signũ victoriæ, fortiter in pugna exhortarentur: vnde מַכַּבִּי Machabæus dictus est, & eius cõmilitiones Machabæi. Hæc ex Cabala Reuclini. Vide גנ״ת.

Cel. Merc. מ״ל Quinquarb.

מִנַּלַן, vel duabus dictionibus מִנָּא לַן pro מִנַּן (vt modò dictũ est in מ״י) vnde nobis, vide in tabul. Chaldaïcis Merc. in particulis. Et cũ ו, ומ״ל pro וּמִנָּא לַן & vnde nobis, &c. Item מַה־לִּי quid mihi? Et מַה לְּךָ quid tibi: sic etiam pluraliter accipi possunt ex filo orationis quãdoque pro מַה לָּנוּ, מַה לָּכֶם, quid nobis? quid vobis? At מ״לי est מָלֵא plenum in Mas. vel מְלֵאִים plena. Vel etiam legunt מִלְעֵיל supernè, vel supra: sic enim accentum in penultima innuunt: aut מִלְרַע infernè, infrà, accentum in vltima ostendentes.

Pagninus. מ״לה

מַלְכוּת הָרִשְׁעָה regnum impietatis. Sic vocant regnum Antiochi & Græcorum, à quibus afflicti sunt. Sic imperium Romanum & Christianam ditionem, verpi impuri. Elias mauul toar, (id est, adiectiuum, siue adiectiuè)

iectiuè) legi מלכות הָרִשְׁעָה regnum impium.

Pagninus. מל״הד

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה exemplũ, cui res aſſimiletur, vel, aſſimilis ſit.

Munſterus. מ״מ Quinquarb.

מִכָּל־מָקוֹם nihilominus, ex omni loco, vndique.

Munſter. מ״מי Genebrard.

מִסִּפּוּרֵי מִלְחֲמוֹת יְיָ ex hiſtoriis, ſiue ex libris præliorum Domini. Vel מִסֵּפֶר מִלְחֲמוֹת יְיָ è libro præliorum Domini. Eſt autem liber quem ſic inſcripſit Rabbi Leui ben Gerſon.

Quinquarb. מני׳

מִנְיָי ſumma, numerus, ratio, nec ſunt capita dictionũ.

Cel. Merc. Quinquarb. מנ״ל

מְנָא לָן vnde nobis, vt paulò antè מ״ל. Legitur, vt habet Cellarius, etiam quandoque מנ״לן & etiam præpoſita litera ו. Legitur quoque aliquando מְנָא לָן, præfice, vel numera nobis.

Merc. מס׳

מַסֶּכֶת tractatus Talm. & cum beth במס׳ in tractatu.

Merc. מס״ג

מָסֹרָה גְּדוֹלָה Maſora magna, quod notant etiam.

Merc. מס״ה

מָסֹרָה הַגְּדוֹלָה. At Maſoram paruam ita contrahunt מס״ק, id eſt, מָסֹרָה קְטַנָּה. Non deſunt & qui magnã quidem ita ſignificent מסו״ה, id eſt, מסורה הגדולה: paruam verò ſine ו, מס״ה, id eſt, מסורה הקטנה.

Quinquarb. מס״ק

Vide in מס״ה hîc paulò ante.

Geneb.

Genebrardus. מ״ע

מִצְווֹת עֲשֵׂה præcepta fac, id eſt, affirmantia.

Quinquarb. מ״עקף רכ״שם קע״ח

מִשְׁכָּן, יְרִיעוֹת, קְרָשִׁים, פָּרֹכֶת, אָרוֹן, כַּפֹּרֶת, שֻׁלְחָן, מְנֹרָה, מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת, מִזְבַּח הָעֹלָה, כִּיּוֹר, חָצֵר, Tabernaculum, vela, aſſeres, tapetum, arca, propitiatorium, menſa, candelabrum, altare ſuffimenti, altare holocauſti, labrum, atrium. Vide notas רכ״שם מ״עק פו״ח infrà.

Quinquarb. מערב׳ & מער׳

מַעַרְבָאִי Occidentalis, vel מַעַרְבָאֵי Occidentales: frequens apud Maſorethas.

Quinquarb. מע״ש לע״ש

מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת A veſpera ſabbathi, ad veſperam ſabbathi.

Quinquarb. מעש״וביצונ

מִגְדַּל־עֹז שֵׁם יְהֹוָה בּוֹ ירוץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב turris fortitudinis eſt nomen Domini, ad quod properat iuſtus & protegitur. Ita enim ad compẽdium ponunt verſum capitis 18. Prouerbiorum.

Merc. Quinquarb. מ״פ & מפ׳

מְצַע פָּסוּק medium verſus. Vox Ieroſolymitanę linguę מְצַע vel אֶמְצַע, Hebr. תוך medium. Elias porrò in tabulis fractis adhuc obſeruauit quãdoque notas iſtas מ״פ ſignificare quibuſdam Maſorethis מֵיסוֹן פָּסוּק medium verſus: cæterùm non Hebraïcum eſt vocabulum, ſed Græcum μέσον Hebraïcis literis ſcriptum, quare non eſt mirum, ſi ſimile in Hebręo non habeatur ipſi Elię Iudæo. At מ״פ eſt מַפְתֵּחַ clauis, libri nomen vnus ex הנקרנים, cuius autorem tradit Aben Ezra in præfatione in librum מאונים eſſe quendam Rabbi Leui Hiſpa-

 num

num Cæſarauguſtanum.

Genebrardus. מצ׳

מְצָאתִי inueni, ſæpe in commentariis R.Selomo, cùm aliquid ait ſibi occurrere ex interpretatione aliorum.

Mercerus. מ״ק

מִקְרָא קֹדֶשׁ cœtus ſanctus, celebris ſolennitas.

Merc. Quinquarb. מ״ר

מעלת רב או רַבִּי. Vide ſuprà in כ״מ & כמ״ר, valet etiam מוֹרֶה רַבִּי docet Rabbi, מָרָא רַבִּי domin⁹ Rabbi, ſoletq; præponi particula כְּמוֹ, id eſt, ſicut. Scito tamẽ מַר pro רַב dici, vt ſæpe in R.Sel.ex Tal. כדאמר מר vt dicit doctor, vel magiſter, vnde מָרָן Dominus noſter, etſi Elias putet ן tantùm nomẽ conſtituere, non affixum eſſe. Ego aliud ſenſerim, de quo infrà in ר. Significant etiam quãdoque מ״ר idem quòd מְסוֹרָה רַבְּתָא Maſora magna, vel מִדְבָּר רַבָּא, eſt autem nomẽ libri collectaneorum patrum circunciſorũ in librum Numerorum Moſis, quem appellãt בְּמִדְבָּר & etiam וַיְדַבֵּר à primis dictionibus ipſius libri Numerorum.

Pagninus. מר״עה

משֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Moſes doctor noſter, ſuper quẽ pax. & cum מ ſeruili ממר״עה, id eſt, מִמֹּשֶׁה, &c.

Cellarius. Merc. מ״ש

מוֹצָאֵי שַׁבָּת exitus ſabbati. Vide ſuprà in ומ״ש. item מַה־שֶּׁאָמַר id quod dixit. Item Talmudicum מַי שְׁנָא, quod etiam ſcribitur מאי, quænam eſt doctrina? quid diſcendum? Sic dicunt cùm ex aliquo contextu nonnihil obſeruatu dignum eſſe dicunt. Valet & in quibuſdam libris מֵאִיר שפירץ Meir Spirentſis. Rabbini nomen, qui emẽdatum habuiſſe fertur pẽtateuchum.

Quin-

Quinquarb. מ״שה

מַהֲלַךְ שְׁבִילֵי הַדַּעַת aditus viarum ſcientiæ. Secundum nonnullos Hebræos his tribus dictionibus(à quibus incipit Rabbi Moſis Grammatica) per notas alluſit ad nomem ſuum מֹשֶׁה Kimius frater Dauidis Kimij, in principio ſuæ grammaticæ.

Pagninus. משק׳

מִשְׁקָל pondus,id eſt,forma,ſpecies. Frequēs in grammaticis, & verſuum auctoribus. vt dictum eſt, in מ״א.

Pagn. Merc. מ״ת vel מת״ת Quinquarb.

מַתַּן תּוֹרָה datio legis,cuius feſtum celebrant in Pentecoſte. Aiunt enim die quinquageſimo ab exitu ex Ægypto datam fuiſſe legem. Aliquando etiam ſcribunt cum ת duplici מת״ת. Item in Maſora מִשְׁנֵה תוֹרָה repetitio legis,id eſt, Deuteronomium.

Mercerus. מתני׳

מַתְנִיתָא contextus Talmudicus initio editus,appellāt & מִשְׁנָה, Hieron. vertit δευτερώσεις. Ad contextū Miſna annis pòſt aliquot acceſſit Ghemara,vbi in vtranque partem quęſtiones agitantur & tandem terminantur ac deciduntur. Id enim ſonat nomen גְּמָרָה, quod vulgus reſolutionem, vel determinationem, Iuriſconſulti deciſionem appellant. Hæc ſimul iuncta vocant Talmud. etſi propriè interdum hoc nomine contextum primum appellent. Gloſſularij recéns acceſſerunt, vt R. Sel. & alij.

Nun

Mercerus. ן׳

Nun extenſum cum puncto ponunt pro אֶבֶן, vt ר׳אברהם ן׳ עזרא. Sic plærique, Hiſpanorum præſertim

qui Arabicè docti fuerunt, dicere maluerunt, quàm Hebraicè בֶּן, etſi nomen Hebraicum etiam Arabico אַבֶּן reſpondeat, quo non filius πρός τι ad patrem proximum, ſed ad familiam intelligitur, vt cum Chriſtus filius Abraham, filius Dauid dicitur: alioqui בן etiam Arabicè appellatur filius. Sunt qui beth lene legant אֶבֶן, ac ita videntur legiſſe veteres Arabes, qui de familię nomine quàm proprio ſe nominare maluerunt, auerrois, auiſena, nũ abſorpto, pro אבן רעים & אבן סָנִי. Elias mauult beth cum dages legi, vt putat in ſua lingua ſcribi, nempe Ibn, vel Abn, vtraque litera rapta per Giſme, id eſt, coniunctionem, ſiue per adhæſionem ipſius, ſeua, ſed meo iudicio beth leni אֶבֶן. Sæpe enim in his linguis pathah & hiric confunduntur, vt ſexcenta oſtendunt, מִרְיָם Mariam, בִּלְעָם Balaam. Et Reuchl. Camhi appellat, quem nos Kimhi cum Hebræis. Eſt ergo עזרא ן Aben Ezra, filius Ezrę, id eſt, de cognatione Ezræ, qui ſuum genus ad Ezram, vt ſtirpis auctorem & principem, Heb. ראש האבות, referat. Aliàs enim patrem habuit מאיר Meir, Vide אע״ ſuprà.

Pagninus. נ״א & נא׳ Munſt. Merc.

נֻסְחָא אַחֶרֶת, vel Chaldaïcè magis אָחֳרָנָא, quod ſcribũt אחרינא, exemplar aliud. אַחֵרָן & אָחֳרָן idem valent. At נא׳ eſt נֶאֱמַר dictum eſt, & cum ש, שנא׳ paſſim in comment. pro שנאמר quia dictum eſt, vel כמו שנא׳ vt dictũ eſt, cùm videlicet ſcripturam citant, non alia.

Quinquarb. נ״ח

נְגִינָה דָּגֵשׁ חִירִיק accẽtus daghes, Iric, apud Maſorethas ſæpenumero.

Quin-

Quinquarb. נ״ה

נְתִינַת הַתּוֹרָה datio Legis.

Quinquarb. נוסף׳ & נוס׳

נוֹסֶפֶת vel נוֹסְפָה adiectio, additamentum, adiectiuum. Legitur etiã aliquando נוסף׳, nec sunt capita dictionũ.

Munst. Quinquarb. נז׳

נִזְכַּר memoratum, & cum he, הנז׳, id est, הַנִּזְכָּר. Vel נֻסְחָא זה Exemplar istud.

Quinquarb. נחו״ת

Quod Psalmo 77. versu vltimo, duxisti, significat, per notas in Bamidbar Rabba, sectione 23. paulò licétiùs à nonnullis Hebræorum quatuor modis explicatur. Primò enim נחו״ת idem est quod נִסִּים עָשִׂיתָ עִמָּהֶם, חַיִּים נָתַתָּ לָהֶם׃ יָם קָרַעְתָּ לָהֶם׃ תּוֹרָה נָתַתָּ לָהֶם׃ signa fecisti cũ eis: vitã dedisti eis: mare diuisisti eis, legẽ dedisti eis. Secũdò, נִפְלָאוֹת עָשִׂיתָ לָהֶם׃ חֵירוּת נָתַתָּ לָהֶם׃ יְמִינְךָ הוֹשִׁיעָה אוֹתָם׃ תָּלוּי רֹאשׁ נָתַתָּ לָהֶם׃ miracula fecisti eis: libertatẽ dedisti eis: dextera tua seruauit eos: erectũ cap. dedisti eis. Tertiò, נְבִיאִים הֶעֱמַדְתָּ מֵהֶם׃ חֲסִידִים הֶעֱמַדְתָּ מֵהֶם׃ יְשָׁרִים הֶעֱמַדְתָּ מֵהֶם׃ תְּמִימִים הֶעֱמַדְתָּ מֵהֶם׃ Prophetas constituisti ex eis: Pios constituisti ex eis: Rectos constituisti ex eis: inculpatos constituisti ex eis. Quartò, נוֹרָאוֹת עָשִׂיתָ בְּשׂוֹנְאֵיהֶם׃ חֲרוֹן אַף שִׁלַּחְתָּ בָּהֶם׃ יָדְךָ הוֹלְחָמָה אוֹתָם׃ תְּהוֹמוֹת כִּסִּיתָ עֲלֵיהֶם׃ Horrifica fecisti contra osores eorum: furorem iræ misisti in eos: manus tua bellicosos fecit eos: abyssos abscondisti propter eos. Supplendum, siue repetendum autem est in singulis istis sententiis ex ipso versu Psal. 77. Per manum Mosis & Aharonis: hoc modo. Signa fecisti cum eis per manum (siue opera) Mosis & Aharonis, &c.

Mercerus. נ״כ

נְבִיאִים כְּתוּבִים prophetæ, hagiographa. Et cum ב,בנ״כ, id eſt,בְּנביאים וכתובים in prophetis & hagiographis.

Aurigal. Quinq. נ״ל Genebrard.

נִזְכַּר לִי memoratum à me, vel נזכר למעלה, vel Syriacè & Hebr. נזכר לְעֵילָה memoratum ſuprà. Vide & ſuprà in הנ״ל. Significat etiam נִרְאֶה לִי videtur mihi, vel לָנוּ nobis. Vel נוּכַל לוֹמַר poſſumus dicere, ſæpe apud Rabbi Iſaac.

Cellarius. נ״מ

נָפְקָא מִנָּא exit inde, hinc conſequens eſt, מנא pro מִנָּה Chald. & Talmud.

Quinquarb. נמ״רץ

נוֹאֵף מַמְזֵר רָשָׁע צוֹרֵר adulter, ſpurius, impius, afflictor. Sic enim explicant patres circũciſi in Bamidbar Rabba in Paraſa nona vocabulum נִמְרָץ obfirmatus, quod legitur Micheæ 2. verſu 10. Quaſi dicere voluerit Michæas ſecundum patres illos. Obfirmatè perdet & euomet vos terra propter adulteria, impudicitias, impietates, impunitas & liberas vexationes.

Pagninus. Merc. נ״נ

נִינְוֵה Niniue notatur vt ר״ת, etſi vnica ſit vox, ſelectis ex ea duobus nunin, omiſſo vaf & iod intermedio. Valet & נְבוּכַדְנֶצַּר quod vnica voce in multis exẽplaribus ſcribitur, Nabuchodonoſor.

Pagninus. נ״ע Merc.

נוּחוֹ עֵדֶן requies eius ſit paradiſus. Sic ſæpe defunctorum meminerunt, pro ז״ל vel זצ״ל ſuprà dictis.

Genebrardus. נפ׳

נַפְתָּלִי Naphtali, cuius notationem in marginibus Maſoretæ

ſoretæ ſcribunt, cum interior ſit ben Aſer, quem nos occidui ſequimur.

Pagninus. נר׳

נִרְאֶה videtur, non ſunt raſe teuoth.

Quinquarb. נר״ו

נַטְרֵיהּ רַחֲמָנָא וְשַׁמְרֵיהּ cuſtodiat illum miſericors eúmque conſeruet. Sic quandoque bene precantur eis, quos in ſcriptis ſuis nominant.

Quinquarb. נשג״ז

נִדָּה,שִׁפְחָה,גּוֹיָה,זוֹנָה immũditia, ancilla, ethnica, meretrix. Ex Aruc. Sic enim taxant impuritatem & impudicitiam ſcorti.

Quinquarb. נש״ק

נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן Naphtali ſatur fauore. Sic enim notis cõprehendunt verba illa Moſis morituri benedicentis tribui Naphtalis, Deut. 33. eaſque notas expreſſas fuiſſe in vexillo tribus Naphtalis affirmant.

Quinquarb. נ״ת

נְתִינַת תּוֹרָה datio legis, in auth. faſc. mirrhæ.

Samech

Pagn. Quinquarb ס״א & ס״ב.

סֵפֶר אַחֵר liber alius. cum beth, בס״א, בְּסֵפֶר אַחֵר in alio libro, quod margini Bibliorum aſcribunt notantes variam lectionem. Nam נ״א de aliis propriè dicunt. Significant etiam ſæpenumero ס״א idem quòd סִבָּה אַחַת cauſa vna, vel prima & cum ב, ס״ב, id eſt, cauſa ſecũda.

Mercerus. סבי׳

סְבִירִין quæ creduntur falſò, vel verè, in Maſoreth. nec ſunt notæ.

Merc.

Mercerus. סג״

סוף גְמָרָה & cum ב,בסג״ב,id eſt,בסוף גמרה in fine ghemaræ. Vide גמ׳.

Pagninus. סר׳ Merc.

סָלְקָא רַעְתָּךְ aſcendit mens tua, vel in mentem tuam, putáſne?aut in animum inducis?In eum enim ſenſum vtuntur,cùm quid amoliuntur. Valet & in principio, vel fine librorũ cũ ב,בסר״ב,בסערא רשמיא. Vide in בסר׳.

Mercerus. סר״א

סָלְקָא רַעְתָךְ אֲמֵינָא aſcendit mens tua,quòd ego affirmẽ vel dicam?putas me affirmare,vel dicere?

Genebrardus. סה׳

סֵפֶר הַתּוֹרָה liber legis. Videtur liber peculiaris ſæpe citatus ab interpretibus Talmud.

Pagninus. סו׳

pro סוף finis.non ſunt רת״,ſicut nec

Mercerus. סי׳

pro סִימָן ſignum,exemplum.Frequens in Maſorethis, qui multa memoriȩ cauſa ſymbola proponunt ex ſuis locis intelligenda,ſæpe obſcura & arguta. Atque ars eſt ſeorſim tractãda. valet & סִפְרָא liber,more Chald. ſed tunc ſolet ſȩpenumero addi pe,סיפ׳,& cum ב,בסיפ׳ & cum daleth,רסיפ׳ libri.

Mercerus. סל׳

סְבָרָא לֵיהּ opinio eius eſt,arbitratur.

Cellarius. סמג׳

סֵפֶר מִצְוֹת גָּרוֹל. Vide ſuprà in בסמג׳.

Mercerus. סמי׳

סָמִיךְ vel סְמִיכִין, coniunctum vel coniuncta, nec ſunt notæ.

Cel.

Cellarius. סמ״ק

בסמ״ק.Vide ſuprà in ספֶר מִצְוֹת קָטָן

Pagn. Quinquarb. ס״פ

סוֹף פָּסוּק finis verſus, vel plural. סוֹפֵי פְּסוּקִים fines verſuum. Vel סוֹף פֶּרֶק finis capitis.

Cellarius. ספ״ק

סוֹף פֶּרֶק קַמָּא finis primi capitis. Vide בספ״ק.

Quinquarb. ס״ר

סִבָּה רִאשׁוֹנָה cauſa prima, primum agens, ſiue, primum efficiens, id eſt, Deus optim. max.

Quinquarb. ס״ר

סֵפֶר שְׁמוֹת רַבָּא eſt nomẽ libri collectaneorum patrum circunciſorum in librum Exodum Moſis, quem שְׁמוֹת Hebraïcè appellant.

Pagn. Munſter. ס״ת Merc.

סֵפֶר תּוֹרָה liber legis, literas ſeruiles facilè præpoſueris דס״ת, לס״ת, בס״ת, &c. Valet etiã סוֹף תֵּיבָה finis dictionis, vel סוֹפֵי תֵּיבוֹת fines dictionum. De quo infrà in abbreuiatione ר״ת.

Ain

Munſterus. ע״א Merc.

עִנְיָן אַחֵר negotium aliud, alia ſignificatio. Frequens in Radicibus Kimhi cum וע״א, & aliud ſignificatum.

Pagninus. עאכ״ו Merc, Quinq.

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה pro vno, quot & quot. Sic dicũt pro quantò magis, vel quantò plura ſunt. כַּמָּה & כַּמָּה dici quoque poteſt. In principio auct. faſc. mirrhæ. in Bereſit. Rabba Paraſa 48. & aliàs.

Merc. Quinquarb. ע״ג

עַל גַּב או גַּבֵּי ſuper eminentiã, in ſuperficie vel faſtigio. Sic etiam idẽ eſt quod עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה. Seruitus magna.

Mercerus. ע״גם

עַל גַּב מִזְבֵּחַ in ſuperficie altaris, ſuper altare. Eſt etiam אַף עַל גַּב quanuis, vt ſuo loco dictum eſt.

Pagn. Quinquarb. ע״ד

עַל דֶּרֶךְ iuxta viam, vel per modum, vel etiam עַל דָּבָר ſuper re, vel de re.

Genebrardus. ע״דה

עַל דֶּרֶךְ הַדְּרָשׁ iuxta modum allegoricũ, ſiue myſticũ.

Pagninus. ע״דם

עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל per modum parabolæ, figuratè, vel exempli cauſa.

Quinquarb. ע״דש

Vide ſupra in רצ״ך.

Pagn. Merc. ע״ה Quinquarb.

עָלָיו הַשָּׁלוֹם ſuper eum pax, vel עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם ſuper illos pax. Sic de ſanctis loquuntur, qui vitam cum morte commutarunt. Hoc autem non ſemper verum cõperitur, nam R. Dauid Kimius in lib. rad. in radice אוה de patre ſuo loquens dixit ע״ה. Sic quoque author faſciculi mirhæ in principio commentar. in ſectionem וַיִּקַּח קֹרַח qua reſpondet cap. 16. Numer. loquens de ſuis Hebr. doctoribus dixit ע״ה pro עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם ſuper illos pax. Vide ſuprà, vt differat à ז״ל, ibidem. Interdũ עִנְיָן הַזֶּה hoc negotium. Rariùs עוֹלָם הַזֶּה hoc ſeculum, quod magis notatur עה״ז. Item עוֹלָם הַבָּא futurum ſeculum, ſed id, ſi pręceſſerit עוֹלָם הַזֶּה, quod ſenſus facilè commonſtrat, etiam non præcedẽte עולם הזה videtur ex comment. ipſius Aben Ezræ in verſum 2. decalogi Exod. 20. & paſſim aliunde. Interdum quoque valet עוֹלָם הַנְּפָשׁוֹת ſeculum animarum, id eſt, futurum ſeculum,

lum, vel etiam עוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת ſeculum reſpirationum, i. hoc ſeculum, in quo reſpirantes viuimus. Valet nonnunquam in libris punctatorum, עֵין הַקּוֹרֵא oculus legentis, libri nomen. Vide ſuprà in יהב״י.

Quinquarb. עו״ל

עוֹלָה וּזְבָחִים לֵאלֹהִים holocauſtum & ſacrificia Deo. Iſtis enim notis comprehendunt tria hæc vocabula doctores Hebræorũ ex cap. Exod. 18. teſte auct. faſc. mirrhę. Syllabicè porrò עול iugum (legis,) ſignificat, ad quod alludunt illi.

Aurigal. Merc., ע״ז Quinq.

עֲבוֹדָה זָרָה cultus externus, idolatria, idolũ. Eſt in Talmud tractatus hoc titulo. Sępe etiam ſignificant עַל זֶה ſuper hoc, vel etiam עִם זֶה cum hoc.

Pagninus. ע״י Merc.

עַל יְדֵי per manus, opera, miniſterio, beneficio, occaſione, per, &c. Et cum ם.

Mercerus. עי״ם

עַל יְדֵי מְקָדֵם per manus eius qui primus occurrerit, Gallicè, par le premier venu.

Pagn. Quinquarb. ע״כ

עַל כֵּן præterea, propterea, idcirco. Et עַד כָּאן hucuſque: ſic etiam עַד כַּמָּה quoties. Pagn. ע״כו

עִם כָּל־זֶה cum toto hoc. i. & tamen, vel, & propterea.

Pagninus. ע״כל

עַל כָּאן לְשׁוֹנוֹ hactenus lingua, id eſt, ſermo, ſeu expoſitio, aut ſententia eius.

Mercerus. ע״כפ

עַל כָּל־פָּנִים omnibus modis, omnino, cùm ſignificant nihil impedire poſſe, quò minus aliquid fiat. Vel, vt vt

ſit,quomodocunque ſit. Item עַד כָּאן פֵּרוּשׁוֹ hactenus illius expoſitio.

Pang. Munſter. עַ״מ Merc.

עַל מִשְׁקַל או מִשְׁקָל iuxta pondus,formã, &c. Et עַל מְנָת cũ conditione, ea lege. Rariùs עָוֶל מְשֻׁקָּץ,vel עָוֶל,peruerſitas deteſtanda,vel peruerſus abominabilis,Gallicè,meſchant abominable, ou meſchanſete abominable.

Mercerus. עמ״א

עַל מִשְׁקַל אַחֵר iuxta aliam formam.

Munſt. Quinquarb. עמ״י עש״ו

עזרי מעם י׳י עושה שמים וארץ auxilium meum à Domino cœlo & terra conditore. Integer verſiculus ex Pſalm.121.quem ſuis libris plerunque prænotant Hebræi. Vel etiam ſi non ſint notæ, ſed duæ dictiones, עִמִּי עֲשׂוּ idem ſignificant quod. Mecum facite , id eſt, mihi fauete , ſiue mihi adeſte muſarum cultores & erunt verba typographi.

Quinquarb. עמ״ק בלבל

Vide ſuprà in בלע״ם בל״ק.

Quinquarb. ענ״ג

עֵדֶן נָהָר גַּן deliciæ, fluuius, hortus: ſic enim paradiſum circunloquuntur.

Quinquarb. ענ״ל

עִנְיָן נִזְכָּר לְמַעְלָה negotium, vel res memorata ſuprà.

Merc. Quinquarb. ע״ס

עֵט סוֹפֵר ſtilus ſcribæ. Libri nomen vbi de accentibus & Maſora quædam collegit & ad compendium poſuit R. Dauid Kimhius. Illum autem librũ vidit Elias Iudæus annotatum & deſcriptum in marginibus exterioribus

terioribus Pentateuchi Hiſpanici, vt ipſe teſtatur in שִׁבְרֵי לוחות, id eſt, in fragmentis tabularum, vnde iſtæ notæ ע״ס & aliæ multæ depromptæ ſunt.

Genebrard. ע״ע

עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה cultores Idolorum.

Quinquarb. Munſter. ע״פ

עַל פִּי iuxta os, id eſt, iuxta præſcriptum: iuxta dictata. Solet autem legi extra reigmen עַל פֶּה.

Pagninus. ע״צ

עַל צַד iuxta latus, iuxta, ex parte, per.

Munſterus. ע״ק

עוֹר קָשֶׁה ſuprà in ועק.

Cel. Merc. ע״ש Quinq. Geneb.

עֶרֶב שַׁבָּת veſpera ſabbati. Vide ſuprà in לע״ש. Item עָוֹן שָׁם vide illic. Nonnunquam עִם שָׁלוֹם cum pace. Vel עָלָיו שָׁלוֹם ſuper eum pax. Significat etiam עַל שׁוּם vel עַל שֵׁם propter, propterea, & עַל שׁוּם מָה propter quid, qua de cauſa. Vel עַל שֵׁם de nomine, id eſt, propterea.

Quinquarb. עש״ן

עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ mundus, annus, anima. Satis frequens apud illos, qui aliquãdo in ſuis ſcriptis philoſophãtur.

Pe

Merc. Quinquarb. פ׳

Pe cum apice, ſed pręcedente ferè ſeruili litera בפ׳ eſt בְּפֶּרֶק in capite. Vnumquemque ex מַסֶּכְתּוֹת, id eſt, tractatibus Talmudicis numero 60. diuidunt in plura פְּרָקִים capita. Eſt autẽ פֶּרֶק propriè compitum, à viarũ diuiſione, vt & tractatũ appellant aliàs שַׁעַר portã. Et cũ ו & ב, ובפ׳, id eſt, וּבְפֶרק & in capite. Significat etiã פָּסוּק, id eſt, verſum, ac ſeruiles ſuperiores à fronte re-

 cipit

cipit literas eodē modo. Facit etiā idē quod פֵּירוּשׁ ex-
positio, explicatio, vel פֵּירוּשׁוֹ expositio eius, vide פי׳.

Pagn. Merc. פא

פֵּרוּשׁ אַחֵר expositio alia. & tractatus in Talmud titulo
פִּרְקֵי אָבוֹת capita, seu sententiæ patrum.

Quinquarb. פגין

Vide ופגין supra.

Merc. Quinquarb. פ״ד

פַּתַח דְסִפְרָא patha ipsius libri, id est, patha inuariatum
manens. cùm ob accentum patha non mutatur, quod
certis in locis & libris fiat. Per patha porrò etiam se-
gol intellige, nam à Masorethis patha magnū dici so
let –, patha paruū verò ∴. Valet & Masorethis פְּסֵקָא
דְסִפְרָא pasec, vel pesic ipsius libri, quasi dicat, vnus
pesik accētus, qui in aliquo libro inuenitur פ״ע, id est,
ex præscripto Masoretharum, post quem scilicet nō
sequitur Reuia accentus. At Legarmeh accētus figu-
ra omnino ipsi pesic accentui similis, post quem sem
per sequitur Reuia accentus, numero ipsius pesic,
eximitur.

Quinquarb. פורק״טב

פִּיּוּס זְמַן רֶגֶל קָרְבָּן שִׁיר בְּרָכָה deprecatio, tempus, solēni-
tas, oblatio, canticum, benedictio.

Aurigal. Munster. פי׳ Merc.

פֵּרוּשׁ vel פֵּרוּשׁוֹ expositio, vel expositio eius, passim in
commentar. Leges & pro sensu, פֵּרַשׁ exposuit, פֵּרְשׁוֹ,
פֵּרַשְׁנוּ, פֵּרַשְׁתִּי, &c.

Pagn. Quinquarb. פ״ק

פֶּרֶק קַמָּא caput primū, vel etiam פִּרְקָא קַמָּא, apud Tal-
muditas. Et cum בפ״ק, ב in cap. primo. Aliàs vbi in an-
nis

nis ab orbe condito maiorem numerum auferunt, eſt פְּרַט קָטָן, ſed cum ל, לִפְרַט קָטָן iuxta ſupputationẽ particularem, vel, ſecundum minorem numerum, omiſſis millenariis.

Mercerus. פר'

פֶּרֶק caput, vt ſuprà in פ'. Literas ſeruiles facilè eſt pręponere.

Cellarius. Merc. פר"ק

פירש רבי או רַבֵּינוּ דוד קמחי, expoſuit, vel פירוש expoſitio R. Dauid Kimhi, vel ſine ק, פר"ר.

Cellarius. פר"ח

פֵּרֵשׁ או פֵּרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל expoſuit doctor noſter Ananel vel expoſitio, &c.

Cellarius. פר"י

פירש רבינו יצחק exponit, vel expoſuit doctor noſter Iſaac.

Quinquarb. פר"ם

פֵּרַשׁ רַבִּי מֹשֶׁה expoſuit Rabbi Moſes.

Cellarius. Merc. פר"שי

פירוש או פירש רבי או רבינו שלמה ירחי, expoſuit R. Selomo Iarhi.

Mercerus. פר"ת

פֵּרַשׁ רַבֵּנוּ תָּם expoſuit magiſter noſter Tam.

Tſadi

Quinquarb. צא"ל

צָרִיךְ אַתָּה לוֹמַר coactus eſt tu dicere, vel tu neceſſe habes dicere.

Merc. Genebrard. צ"ל

צָרִיךְ לוֹמַר neceſſe eſt dicere. Vel צָרִיךְ לְתַקֵּן neceſſe eſt corrigere, emendare. In mendis librorum ſic loquuntur.

Mun-

Munſterus. צ״ע Merc.

צָרִיךְ עִיּוּן conſideratione opus habet. Et cum ו à fronte ſuprà poſitũ eſt in וצ״ע. Addũt & ב à fronte aliquãdo.

Munſter. צע״ב Quinquarb.

צָרִיךְ עִיּוּן בְּשֹׁרֶשׁ, conſiderandum diligẽtius, vel neceſſaria eſt conſideratio in radice, id eſt, rei primordia attentiùs ſcrutanda ſunt, vel diligenter examinanda eſt dictionis proprietas.

Coph

Munſter. Merc. ק׳

Simplex ק׳ valet קָשֶׁה durum, difficile, id eſt, obiectio, quęſtio ſcrupulus & in Maſ. vbi lectio diuerſa à ſcriptura notatur, ק׳ eſt קְרִי legitur. Et apud Talmudit. קַמָּא, vt cùm dicunt פר״ק caput 1.

Mercerus. קא״מל

קָא מַשְׁמַע לָן in Tal. quod notabile nobis, vel vnde nobis obſeruandum.

Quinquarb. ק״ג

קְהִלָּה גְדוֹלָה congregatio magna. Vidẽtur autem mutuati ex Neemiæ verſu 7. quinti cap.

Cel. Merc. Quinquarb. ק״ו

קַל וָחוֹמֶר leue & graue. Sic vocant argumenrum à maiori vel minori. Significant etiam plus, aut minus. Eſtq́ue vnus ex 13. modis quibus legem dicunt exponi poſſe. De qua re ſuprà in מו״ש.

Quinquarb. ק״י

קְהִלַּת יַעֲקֹב Eccleſia, ſiue congregatio Iacobæorũ. ex verſu quarto autem 33. capitis Deuteronomij videntur deprompſiſſe.

Merc.

Mercerus. ק״ל

קַיָּמָא לָן probatio nobis. Cùm argumentum pro se afferunt.

Quinquarb. קמ״חי

קִרְבַת מְלִיצַת חָכְמָה יִתְרוֹן proximitas interpretationis sapientiæ excellens: his quatuor dictionibus, quę sequuntur tres primas dictiones, à quibus incipit grammatica Rabbi Mosis Kimhij, per notas allusit ille ad cognomen suum קִמְחִי, vt suprà per notas מש״ה, ad suũ nomen proprium.

Mercerus. קט״ל

Vide suprà in קאט״ל.

Genebrardus. קס״ר

קָא סָלְקָא רַעְתָּךְ sanè ascendit in mentem tuam.

Merc. Quinquarb. ק״ק

קְהִלַּת קֹדֶשׁ congregatio sancta. Sic suas synagogas appellãt, vt ק״ק ויני׳ציאה sancta synagoga Venetiana. Vel quandoque קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ sanctus sanctus, in auth. fascic. mirrhæ in sectione Beresith & aliàs.

Mercerus. קק״ק

קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ sanctus, sanctus, sanctus, Isa. 6. quod ad 300. significanda in numeris accommodant, vt solent in numeris ad aliquem scripturæ contextum argutè alludere.

Quinquarb. קרוב״ץ

קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Quod depromptum est ex versu 14. Psal. 118.

Pagninus. Munst. ק״ש Merc. Quinq.

קְרִיאַת שְׁמַע vel קְרִית, Lectio, Audi, id est, Lectio quæ

incipit Audi. Ex Deut. 6. ſolent nanque bis diebus ſin
gulis, manè ac veſperi recitare ſumma cum attentio-
ne illud שְׁמַע ישראל י׳י אלהינו י׳י אחד. Audi Iſraël, Do-
minus Deus noſter, Dominus vnus eſt, & quę ſequũ-
tur: quæ lectio velut ſumma totius legis eſt. Dant au-
tem operam, vt in loco quàm maximè mundo hæc
recitent. Vide notas יא״א ſuprà.

Res
Aurigal. Merc. Quinquarb. ר׳

רַב vel רַבִּי, quod & nos ſequimur ſcribentes R. pro
Rabbi. Sed Rabbi maior eſt quàm Rab. His maior
רַבֵּנוּ, Syriacè רַבָּן magiſter noſter, etſi Elias nun in רַבָּן
aduẽtitium putet, vt & י in רַבִּי. Sed vſus ipſius Talm.
aliud docet. A רַבָּן tamen quaſi nun non eſſet נוספת, fa
ciunt plurale רַבָּנִים. At à רַב vel רַבִּי formatur plurale
רַבִּים, etſi cum cum affixis dicant רַבּוֹתֵינוּ ea forma
qua אֲבוֹתֵינוּ. Quod autem ille putat רַבָּנָן ſignifica-
re doctor noſter, ego plurale potiùs putarim, vt in
תְּנוּ רַבָּנָן obſeruarunt, ſeu ſtuduerunt doctores noſtri.
Cæterũ obſeruabis ita initio diſtinctas fuiſſe has vo-
ces, vt רַב & מָר de ſapientibus, quibus in Babylonia
inter Iudæos manus imponebantur, dicerentur, רַבִּי
autem, vel רִבִּי iuxta alios, de Iſraëliticis. Nam רִבִּי aut
רֶבִּי imperitè Iudæi Germani proferunt & ſcribunt,
contrahentes רְ׳. In ſcribendo plerunque addũt י, ריבי
quod ſignũ eſt voluïſſe eos legi רִבִּי, vt & בריבי, id eſt,
בַּר רִבִּי, ſcribũt & interim י etiã poſt ב adiecto, ביר ריבי.
Ieroſolymitanè בִּיר, idem eſt quod בַּר filius. Vnde &
רִבּוֹן ſcribi malunt quàm רַבּוֹן pro domino, vnde fre-
quenter legitur & potiſſimùm in Rabboth, רִבּוֹנוֹ שֶׁל־
עוֹלָם Dominus ipſius mũdi, id eſt, Deus. At videmus
veteres

veteres etiam per a extuliſſe, vt in euangelio Rabboni, quod idem eſt cũ Rabbi, Domine mi. Porrò רַבָּנָא· אַבָּא ſeu רַבָּן erat propriè de ſapiẽtibus domus Dauid, verò & אַבִּי pater & pater meus, de ſapientibus & ſenioribus, vt paſſim in Talmud, אַבָּא שָׁאוּל Abba Saul, pater Saül. Sunt qui pro מָר dicũt מֹר, ſed tũ cum מו״רו. ſcriberetur. Hæc quia paſſim apud Hebræos occurrũt, ex genuino illorum vſu diſtinguere volui. Et hos gradus illis in vſu fuiſſe videmus iam à Chriſti temporibus, etſi longè maximum eum fateantur, qui ſimplici nomine appellatur. Nam veteres ab his titulis abhorrebant ſuis contenti nominibus.

Pagninus. Merc. רא & ר״א

ראש caput, Dux, Princeps: at cum duplici apice ר״א eſt ר׳אברהם Rabbi Abraham.

Genebrardus. ר״א

רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ magiſtri noſtri dixerunt.

Quinquarb. ראב״י

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יוֹחָאִי R. Eleazar filius Ioaai, eſt nomẽ filij authoris libri Zoar, qui ab Auo dicitur filius Ioaai.

Munſt. Merc. ראב״ע Quinq.

ר׳אברהם בן עורא vel ר׳ אבן עורא ſimpliciter, etſi hoc durius eſt ſine Abraham. Aliàs nudè appellatur, א״ע Aben Ezra vt ſuprà. Significant etiam ראב״ע in Raboth, in Tanuma, in Sepher Siphræ & aliàs, idem quod רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן־עֲקִיבָא Rabbi Eliezer filius Akibæ.

Quinquarb. רבו״ם

רוֹמִיִּים, בַּבְלִיִּים, יְוָנִים, מָדַי Romani, Babylonij, Græci, Media, id eſt, Medi. Iſtis notis enim quatuor perſtringere ſolent monarchias.

Quinquarb. רב״שע

רִבּוֹן בָּרוּךְ שֶׁל־עוֹלָם Dominus benedictus mundi: pro, benedictus, siue laudandus mundi Dominus. in מדרש in Psal. 119. in נ, vbi reddendæ sunt istæ notæ ex orationis filo sic: laudande Domine mundi. Sic etiā reddēdæ sunt in דברים רבה in fine סדר, qui dicitur ואתחנן.

Merc. Quinquarb. ר״ג

רֵישׁ או ראשׁ גְּמָרָה & cum כ, כר״ג, id est, בראשׁ גמרה initio ghemaræ, vide גמ׳. Item רַבָּן גַּמְלִיאֵל doctor noster Gamaliel. Vel etiam רַבִּי גֵּרְשׁוֹן R. Gerson. Vide in מ״ה.

Pagninus. Merc. ר״ד

רִבּוֹן דְּעוֹלְם dominus mundi, vel Caldaïcè magis דְּעָלְם. Hebraïcè רִבּוֹנוֹ שֶׁל־עוֹלָם vnū ex 10. nominibus, quæ Rabbini Deo tribuunt, רִבּוֹן Cald. est, Heb. אָרוֹן.

Munster. Merc. רד״פ

רבי דויד פירש Rabbi Dauid exposuit. Intelligunt R. Dauid Kimhi inter recentiores longè doctissimum.

Mercerus. רד״ק

רבי דויד קמחי, & cum ה, הרד״ק, id est, הָרַבִּי, &c. Rabbi Dauid Kimhi.

Munster. Quinquarb. ר״ה

רֹאשׁ הַשָּׁנָה initiū anni, quod celebrant primo die Tisri mensis septimi. Sic etiam רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ initium mensis, siue nouilunium. Et etiam רִבּוֹן הָעוֹלָם Dominus mundi, vel הָעוֹלָמִים, id est, seculorum. Vel רְשׁוּת הָרַבִּים licentia multorum, licitum multis, multis commune. Vel etiam רוּחַ הַקֹּדֶשׁ Spiritus sanctitatis.

Quinquarb. ר״ו

Vide hic statim in רו״ל.

Pagn. Quinquarb ר״ל

רבותינו זכרם או זכרונם לברכה doctores nostri quorum fœlix est recordatio: idem sępenumero significant ר״ז omisso ל in authore fascic. mirrhæ & aliàs.

Aurigal. Merc. ר״ח Quinq.

ראש חֹדֶש Legitur in authore fascisc. mirrhæ in cap. 9. Gen. Num. 28. & in Elia oriẽtali Num. 5. & aliàs, pro initio mensis, nœmenia, calendis, quas festas agere lege iubebantur. valet & רַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל doctor noster Ananel, cuius in Talmud. scriptis frequẽs est mentio. Vel etiam רַב חִסְדָּא magister Asda, est autem nomen cuiusdam doctoris.

Merc. Quinquarb. ר״י

רַבִּי יוֹסֵף in Talmud. Sic etiam רַבִּי יוֹנָה Rabbi Iona, vel R. Iehuda. Vel etiam רַבִּי יִשְׁמָעֵאל Rabbi Ismaël. Et cũ ש sic רבי ישמעאל, ר״יש.

Quinquarb. ר״יבא

רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן אֶלְעָזָר Rabbi Iacob filius Eleazari.

Quinquarb. ר״יבז

Vide suprà in ב״ז.

Pagninus. ר״יבל

ר׳ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־לֵוִי, R. Iosue filius Leui.

Mercerus. ר״יבן Quinq.

Haud scio an Talmuditis sit ר׳ יַעֲקֹב בֶּן נַפְתָּלִי R. Iacob filius Naphtali, de quo suprà in ב״ן. Talmud ante istius rabbini tẽpora scriptum fuit & in Talmud nusquam punctorum & accentuum, quæ huius seculo inuenta sunt, sit mentio.

Quinquarb. ר״יבר״ס

רַבִּי יוֹנָה בַּר רַבִּי סִימוֹן R. Ionas filius Rabbi Simonis.

Quinquarb. ר״ה

רַבִּי יַנָּאִי הַכֹּהֵן Rabbi Ienaï ſacerdos.

Quinquarb. ר״ן

רַבִּי יַעֲקֹב נַקְדָן R. Iacob punctator, eſt nomen authoris.

Quinquarb. רכשם מע״ק פו״ח

אָרוֹן, כַּפֹּרֶת, שֻׁלְחָן, מְנֹרָה, מִשְׁכָּן, יְרִיעוֹת, קְרָשִׁים, פָּרֹכֶת, מִזְבַּח הָעֹלָה, חֲצַר הַמִּשְׁכָּן, arca, propitiatorium, menſa, candelabrum, tabernaculum, vela, aſſeres, tapetum, altare holocauſti, atrium tabernaculi. Vbi obſeruandum eſt & aliàs, ipſos Maſorethas non ſemper pro notis vſurpare primas, quas capita dictionum vocãt, literas, ſed aliquando ſecundas, vel tertias & etiam duas dictiones, puta regentem & rectam, vel rectam & regentẽ, vna dũtaxat litera. Vide notas מע״קף רכשם קע״ח ſuprà.

Pagn. Quinquarb. ר״ל

רוֹצֶה לוֹמַר vult dicere. paſſim in comment. Et pro loci cõmoditate cum primæ perſonæ pronomine רְצוֹנִי לוֹמַר volo dicere, ad verbum: voluntas mea (eſt) dicere: at cum tertię perſonæ pronomine legi etiã poteſt רְצוֹנוֹ לוֹמַר voluntas eius eſt dicere. Significant etiam ר״ל quandoque רָאוּי לוֹמַר viſus eſt dicere, ſiue videtur dixiſſe.

Munſterus. רלב״ג

ר׳ לֵוִי בֶּן גֵּרְשׁוֹם R. Leui filius Gerſom, recentior, cuius in multos ſcripturæ libros extant commentarij.

Quinquarb. ר״ם

רַבִּי מֹשֶׁה Rabbi Moſes, & cum ה etiam, dicitur הר״ם id eſt, הֶחָכָם רַבִּי מֹשֶׁה ſapiens Rabbi Moſes.

Merc. Quinquarb. רמב״ם

ר׳ משה בן מיימון R. Moſe filius Maimon, vide ברא״.

Merc.

Mercerus. רמב״ן

רבי משה בֶּן נַחְמָן R.Mose filius Nahman.

Merc. Quinquarb. רמ״ח

ר׳ משה חַזָן R.Mose lector, vel circunspectus, oratione sua dimittens populum, absolutis videlicet precationibus. Quisnam hic fuerit, ignorat Elias in fragmentis tabularum: nisi ille fuerit, qui canones de punctatione adscripsit circum Masoram magnam, quæ ad calcem magnorũ Bibliorum Venetiis excusa est. Est & hoc symbolum ad memoriam 248. membrorum, ex quibus constare aiunt humanum corpus. Inuersa quoque literarum serie literæ רמ״ח idem faciũt quod חֵרֶם anathema, maledictum dirum. Literarum huiusmodi inuersionem anagrammatismum appellant nostri. Vide suprà חר׳. Item symbolum 248. præceptorũ quæ appellant מִצְוֹת עֲשֵׂה præcepta fac, id est, precepta affirmatiua. vide תרי״ג suo loco.

Munst. Merc. Quinq. רע״ה

רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם sic de Mose loquuntur præposito eius nomine. Vide suprà in מר״עה. Sumitur etiam quãquandoque pro רִבּוֹן עוֹלָם הַזֶּה Dominus mundi huius: vel הַבָּא venturi.

Merc. Quinquarb. ר״פ

רֵיש פְּסוּק, vel Hebr· ראש initio versus, vel etiam ראש פֶּרֶק initiũ capitis. vel plurali numero רָאשֵׁי פסוקים initiis versuum. At ר״פ est רָפֵי vel רָפֶה, vel pluraliter רָפִין, raphe affectum, vel affecta.

Pagn. Merc. Quinquarb. ר״ש

ר׳ שלמה R.Selomo, & interdum ר׳ שִׁמְעוֹן in Tal. Et cũ רש״י. Significat etiam ראש שֵׁבֶט caput tribus.

Merc.

Mercerus. Quinq. רשב״ג

Est Talmuditis רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל magister noster Simeon filius Gamalielis, de quo infrà sub finem huius libri in ה״ר. Sunt etiam istæ notæ רשב״ג idem significantes, frequẽtes satis in Rabboth, in Tannuma & aliàs quàm in Talmuditis scriptis.

Quinquarb. רשב״י

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי Rabbi Simeon filius Ioaai, nomen est authoris libri *Zoar*. Videtur etiam fuisse author, Sepher Siphre.

Genebrardus. רשב״ע

רִבּוֹן שָׁמַיִם בּוֹנֵה עוֹלָם Domine cœli, structor mundi.

Quinquarb. רשג״מ

רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן גָּד מְנַשֶּׁה Ruben, Simeon, Gad, Manase, frequens est apud Masorethas.

Quinquarb. רשהסב״ה

רַבִּי שְׁלֹמֹה הַסְּפָרְדִי בַּעַל הַשִּׁירִים Rabbi Selomo Hispanus author canticorum. Vel sine ם cum ש in fine dicitur, רשהב״הש. Satis frequens in Aben Ezra & aliàs.

Munster. רש״י Quinquarb.

רבי שלמה ירחי Rabbi Selomo Iarhi, inter illos celeberrimus, Gallus Trecensis, vt nonnulli volunt. Vel potiùs Rabbi Selomo Lunæus, siue Lunensis ab oppido Aquitaniæ, quod Lunel appellatur, à יָרֵחַ enim nomine significante Lunã, videtur formatum nomẽ adiect. יַרְחִי Lunæus, siue Lunensis. Fuit itaque ille Aquitanus Gallus, quo tẽpore Iudęi erãt in Gallia. Significãt etiam interdũ ראש שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל caput tribuum Israëlis. Quinquarb. רש״ע

רִבּוֹנוֹ שֶׁל־עוֹלָם Dominus ipsius mundi, de quo in ר׳ & in ר״ר.

Merc.

Munſt. Merc. ר״ת Quinq.

רֹאשׁ תֵּיבָה principium dictionis, vel plural. רָאשֵׁי תֵיבוֹת capita dictionum. Sic appellant, vt dictum eſt, veras notas, ſiue abbreuiationes. Quanquam Reuchlinus paulò aliter ſumere videtur lib. 3. Cabalæ, vbi Notariacō dicit tres patres habere, vnam cùm ſignaculum aliquod ab initio dictionis ſumitur & apicibus (vt fieri ſolet) in ſublimi notatur & dicitur ר״ת. Alterã cùm à fine verbi propoſiti, & dicitur ס״ת, de quo ſuprà. Tertiam cùm à ſingulis verbi cuiuſlibet literis notæ ſingulæ deducuntur, quod generali nomine נוטריקון appellant. Eſt & תְּמוּרָה cùm litera pro litera ponitur, vt in א״ת ב״ש dictũ eſt, & גִּמַטְרִיָּא Geometria, cùm arithmetica proportione vnius nominis literæ reſpōdent alteri. Sed hæc Cabalica ſunt, Vide נ״נת. Apud Talmuditas vero ר״ת valet רַבֵּינוּ תָּם magiſter noſter Tam, & cum vaf, וְר״ת & rabbinu Tam. Valet quoque frequenter in Rabboth ר״ת idem quod רַבִּי תַּנְחוּמָא.

Sin

Quinquarb. ש׳

שֵׁם nomen, vel שֵׁמוֹת nomina.

Quinquarb. ש״א

שום אִיתְּתָא dicitur Syriacè & Heb. שֵׁם־אִשָּׁה, id eſt, nomen mulieris.

Quinquarb. ש״אא

שֶׁ אֵי אֶפְשַׁר quia non eſt poſſibile.

Quinquarb. שאחזל

שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה quod, vel, vt dixerunt ſapientes noſtri, quorum memoria ſit conſecrata.

Quinquarb. שא״ל

שֶׁאָמַר vel שֶׁאָמְרוּ לָהֶם vel לו qui dixit, vel qui dixerunt illi, vel illis.

Munſterus. שב״ד Merc.

שֶׁבֵּית דִּין quòd domus iudicij. Reuocandum ad ב״ד ſuprà cum ש ſit ſeruile.

Merc. Quinquarb. שב״נ vel שב״ן

שֵׁם בֵּן אָדָם Hebr. שֵׁם בַּר נַשׁ, nomẽ proprium viri. שֵׁם נַשׁ vel נַשׁ vel נָשָׁא & נַשׁ Syriacè & Ieroſolymitanè idẽ eſt quod אֱנָשָׁא & אֱנָשׁ homo. Sic enim loquuntur, quando ſe offert & occurrit aliqua dictio pro nomine proprio, quæ aliàs habet ſignificationem aliam, vt אֲחֻזַּת ſecundum Maſorethas Geneſ. 26. eſt nomen proprium viri & aliàs ſignificat poſſeſſionẽ, ſic יוֹסֵף nomen eſt proprium & quandoque verbum futuri temporis coniugationis Hiphil, ſignificãs addet, ſic etiam אָחָז nomẽ eſt proprium regis & verbum, cum ֿ ֿ in accentu diſtinguente ſignificans tenuït, apprehendit.

Pagninus. ש״ד

שְׁפִיכוּת דָּמִים effuſio ſanguinum. vel in ſing. שְׁפִיכוּת דָּם.

Quinquarb. ש״ה

שֵׁם הַמְּפוֹרָשׁ Nomen explicatum, ſiue dilatatum, per quod intelligere ſolent nomẽ tetragrammaton יהוה quod explicare ſolent per nomen vel duodecim, vel 42. literarum, de quo videbis aliquando Deo duce, in radice אור in theſauro Sanctis Pagnini à me multis in locis aucto & recognito.

Quinquarb. שו״פר

שָׂטָן וְאֵין פֶּגַע רָע ſatan neque occurſus malus eſt, quaſi dicatur, neque ſatan, neque cacodæmõ aliquis adeſt.

Sonitu

Sonitu nanque buccinæ, aut tubæ legalis credebant malos genios turbari & terreri, שופר enim buccinam siue tubam significat & ex illius literis notas istas excogitauerunt.

Munster. Merc. ש״

שֶׁיִּהְיֶא quod sit, Chaldaicè & Rabbinicè. pro שֶׁיִּהְיֶה, Item שֶׁיִּחְיֶה qui viuat. Item שֵׁם יִתְבָּרֵךְ, sed tunc ferè nō sine ה, vt suprà הש״י vel ה״י, illic vide.

Genebrardus. שיל״נע

Contractio quinque Patriarcharū in Masora Gene. 5. Sem, Iared, Lamech, Noa, Heber.

Quinquarb. ש״ין

שֵׁם יְהֹוָה נִקְרָא nomē Domini prolatum. Vel etiam nomen Domini inuocatum, aut inuocandum. apud Cabalistas.

Quinquarb ש״ות

שֵׁם יִתְבָּרֵךְ Deus benedictus. Vide suprà הש״י.

Quinquarb. שלי״ת

שֶׁלְּאֹרֶךְ יָמִים טוֹבִים qui in lōgitudine dierum bonorum (viuat,) id est, qui diu fœliciterqué viuat.

Quinquarb. שלמע׳

שֶׁלְּמַעְלָה quia, vel quod supra. Nec sunt capita dictionum, siue notæ.

Merc. Quinquarb. ש״מ

שְׁמַע מִנֵּהּ vel מִנָּהּ audi ex eo, vel ex ea. Sic dicunt in Ghemara, pro, inde intellige. Vel שְׁמַע מֵהֶם fama ex illis est: siue ita receptum est. Vel etiam significant שֵׁם מְפוֹרָשׁ nomen explicatum, de quo in ש״ה.

Genebrardus. שמ״תי

שֶׁמְּתַרְגֵּם יוֹנָתָן vt transfert Ionathan.

Genebrardus. שמ״ש

שֶׁמָּה שֶׁאָמַר id quod dixit.

Pagninus. ש״נא vel ש״נ Munst.

quod & ſcribi poteſt שנאמ׳, quòd, vel quia dictum eſt. cùm ſcripturæ locum citant non ſunt ר״ת.

Mercerus. שס״ה Quinq.

Symbolum præceptorum negatiuorum numero 365. quæ appellant מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה præcepta non facies, id eſt, præcepta negatiua, quod & numerus eſt dierum anni ſolaris. vide תרי״ג.

Quinquarb. ש״ע

שֶׁל עוֹלָם ipſius mundi, & tunc plerunque præcedit רבונו integrè ſic, רִבּוֹנוֹ ש״ע Dominus ipſius mũdi, id eſt Deus. vide notas רש״ע.

Quinquarb. שעט״נז

שוּעַ טְוֶה נוּז lenire, ſiue pectere linum, nere, torquere.

Merc. Quinquarb. ש״צ

שְׁלִיחַ צִבּוּר legatus, vel vicarius vniuerſitatis, Syndic, deputè, Procureur, ou ſolliciteur d'vne cõmunaulté. De hoc ſæpe in eorum ſcriptis.

Munſter. שצ״ם חנ״כל Merc.

Notæ 7. planetarum שַׁבְּתַי צֶדֶק מַאְדִּים חַמָּה, quod etiã ſcribunt שבתאי, נֹגַהּ כּוֹכָב לְבָנָה, Saturnus, Iupiter ab çquitate & manſuetudine, Mars à rubore, Sol à calore, Venus à ſplendore, Mercurius κατ᾽ ἐξοχὴν à celeritate, vnde Deorum nuncium fecerũt, Luna à cãdore.

Quinquarb. ש״ר

שְׁמוֹת רַבָּא eſt nomen libri collectaneorum Hebræorum doctorum, de quo in מש״ר.

Merc.

Mercerus. שׁ״ל

שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר quod vult dicere, quod eſt referendum ad ר״ל.

Merc. Genebrard. שׁ״ת

שֶׁתִּחְיֶה quæ viuat. Scribunt vt ר״ת, cùm propriè eius generis non ſit. De muliere viuente, ſic loquuntur. Vel שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה (benedictus es Domine) qui exaudis orationem.

Quinquarb. שת״א

שֶׁתִּרְגֵּם אוֹנְקְלוֹס quod tranſtulit Onkelos, vide ת״א ſtatim.

Taf

Pang. Munſter. ת״א Merc.

תַּרְגוּם אַחֵר interpretatio alia, Chaldaïcã propriè, Targum appellare ſolent. Item תרגום אונקלוס Chaldaïca interpretatio Onkelos, quæ in Pentateuchum à Iudæis legitur in ſynagogis & vnà cum Hebræo contextu in magnis Bibliis Venetianis excuſa eſt. Vel תִּרְגֵּם אונקלוס Chaldaicè reddidit Onkelos.

Quinquarb. תא״ם

תְּהִלִּים אִיּוֹב מִשְׁלֵי Pſalmi, Iob, Prouerbia. Sic enim collocatæ quandoq; reperiuntũr iſtæ tres notę ait Elias, pro אמ״ת.

Quinquarb. ת״ג

תְּנוּעָה גְדוֹלָה motio magna, vel תְּנוּעוֹת גְדוֹלוֹת motiones magnæ.

Mercerus. ת״ו

pro תוב adhuc, ampliùs, quanquam dicunt & תּוּ. Vide tabulas Merceri in particulis. Valet & תּוֹסֶפֶת, id eſt, additio, adiectio.

Genebrardus. חו״בב

תִּבָּנֶה וְתִתְכּוֹנֵן בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, ædificetur & aptetur citò in diebus noſtris. Sic de ciuitate, quam reſtaurari, aut etiam ornari cupiunt.

Pagn. Munſter. ח״ח Merc.

תַּלְמִיד חָכָם diſcipulus ſapientis, vel plur. תַּלְמִידֵי חֲכָמִים diſcipuli ſapientum, Græci philoſophi Elia auctore, etſi recentiores etiam nomine Græco פילוסוף vtantur, ſed aliter. Vide ת״ח.

Pagn. Munſt. ת״י & ת״ו Merc. Quinq.

Sæpius תִּרְגֵּם אוֹ תַּרְגּוּם יוֹנָתָן vertit Ionathan, aut verſio Ionathæ. Et cum ו, ות״י ſuprà, vel literis tranſpoſitis י״ת, & ו״ית ſuprà. Rarius תרגום ירושלמי Targum Ieroſolymitanum, in nonnullos ſcripturæ libros. Extat in pentateuchum ſeorſim, in magnis Bibl. Venet. primæ & tertiæ editionis. Item in alia quædam, de quibus vide Eliam in præfatione libri cui titulum fecit Methurgheman. ת״ו idem eſt quod תַּיְמָא geminauit, frequens in Rabboth. Vtuntur autem ea dictione, quando contextum citant, in quo eſt vel ſynonymia, vel repetitio eiuſdem dictionis, vel ſententiæ. Non autem eſt ex raſe teuoth.

Cellarius. Merc. תי״קו

תִּשְׁבִּי יְתָרֵץ קֻשְׁיוֹת וּבַעֲיוֹת אוֹ קֻשְׁיוֹת. Tiſbi ſoluet dura. i. nodos & quęſtiones. Sic dicunt de Elia Teſbite, quē expectāt iuxta Malachiæ prophetiam. Ad eum enim remittunt quicquid in ſcriptura dubium & obſcurum incidit, etiam in pūctis & accentibus, Veniet, inquiūt, Elias Teſbites, & omnia enodabit. Cur Elias Tiſbi vocatus fuerit 1. Reg. 17. vide Eliam in fine ſui Tiſbi, vbi

vbi hoc ipſum nomen ex profeſſo exponēdum ſuſcipit. תריץ eſt propriè diruere, ſed hoc verbo vtũtur pro ad propoſitam quæſtionem reſpondere, nodum ſoluere, vt הַקְשָׁה eſt obiicere. Hinc מַקְשָׁן & תָּרְצָן ſunt interrogans ſeu, vt vulgus appellat, opponens & reſpondens. Elias tamen ſoluendi verbum à תְּרִיצוּת rectitudine & תָּרִיץ rectus, ductum putat, quaſi dirigatur & ad rectitudinem, vt ſic dicam, componatur atque adducatur, quod obiiciebatur. Sic plerique ſentiunt תיקו, eſſe raſe teuoth. Elias poſt Baal Aruch nō eſt in ea ſententia, ſed putat ſimpliciter valere, theca ſua, cùm quæſtionem proponunt in Ghemara, cuius ſolutionē non inueniũt, q.d. eſt in theca ſua, vt cùm quid eſt in theca ſua, ignoratur quid ſit, quòd illud ſit intra thecam.

Elias in rad. תיק in Tisbi.

Merc. Quinquarb. ת״כ

תּוֹרַת כֹּהֲנִים lex ſacerdotum. Nomē libri eſſe videtur, in quo ſacerdotes ſui officij admonētur, vt apud nos Speculum ſacerdotum & id genus alij. Citat meo iudicio R. Selomo Iarhi in commētario in Malachiam cap. 1. verſu 10. ורבותינו דרשוהו בתורת כהנים. At doctores noſtri id expoſuerunt accuratiùs in lege ſacerdotum. Tandem etiam comperi ſic inſcribi ab illis librũ quem aliàs appellant מכילתא, id eſt, menſuram, vel potiùs eum cui titulus eſt סֵפֶר סִפְרָא. Vel etiam ſæpe ſignificant ת״כ idem quod תּוֹרָה כְּתוּבָה lex ſcripta, ſiue literis mandata. Vide infra תשב״ע.

Pagn. Merc. ת״ל Geneb.

תַּלְמוּד לוֹמַר doctrina ad dicendum, vel תַּלְמוּד לוֹמַר diſcito dicere, Gallicè, apprēs à dire. Sic paſſim Talmuditæ

ditæ & auctores Midraſim, cùm notanter aliquid in loco ſcripturæ dictum obſeruant, & διαῤῥήδην. Ferè videas præcedere יָכוֹל שֶׁ fieri poſſit vt, quod vt excludant, ſubiungunt ת״ל, mox ſubiũcto ſcripturæ loco quem tractant, q.d. Minime verò, cùm notãter ſcriptura dicat. Eius vſum diſce ex Kimhi initio cap. 13. Zach. vbi de proditura ſcaturigine aquarum domui Dauid agitur. Forſan, inquiũt doctores, cogitare poſſis his aquis externas commiſcendas. Sed aliud ſcriptura vult vnitatis numero vtens מָקוֹר, fons vnus erit apertus ad peccatum, &c. Hoc eſt quod eo loco dicit Kimhi doctores citans ת״ל יהיה מקור נפתח לבית דויד. Sic aliis locis paſſim in Pſalmis. Valet interdũ תְּהִלָּה לְאֵל laus Deo. In Maſoreth verò תְּרֵי לְשָׁנֵי duę lingue, id eſt, duæ ſignificationes, & cum beth, בת״ל, id eſt, בִּתְרֵי לִשָׁנֵי, vbi bis eandem vocem occurrere quidem dicunt, ſed variè, ſiue in diuerſa ſignificatione ſumptam, id eſt, in duabus linguis, ſeu ſignificationibus. Significant etiam ת״ל, תַּלְמוּד לוֹמַר diſcas dicere, reſpõde, oppone ſcripturam aliã. Nam varius eſt vſus huius locutionis apud rabbinos. Item תַּלְמִיד לָשׁוֹן diſcipulus linguæ (Hebraicæ.)

Mercerus. ת״לח

In fine librorum valet תְּהִלָּה לְאֵל חַי laus Deo viuenti.

Quinquarb. תמכעו״כי

תְּהֵא מִיתָתוֹ כַּפָּרָא עָלָיו וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל ſit Mors eius expiatio pro ipſo & pro vniuerſo Iſraële. Sic loquuntur de crimine mortis conuicto & damnato, vt eius morte alij ſapiant & ſibi caueant, ne ſimile eis contingat.

Merc.

Mercerus. תנ״צבא

תְּהִי נַפְשׁוֹ בְּגַן עֵדֶן אָמֵן, vel תִּהְיֶה, ſit anima eius in horto, ſeu paradiſo deliciarum, Amen. Sic ſępe ſua claudunt epitaphia lapidibus inſcripta, vel etiam ſic.

Pagn. Merc. תנצ״בה

תְּהִי נַפְשׁוֹ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים, ſit anima eius colligata in faſciculo vitæ, vel viuentium. Quod ex fauſta illa imprecatione ſumpſerunt, qua Abigail ad Dauidem placandum marito ſuo vſa eſt, 1. Samu. 25. verſu 29. ſi videre libet, ne hîc ſim prolixior.

Genebrardus. ת״ס

תִּקּוּן סוֹפְרִין correctio ſcribarum.

Merc. Quinquarb. ת״ע

תְּרֵי עֲשַׂר 12. Sic minores duodecim prophetas appellant duabus dictionibus, dicunt & ſtrictim, ſiue conciſè תְּרֵיסַר detrahendo ע.

Quinquarb. ת״ק

תְּנוּעָה קְטַנָּה motio parua, vel תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת motiones paruæ.

Pagn. Merc. ת״ר Quinq.

תְּנוֹ רַבָּנָן didicerunt, id eſt, notarunt, cōprehenderunt, perceperunt, & commentati ſunt doctores noſtri. Malè quidam legunt תְּנוּ vel תָּנוּ, vſum verum Chaldaïſmi ignorātes. Hebraïcè diceres שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ. Nam שָׁנָה & Cald. more ſin in ת commutato, תְּנָה eſt diſcere, ſtudere, identidem aliquid diſcendi cauſa iterare. Vide Eliã in Tiſbi. Elias tamen in Tiſbi cenſet legendũ eſſe Hebraïcè שַׁנּוּ ex Deut. 6. à themate שָׁנַן. Hinc תַּנָּא doctor Talmudita, & תַּנָּאִים doctores illi primi

qui Misna, quæ aliàs מַתְנִיתָא dicitur, ediderunt: quorũ Elia teste, primus omnium fuit Simeon Iustus, non is qui Christum in vlnis suscepit, cùm ille fuerit ex reliquiis synagogæ magnæ, nec Simeon (vt obiter hoc dicam aduersus Galatinum) qui Christi tempore fuit, Iusti apud Lucam cognomentum habens. videtur autem is fuisse qui ab illis Simeon filius Gamaliel dicitur, cùm & Gamaliel illis temporibus floruisse referatur & vltimus ponitur in primo cap. pirke auoth, etsi in meis precationibus Germanicis post eum ponatur alius quidam. Galatinus facit Simeonem Iustum filiũ Hillel, de quo suprà. Sunt qui credant Simeonis Iusti discipulum fuisse Gamalielem. Sed errare eos puto. eundem lib. I. cap. 2. de arcanis cath. veritatis, vbi tandem subiicit filiũ Gamalielis fuisse Rabban Simeon, ab Adriano Cæsare interfectum. Vltimus verò Rabbenu Hakkados, quem ibidem Galatinus putat fuisse Iudam filiũ Rabban Simeon ben Gamliel, hoc donatum cognomento ob vitæ sanctimoniam & probitatis doctrinæque excellentiam: etsi alius quoque fuit Rabbenu Haccados Antiochi tempore, vt tradit R. Leui ben Ghersom Dan. 9. ab illo summopere amatus. Reuchl. lib. I. Cabalæ facit Gamalielẽ duplicem, vnum cuius filius Simeõ, ex cuius rursum liberis Iuda naghid, dictus magister noster sanctus, quem filius, inquit, Gamaliel recipiendo imitatus est. Qui pòst secuti sunt doctores, vocati sunt אֲמוֹרָאִים à dictis & sententiis, quas dicebant, siue dictabant, quorum primus fuit Rabba, postremi Rabbena, & Rab אָשֵׁי, qui

qui congesserunt Talmud. Significãt etiam ת״ר idem quod תְּהוֹם רַבָּא abyssus multa, vel magna.

Mercerus. תרי״ג

Symbolum numeri præceptorum legis 613. tarig, quæ colligunt ex eo, quod totidem sint literæ in præceptis decalogi. Affirmatiua faciunt רמ״ח, negatiua שס״ה. Vide suprà suis locis.

Mercerus. ת״ש

תָּא שְׁמַע veni, audi. in Talmud.

Quinquarb. תשבע״ף

תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה Lex quæ ore tradita est. Est enim Hebræis in confesso duplicem legem Mosi traditã fuisse in Synai, alterã scriptam, de qua suprà in ת״כ, alterã verò ore traditam, quę rationem legendi, mentem ac expositionem scriptæ legis continebat, quam succedaneo ordine, ac veluti per manus ab ipso Mose ad posteros deriuatam affirmant. Legitur etiam quãdoque concisè magis תשב״ף.

תש״רת

Genebrard. תש״ת

תר״ת

Tria symbola musicorum tonorum, qui canuntur in tubarum festo, vbi ת valet תְּרוּעָה clãgor, ש, שְׁבָרִים fracturæ, tonus fractus, ר, רוּעָה buccinatio. Vide breuiarium pag. 295.

Mercerus. ת״ת

תַּלְמוּד תּוֹרָה disciplina legis, siue studium, quod dicunt in tractatu מְגִלָּה cap. I. longè maius haberi ædificatione templi, &c. Citat R. Simboni 2. cap. Ezræ, vbi hæc

abbreuiatio diu me torſit. valet & תַּלְמִיד תּוֹרָה diſcipulus legis. Sic enim interdum ſe appellant, vbi alij ת״ח, longè auguſtius & inſignius putantes legis eſſe diſcipulum, quàm ſapientum. Sed hæc ſatis.

Factus eſt Profeſſor Regius Iohannes Quinquarboreus Aurilacenſis, anno Domini 1554. die verò 14. Nouembris.

יתן לנו י״י לעשות הישר בעיניו כל ימי
חיינו אמן׃

תִּקְוָה וְעָמָל׃

Spes & Labor.

Errata ſic emendanda.

Pagina 4 linea antepenultima lege, ר״ו״ל. *pag. 15. lin. 7. leg.* אָמַר. *lin. vlt. leg.* יְהוֹשֻׁעַ. *pag. 18. lin. 14. leg.* ב״ב. *pag. 19. lin. 7. leg.* חֲנִי מְלֵי. *pag. 26. lin. 7. leg.* תִּתֵּן. *pag. 34. lin. 21. leg.* הַקָּדוֹשׁ. *pag. 39. lin. 19. leg.* חֲבֵרוֹ. *pag. 60. lin. 13. leg.* מִנְיָן. *pag. 67. lin. 14. leg.* רָצוֹן. *pag. 72. lege cœli & terræ. pag. 82. lin. 7. leg.* הַמִּשְׁכָּן.

III

HEB? QVINQ